

Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar, Genève den 10 oktober 1980 (1980 års vapenkonvention)¹

jämte;

ändring av artikel 1 den 21 december 2001,
protokoll I den 10 oktober 1980,
protokoll II den 10 oktober 1980 inkl. reviderat protokoll II den 3 maj 1996,
protokoll III den 10 oktober 1980,
protokoll IV den 13 oktober 1995,
protokoll V den 28 november 2003

Förord

Behovet av förbud mot eller restriktioner för vissa konventionella vapen som kan anses vara särskilt inhumana eller ha urskillningslös verkan påtalades såväl inom FN:s som inom det Internationella rödakors- och röda halvmånerörelsens ram redan under 1960-talet. Frågan togs också upp på dagordningen vid diplomatkonferensen i Genève som pågick under åren 1974-1977 och som resulterade i två tilläggsprotokoll till 1949 års Genèvekonventioner. Frågan diskuterades likaså vid två expertkonferenser om konventionella vapen som hölls i Lucern år 1974 och i Lugano år 1976. Enigheten om behovet av en reglering av användningen av vissa konventionella vapen var stor i alla dessa fora, men konkreta förslag till regler lyste med sin frånvaro.

---

¹ Vid andra översynskonferensen, den 11–21 december 2001 enades parterna till konventionen om att anta en ändring av artikel 1 för att utsträcka dess tillämpningsområde till icke-internationella väpnade konflikter. Ändrad artikel 1 följer direkt efter konventionen.

I juli 1977 antog dock ovan nämnda diplomatkonferens i Genève en resolution 22 (IV) som fastlade att senast år 1979 skulle en konferens sammankallas för att förhandla fram en överenskommelse om förbud eller restriktioner för bruket av vissa konventionella vapen. FN:s generalförsamling ställde sig bakom resolutionen och i september 1979 öppnades FN:s vapenkonferens. När konferensen avslutades i oktober 1980 antogs enhälligt en konvention med tre vidhängande protokoll vart och ett inriktat på specifika vapenkategorier. Under ett möte i december 2001 enades därefter parterna om att anta en ändring av artikel 1 i konventionen, för att utsträcka dess tillämpningsområde till icke-internationella väpnade konflikter. Denna ändrade artikel 1 finns i denna konventionssamling direkt efter konventionstexten.

Själva konventionen är en s.k. ramkonvention som inte innehåller några materiella regler, men som har en sammanhållande funktion gentemot protokollen. Protokoll I innehåller förbud mot att använda vapen som ger upphov till fragment som inte syns på röntgen och i protokoll II införs begränsningar i användningen av landminor samt förbud mot vissa försätvapen. Protokoll III innehåller begränsningar i rätten att använda napalm och andra brandvapen.

Reglerna i protokollen skyddar i första hand civilbefolkningen. Under konferensen gjordes försök att utsträcka skyddet även till kombattanter och detta lyckades vad gäller protokoll I, där förbudet mot att använda vapen som skadar genom fragment som inte är detekterbara för röntgen, även omfattar kombattanter. Protokoll II skyddar förutom civilbefolkningen även FN-styrkor och FN-delegationer medan protokoll III endast omfattar civilbefolkningen.

Mellan åren 1994–1996 genomfördes ett översynsarbete av konventionen och inom ramen för denna översyn antogs den 13 oktober 1995 protokoll IV som innehåller förbud mot synförstörande ("blinding") laservapen. Den 3 maj 1996 avslutades FN:s konferens rörande översyn av 1980 års vapenkonvention. Vid detta tillfälle antogs också enhälligt ett reviderat minprotokoll som på praktiskt taget alla punkter är betydligt starkare utformat än dess föregångare, bl.a. utvidgades protokollens tillämpningsområde till att omfatta interna konflikter.

Mellan åren 2000–2001 genomfördes så ett andra översynsarbete av konventionen och en grupp regeringsexperter etable-

rades. Dessa tog under 2003 fram ett utkast till ännu ett protokoll till konventionen. Den 28 november 2003 antogs protokoll V om explosiva lämningar efter krig.

I lagen (1992:1300) om krigsmateriel med tillhörande förordning (1992:1303) med samma namn finns bestämmelser om bl.a. utförelse av krigsmateriel. I strålskyddslagen (1988:220) finns vissa regleringar relevanta i förhållande till protokoll IV.

Konventionen trädde i kraft den 2 december 1983 och ratificerades av Sverige den 7 juli 1982.

Riksdagsbehandling: prop. 1981/82:206, bet. 1981/82:UU27, rskr. 1981/82:347

Publicering: SÖ 1982:27

Ändringen av artikel 1 trädde i kraft den 18 maj 2004 och ratificerades av Sverige den 3 december 2002

Publicering: SÖ 2004:23

Protokoll I trädde i kraft den 2 december 1983 och ratificerades av Sverige den 7 juli 1982.

Riksdagsbehandling: prop. 1981/82:206, bet. 1981/82:UU27, rskr. 1981/82:347

Publicering: SÖ 1982:27

Protokoll II trädde i kraft den 2 december 1983 och ratificerades av Sverige den 7 juli 1982.

Riksdagsbehandling: prop. 1981/82:206, bet. 1981/82:UU27, rskr. 1981/82:347

Publicering: SÖ 1982:27

Reviderat protokoll II trädde i kraft den 3 december 1998 och ratificerades av Sverige den 16 juli 1997.

Riksdagsbehandling: prop. 1996/97:145, bet. 1996/97:UU8, rskr. 1996/97:220

Publicering: SÖ 1997:33

Protokoll III trädde i kraft den 2 december 1983 och ratificerades av Sverige den 7 juli 1982.

Riksdagsbehandling: prop. 1981/82:206, bet. 1981/82:UU27, rskr. 1981/82:347

Publicering: SÖ 1982:27

Protokoll IV trädde i kraft den 30 juli 1998 och ratificerades av Sverige den 15 januari 1997.

Riksdagsbehandling: prop. 1995/96:210, bet. 1996/97:UU4, rskr. 1996/97:26

Publicering: SÖ 1996:56

*Protokoll V trädde i kraft den 12 november 2006 och ratificerades av Sverige den 2 juni 2004.
Riksdagsbehandling: prop. 2003/04:72, bet. 2003/04:UU16,
rskr. 2003/04:177.
Publicering: SÖ 2004:47*

Inledning

De höga fördragsslutande parterna,

som erinrar om att varje stat i enlighet med Förenta nationernas stadga är skyldig att i sina internationella förbindelser avstå från våldshandlingar eller hot om våld, vare sig riktat mot någon annan stats suveränitet, territoriella integritet eller politiska oberoende eller på annat sätt oförenligt med Förenta nationernas ändamål,

som vidare erinrar om den allmänna principen om skydd för civilbefolkningen mot verkningarna av fientligheter,

som utgår från den folkrättsliga principen att rätten för parterna i en väpnad konflikt att välja stridsmetoder eller stridsmedel inte är obegränsad samt principen som förbjuder användning i väpnade konflikter av vapen, projektiler samt krigsmateriel och stridsmetoder av sådant slag att de kan förorsaka överflödigt skada eller onödigt lidande,

som även erinrar om att det är förbjudet att använda stridsmetoder eller stridsmedel som är avsedda att eller kan tänkas förorsaka omfattande, långvariga och svåra skador på den naturliga miljön,

som bekräftar sin fasta föresats att civilbefolkningen och kombattanter i fall som inte täcks av denna konvention eller av andra internationella avtal alltid skall stå under de folkrättsliga principers skydd och överhöghet som härleder sig från etablerad sedvana, humanitetens principer och det allmänna samvetets bud,

som önskar bidra till internationell avspänning, avslutande av kapprustningen och skapande av förtroende mellan staterna samt därigenom till ett förverkligande av alla folks önskan att leva i fred,

som erkänner vikten av att fullfölja varje åtgärd som kan bidra till en utveckling mot allmän och fullständig nedrustning under strikt och effektiv internationell kontroll,

som på nytt bekräftar behovet att fortsätta kodifieringen och den gradvisa utvecklingen av de folkrättsliga regler som är tillämpliga på väpnade konflikter,

som önskar förbjuda eller ytterligare inskränka användningen av vissa konventionella vapen och som anser att de positiva resultat som uppnåtts på detta område kan underlätta de betydelsefulla diskussionerna om nedrustning i syfte att sätta stopp för produktion, lagring och spridning av sådana vapen,

som betonar önskvärdheten att alla stater blir parter till denna konvention och dess bifogade protokoll, särskilt de ur militär synpunkt betydelsefulla staterna,

som är medvetna om att Förenta nationernas generalförsamling och Förenta nationernas nedrustningskommission kan besluta att utreda frågan om en eventuell utvidgning av ramen för de förbud och restriktioner som förekommer i denna konvention och de bifogade protokollen,

som vidare är medvetna om att nedrustningskommittén kan besluta att överväga frågan om vidtagande av nya åtgärder för förbud mot eller inskränkning i användningen av vissa konventionella vapen,

Har kommit överens om följande:

Artikel 1

Tillämpningsområde

Denna konvention och dess bifogade protokoll skall tillämpas i de situationer som anges i artikel 2 gemensam för Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för krigets offer. Inbegripet den situation som beskrivs i moment 4 i artikel 1 i tilläggsprotokoll I till dessa konventioner.

Artikel 2

Förhållande till andra internationella avtal

Ingenting i denna konvention eller dess bifogade protokoll skall tolkas på ett sätt som inskränker andra skyldigheter som åvilar de höga föredragsslutande parterna enligt internationell humanitär rätt tillämplig i väpnade konflikter.

Artikel 3

Undertecknande

Denna konvention skall stå öppen för undertecknande av alla stater i Förenta nationernas högkvarter i New York under en tid av tolv månader från den 10 april 1981.

Artikel 4

Ratifikation, godtagande, godkännande eller anslutning

1. Denna konvention är underställd ratifikation, godtagande eller godkännande av signatärerna. Stat som inte har undertecknat denna konvention kan ansluta sig till den.

2. Ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumenten skall deponeras hos depositarien.

3. Det skall stå varje stat fritt att uttrycka sitt samtycke till att vara bunden av något av de protokoll som bifogats konventionen, under förutsättning att denna stat vid tidpunkten för deponeringen av sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument underrättar depositarien om sitt samtycke till att vara bunden av två eller flera av dessa protokoll.

4. När som helst efter deponeringen av sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument till denna konvention, kan en stat underrätta depositarien om sitt samtycke till att vara bunden av ett bifogat protokoll som den inte redan är bunden av.

5. Protokoll som en hög fördragsslutande part är bundet av skall för denna part utgöra en integrerande del av denna konvention.

Artikel 5

Ikraftträdande

1. Denna konvention träder i kraft sex månader efter dagen för deponering av det tjugonde ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet.

2. För stat som deponerar sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument efter dagen för deponeringen av det tjugonde ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet träder denna konvention i kraft sex månader efter den dag då denna stat har deponerat sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

3. Vart och ett av de protokoll som bifogats denna konvention träder i kraft sex månader efter den dag då tjugo stater har meddelat sitt samtycke till att vara bundna av det i enlighet med punkt 3 eller 4 i artikel 1.

4. För stat som meddelar sitt samtycke till att vara bunden av ett protokoll som bifogats denna konvention efter den dag då tjugo stater har meddelat sitt samtycke till att vara bundna av det, träder protokollet i kraft sex månader efter den dag då denna stat har meddelat sitt samtycke till att sålunda vara bunden.

Artikel 6

Informationsspridning

De höga fördragsslutande parterna förbinder sig att såväl i fredstid som under väpnad konflikt ge denna konvention samt de av dess bifogade protokoll till vilka de är bundna största möjliga spridning inom sina respektive länder och särskilt att införa studiet därav i planerna för den militära undervisningen, så att dessa instrument blir kända av deras väpnade styrkor.

Artikel 7

Traktatsförbindelser vid denna konventions ikraftträdande

1. När en av parterna i en konflikt inte är bunden av ett bifogat protokoll, skall de parter som är bundna av denna konvention och det bifogade protokollet likväl förbli bundna av dem i sina ömsesidiga förbindelser.

2. Varje hög fördragsslutande part skall vara bunden av denna konvention och av varje bifogat protokoll som den har godkänt, i situationer som avses i artikel 1, i förhållande till stat som inte är part till denna konvention eller bunden av relevant, bifogat protokoll, om denna stat godtar och tillämpar denna konvention eller protokollet ifråga och underrättar depositarien härom.

3. Depositarien skall omedelbart underrätta vederbörande höga fördragsslutande parter om notifikation som mottagits enligt denna artikel.

4. Denna konvention och de bifogade protokollen som en hög fördragsslutande part är bunden av skall tillämpas gentemot denna höga fördragsslutande part i en väpnad konflikt av den typ som anges i artikel 1, punkt 4, i tilläggsprotokoll I till Genève-

konventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för krigets offer.

- a) när den höga fördragsslutande parten även tillträtt tilläggsprotokoll I och en myndighet, som anges i artikel 96, punkt 3, i nämnda protokoll har åtagit sig att tillämpa Genèvekonventionerna och protokoll I i enlighet med artikel 96, punkt 3, i nämnda protokoll samt åtar sig att tillämpa denna konvention och relevant bifogat protokoll med avseende på denna konflikt; eller
- b) när den höga fördragsslutande parten inte tillträtt tilläggsprotokoll I och en myndighet av den typ som anges i moment a) ovan godtar och tillämpar åtagandena enligt Genèvekonventionerna samt denna konvention och relevant bifogat protokoll i förhållande till nämnda konflikt. Godtagande och godkännande av detta slag skall med hänsyn till nämnda konflikt ha följande verkningar:
  - (i) Genèvekonventionerna samt denna konvention och dess relevanta, bifogade protokoll träder i kraft för parterna i konflikten med omedelbar verkan;
  - ii) nämnda myndighet ikläder sig samma rättigheter och förpliktelser som en hög fördragsslutande part till Genèvekonventionerna, denna konvention och dess relevanta, bifogade protokoll iklätt sig; och
  - iii) Genèvekonventionerna, denna konvention och dess relevanta, bifogade protokoll är i lika grad bindande för alla parter i konflikten.

Myndigheten och den höga fördragsslutande parten kan även komma överens om att reciprokt godta och tillämpa åtagandena i tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna.

Artikel 8

Översyn och ändringar

1. a) När som helst efter ikraftträdandet av denna konvention kan varje hög fördragsslutande part föreslå ändringar i denna konvention eller i det eller de bifogade protokoll som den är bunden av. Text till ändringsförslag skall tillställas depositarien, som skall underrätta alla de höga fördragsslutande parterna och inhämta deras synpunkter på sammankallandet av en konferens för att ta ställning till ändringsförslaget. Om en majoritet, dock minst

18, av de höga fördragsslutande parterna enas därom, skall han omedelbart sammankalla en konferens till vilken samtliga höga fördragsslutande parter skall inbjudas. Stater som inte är parter till denna konvention skall inbjudas till konferensen i egenskap av observatörer.

b) En sådan konferens kan komma överens om ändringar som skall antas och träda i kraft på samma sätt som denna konvention och de bifogade protokollen, förutsatt att ändringar av denna konvention kan antas endast av de höga fördragsslutande parterna och att ändringar av ett speciellt bifogat protokoll kan antas endast av de höga fördragsslutande parter som är bundna av detta protokoll.

2. a) När som helst efter ikraftträdandet av denna konvention kan varje hög fördragsslutande part föreslå ytterligare protokoll rörande andra kategorier av konventionella vapen, som inte omfattas av de föreliggande bifogade protokollen. Varje sådant förslag till tilläggsprotokoll skall tilläggas depositarien, som skall underrätta samtliga höga fördragsslutande parter därom i enlighet med punkt 1 a) i denna artikel. Om en majoritet, dock minst 18, av de höga fördragsslutande parterna enas därom, skall depositarien omedelbart sammankalla en konferens, till vilken samtliga stater skall inbjudas.

b) En sådan konferens kan, med fullt deltagande av samtliga stater som äro företrädna vid konferensen, komma överens om ytterligare protokoll, vilka skall antas på samma sätt som denna konvention, bifogas denna och träda i kraft enligt punkterna 3 och 4 i artikel 5.

3. a) Har ingen konferens sammankallats i enlighet med punkt 1 a) eller 2 a) i denna artikel inom en tid av tio år efter denna konventions ikraftträdande, kan varje hög fördragsslutande part anmoda depositarien att sammankalla en konferens, till vilken samtliga höga fördragsslutande parter skall inbjudas för att granska tillämpningsområdet för och tillämpningen av denna konvention med bifogade protokoll samt ta ställning till förslag till ändringar i denna konvention eller i redan föreliggande protokoll. Stater som ej är parter till denna konvention skall inbjudas att delta i konferensen i egenskap av observatörer. Konferensen kan komma överens om ändringar, som skall antas och träda i kraft i enlighet med punkt 1 b) ovan.

b) Vid en sådan konferens kan även förslag till ytterligare protokoll rörande andra kategorier av konventionella vapen, som

inte omfattas av redan föreliggande bifogade protokoll, upptas till behandling. Samtliga vid konferensen företrädde stater kan till fullo delta i sådan behandling. Varje ytterligare protokoll skall antas på samma sätt som denna konvention, bifogas denna och träda i kraft i enlighet med punkterna 3 och 4 i artikel 5.

c) En sådan konferens kan ta ställning till huruvida åtgärder skall vidtas för sammankallande av ytterligare en konferens på begäran av någon hög fördragsslutande part om, efter lika lång tid som den som anges i punkt 3 a) i denna artikel, ingen konferens sammankallats i enlighet med punkterna 1 a) och 2 a) i denna artikel.

Artikel 9

Uppsägning

1. Varje hög fördragsslutande part kan säga upp denna konvention eller något av dess bifogade protokoll genom att underrätta depositarien härom.

2. Sådan uppsägning träder inte i kraft förrän ett år efter depositariens mottagande av notifikationen om uppsägning. Är emellertid den uppsägande fördragsslutande parten vid utgången av det året inblandad i någon av de i artikel 1 avsedda situationerna, skall parten dock fortsätta att vara bunden av förpliktelserna enligt denna konvention och enligt de relevanta, bifogade protokollen fram till utgången av den väpnade konflikten eller ockupationen och, i vilket fall som helst, fram till avslutandet av åtgärder i samband med slutlig frigivning, hemsändning eller återetablering av de personer som skyddas av folkrättens regler i väpnade konflikter samt, för den händelse ett bifogat protokoll innehåller bestämmelser om situationer i vilka fredsbevarande operationer, observationsuppdrag eller liknande funktioner utförs av Förenta nationerna, fram till upphörandet av dessa funktioner

3. Uppsägning av denna konvention skall även anses hänföra sig till samtliga bifogade protokoll, av vilka den uppsägande parten är bunden.

4. Uppsägning skall träda i kraft endast i förhållande till den uppsägande parten.

5. Uppsägning skall inte inverka på de förpliktelser, som den uppsägande parten redan ådragit sig, till följd av en väpnad konflikt, i enlighet med denna konvention och dess bifogade protokoll, vad

gäller handling begången innan denna uppsägning erhåller rättsverkan.

Artikel 10

Depositarie

1. Förenta nationernas generalsekreterare skall vara depositarie för denna konvention och för dess bifogade protokoll.

2. Utöver sina vanliga uppgifter skall depositarien underrätta alla stater om:

- a) undertecknanden av denna konvention enligt artikel 3;
- b) deponeringar av ratifikations-, godtagande-, godkännande- och anslutningsinstrument rörande denna konvention enligt artikel 4;
- c) notifikationer om samtycke till att vara bunden av bifogade protokoll enligt artikel 4;
- d) dagar för ikraftträdande av denna konvention och av vart och ett av dess bifogade protokoll enligt artikel 5; och
- e) notifikationer om uppsägning mottagna enligt artikel 9 samt faktisk tidpunkt härför.

Artikel 11

Lika vitsord

Originalen till denna konvention med de bifogade protokollen, varav de arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texterna äger lika vitsord, skall deponeras hos depositarien, som skall överlämna bestyrkta kopior därav till alla stater.

Ändring av artikel 1 i konventionen den 10 oktober 1980 om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (2001)

Följande beslut att ändra artikel 1 i konventionen för att utsträcka dess tillämpningsområde till icke-internationella väpnade konflikter fattades av konventionsstaterna vid andra översynskonferensen, som hölls den 11–21 december 2001. Beslutet ingår i andra översynskonferensens slutdeklaration, dokument CCW/CONF.II/2.

”Beslutar att artikel 1 i konventionen skall ha följande lydelse.

”1. Denna konvention och dess bifogade protokoll skall tillämpas i de situationer som anges i artikel 2, som är gemensam för Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949 rörande skydd för krigets offer, inbegripet den situation som beskrivs i artikel 1.4 i tilläggsprotokoll I till dessa konventioner.

2. Denna konvention och dess bifogade protokoll skall, utöver situationer som åsyftas i punkt 1 i denna artikel, även tillämpas på situationer som åsyftas i artikel 3, som är gemensam för Genèvekonventionerna den 12 augusti 1949. Denna konvention och dess bifogade protokoll skall inte tillämpas i situationer av interna störningar och spänningar, såsom upplopp, enstaka och sporadisk

våldsutövning eller andra situationer av likartat slag, som inte är väpnade konflikter.

3. Vid väpnade konflikter som inte är av internationell karaktär och som inträffar inom en av de höga fördragsslutande parternas territorium skall varje part i konflikten vara bunden av att tillämpa förbuden och restriktionerna i denna konvention och dess bifogade protokoll.

4. Ingen bestämmelse i denna konvention eller dess bifogade protokoll får åberopas för att påverka en stats suveränitet eller en regerings ansvar att med alla tillåtna medel bevara eller återupprätta lag och ordning i staten eller att försvara statens nationella enhet och territoriella integritet.

5. Ingen bestämmelse i denna konvention eller dess bifogade protokoll får åberopas för att rättfärdiga en direkt eller indirekt intervention av vilken anledning det vara må i den väpnade konflikten eller i den höga fördragsslutande parts interna eller externa angelägenheter inom vars territorium konflikten äger rum.

6. Tillämpningen av bestämmelserna i denna konvention och i dess bifogade protokoll på parter i en konflikt som inte är höga fördragsslutande parter som godtagit denna konvention eller dess bifogade protokoll, skall inte ändra deras eller ett omstritt territoriums rättsliga status, vare sig uttryckligen eller icke uttryckligen.

7. Bestämmelserna i punkterna 2–6 i denna artikel skall inte inverka på tilläggsprotokoll som antagits efter den 1 januari 2002, som kan tillämpa, utesluta eller ändra deras tillämpningsområde med avseende på denna artikel.”

Protokoll om icke-detekterbara fragment (1980) (Protokoll I)

Det är förbjudet att använda vapen vars huvudsakliga effekt är att skada genom fragment som i människokroppen inte kan upptäckas medelst röntgenstrålning.

Protokoll om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåtvapen och andra anordningar (1980) (Protokoll II)¹

jämte;

reviderat protokoll II den 3 maj 1996

Artikel 1 – Materiellt tillämpningsområde

Detta protokoll avser användning på land av minor, försåtvapen och andra anordningar som anges häri, inbegripet minor som utlagts för att hindra motparten från att använda stränder, övergångsställen vid vattenleder eller floder, men omfattar inte användning av sjöminor till havs eller i inre vattenleder.

Artikel 2 – Definitioner

För detta protokolls syfte används följande definitioner:

1. "Mina" betecknar ammunition som är placerad på, under eller nära marken eller på annat område och är konstruerad att detonera eller explodera genom persons eller fordons närvaro, närhet eller kontakt; Med "fjärrutlagd mina" avses en sålunda definierad mina som utlagts med hjälp av artilleri, raket, granatkastare eller liknande hjälpmedel eller som fällt från flygplan.

2. "Försåtvapen" betecknar anordning eller material som utformats, konstruerats eller anpassats för att döda eller skada och som fungerar på oförutsett vis när en person rubbar eller nalkas ett till synes ofarligt föremål eller utför en till synes riskfri handling.

3. "Andra anordningar" betecknar manuellt utplacerade sprängladdningar och anordningar som är avsedda att döda, såra eller

---

¹ Den 3 maj 1996 antogs enhälligt, i Genève, ett reviderat minprotokoll vid FN:s konferens rörande översyn av 1980 års vapenkonvention. Det reviderade protokollet (till vilket Sverige är part) följer direkt efter detta protokoll.

skada och som sätts i funktion genom fjärrkontroll eller automatiskt efter viss tid.

4. "Militärt mål" betecknar, i vad avser materiella ting, varje föremål som till följd av art, läge, ändamål eller användning effektivt bidrar till de militära operationernas genomförande och vars totala eller delvisa förstöring, intagande eller neutralisering under de vid tidpunkten ifråga gällande förhållandena medför en avgjord militär fördel.

5. "Civil egendom" betecknar alla föremål som inte utgör militära mål enligt punkt 4.

6. "Upprättande av protokoll och minkartor" betecknar en fysisk, administrativ och teknisk verksamhet syftande till att i officiella akter inregistrera all tillgänglig information, som kan underlätta lokalisering av minfält, minor och försätvapen.

Artikel 3 – Allmänna restriktioner för användning av minor, försätvapen och andra anordningar

1. Denna artikel är tillämplig beträffande:

- a) minor;
- b) försätvapen; och
- c) andra anordningar.

2. Det är under alla förhållanden förbjudet att bruka vapen, som omfattas av denna artikel, vare sig vid anfall, försvar eller repressalier, mot civilbefolkningen som sådan eller mot civilpersoner.

3. Urskillningslös användning av vapen som omfattas av denna artikel är förbjuden. Urskillningslös användning är utläggning av sådana vapen

- a) då de inte placeras vid, inom eller riktas mot ett militärt mål; eller
- b) då man använder stridsmetod eller vapenbärare som inte kan riktas mot ett bestämt militärt mål; eller
- c) då de förväntas förorsaka oavsiktliga förluster i människoliv bland civilbefolkningen, skador på civila, skador på civil egendom eller en kombination därav, vilka skulle vara överdrivna vid jämförelse med den påtagliga och direkta militära fördel som kan emotes.

4. Alla möjliga försiktighetsmått skall vidtas för att skydda civilpersoner från verkningarna av de vapen som omfattas av denna artikel. Möjliga försiktighetsmått är sådana försiktighetsåtgärder som är genomförbara eller praktiskt möjliga med hänsyn till alla vid

tidpunkten ifråga rådande förhållanden, inbegripet humanitära och militära överväganden.

Artikel 4 – Restriktioner för användning av andra minor än fjärrutlagda minor, försätvapen och andra anordningar i befolkade områden

1. Denna artikel är tillämplig beträffande:

- a) andra minor än fjärrutlagda minor;
- b) försätvapen; och
- c) andra anordningar.

2. Det är förbjudet att använda vapen som omfattas av denna artikel i varje stad, by eller annat område med en liknande koncentration av civila, där strider mellan markstyrkor inte äger rum eller inte tycks vara omedelbart förestående, såvida inte:

- a) dessa vapen är placerade inom eller i omedelbar närhet av ett militärt mål som tillhör eller står under kontroll av en motståndare; eller
- b) åtgärder vidtas för att skydda de civila från deras verkningar, till exempel utplacering av varningsskyltar, utplacering av vaktposter, utfärdande av varningar eller uppsättande av stängsel.

Artikel 5 – Restriktioner för användning av fjärrutlagda minor

1. Användning av fjärrutlagda minor är förbjuden, såvida inte dessa minor används endast inom ett område som i sig självt är ett militärt mål eller innehåller militära mål och såvida inte

- a) deras läge noggrant kan anges i enlighet med artikel 7 1 a), eller
- b) en effektiv neutraliseringsmekanism används på varje sådan mina, det vill säga en självverkande mekanism som är konstruerad för att göra en mina ofarlig eller utlösa självdestruktion, när det förväntas att minan inte längre kommer att tjäna det militära syfte för vilket den utlades, eller en fjärrkontrollerad mekanism, avsedd att göra en mina ofarlig eller förstöra en mina när den inte längre tjänar det militära syfte för vilket den utlades.

2. Effektiv förhandsvarning skall ges vid utläggning eller fällning av fjärrutlagda minor som kan skada civilbefolkningen, såvida inte förhållandena omöjliggör sådan varning.

Artikel 6 – Förbud mot användning av vissa försåtvapen

1. Utan intrång i folkrättsliga regler tillämpliga i väpnade konflikter som avser förrådskt förfarande är det under alla förhållanden förbjudet att använda

- a) försåtvapen i form av ett skenbart ofarligt löst föremål som är särskilt utformat och konstruerat för att innehålla explosiva ämnen och för att detonera, när någon rubbar eller nalkas föremålet, eller
- b) försåtvapen som på något sätt är fäst vid eller förenat med
  - i) internationellt erkända skyddsemler, -tecken eller -signaler;
  - ii) sjuka, sårade eller döda personer;
  - iii) begravnings- eller kremeringsplatser eller gravar;
  - iv) sjukvårdsenheter, medicinsk utrustning, läkemedelsförråd eller sjuktransporter;
  - v) barnleksaker eller andra lösa föremål eller produkter speciellt avsedda för barns förplägnad, hälsa, hygien, beklädnad eller utbildning;
  - vi) matvaror och drycker;
  - vii) köksutrustning eller -redskap utom i militära anläggningar, förläggningar eller förråd;
  - viii) föremål som har klart religiös anknytning;
  - ix) historiska minnesmärken, konstföremål eller platser avsedda för religionsutövning, vilka utgör folkens kulturella eller andliga arv;
  - x) levande djur eller djurkroppar.

2. Det är under alla förhållanden förbjudet att använda försåtvapen som är utformade så att de förorsakar överflödig skada eller onödigt lidande.

Artikel 7 – Upprättande av protokoll och minkartor samt offentliggörande av minfält, minors och försåtvapens läge

1. Parterna i en konflikt skall upprätta protokoll och minkartor över:

- a) alla förplanerade minfält som utlagts av dem; och
- b) alla områden där de i stor skala använt och i förväg planerat användning av försåtvapen.

2. Parterna skall söka säkerställa upprättandet av protokoll och minkartor över alla andra minfält, minor och försåtvapen som de lagt ut eller placerat.

3. Alla sådana protokoll och minkartor skall bevaras av parterna som

a) omedelbart efter fientligheternas upphörande

i) skall vidta alla nödvändiga och lämpliga åtgärder, varmed även förstås användning av dessa protokoll och minkartor, för att skydda civila personer från verkningar av minfält, minor och försåtvapen; och antingen,

ii) i de fall då ingendera partens styrkor befinner sig på motpartens territorium, ställa till förfogande för varandra och för Förenta nationernas generalsekreterare all den information de innehar om minfälts, minors och försåtvapens läge inom motpartens territorium; eller

iii) sedan parternas styrkor helt har dragits tillbaka från motpartens territorium, ställa till förfogande för motparten och för Förenta nationernas generalsekreterare all information de innehar om minfälts, minors och försåtvapens läge inom motpartens territorium;

b) när en FN-styrka eller en FN-delegation utför uppdrag inom ett område, ställa till förfogande för myndighet som anges i artikel 8 sådan information som krävs i denna artikel;

c) när så är möjligt, genom ömsesidig överenskommelse sörja för frisläppande av information om minfälts, minors och försåtvapens läge, särskilt i överenskommelser som reglerar fientligheternas upphörande.

Artikel 8 – Skydd för FN-styrkor och FN-delegationer från verkningar från minfält, minor och försåtvapen

1. När en FN-styrka eller en FN-delegation utför fredsbevarande operationer, observationsuppdrag eller liknande funktioner i något område, skall varje part i konflikten, på begäran av chefen för FN-styrkan eller för FN-delegationen i detta område, i den mån den kan

a) avlägsna eller desarmera alla minor eller försåtvapen i det området;

b) vidtaga de åtgärder som kan vara nödvändiga för att skydda FN-styrkan eller FN-delegationen från verkningarna av minfält, minor och försåtvapen, medan den fullgör sina åligganden; och

c) ställa till förfogande för chefen för FN-styrkan eller för FN-delegationen inom området all information som den parten besitter rörande minfälts, minors och försåtvapens läge inom området i fråga.

2. När en undersökningsdelegation från Förenta nationerna utför uppdrag i ett område, skall part i den aktuella konflikten bereda skydd åt denna delegation, utom då den på grund av delegationens storlek inte kan på ett adekvat sätt tillhandahålla sådant skydd. I detta fall skall den till delegationschefens förfogande ställa den information som den innehar rörande minfält, minors och försåt vapens läge inom området i fråga.

Artikel 9 – Internationellt samarbete vid avlägsnande av minfält, minor och försåt vapen

Efter de aktiva fientligheternas upphörande skall parterna söka nå en överenskommelse såväl sinsemellan som, i tillämpliga fall, med andra stater och med internationella organisationer om förmedling av information samt teknisk och materiell hjälp – varmed även under därtill lämpliga omständigheter förstås gemensamma åtgärder – nödvändiga för att avlägsna eller på annat sätt desarmera minfält, minor och försåt vapen som utlagts under konflikten.

Protokoll om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåt och andra anordningar reviderat den 3 maj 1996 (Reviderat protokoll II)

ARTIKEL 1: ÄNDRING AV PROTOKOLL

Protokollet om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåtvapen och andra anordningar (protokoll II), tillägg till Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar ("konventionen"), är härmed ändrad. Texten till det reviderade protokollet skall ha följande lydelse:

Protokoll om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåt och andra anordningar reviderat den 3 maj 1996 (Protokoll II reviderat den 3 maj 1996)

Artikel 1 Tillämpningsområde

1. Detta protokoll avser användning på land av minor, försåt och andra anordningar som anges häri, inbegripet minor som utlagts för att hindra motparten från att använda stränder, övergångsställen vid vattenleder eller floder, men omfattar inte användning av sjöminor till havs eller i inre vattenleder.

2. Detta protokoll skall, utöver de situationer som avses i artikel 1 i denna konvention, tillämpas på situationer som avses i den för Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 gemensamma artikel

3. Detta protokoll är icke tillämpligt på situationer som uppkommit till följd av interna störningar och spänningar, såsom

upplopp enstaka och sporadiska våldshandlingar och andra liknande handlingar vilka icke är att betrakta såsom väpnade konflikter.

3. Vid icke internationella väpnade konflikter som äger rum på en hög fördragsslutande parts territorium, skall varje part i konflikten vara skyldig att tillämpa förbuden och restriktionerna i detta protokoll.

4. Ingenting i detta protokoll skall åberopas i syfte att påverka en stats suveränitet; ej heller i syfte att påverka regeringens ansvar eller med alla lagliga medel bevara eller återupprätta lag och ordning i staten eller att försvara statens nationella enhet och territoriella integritet.

5. Ingenting i detta protokoll skall åberopas till försvar för ett direkt eller indirekt ingripande, vilken orsaken än må vara, i den väpnade konflikten eller i den höga fördragsslutande parts inre eller yttre angelägenheter på vilkens territorium konflikten äger rum.

6. Tillämpningen av bestämmelserna i detta protokoll för icke-fördragsslutande parter i en konflikt som godtagit detta protokoll, skall inte förändra parternas rättsliga ställning eller påverka ett omstritt territoriums rättsliga status, vare sig direkt eller indirekt.

Artikel 2   Definitioner

För detta protokolls syfte används följande definitioner:

1. *Mina* betecknar ammunition som är placerad under, på eller nära marken eller på annan yta och konstruerad för att explodera genom en persons eller ett fordons närvaro, närhet eller kontakt.

2. *Avståndsutlagd mina* betecknar mina som inte utläggs direkt på plats, utan med hjälp av artilleri, missil, raket, granatkastare eller liknande hjälpmedel, eller som fälls från luftfartyg. Minor, som utläggs med hjälp av ett landbaserat system från mindre än 500 meter, betraktas inte som avståndsutlagda såvida de används i enlighet med artikel 5 och andra tillämpliga artiklar i detta protokoll.

3. *Truppmina* betecknar en mina som i första hand är konstruerad för att explodera genom en persons närvaro, närhet eller kontakt och som försätter ur stridbart skick, skadar eller dödar en eller flera personer.

4. *Försåt* betecknar anordning eller material som utformats, konstruerats eller anpassats för att döda eller skada och som

fungerar på oförutsett vis när en person rubbar eller nalkas ett till synes ofarligt föremål eller utför en till synes riskfri handling.

5. *Andra anordningar* betecknar manuellt utplacerad ammunition och anordningar, innefattande improviserade explosiva anordningar, avsedda att döda, sårta eller skada och som sätts i funktion manuellt, genom fjärrkontroll eller automatiskt efter viss tid.

6. *Militärt mål* betecknar, i vad avser materiella ting, varje föremål, som till följd av art, läge, ändamål eller användning effektivt bidrar till de militära operationernas genomförande och vars totala eller delvisa förstöring, intagande eller neutralisering under de vid tidpunkten ifråga rådande förhållandena medför en avgjord militär fördel.

7. *Civil egendom* betecknar alla föremål som inte utgör militära mål enligt punkt 6 i denna artikel.

8. *Minfält* betecknar ett definierat område inom vilket minor har utlagts. Minerat område betecknar ett område som är farligt beroende på förekomst av minor. Skenminfält betecknar ett område fritt från minor, som simulerar ett minfält. Termen minfält inbegriper skenminfält.

9. *Upprättande av protokoll och minkartor* betecknar en fysisk, administrativ och teknisk verksamhet, syftande till att i officiella akter registrera all tillgänglig information som kan underlätta lokalisering av minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar.

10. *Självförstörande mekanism* betecknar en inbyggd eller applicerad automatiskt fungerande mekanism som säkerställer att den ammunition den är inbyggd i eller monterad på förstörs.

11. *Självneutraliserande mekanism* betecknar en inbyggd automatiskt fungerande mekanism som oskadliggör den ammunition i vilken den är inbyggd.

12. *Självdeaktivera* betyder att automatiskt försätta ammunition ur funktion genom att oåterkalleligt förbruka en komponent, exempelvis ett batteri, som behövs för att ammunitionen skall fungera.

13. *Fjärrkontroll* betecknar styrning på avstånd.

14. *Röjningskydd* betecknar en anordning avsedd att skydda en mina och som utgör en del av den, är kopplad till den, ansluten till den eller placerad under den och som aktiveras när försök görs att röja minan.

15. *Överföring* betecknar, utöver den fysiska förflyttningen av minor till eller från en stats territorium, överlåtelse av äganderätten

till och kontrollen över minorerna, men inte överlämnande av område där minor är utlagda.

Artikel 3 Allmänna restriktioner för användningen av minor, försåt och andra anordningar

1. Denna artikel är tillämplig beträffande:

- a) minor;
- b) försåt; och
- c) andra anordningar.

2. Varje hög fördragsslutande part eller part i en konflikt är, enligt bestämmelserna i detta protokoll ansvarig för alla minor, försåt och andra anordningar som parten använder och åtar sig att röja, avlägsna, förstöra eller utöva tillsyn över dem så som anges i artikel 10 i detta protokoll.

3. Det är under alla förhållanden förbjudet att använda minor, försåt eller andra anordningar, som är så utformade eller är av sådan beskaffenhet att de förorsakar överflödigt skada eller onödigt lidande.

4. Vapen som omfattas av denna artikel skall uppfylla de krav och begränsningar, som anges i tekniska bilagan för varje särskild kategori.

5. Det är förbjudet att använda minor, försåt eller andra anordningar, som är försedda med en mekanism eller anordning, särskilt utformad för att få deras sprängladdning att explodera genom närvaro av allmänt tillgängliga minsökare på grund av deras magnetiska påverkan eller annan påverkan utan beröring, vid normal användning under minsökning.

6. Det är förbjudet att använda självdeaktiverande minor utrustade med rönjningsskydd utformat så att det kan fungera efter att själva minan har upphört att fungera.

7. Det är under alla förhållanden förbjudet att bruka vapen som omfattas av denna artikel, vare sig offensivt, defensivt eller som repressalieåtgärd, mot civilbefolkningen som sådan, mot enskilda civilpersoner eller civil egendom.

8. Urskillningslös användning av vapen som omfattas av denna artikel är förbjuden. Urskillningslös användning är utplacering av sådana vapen:

- a) då de inte placeras vid, inom eller riktas mot ett militärt mål. Vid tvekan huruvida egendom, som normalt användes för civila

ändamål, såsom platser avsedda för religiösa ändamål, hus eller annan form av bostad, eller skolor, kan utnyttjas i syfte att effektivt bidra till militär verksamhet, skall förutsättas att så inte är fallet;

- b) då man använder stridsmetoder eller vapenbärare som inte kan riktas mot ett bestämt militärt mål; eller
- c) då de förväntas förorsaka oavsiktliga förluster i människoliv bland civilbefolkningen, skador på civila, skador på civil egendom eller en kombination därav, vilka skulle vara överdrivna vid en jämförelse med den påtagliga och direkta militära fördel som kan emotses.

9. Ett antal skarpt avgränsade och tydliga militära mål belägna i en stad, i en by eller i annat område med en liknande koncentration av civila eller civil egendom skall inte betraktas såsom ett enda militärt mål.

10. Alla försiktighetsåtgärder som är möjliga skall vidtas för att skydda civilpersoner från verkningarna av de vapen som omfattas av denna artikel. Möjliga försiktighetsåtgärder är sådana försiktighetsåtgärder som är genomförbara eller praktiskt möjliga med hänsyn till alla vid tidpunkten ifråga rådande förhållanden inbegripet humanitära och militära överväganden. Dessa förhållanden innefattar, men är inte begränsade till, följande:

- a) minornas långsiktiga och kortsiktiga verkan på den lokala civilbefolkningen vad gäller minfältets varaktighet;
- b) möjliga åtgärder för att skydda civilbefolkningen (exempelvis inhägning och skyltar, varning och övervakning);
- c) tillgång till och möjlighet att använda alternativa system;
- d) kortsiktiga och långsiktiga militära krav på ett minfält.

11. Effektiv förvarning skall ges om varje utläggning av minor, försåt eller andra anordningar som kan drabba civilbefolkningen, såvida inte förhållandena omöjliggör sådan varning.

Artikel 4   Restriktioner för användningen av truppminor

Det är förbjudet att använda truppminor som inte kan detekteras på sätt som anges i punkt 2 i den tekniska bilagan.

Artikel 5   Restriktioner för användningen av truppminor, andra än avståndsutlagda minor

1. Denna artikel är tillämplig för truppminor andra än avståndsutlagda minor.

2. Det är förbjudet att använda vapen som omfattas av denna artikel som inte uppfyller den tekniska bilagans bestämmelser om självförstöring och självdeaktivering såvida inte;

a) vapnen placeras inom ett markerat område som övervakas av militär personal och skyddas av stängsel eller andra medel för att trygga att civilbefolkningen effektivt utestängs från området; markeringen måste vara tydlig och av varaktig natur och vara synlig åtminstone för en person som står i begrepp att bege sig in i det markerade området; och

b) vapnen röjs innan området lämnas för såvitt området inte överlämnas till en annan stats stridskrafter som åtar sig ansvaret för de skyddsåtgärder som krävs i denna artikel och efterföljande röjning av dessa vapen.

3. En part i en konflikt är befriad från att fortsatt uppfylla bestämmelserna i punkterna 2 (a) och 2 (b) i denna artikel endast om uppfyllandet inte kan ske på grund av att parten genom fientlig militär verksamhet har förlorat kontrollen över området, däri inräknat förhållanden där direkt fientlig militär verksamhet omöjliggör att bestämmelserna kan uppfyllas. Om denna part återtar kontrollen över området, skall parten åter uppfylla bestämmelserna i punkterna 2 (a) och 2 (b) i denna artikel.

4. Om stridskrafter tillhöriga en part i en konflikt vinner kontroll över ett område, där sådana vapen, som omfattas av denna artikel, har blivit utplacerade, skall dessa stridskrafter i största möjliga utsträckning upprätthålla och, om så erfordras, vidta de skyddsåtgärder som krävs i denna artikel till dess att dessa vapen har röjts.

5. Alla möjliga åtgärder skall vidtas för att hindra otillåtet avlägsnande, förändring, förstöring eller döljande av varje anordning, system eller materiel som används för att utmärka gränsen av ett markerat område.

6. Vapen, som omfattas av denna artikel, som utkastar fragment i en sektor mindre än 90 grader och som är placerade på eller över marken, får användas under högst 72 timmar utan att de åtgärder vidtas som avses i punkten 2 (a) ovan; om

- a) de är placerade i omedelbar närhet av den militära enhet som har placerat ut dem; och
- b) området övervakas av militär personal för att trygga att civilbefolkningen effektivt utestängs.

Artikel 6   Restriktioner för användningen av avståndsutlagda minor

1. Det är förbjudet att använda avståndsutlagda minor om de inte protokollförs i enlighet med punkt 1 (b) i den tekniska bilagan.

2. Det är förbjudet att använda avståndsutlagda truppminor som inte uppfyller bestämmelserna om självförstöring och självdeaktivering i den tekniska bilagan.

3. Det är förbjudet att använda andra avståndsutlagda minor än truppminor, såvida de inte, i möjligaste mån, är försedda med en effektiv självförstörande eller självneutraliserande mekanism, samt har en reservfunktion för självdeaktivering utformad så att minorerna inte längre kan fungera som sådana när de inte längre tjänar det militära syfte för vilket de utlagts.

4. Effektiv förvarning skall ges vid utläggning eller fällning av avståndsutlagda minor som kan skada civilbefolkningen, såvida inte förhållandena omöjliggör sådan varning.

Artikel 7   Förbud mot användning av försåt och andra anordningar

1. Utan intrång i folkrättsliga regler tillämpliga i väpnade konflikter avseende förrådskt förfarande, är det under alla förhållanden förbjudet att använda försåt och andra anordningar som på något sätt är fästade vid eller förenade med följande:

- a) internationellt erkända skyddsemler, tecken eller signaler;
- b) sjuka, sårade eller döda personer;
- c) begravnings- eller kremeringsplatser eller gravar;
- d) sjukvårdsenheter, medicinsk utrustning, läkemedelsförråd eller sjuktransporter;
- e) barnleksaker eller andra lösa föremål eller produkter särskilt avsedda för barns förplägnad, hälsa, hygien, beklädnad eller utbildning;
- f) matvaror och drycker;
- g) köksutrustning eller redskap, utom i militära anläggningar, förläggningar eller förråd;

- h) föremål som har klar religiös anknytning;
- i) historiska minnesmärken, konstföremål eller platser avsedda för religionsutövning, vilka utgör folkens kulturella eller andliga arv; eller
- j) levande djur eller djurkroppar.

2. Det är förbjudet att använda försåt eller andra anordningar i form av skenbart ofarliga, lösa föremål som är särskilt utformade och konstruerade för att innehålla explosiva ämnen.

3. Utan hinder av bestämmelserna i artikel 3, är det förbjudet att använda sådana vapen som omfattas av denna artikel i en stad, en by eller i andra områden med liknande koncentration av civilbefolkning där strider mellan markstridskrafter inte äger rum eller inte förefaller vara omedelbart förestående, såvida inte:

- (a) vapnen är placerade i eller i omedelbar närhet av ett militärt mål; eller
- (b) åtgärder vidtas för att skydda civilbefolkningen från dessa vapens verkningar, exempelvis genom utplacering av vaktposter, utfärdande av varningar eller uppsättande av stängsel.

Artikel 8   Överföring

1. För att främja syftet med detta protokoll, åtar sig varje hög fördragsslutande part:

- a) att inte överföra minor vars användning är förbjuden enligt detta protokoll;
- b) att inte överföra minor till någon annan mottagare än en stat eller ett statligt organ bemyndigat att mottaga sådan överföring;
- c) att visa återhållsamhet i fråga om att överlåta minor, vilkas användning är underkastad restriktioner enligt detta protokoll. Särskilt åtar sig varje hög fördragsslutande part att inte överföra truppminor till stater som inte är bundna av detta protokoll, om inte den mottagande staten accepterar att tillämpa detta protokoll; och
- d) att säkerställa att överföring enligt denna artikel sker i enlighet med tillämpliga bestämmelser i detta protokoll och internationella humanitärrättsliga regler, både av överförande och mottagande stat.

2. Om en hög fördragsslutande part förklarar att den avser uppskjuta efterlevnaden av vissa bestämmelser för användning av vissa

minor enligt den tekniska bilagan skall likväl punkt 1 (a) i denna artikel tillämpas på sådana minor.

3. Alla höga fördragsslutande parter skall i avvaktan på att detta protokoll träder i kraft, avhålla sig från handlingar som skulle vara oförenliga med punkt 1 (a) i denna artikel.

Artikel 9   Upprättande av protokoll och minkartor och användning av uppgifter om minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar

1. Alla uppgifter om minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar skall protokollföras i enlighet med bestämmelserna i den tekniska bilagan.

2. Alla sådana protokoll och minkartor skall bevaras av parterna i en konflikt, vilka utan dröjsmål efter fientligheternas upphörande skall vidta alla nödvändiga och lämpliga åtgärder, vari även ingår användningen av dessa uppgifter, för att skydda civila personer från verkningar av minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar i områden som står under deras kontroll.

De skall också samtidigt tillhandahålla den andra parten eller de andra parterna i en konflikt och Förenta nationernas generalsekreterare all information de har om minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar som de själva har placerat ut i områden som inte längre står under deras kontroll; emellertid gäller ömsesidigt att om stridskrafter tillhörande en part i en konflikt befinner sig på en motparts territorium, så får vilken som helst av parterna innehålla sådan information gentemot generalsekreteraren och motparten i den utsträckning som säkerhetsintressen kräver att uppgifterna inte lämnas ut, till dess ingendera parten längre befinner sig på den andra partens territorium. I sistnämnda fall skall de innehållna uppgifterna meddelas så snart som dessa säkerhetsintressen medger detta. Där så är möjligt, skall parterna i konflikten efter ömsesidig överenskommelse söka tillse att sådana uppgifter meddelas vid första möjliga tillfälle på ett sätt som är förenligt med varje parts säkerhetsintressen.

3. Denna artikel skall inte inverka på bestämmelserna i artiklarna 10 och 12 i detta protokoll.

Artikel 10 Röjning av minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar samt internationellt samarbete

1. Efter de aktiva fientligheternas upphörande skall alla minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar utan dröjsmål röjas eller omhändertas i enlighet med artikel 3 och artikel 5 punkt 2 i detta protokoll.

2. De höga fördragsslutande parterna och parterna i en konflikt skall ha detta ansvar för minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar i områden som står under deras kontroll.

3. Beträffande minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar utplacerade av en part i områden över vilka den ej längre utövar kontroll, skall denna part förse den part som har kontroll över området, i den utsträckning denna part medger detta, teknisk och materiell hjälp som erfordras för att uppfylla ansvaret enligt punkt 2 i denna artikel.

4. När så bedöms nödvändigt skall parterna söka nå överenskommelser, både sinsemellan och, i tillämpliga fall, med andra stater och med internationella organisationer, om tillhandahållande av teknisk och materiell hjälp, som även, under därtill lämpliga förhållanden, skall omfatta genomförandet av gemensamma åtgärder som behövs för att uppfylla detta ansvar.

Artikel 11 Tekniskt samarbete och bistånd

1. Varje hög fördragsslutande part åtar sig att underlätta, och skall ha rätt att delta i, största möjliga utbyte av utrustning, materiel och vetenskaplig och teknisk information om tillämpningen av detta protokoll och av hjälpmedel för minröjning. De höga fördragsslutandeparterna skall särskilt avhålla sig från att införa omotiverade inskränkningar för tillhandahållande av minröjningsutrustning och därtill hörande teknisk information för humanitära syften.

2. Varje hög fördragsslutande part åtar sig att förse den databas för minröjning som har inrättats inom FN-systemet med information, särskilt avseende hjälpmedel och teknik för minröjning och med förteckningar över experter, specialiserade organ eller nationella kontakter för minröjning.

3. Varje hög fördragsslutande part som har möjlighet därtill skall lämna bistånd vid minröjning genom FN-systemet, andra internationella organ eller bilateralt, eller bidra till Förenta nationernas frivilliga fond till bistånd till minröjning.

4. Framställningar av höga fördragsslutande parter om bistånd som grundas på relevanta uppgifter kan inges till Förenta nationerna, andra behöriga organ eller andra stater. De kan inges till Förenta nationernas generalsekreterare, som skall vidarebefordra dem till alla fördragsslutande parter och relevanta internationella organisationer.

5. Vad avser framställningar som framförs till Förenta nationerna, får generalsekreteraren, inom ramen för de resurser han förfogar över, vidta lämpliga åtgärder för att bedöma situationen, och, i samarbete med den begärande fördragsslutande parten, besluta om lämpligt bistånd till denna part vid minröjning eller tillämpning av protokollet. Generalsekreteraren kan även vända sig till de höga fördragsslutande parterna avseende en sådan bedömning, liksom angående beskaffenhet och omfattning av erforderligt bistånd.

6. Utan inskränkning i deras konstitutionella och andra rättsliga bestämmelser, åtar sig de höga fördragsslutande parterna att samarbeta och överföra teknologi för att underlätta tillämpningen av tillämpliga förbud och restriktioner enligt detta protokoll.

7. Varje hög fördragsslutande part har rätt att begära och mottaga tekniskt bistånd i tillämpliga fall från annan fördragsslutande part om viss annan hithörande teknologi än vapentechnologi i den utsträckning som behövs för att minska den övergångsperiod som avses i tekniska bilagan.

Artikel 12 Skydd mot verkningar av minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar

1. Tillämpning

- a) Med undantag av de styrkor och delegationer som avses i punkt 2 (a) (i), är denna artikel endast tillämplig på delegationer som utför verksamhet med den höga fördragsslutande partens samtycke på vars territorium verksamheten utförs.
- b) Tillämpningen av bestämmelserna i denna artikel för parter i en konflikt som inte är fördragsslutande parter, skall inte förändra parternas rättsliga ställning eller ett omstritt territoriums rättsliga ställning, vare sig direkt eller indirekt.
- c) Bestämmelserna i denna artikel innebär inga inskränkningar i internationella humanitärrättsliga regler, andra tillämpliga internationella avtal eller beslut av Förenta nationernas säkerhetsråd

som ger bättre skydd för personal vilka utför verksamhet som omfattas av denna artikel.

2. Fredsbevarande styrkor och delegationer och vissa andra styrkor och delegationer

- a) Denna punkt är tillämplig för;
  - i) Varje FN-styrka eller FN-delegation som utför fredsbevarande verksamhet, observationsuppdrag eller liknande insatser i ett område i enlighet med Förenta nationernas stadga;
  - (ii) varje styrka, upprättad i enlighet med kapitel VIII i FN-stadgan, som utför verksamhet i ett konfliktområde.
- b) Varje hög fördragsslutande part eller part i en konflikt skall, på anmodan av chefen för en styrka eller en delegation som omfattas av denna artikel
  - (i) så långt den förmår, vidta de åtgärder som erfordras för att skydda styrkan eller delegationen från verkningar av minor, försåt och andra anordningar i varje område som står under dess kontroll
  - (ii) om så erfordras för att effektivt skydda personalen, röja eller oskadliggöra alla minor, försåt och andra anordningar i området i fråga i den utsträckning parten förmår; och
  - (iii) informera chefen för styrkan eller delegationen om var alla kända minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar är placerade i det område i vilket styrkan eller delegationen verkar och, så långt det är möjligt, till chefen för styrkan eller delegationen ställa all information till förfogande som den innehar om sådana minfält, minerade områden, minor, försåt och andra anordningar.

3. FN-delegationer för undersökningar och humanitärt bistånd

- a) Denna punkt är tillämplig för varje humanitär delegation eller undersökningsdelegation från Förenta nationerna.
- b) Varje hög fördragsslutande part eller part i en konflikt skall, på anmodan av chefen för en delegation som omfattas av denna punkt
  - (i) tillhandahålla delegationens personal det skydd som avses i punkt 2 (b) (i) i denna artikel; och

- (ii) om tillträde till eller genom ett område som står under partens kontroll erfordras för att delegationen skall kunna utföra sin verksamhet och för att trygga säker genomfart till eller genom detta område för delegationspersonalen:
- (aa) om inte pågående fientligheter förhindrar det, informera delegationschefen om en säker väg till detta område, om sådan information finns tillgänglig; eller
- (bb) om information om en säker väg inte kan tillgodoses enligt stycke (aa), så långt det är möjligt, röja en väg genom minfälten.

4. *Delegationer från Röda Korsets internationella kommitté*

- a) Denna punkt är tillämplig för varje delegation från Röda Korsets internationella kommitté som utför verksamhet med värdstatens eller värdstaternas medgivande enligt bestämmelserna i Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 och, i tillämpliga fall, i dessas tilläggsprotokoll.
- b) Varje hög fördragsslutande part eller part i en konflikt skall, på anmodan av chefen för en delegation som omfattas av denna punkt:
  - i) tillhandahålla delegationens personal det skydd som avses i punkt 2 (b) (i) i denna artikel; och
  - ii) vidta de åtgärder som anges i punkt 3 (b) (ii) i denna artikel.

5. *Övriga humanitära delegationer och undersökningsdelegationer*

- a) I den mån punkterna 2, 3 och 4 i denna artikel inte är tillämpliga skall denna punkt tillämpas för följande delegationer när de utför verksamhet i ett konfliktområde eller bistår offer i en konflikt:
  - i) varje humanitär delegation från en nationell rödakors- eller rödahalvmåne-förening eller Internationella Rödakorsfederationen;
  - ii) varje delegation från en opartisk humanitär organisation, inklusive varje opartisk humanitär minröjningsinsats;
  - iii) varje undersökningsdelegation som upprättats enligt bestämmelserna i Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 och, i tillämpliga fall, bifogade tilläggsprotokoll.

- b) Varje hög fördragsslutande part eller part i en konflikt skall, på anmodan av chefen för en delegation som omfattas av denna punkt, i möjligaste mån:
  - i) tillhandahålla delegationens personal det skydd som avses i punkt 2 (b) (i) i denna artikel; och
  - ii) vidta de åtgärder som anges i punkt 3 (b) (ii) i denna artikel.

6. Sekretess

Alla uppgifter som lämnas under sekretess enligt denna artikel skall av mottagaren behandlas med sekretess och får inte röjas utanför den berörda styrkan eller delegationen utan uttrycklig tillåtelse av uppgiftslämnaren.

7. Iakttagande av lagar och förordningar

Utan inskränkningar i den immunitet och de privilegier som de åtnjuter eller i enlighet med de krav som gäller för deras uppdrag, skall personal som ingår i de styrkor och delegationer för vilka denna artikel är tillämplig:

- a) följa värdstatens lagar och förordningar; och
- b) avhålla sig från varje handling eller verksamhet som är oförenlig med uppdragets opartiska och internationella karaktär.

Artikel 13 *Konsultationer mellan de höga fördragsslutande parterna*

1. De höga fördragsslutande parterna åtar sig att samråda och samarbeta i alla ärenden avseende detta protokolls tillämpning. I detta syfte skall årligen hållas en konferens med de höga fördragsslutande parterna.

2. Deltagandet i de årliga konferenserna skall bestämmas av de stadgar som de höga fördragsslutande parterna kommer överens om.

3. Konferensen skall:

- a) göra en översyn av detta protokolls rättsliga status och tillämpning;
- b) behandla ärenden som härrör från de höga fördragsslutande parternas rapporter i enlighet med punkt 4 i denna artikel;

- c) förbereda översynskonferenser; och
- d) behandla den tekniska utvecklingen beträffande skydd av civilbefolkningen mot urskillningslös verkan av minor.

4. De höga fördragsslutande parterna skall inge årliga rapporter till depositarien, som skall förmedla dem till alla höga fördragsslutande parter före konferensen, om någon eller några av följande frågor:

- a) spridande av information om detta protokoll till dess försvarsmakt och civilbefolkningen;
- b) minröjning och rehabiliteringsprogram;
- c) åtgärder vidtagna för att uppfylla de tekniska kraven i detta protokoll och varje annan relevant information;
- d) lagstiftning i anledning av detta protokoll;
- e) åtgärder vidtagna i fråga om internationellt utbyte av teknisk information, internationellt samarbete om minröjning samt tekniskt samarbete och bistånd; och
- f) andra relevanta ärenden.

5. Kostnaden för konferensen skall fördelas mellan de höga fördragsslutande parterna och icke fördragsslutande parter som deltar i konferensens arbete, enligt Förenta nationernas bidragskala efter vederbörlig justering.

Artikel 14 Efterlevnad

1. Varje hög fördragsslutande part skall vidta alla lämpliga åtgärder, inklusive lagstiftning och andra åtgärder, för att hindra och motverka att detta protokoll kränks av personer eller på territorier under dess jurisdiktion eller kontroll.

2. De åtgärder som avses i punkt 1 i denna artikel innefattar lämpliga åtgärder för att säkerställa att straffrättsliga åtgärder vidtas och lagföring sker av personer som i en väpnad konflikt och i strid med bestämmelserna i detta protokoll avsiktligt dödar civilpersoner eller förorsakar dem allvarlig skada.

3. Varje hög fördragsslutande part skall också begära att dess försvarsmakt utfärdar relevanta militära bestämmelser och tillämpningsföreskrifter och att försvarsmaktens personal får den utbildning som svarar mot dess uppgifter och ansvar för att efterleva bestämmelserna i detta protokoll.

4. De höga fördragsslutande parterna åtar sig att samråda och samarbeta bilateralt, genom Förenta nationernas generalsekreterare

eller genom andra behöriga internationella förfaranden för att lösa problem som kan uppkomma i fråga om tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna i detta protokoll.

ARTIKEL 2: IKRAFTTRÄDANDE

Detta reviderade protokoll träder i kraft i enlighet med artikel 8 punkt (1) (b) i konventionen.

Teknisk bilaga

1. Protokollföring

- a) Upprättande av protokoll över läget för minor, andra än avståndsutlagda minor, minfält, minerade områden, försåt och andra anordningar, skall ske i enlighet med följande bestämmelser:
  - i) läget för minfält, minerade områden och områden med försåt och andra anordningar, skall anges exakt i förhållande till koordinaterna för minst två referenspunkter och med den uppskattade utsträckningen av det område, som innehåller dessa vapen, i förhållande till dessa referenspunkter;
  - ii) kartor, skisser eller protokoll skall upprättas så att de anger läget för minfält, minerade områden, försåt och andra anordningar i förhållande till referenspunkterna; av protokollen skall även framgå områdenas gränser och utsträckning; och
  - iii) för att möjliggöra upptäckt och röjning av minor, försåt och andra anordningar, skall kartor, skisser eller protokoll innehålla fullständig information om typ, antal, sätt för utplacering, tändanordning och livslängd, dag och tidpunkt för utplacering, röjningsskydd (i förekommande fall) och annan relevant information om dessa vapens utplacering. När så är möjligt skall protokollföringen redovisa varje minas exakta läge, utom i fråga om minfält där minorerna utlagts i rader, varvid det räcker att radernas läge anges. Det exakta läget och mekanismen för varje utlagt försåt skall protokollföras separat.
- b) Det bedömda läget och området för avståndsutlagda minor skall anges med koordinater för referenspunkterna (normalt hörnpunkter) och bekräftas när så är möjligt genom att

utmärkas på marken vid första möjliga tillfälle. Det totala antalet utlagda minor, typ, dag och tidpunkt för utläggning samt tiden för självförstöring, skall också protokollföras.

- c) Exemplar av protokollen skall förvaras på tillräckligt hög befälsnivå för att trygga deras säkerhet så långt det är möjligt.
- d) Det är förbjudet att använda minor som tillverkats efter detta protokolls ikraftträdande om de inte är försedda med påskrift om följande uppgifter på engelska eller på vederbörande nationella språk:
  - i) ursprungsland;
  - ii) månad och år för tillverkningen;
  - iii) serienummer eller partinummer.

Påskriften skall vara synlig, läslig, varaktig och, i möjligaste mån, resistent mot miljöpåverkan.

2. Specifikationer för detekterbarhet

- a) Truppminor tillverkade efter den 1 januari 1997 skall ha ett inbyggt material eller en anordning som möjliggör att minan kan upptäckas med allmänt tillgänglig teknisk utrustning för detektering av minor och som avger en svarssignal som motsvarar en signal från minst åtta (8) gram järn i en sammanhållen massa.
- b) Truppminor tillverkade före den 1 januari 1997 skall antingen i sin konstruktion ha, eller före utplacering ha försetts med, ett material eller anordning, som inte lätt kan avlägsnas, och som möjliggör att minan kan upptäckas med allmänt tillgänglig teknisk utrustning för detektering av minor och som avger en svarssignal som motsvarar en signal från minst åtta (8) gram järn i en sammanhållen massa.
- c) Om en hög fördragsslutande part beslutar att den inte omedelbart kan uppfylla bestämmelserna i punkt (b) ovan, får parten, i samband med sin notifikation om samtycke att vara bunden av detta protokoll, förklara att den avser uppskjuta uppfyllandet av bestämmelsen i punkt (b) ovan på en tid som inte får överstiga nio år räknat från detta protokolls ikraftträdande. Under övergångsperioden skall parten, i möjligaste mån, begränsa till ett minimum användningen av truppminor som inte uppfyller nämnda bestämmelse.

3. Specifikationer för självförstöring och självdeaktivering

- a) Alla avståndsutlagda truppminor skall vara utformade och konstruerade så att

färre än tio (10) procent av de aktiverade minorna inte förstör sig själva inom 30 dagar efter utplaceringen och att varje mina har en reservfunktion för självdeaktivering utformad och konstruerad så att tillsammans med den självförstörande mekanismen, inte fler än en mina på tusen aktiverade minor fungerar som mina 120 dagar efter utplaceringen.

- b) Alla icke-avståndsutlagda truppminor som används utanför markerat område enligt definitionen i artikel 5 i detta protokoll, skall uppfylla de krav på självförstöring och självdeaktivering som anges i punkt (a) ovan.

- c) Om en hög fördragsslutande part beslutar att den inte omedelbart kan uppfylla bestämmelserna i punkterna (a) eller (b) ovan, får den, i samband med sin notifikation om samtycke att vara bunden av detta protokoll förklara att den, beträffande minor tillverkade före detta protokolls ikraftträdande, avser uppskjuta uppfyllandet av bestämmelserna i punkterna (a) eller (b) ovan för en period som inte får överstiga nio år räknat från detta protokolls ikraftträdande.

Under denna övergångstid skall den fördragsslutande parten:

- i) åta sig att, så långt det är möjligt, begränsa ett minimum användning av truppminor som inte uppfyller ovan angivna bestämmelser till; och
- ii) beträffande avståndsutlagda truppminor, antingen uppfylla kraven på självförstöring eller självdeaktivering, och, i fråga om övriga truppminor, åtminstone uppfylla kraven på självdeaktivering.

4. Internationella skyltar för utmärkning av minfält och minerade områden

Skyltar motsvarande bifogat exempel och med nedanstående beskrivning, skall användas vid utmärkning av minfält och minerade områden för att säkerställa att de är synliga och kända för civilbefolkningen:

- a) storlek och form: en triangel som är minst 28 cm (11 inches) x 20 cm (7,9 inches) eller en kvadrat med en sida på minst 15 cm (6 inches);
- b) färg: röd eller orange med en gul reflekterande bård;
- c) symbol: den symbol som framgår i bifogat exempel, eller en alternativ symbol, lätt igenkännlig i det område där skylten skall användas för att markera farligt område;
- d) språk: skyltarna skall innehålla ordet ”minor” på ett av konventionens sex officiella språk (arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska) och på det eller de språk som är förhärskande i området;
- e) utplacering: skyltarna skall utplaceras runt minfältet eller det minerade området på tillräckligt avstånd för att säkerställa att de är synliga för civilpersoner som närmar sig området.

Protokoll om förbud mot eller restriktioner i användningen av brandvapen (1980) (Protokoll III)

Artikel 1 – Definitioner

För detta protokolls syfte används följande definitioner:

1. "Brandvapen" betecknar varje vapen eller ammunitionseffekt som i första hand är avsedd att antända föremål eller förorsaka brännskador på människor genom inverkan av flammor, värme eller en kombination av dessa vilka alstras av en kemisk reaktion hos ett ämne som framförts till målet.

a) Brandvapen kan förekomma som, till exempel, eldkastare, fougasser, granater, raketer, hand- eller gevärsggranater, minor, bomber och andra behållare för brandämnen.

b) Brandvapen innefattar inte:

(i) Ammunitionseffekter som kan ha brandverkan som bieffekt, såsom lys-, spårljus-, rökammunition eller signaleringssystem.

(ii) Ammunitionseffekter avsedda att kombinera genomslags-, tryck- eller splitterverkan med en tillkommande brandverkan, såsom pansarprojektiler, spränggranater, sprängladdade bomber och liknande ammunitionsslag med kombinerad verkan i vilka brandeffekten inte är särskilt avsedd att förorsaka brännskador hos människor, utan för användning mot militära mål sådana som pansarfordon, luftmål, och anläggningar eller anordningar.

2. "Koncentration av civila" betecknar varje samling av civila vare sig den är permanent eller tillfällig, såsom i bebodda delar av städer, bebodda samhällen och byar, i läger och kolonner med flyktningar eller evakuerade, eller grupper av nomader.

3. "Militärt mål" betecknar, i vad avser materiella ting, varje föremål som till följd av art, läge, ändamål eller användning

effektivt bidrar till de militära operationernas genomförande och vars totala eller delvisa förstöring, intagande eller neutralisering under de vid tidpunkten ifråga rådande förhållandena medför en avgjord militär fördel.

4. "Civil egendom" betecknar alla föremål som inte utgör militära mål enligt definitionen i punkt 3.

5. "Möjliga försiktighetsmått" betecknar de försiktighetsåtgärder som är genomförbara eller praktiskt möjliga med hänsyn till alla vid tidpunkten ifråga rådande förhållanden, inbegripet humanitära och militära överväganden.

Artikel 2 – Skydd för civila och civil egendom

1. Det är under alla omständigheter förbjudet att utsätta civilbefolkningen som sådan, civila personer eller civil egendom för angrepp med brandvapen.

2. Det är under alla omständigheter förbjudet att utsätta något militärt mål beläget inom en koncentration av civila för angrepp med luftburna brandvapen.

3. Det är dessutom förbjudet att utsätta något militärt mål beläget inom en befolkningskoncentration för angrepp med icke luftburna brandvapen, utom när ett sådant militärt mål är klart och tydligt åtskilt från befolkningskoncentrationen och alla möjliga försiktighetsmått vidtas för att begränsa brandverkan till det militära målet, och för att undvika, och i varje fall minimera, biverkningar i form av förlust av civila liv, skador på civila och civil egendom.

4. Det är förbjudet att utsätta skogar eller annan vegetation för angrepp med brandvapen, utom när sådana naturelement används för att skydda, dölja eller maskera kombattanter eller andra militära mål, eller när de i sig själva utgör militära mål.

Protokoll om förbud mot användning av synförstörande laservapen (1995) (Protokoll IV)

Artikel 1. Tilläggsprotokoll

Följande protokoll skall fogas till konventionen om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar ("konventionen") som protokoll IV:

"Protokoll om synförstörande laservapen (Protokoll IV)"

Artikel 1

Det är förbjudet att använda laservapen som är särskilt konstruerade för att som enda stridsmedelsfunktion, eller som en av sina stridsmedelsfunktioner, bestående förstöra en normal synförmåga, dvs. ett oskyddat öga eller ett öga med korrektionslinser. De höga fördragsslutande parterna får inte överföra sådana vapen till någon stat eller icke-statligt subjekt.

Artikel 2

Vid användning av lasersystem skall de fördragsslutande parterna vidta alla möjliga försiktighetsåtgärder för att undvika bestående förstörelse av normal synförmåga. Sådana försiktighetsåtgärder skall innefatta utbildning av deras väpnade styrkor och andra praktiska åtgärder.

Artikel 3

Synförstörelse som en biverkan eller indirekt verkan av legitim militär användning av lasersystem, däribland sådana som används mot optisk utrustning, omfattas inte av förbudet i detta protokoll.

Artikel 4

I detta protokoll avses med "bestående synförstörelse" oåterkallelig och icke korrigerbar synförlust som är allvarligt invalidiserande och saknar utsikt till läkning. Allvarlig invaliditet motsvarar en synskärpa på mindre än 20/200 Snellen, mätt på båda ögonen.

Artikel 2. Ikraftträdande

Detta protokoll träder i kraft enligt bestämmelserna i punkterna 3 och 4 i artikel 5 i konventionen.

Protokoll om explosiva lämningar efter krig (2003) (Protokoll V)

De höga fördragsslutande parterna,
som erkänner de allvarliga problem som explosiva lämningar
efter krig förorsakar människor efter en konflikt,
som är medvetna om nödvändigheten av att sluta ett protokoll
om allmänna åtgärder att vidta efter en konflikt för att minimera
riskerna med och följderna av explosiva lämningar efter krig, och
som är beredda att vidta allmänna förebyggande åtgärder genom
frivillig tillämpning av bästa praxis som anges i en teknisk bilaga
med sikte på att öka ammunitionens tillförlitlighet och därigenom
minska förekomsten av explosiva lämningar efter krig,
har kommit överens om följande.

Artikel 1 – Allmänna bestämmelser och tillämpningsområde

1. De höga fördragsslutande parterna är överens om att, i
enlighet med Förenta nationernas stadga och den humanitära rätten
i väpnade konflikter som de är bundna av, följa åtagandena i detta
protokoll, såväl enskilt som i samarbete med andra höga fördrags-
slutande parter, för att i största möjliga utsträckning minimera
riskerna med och följderna av explosiva lämningar efter krig efter
en konflikt.

2. Detta protokoll skall tillämpas på explosiva lämningar efter
krig inom de höga fördragsslutande parternas landterritorium och
inre vatten.

3. Detta protokoll skall tillämpas på situationer som har upp-
kommit till följd av konflikter som avses i artikel 1.1–1.6 i konven-
tionen i dess ändrade lydelse av den 21 december 2001.

4. Artiklarna 3, 4, 5 och 8 i detta protokoll skall tillämpas på andra explosiva lämningar efter krig än redan förekommande sådana lämningar som definieras i artikel 2.5 i detta protokoll.

Artikel 2 – Definitioner

För de syften som avses i detta protokoll gäller följande definitioner:

1. explosiv ammunition: konventionell ammunition som innehåller explosiva ämnen med undantag för minor, försåt och andra anordningar enligt definitionerna i protokoll II till konventionen enligt dess ändrade lydelse av den 3 maj 1996.

2. oexploderad ammunition: explosiv ammunition som har armerats, apterats eller på annat sätt förberetts för användning och har använts i väpnad konflikt. Ammunitionen kan ha avlossats, fällts, utskjutits eller utkastats och borde ha exploderat, men har inte gjort det.

3. kvarlämnad explosiv ammunition: explosiv ammunition som inte har använts i väpnad konflikt och har kvarlämnats eller dumpats av en part i en väpnad konflikt och inte längre kontrolleras av denna part. Kvarlämnad explosiv ammunition kan ha armerats, apterats eller på annat sätt förberetts för användning.

4. explosiva lämningar efter krig: oexploderad ammunition och kvarlämnad explosiv ammunition.

5. redan förekommande explosiva lämningar efter krig: oexploderad ammunition och kvarlämnad explosiv ammunition som förekom innan detta protokoll trädde i kraft för den höga fördragsslutande part inom vars territorium de finns.

Artikel 3 – Röjning, bortforsling och förstöring av explosiva lämningar efter krig

1. Varje hög fördragsslutande part och part i en väpnad konflikt skall åta sig det ansvar som anges i denna artikel för alla explosiva lämningar efter krig i områden som parten kontrollerar. I de fall en användare av sådan explosiv ammunition som har övergått till att vara explosiva lämningar efter krig inte kontrollerar området, skall denna användare, när de aktiva fientligheterna har upphört, då så är möjligt, tillhandahålla bl.a. tekniskt, ekonomiskt eller materiellt stöd eller ställa personal till förfogande, antingen bilateralt eller genom en överenskommen tredje part, bl.a. genom FN-systemet, eller andra berörda organisationer, för att underlätta utmärkning

och röjning samt bortforsling eller förstöring av sådana explosiva lämningar efter krig.

2. När de aktiva fientligheterna har upphört och så snart som möjligt, skall varje hög fördragsslutande part och part i en väpnad konflikt utmärka och röja samt bortforsla eller förstöra explosiva lämningar efter krig i drabbade områden som står under dess kontroll. Områden där det förekommer explosiva lämningar efter krig som enligt punkt 3 i denna artikel bedöms utgöra allvarliga risker för människor skall ges prioritet med avseende på röjning, bortforsling och förstöring.

3. När de aktiva fientligheterna har upphört och så snart som möjligt, skall varje hög fördragsslutande part och part i en väpnad konflikt vidta följande åtgärder i drabbade områden som står under dess kontroll för att minska de risker som förorsakas av explosiva lämningar efter krig:

- a) Kartlägga och bedöma den fara som explosiva lämningar efter krig utgör.
- b) Bedöma och prioritera behovet av och möjligheten att utföra utmärkning och röjning samt bortforsling eller förstöring.
- c) Utmärka och röja samt bortforsla eller förstöra explosiva lämningar efter krig.
- d) Vidta åtgärder för att mobilisera resurser för att genomföra dessa verksamheter.

4. När de utför de ovannämnda verksamheterna, skall de höga fördragsslutande parterna och parterna i en väpnad konflikt beakta internationella normer, bl.a. de internationella normerna om minröjning (International Mine Action Standards, IMAS).

5. I förekommande fall skall de höga fördragsslutande parterna samarbeta, både med varandra och med andra stater, samt med berörda regionala och internationella organisationer och enskilda organisationer i fråga om att tillhandahålla bl.a. tekniska, ekonomiska och materiella resurser samt personal, och, om omständigheterna så medger, genomföra sådana gemensamma insatser som är nödvändiga för att uppfylla bestämmelserna i denna artikel.

Artikel 4 – Protokollföring, lagring och delgivning av uppgifter

1. De höga fördragsslutande parterna och parterna i en väpnad konflikt skall i största möjliga utsträckning och så långt som möjligt protokollföra och lagra uppgifter om användning och kvarlämnande av explosiv ammunition för att underlätta snabb utmärkning

och röjning samt bortforsling eller förstöring av explosiva lämningar efter krig, utbildning om riskerna samt delgivning av relevanta uppgifter till den part som kontrollerar ett drabbat område och till civilbefolkningen där.

2. De höga fördragsslutande parterna och parterna i en väpnad konflikt som har använt eller kvarlämnat explosiv ammunition som kan ha övergått till att vara explosiva lämningar efter krig skall utan fördröjning, när de aktiva fientligheterna har upphört och så långt som möjligt med förbehåll för sina legitima säkerhetsintressen, ställa sådana uppgifter till den eller de parter förfogande som kontrollerar området i fråga; detta kan göras bilateralt eller via en överenskommen tredje part, exempelvis via FN-systemet eller, på begäran, via någon annan berörd organisation som den part som lämnar uppgifterna har förvissat sig om genomför eller kommer att genomföra utbildning om risker och utmärkning och röjning samt bortforsling eller förstöring av explosiva lämningar efter krig i det drabbade området.

3. Vid protokollföring, lagring och delgivning av sådana uppgifter bör de höga fördragsslutande parterna beakta del 1 i den tekniska bilagan.

Artikel 5 – Andra försiktighetsåtgärder, för skydd av civilbefolkningen, enskilda civilpersoner och civila föremål mot riskerna för och följderna av explosiva lämningar efter krig

1. De höga fördragsslutande parterna och parterna i en väpnad konflikt skall vidta alla möjliga försiktighetsåtgärder inom territorier de kontrollerar där det förekommer explosiva lämningar efter krig för att skydda civilbefolkningen, enskilda civilpersoner och civila föremål mot riskerna för och följderna av explosiva lämningar efter krig. Med möjliga försiktighetsåtgärder avses försiktighetsåtgärder som är genomförbara eller praktiskt möjliga med hänsyn till alla vid tillfället rådande förhållanden, däribland humanitära och militära överväganden. Dessa försiktighetsåtgärder kan innefatta varningsåtgärder, utbildning av civilbefolkningen om risker, utmärkning, avspärrning samt bevakning av områden där det finns explosiva lämningar efter krig enligt del 2 i den tekniska bilagan.

Artikel 6 – Skydd av humanitära delegationer och organisationer mot följder av explosiva lämningar efter krig

1. Varje hög fördragsslutande part och part i en väpnad konflikt skall

- a) i görligaste mån skydda humanitära delegationer och organisationer som verkar eller kommer att verka inom områden som står under dess kontroll och med dess samtycke mot följderna av explosiva lämningar efter krig, och
- b) på begäran av en sådan humanitär delegation eller organisation, i görligaste mån, lämna uppgifter om lokalisering av alla explosiva lämningar efter krig som den känner till inom områden där den begärande humanitära delegationen eller organisationen verkar eller kommer att verka.

2. Bestämmelserna i denna artikel skall inte inkräkta på gällande internationell humanitär rätt eller andra tillämpliga internationella instrument eller beslut av Förenta nationernas säkerhetsråd som innebär en högre skyddsnivå.

Artikel 7 – Stöd avseende redan förekommande explosiva lämningar efter krig

1. Varje hög fördragsslutande part har rätt att, om så behövs, begära och ta emot stöd från andra höga fördragsslutande parter, utanförstående stater och berörda internationella organisationer och institutioner för att lösa problem förorsakade av redan förekommande explosiva lämningar efter krig.

2. Varje hög fördragsslutande part som har möjlighet till det skall tillhandahålla stöd för att lösa problem förorsakade av redan förekommande explosiva lämningar efter krig i den mån det är nödvändigt och görligt. Parterna skall då även beakta de humanitära syftena med detta protokoll samt de internationella normerna, bl.a. International Mine Action Standards, IMAS.

Artikel 8 – Samarbete och stöd

1. Varje hög fördragsslutande part som har möjlighet till det skall tillhandahålla stöd till utmärkning och rövning samt bortforsling eller förstöring av explosiva lämningar efter krig och till utbildning av civilbefolkningen om risker och relaterade verksamheter; detta kan ske bl.a. genom FN-systemet, andra berörda internationella, regionala och nationella organisationer och institu-

tioner, Internationella rödakorskommittén, nationella rödakors- och rödahalvmåneföreningar och deras internationella federation, enskilda organisationer eller bilateralt.

2. Varje hög fördragsslutande part som har möjlighet till det skall tillhandahålla stöd för vård, rehabilitering och social och ekonomisk återanpassning av offer för explosiva lämningar efter krig. Sådant stöd kan bl.a. lämnas via FN-systemet, andra berörda internationella, regionala och nationella organisationer eller institutioner, Internationella rödakorskommittén, nationella rödakors- och röda halvmåneföreningar och deras internationella federation, enskilda organisationer eller bilateralt.

3. Varje hög fördragsslutande part som har möjlighet till det skall lämna bidrag till fonder inom FN-systemet och till andra berörda fonder för att underlätta tillhandahållande av stöd enligt detta protokoll.

4. Varje hög fördragsslutande part skall ha rätt att delta i ett så omfattande utbyte som möjligt av utrustning, material samt vetenskaplig och teknologisk information, utom information beträffande vapenrelaterad teknologi, som behövs för tillämpningen av detta protokoll. Varje hög fördragsslutande part åtar sig att underlätta sådant utbyte i enlighet med sina nationella lagar och skall inte införa oberättigade inskränkningar i tillhandahållandet av röjningsutrustning och därtill relaterad teknologisk information för humanitära syften.

5. Varje hög fördragsslutande part åtar sig att lämna uppgifter till de mindatabaser som har upprättats för detta ändamål inom FN-systemet, särskilt information om metoder och teknologier för röjning av explosiva lämningar efter krig, förteckningar över sakkunniga, specialiserade organ och nationella centra för röjning av explosiva lämningar efter krig samt, på frivillig väg, teknisk information om de typer av explosiv ammunition som avses.

6. De höga fördragsslutande parterna får begära stöd som grundas i relevant information av Förenta nationerna, andra berörda organ eller andra stater. Framställningarna kan riktas till Förenta nationernas generalsekreterare, som skall meddela alla de höga fördragsslutande parterna samt berörda internationella organisationer och enskilda organisationer.

7. Vid framställningar till Förenta nationerna får dess generalsekreterare, inom ramen för tillgängliga resurser, vidta lämpliga åtgärder för att bedöma situationen och, i samarbete med den begärande parten och andra parter som har ansvar enligt vad som

anges i artikel 3, rekommendera lämplig form för tillhandahållande av stöd. Generalsekreteraren får också rapportera till de höga fördragsslutande parterna om en sådan bedömning liksom om typen och omfattningen av det stöd som behövs, inklusive möjliga bidrag från fonder inom FN-systemet.

Artikel 9 – Allmänna förebyggande åtgärder

1. Varje hög fördragsslutande part uppmuntras att, med hänsyn till vars och ens olika läge och förmåga, vidta allmänna förebyggande åtgärder i syfte att minimera förekomsten av explosiva lämningar efter krig, innefattande, men inte begränsat till, de åtgärder som avses i del 3 i den tekniska bilagan.

2. Varje hög fördragsslutande part får frivilligt utbyta information om strävanden att främja och upprätta bästa praxis i fråga om åtgärder som avses i punkt 1 i denna artikel.

Artikel 10 – Konsultationer mellan de höga fördragsslutande parterna

1. De höga fördragsslutande parterna förbinder sig att samråda och samarbeta om alla frågor som gäller detta protokollstillämpning. I detta syfte skall en konferens hållas mellan de höga fördragsslutande parterna efter beslut av en majoritet av dem, dock minst arton parter.

2. Konferensen skall bl.a.

- a) göra en översyn av detta protokolls rättsliga status och tillämpning,
- b) behandla frågor som rör nationell tillämpning av detta protokoll, innefattande årlig nationell rapportering eller uppdatering,
- c) förbereda översynskonferenser.

3. Kostnaderna för konferensen skall fördelas mellan de höga fördragsslutande parterna och utanförstående stater som deltar i konferensen enligt Förenta nationernas bidragsskala efter vederbörlig justering.

Artikel 11 – Efterlevnad

1. Varje hög fördragsslutande part skall tillse att dess försvarsmakt och berörda myndigheter och organ utfärdar lämpliga instruktioner och bestämmelser och att försvarsmaktens personal får genomgå utbildning som är förenlig med bestämmelserna i detta protokoll.

2. De höga fördragsslutande parterna åtar sig att samråda och samarbeta bilateralt, genom Förenta nationernas generalsekreterare eller genom andra tillämpliga internationella förfaranden för att lösa problem som kan uppkomma i fråga om tolkningen eller tillämpningen av bestämmelserna i detta protokoll.

Konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning, New York den 10 december 1984 (Tortyrkonventionen)

Förord

Tortyrkonventionen förbjuder tortyr i alla sammanhang och etablerar FN:s kommitté mot tortyr. Konventionen definierar tortyr, kräver av stater att de tar effektiva rättsliga och andra åtgärder för att förebygga tortyr och deklarerar att inga nödsituationer, andra externa hot, och inte heller order från en överordnad eller annan auktoritet kan åberopas för att rättfärdiga tortyr.

Varje stat är skyldig att tillhandahålla undervisning, för de som upprätthåller dess lagar och för dess militär, om förebyggande av tortyr. Vidare ska staterna med jämna mellanrum granska dessas föhörsmetoder, och omedelbart undersöka alla anklagelser om att en person gjort sig skyldig till tortyr i utövandet av sin officiella tjänstgöring.

Stater måste vidare tillförsäkra att, individer som hävdar att de blivit torterade, ges möjlighet att göra en offentlig anmälan och få ärendet utrett. Offer för tortyrhandlingar ska få rimlig och adekvat ersättning.

Konventionen kräver att stater gör tortyr olaglig och att de sörjer för lämpligt straff för dem som gör sig skyldiga till brottet. Det krävs vidare att stater utövar jurisdiktion då tortyr begåtts inom deras territorium och att staterna antingen utreder saken och åtalar den misstänkte eller att denne efter korrekt begäran

utlämnas till annan stat, vars domstol kan anses kompetent i ärendet.

År 2002 antogs ett fakultativt protokoll till konventionen. Genom protokollet skapades ett preventivt besöks- och inspektionssystem för att motverka förekomsten av tortyr m.m. på de platser där personer hålls frihetsberövade, se SÖ 2006:17. Protokollet har inte inkluderats i denna publikation.

Bestämmelser i svensk rätt finns t.ex. i brottsbalken (bl.a. 2, 3 och 4 kap.), utlänningslagen (2005:716), lagen (1957:668) om utlämning för brott och skadeståndslagen (1972:207) och lagen (1988:695) om vissa internationella åtaganden mot tortyr m.m.

I denna samling återges endast de inledande materiella bestämmelserna i konventionen. Artiklarna rörande FN:s tortyrkommitté samt procedurella bestämmelser återges således inte.

Konventionen trädde i kraft den 26 juni 1987 och ratificerades av Sverige den 8 januari 1986.

Riksdagsbehandling: prop. 1985/86:17, bet. 1985/86:UU11, rskr. 1985/86:38

Publicering: SÖ 1986:1

UTDRAG – Artiklarna 1–16

Artikel 1

1. I denna konvention avses med begreppet tortyr varje handling genom vilken allvarlig smärta eller svårt lidande, fysiskt eller psykiskt, medvetet tillfogas någon antingen för sådana syften som att erhålla information eller en bekännelse av honom eller en tredje person, att straffa honom för en gärning som han eller en tredje person har begått eller misstänks ha begått eller att hota eller tvinga honom eller tredje person eller också av något skäl som har sin grund i någon form av diskriminering, under förutsättning att smärtan eller lidandet åsamkas av eller på anstiftan eller med samtycke eller medgivande av en offentlig tjänsteman eller någon annan person som handlar såsom företrädare för det allmänna. Tortyr innefattar inte smärta eller lidande som uppkommer enbart genom eller är förknippade med lagenliga sanktioner.

2. Denna artikel får ej åberopas gentemot internationella instrument eller nationell lagstiftning som innehåller eller kan innehålla bestämmelser som går längre.

Artikel 2

1. Varje konventionsstat skall vidta effektiva legislativa, administrativa, rättsliga eller andra åtgärder för att förhindra tortyrhandlingar inom varje territorium under dess jurisdiktion.

2. Inga som helst särskilda omständigheter, vare sig krigstillstånd eller krigshot, inre politisk instabilitet eller annan allmän nödsituation får anföras för att rättfärdiga tortyr.

3. En order från en överordnad offentlig tjänsteman eller offentlig myndighet får inte åberopas för att rättfärdiga tortyr.

Artikel 3

1. Ingen konventionsstat skall utvisa, återföra eller utlämna en person till en annan stat, i vilken det finns grundad anledning att tro att han skulle vara i fara för att utsättas för tortyr.

2. För att fastställa huruvida sådan anledning föreligger, skall de behöriga myndigheterna beakta alla hänsyn av betydelse, vari i förekommande fall även skall inbegripas förekomsten i den berörda staten av ett konsekvent handlingsmönster av grova, uppenbara eller talrika kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Artikel 4

1. Varje konventionsstat skall säkerställa att alla tortyrhandlingar utgör brott enligt dess strafflag. Detsamma gäller försök att utöva tortyr samt av någon person vidtagen handling som utgör medverkan till eller deltagande i tortyr.

2. Varje konventionsstat skall belägga dessa brott med adekvata straff, som beaktar deras allvarliga karaktär.

Artikel 5

1. Varje konventionsstat skall vidta sådana åtgärder som kan vara nödvändiga för att hävda egen domsrätt i fråga om de i artikel 4 avsedda brotten i följande fall:

- a) när brottet begås inom något territorium under dess jurisdiktion eller ombord på fartyg eller luftfartyg som är registrerat i den staten;

- b) när den påstådde förövaren är medborgare i den staten;
- c) när offret är medborgare i den staten, om denna stat anser detta vara lämpligt.

2. Varje konventionsstat skall likaledes vidta de åtgärder som kan vara nödvändiga för att domstolsprövning skall kunna förekomma beträffande sådana brott i fall att den påstådde förövaren uppehåller sig inom något territorium under dess jurisdiktion och den inte i enlighet med artikel 8 utlämnar honom till någon av de i punkt 1 i denna artikel nämnda staterna.

3. Denna konvention utesluter inte lagföring för brott i enlighet med inhemsk lag.

Artikel 6

1. Sedan den efter en undersökning av tillgänglig information konstaterat att omständigheterna så kräver, skall en konventionsstat, inom vilkens territorium en person som påstås ha begått ett brott som avses i artikel 4 uppehåller sig, ta honom i fängsligt förvar eller vidta andra rättsliga åtgärder för att säkerställa hans närvaro. Det fängsliga förvaret och övriga rättsliga åtgärder skall vara i enlighet med den statens lag men får pågå endast under den tid som krävs för att genomföra förfarande avseende straffansvar eller utlämning.

2. En sådan stat skall omedelbart göra en preliminär undersökning av fakta.

3. Varje person som tagits i fängsligt förvar i enlighet med punkt 1 i denna artikel skall få hjälp med att omedelbart sätta sig i förbindelse med närmaste behörig företrädare för den stat där han är medborgare eller, om han är statslös, med företrädare för den stat där han vanligen har hemvist.

4. När en stat i enlighet med denna artikel har tagit en person i fängsligt förvar, skall den omedelbart underrätta de stater som avses i artikel 5, punkt 1, om att denna person är tagen i förvar och om de omständigheter som ligger till grund för gripandet. Den stat som utför den preliminära undersökning, som anges i punkt 2 i denna artikel skall snarast meddela sina slutsatser till de nämnda staterna och ange huruvida den avser att låta domstol pröva fallet.

Artikel 7

1. Den konventionsstat som har jurisdiktion över territorium inom vilket en person påträffas som påstås ha begått ett brott som avses i artikel 4, skall i fall som avses i artikel 5, om den inte utlämnar denna person, underställa behöriga myndigheter ärendet i och för åtal.

2. Dessa myndigheter skall fatta sitt beslut på samma sätt som när det är fråga om ett vanligt brott av allvarlig karaktär enligt den statens lag. I de fall som avses i artikel 5, punkt 2, skall de beviskrav som erfordras för åtal och fällande dom inte på något sätt vara mindre stränga än de som tillämpas på de fall som avses i artikel 5, punkt 1.

3. Varje person mot vilken ett förfarande inleds i samband med något av de brott som anges i artikel 4 skall tillförsäkras en rättvis behandling under alla stadier i förfarandet.

Artikel 8

1. Brott som anges i artikel 4 skall anses vara upptagna bland utlämningsbara brott i varje förefintliga utlämningsavtal mellan konventionsstaterna. Konventionsstaterna åtar sig att uppta sådana brott bland de utlämningsbara brotten i varje utlämningsavtal som ingås mellan dem.

2. Om en konventionsstat som gör utlämning beroende av förekomsten av ett avtal mottar en utlämningsframställning från en annan konventionsstat, med vilken den inte har något utlämningsavtal, kan den betrakta denna konvention som den lagliga grunden för utlämning för sådana brott. Utlämning skall vara underkastad de övriga villkor som föreskrivs i den anmodade statens lag.

3. Konventionsstater som inte gör utlämning beroende av förekomsten av ett avtal skall erkänna sådana brott såsom utlämningsbara brott mellan dem själva med förbehåll för de villkor som föreskrivs i den anmodade statens lag.

4. Sådana brott skall vad avser utlämning mellan konventionsstater behandlas som om de hade begåtts inte endast på den plats där de ägde rum utan även inom de territorier som tillhör den stat som är förpliktad att lagföra brott i enlighet med artikel 5, punkt 1.

Artikel 9

1. Konventionsstaterna skall lämna varandra mesta möjliga bistånd i samband med de straffrättsliga förfaranden som inletts vad avser brott enligt artikel 4, vari inbegrips tillhandahållande av allt bevismaterial som de förfogar över och som behövs vid förfarandet.

2. Konventionsstaterna skall fullgöra sina skyldigheter enligt punkt 1 i denna artikel i överensstämmelse med de avtal om ömsesidig rättshjälp som kan finnas mellan dem.

Artikel 10

1. Varje konventionsstat skall säkerställa att undervisning och information om förbudet mot tortyr till fullo innefattas i utbildningen av civil och militär brottsbeivrande personal, medicinsk personal, myndighetspersoner och andra personer som kan delta vid fängsligt förvar, förhör eller behandling av enskilda personer som blivit utsatta för någon form av gripande, kvarhållande eller frihetsberövande.

2. Varje konventionsstat skall införa detta förbud i de regler eller instruktioner som utfärdats rörande sådana personers skyldigheter och uppgifter.

Artikel 11

Varje konventionsstat skall i syfte att förhindra fall av tortyr systematiskt se över förhållningsregler, instruktioner, metoder och rutiner liksom procedurer för fängsligt förvar och behandling av personer som blir föremål för någon form av gripande, kvarhållande eller frihetsberövande inom något territorium under dess jurisdiktion.

Artikel 12

Varje konventionsstat skall säkerställa att dess behöriga myndigheter företar en omedelbar och opartisk undersökning, då skälig orsak finns att misstänka att en tortyrhandling begåtts inom något territorium under dess jurisdiktion.

Artikel 13

Varje konventionsstat skall säkerställa att varje enskild person som påstår att han blivit utsatt för tortyr inom något territorium under

dess jurisdiktion har rätt att klaga hos samt få sitt fall omedelbart och opartiskt utrett av statens behöriga myndigheter. Åtgärder skall vidtas för att säkerställa att den klagande och vittnen skyddas mot alla former av övergrepp eller hotelser som en följd av klagan eller avgivna vittnesmål.

Artikel 14

1. Varje konventionsstat skall i sitt rättssystem säkerställa att offret för en tortyrhandling erhåller upprättelse och erhåller en verkställbar rätt till en rimlig och adekvat gottgörelse, varmed även förstås medel för ett så fullständigt återvinnande av hälsa som möjligt. Om offret skulle avlida till följd av en tortyrhandling, skall de personer som han underhåller vara berättigade till gottgörelse.

2. Ingenting i denna artikel skall påverka offrets eller andra personers rätt till gottgörelse enligt nationell lag.

Artikel 15

Varje konventionsstat skall säkerställa att ett uttalande, som konstaterats ha gjorts till följd av tortyr, inte skall åberopas som bevis i ett rättsligt förfarande utom mot en person som anklagas för tortyr såsom bevis för att uttalandet gjorts.

Artikel 16

1. Varje konventionsstat skall åta sig att inom varje territorium under dess jurisdiktion förhindra andra handlingar som innebär grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning men som inte kan betecknas som tortyr enligt definitionen i artikel 1, när dessa handlingar begås av eller sker på uppmaning eller med samtycke eller medgivande av en offentlig tjänsteman eller någon annan person som handlar såsom företrädare för det allmänna. Särskilt skall skyldigheterna enligt artiklarna 10, 11, 12 och 13 tillämpas, varvid hänvisningarna till tortyr skall utbytas mot hänvisningar till andra former av grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning.

2. Bestämmelserna i denna konvention får inte åberopas mot bestämmelser i andra internationella överenskommelser eller i nationell lag som förbjuder grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning eller som hänför sig till utlämning eller utvisning.

FN:s konvention om barnets rättigheter, New York den 20 november 1989 (Barnkonventionen)

jämte;

fakultativt protokoll om barnets rättigheter vid indragning av barn i väpnade konflikter, New York den 25 maj 2005

Förord

I en väpnad konflikt har barn enligt den humanitära rätten dels det generella skydd som gäller för civila, dels ett särskilt skydd som extra skyddsvärda. Konventionen om barnets rättigheter (barnkonventionen), som Sverige var en av de första staterna att ratificera, slår fast barnets grundläggande rättigheter och gäller även i en väpnad konflikt. De artiklar som är aktuella i detta sammanhang är artiklarna 38 och 39.

Artikel 38 sätter bl.a. en gräns vid 15 år för både deltagande i strid och rekrytering till väpnade styrkor, medan konventionen i övrigt stadgar att barn är personer under 18 år. De olika åldersgränserna kan bero på att det delvis rådde olika syn på frågan om barns deltagande i strid i de olika regelsystem som här hamnade i fokus, det vill säga inom den internationella humanitära rätten och inom ramen för mänskliga rättigheter. Konventionsstaterna ska i enlighet med sina åtaganden enligt internationell humanitär rätt skydda civilbefolkningen i väpnade konflikter samt vidta alla tänkbara åtgärder för att skydda och vårda barn som berörs av en väpnad konflikt.

Enligt artikel 39 ska konventionsstaterna vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av barn som utsatts för t.ex. väpnade konflikter.

Sedan barnkonventionen antogs har frågan om att det bör slås fast en högre åldersgräns för barns inblandning i väpnade konflikter varit uppe till debatt. Den debatten ledde till att FN:s fakultativa protokoll om barnets rättigheter vid indragning av

barn i väpnade konflikter antogs år 2000. Det viktigaste som protokollet medfört är att åldersgränsen för barn som deltar i strider höjts från 15 år till 18 år jämfört med barnkonventionens artikel 38 och tidigare regleringar inom den humanitära rätten.

Bestämmelser i svensk rätt finns bl.a. i 4 kap. brottsbalken, lagen (1994:1809) om totalförsvarspflicht, och förordningen (1994:524) om frivillig försvarsverksamhet.

I denna samling återges endast barnkonventionens två artiklar med direkt bäring på väpnade konflikter. Hela det fakultativa protokollet återges dock.

*Konventionen trädde i kraft den 2 september 1990 och ratificerades av Sverige den 29 juni 1990.
Riksdagsbehandling: prop. 1989/90:107, bet. 1989/90:SoU28, rskr. 1989/90:350
Publicering: SÖ 1990:20
Fakultativa protokollet trädde i kraft den 12 februari 2002 och ratificerades av Sverige den 20 februari 2003
Riksdagsbehandling: prop. 2001/02:178, bet. 2002/03:SoU2, rskr. 2002/03:18
Publicering: SÖ 2003:13*

UTDRAG – Artiklarna 38 och 39

Artikel 38

1. Konventionsstaterna åtar sig att respektera och säkerställa respekt för regler i internationell humanitär rätt som är tillämpliga på dem i väpnade konflikter och som är relevanta för barnet.

2. Konventionsstaterna skall vidta alla tänkbara åtgärder för att säkerställa att personer som inte uppnått 15 års ålder inte deltar direkt i fientligheter.

3. Konventionsstaterna skall avstå från att rekrytera en person som inte har uppnått 15 års ålder till sina väpnade styrkor. Då rekrytering sker bland personer som fyllt 15 men inte 18 år, skall konventionsstaterna sträva efter att i första hand rekrytera dem som är äldst.

4. Konventionsstaterna skall i enlighet med sina åtaganden enligt internationell humanitär rätt att skydda civilbefolkningen i

väpnade konflikter vidta alla tänkbara åtgärder för att säkerställa skydd och vård av barn som berörs av en väpnad konflikt.

Artikel 39

Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga åtgärder för att främja fysisk och psykisk rehabilitering samt social återanpassning av ett barn som utsatts för någon form av vanvård, utnyttjande eller övergrepp; tortyr eller någon form av grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning; eller väpnade konflikter. Sådan rehabilitering och sådan återanpassning skall äga rum i en miljö som befrämjar barnets hälsa, självrespekt och värdighet.

Fakultativt protokoll till konventionen
den 20 november 1989 om barnets
rättigheter vid indragning av barn
i väpnade konflikter,
New York den 25 maj 2000

De stater som är parter i detta protokoll,

som uppmuntras av det överväldigande stödet för konventionen om barnets rättigheter, som visar på det omfattande engagemang som finns att sträva efter att främja och skydda barnets rättigheter, som ånyo bekräftar att barnens rättigheter kräver särskilt skydd och påkallar fortsatt förbättring av barnens ställning utan åtskillnad samt utveckling och utbildning under fredliga och trygga förhållanden,

som oroas av den skadliga och omfattande inverkan av väpnade konflikter på barn och de långsiktiga konsekvenser detta har för varaktig fred, säkerhet och utveckling,

som fördömer att barn görs till måltavla i väpnade konflikter och direkta angrepp på mål som är skyddade enligt internationell rätt, inbegripet platser där barn normalt vistas i stor utsträckning, såsom skolor och sjukhus,

som konstaterar att Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen har antagits, och i synnerhet att rekrytering och värvning av barn under 15 års ålder eller användning av dem för aktivt deltagande i fientligheter har inbegripits i stadgan som en krigsförbrytelse i både internationella och nationella väpnade konflikter,

som därför anser att det, för att ytterligare stärka genomförandet av de rättigheter som har erkänts i konventionen om

barnets rättigheter, finns ett behov av ett ökat skydd av barn från att bli indragna i väpnade konflikter,

som noterar att det i artikel 1 i konventionen om barnets rättigheter anges att med barn avses i den konventionen varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller för barnet,

som är övertygade om att ett fakultativt protokoll till konventionen, som höjer åldern för möjlighet att rekrytera personer till väpnade styrkor och deras deltagande i fientligheter, kommer att bidra effektivt till genomförandet av principen att barnets bästa skall komma i främsta rummet vid alla åtgärder som rör barn,

som noterar att den tjugosjätte internationella Röda Kors- och Röda Halvmånekonferens i december 1995 bland annat rekommenderas att parter i konflikter skall vidta alla möjliga åtgärder för att säkerställa att barn under 18 års ålder inte deltar i fientligheter,

som även välkomnar det enhälliga antagandet i juni 1999 av ILO:s konvention nr 182 om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete, i vilken bland annat tvångsrekrytering eller obligatorisk rekrytering av barn till väpnade konflikter förbjuds,

som på största allvar fördömer rekrytering, utbildning och användning, inom och över nationsgränser, av barn i stridigheter av väpnade grupper som inte tillhör en stats väpnade styrkor och som erkänner ansvaret hos dem som rekryterar, utbildar och använder barn för detta ändamål,

som erinrar om den skyldighet som varje part i en väpnad konflikt har att följa bestämmelserna i internationell humanitär rätt,

som betonar att detta protokoll inte påverkar tillämpningen av de syften och principer som uttrycks i Förenta nationernas stadga, inbegripet artikel 51, och de normer i humanitär rätt som berörs,

som beaktar att fredliga och trygga förhållanden baserade på full respekt för de syften och principer som uttrycks i Förenta nationernas stadga samt iakttagande av tillämpliga instrument för mänskliga rättigheter är oumbärliga för ett fullständigt skydd av barnen, i synnerhet under väpnade konflikter och ockupation av främmande makt,

som erkänner de speciella behoven hos barn som på grund av sin ekonomiska eller sociala ställning eller sitt kön är särskilt utsatta för rekrytering eller användning i fientligheter i strid med detta protokoll,

som även är uppmärksamma på behovet av att beakta de ekonomiska, sociala och politiska grundorsakerna till att barn blir in-dragna i väpnade konflikter,

som är övertygade om behovet av att stärka det internationella samarbetet enligt detta protokoll samt av fysisk och psykosocial rehabilitering och social återanpassning av barn som är offer för väpnad konflikt,

som uppmuntrar medverkan av samhället, i synnerhet av barn och barnoffer, i informationsspridning och utbildningsprogram som rör genomförandet av detta protokoll, har kommit överens om följande:

Artikel 1

Konventionsstaterna skall vidta alla genomförbara åtgärder för att säkerställa att medlemmar av deras väpnade styrkor som inte uppnått 18 års ålder inte deltar direkt i fientligheter.

Artikel 2

Konventionsstaterna skall säkerställa att personer som inte har uppnått 18 års ålder inte blir föremål för obligatorisk rekrytering till deras väpnade styrkor.

Artikel 3

1. Konventionsstaterna skall höja minimiåldern för frivillig rekrytering av personer till deras nationella väpnade styrkor från den ålder som anges i artikel 38.3 i konventionen om barnets rättigheter, med beaktande av principerna i den artikeln och med erkännande av att personer under 18 år enligt den konventionen har rätt till särskilt skydd.

2. Varje konventionsstat skall vid ratificering av eller anslutning till detta protokoll deponera en bindande förklaring där det anges vid vilken minimiålder den kommer att tillåta frivillig rekrytering till sina nationella väpnade styrkor och en beskrivning av de säkerhetsåtgärder den har vidtagit för att säkerställa att sådan rekrytering inte sker med tvång eller våld.

3. Konventionsstater som tillåter frivillig rekrytering av personer under 18 års ålder till sina nationella väpnade styrkor skall upprätthålla säkerhetsåtgärder för att åtminstone säkerställa att:

a) Sådan rekrytering verkligen är frivillig;

- b) Sådan rekrytering sker med informerat samtycke av den berörda personens föräldrar eller vårdnadshavare;
- c) Sådana personer får fullständig information om de arbetsuppgifter
- d) Sådana personer företer ett tillförlitligt åldersbevis innan de godtas för nationell militärtjänst.

4. Varje konventionsstat får när som helst förstärka sin förklaring genom en notifikation ställd till Förenta nationernas generalsekreterare, som skall underrätta samtliga konventionsstater. En sådan notifikation skall gälla från den dag då generalsekreteraren mottog den.

5. Kravet i punkt 1 att höja åldern gäller inte skolor som drivs eller kontrolleras av konventionsstaternas väpnade styrkor, i överensstämmelse med artiklarna 28 och 29 i konventionen om barnets rättigheter.

Artikel 4

1. Väpnade grupper som inte tillhör en stats väpnade styrkor bör inte under några omständigheter rekrytera eller använda personer under 18 års ålder i fientligheter.

2. Konventionsstaterna skall vidta alla genomförbara åtgärder för att förhindra sådan rekrytering och användning, inbegripet antagande av de rättsliga bestämmelser som är nödvändiga för att förbjuda och kriminalisera sådan verksamhet.

3. Tillämpningen av denna artikel enligt detta protokoll skall inte påverka någon parts rättsliga status i en väpnad konflikt.

Artikel 5

Ingenting i detta protokoll skall tolkas så att det undanröjer bestämmelser i en konventionsstats lag eller i internationella instrument och internationell humanitär rätt som går längre när det gäller att förverkliga barnets rättigheter.

Artikel 6

1. Varje konventionsstat skall vidta alla rättsliga, administrativa och andra åtgärder som krävs för att säkerställa att bestämmelserna i detta protokoll genomförs och tillämpas effektivt inom dess jurisdiktion.

2. Konventionsstaterna åtar sig att genom lämpliga åtgärder göra protokollets principer och bestämmelser allmänt kända bland såväl vuxna som barn.

3. Konventionsstaterna skall vidta alla genomförbara åtgärder för att säkerställa att personer inom deras rättskipningsområde som rekryteras eller används i fientligheter i strid med detta protokoll hemförlovas eller på annat sätt frigörs från tjänst. Konventionsstaterna skall om nödvändigt ge dessa personer allt tillbörligt bistånd för deras fysiska och psykiska rehabilitering och återanpassning i samhället.

Artikel 7

1. Konventionsstaterna skall samarbeta om genomförandet av detta protokoll, inbegripet förhindrande av varje verksamhet som strider mot protokollet och om rehabilitering och återanpassning i samhället av personer som är offer för handlingar i strid med detta protokoll, bland annat genom tekniskt samarbete och ekonomiskt bistånd. Sådant bistånd och samarbete kommer att ske i samråd mellan berörda konventionsstater och relevanta internationella organisationer.

2. De konventionsstater som har möjlighet därtill skall lämna sådant bistånd genom befintliga multilaterala, bilaterala eller andra program, eller, bland annat, genom en frivillig fond som upprättas i enlighet med generalförsamlingens regler.

Artikel 8

1. Varje konventionsstat skall inom två år efter protokollets ikraftträdande för den staten tillställa kommittén för barnets rättigheter en rapport med utförlig information om de åtgärder den vidtagit för att genomföra bestämmelserna i protokollet, inbegripet de åtgärder som vidtagits för att genomföra bestämmelserna om deltagande och rekrytering.

2. Efter avgivandet av den utförliga rapporten skall varje konventionsstat i de rapporter den avger till kommittén för barnets rättigheter i enlighet med artikel 44 i konventionen lämna all ytterligare information om genomförandet av protokollets bestämmelser. Andra konventionsstater i protokollet skall avge rapport vart femte år.

3. Kommittén för barnets rättigheter kan begära ytterligare information från konventionsstaterna om genomförandet av bestämmelserna i detta protokoll.

Artikel 9

1. Detta protokoll är öppet för undertecknande av varje stat som är part i konventionen eller som har undertecknat den.

2. Detta protokoll skall ratificeras eller vara öppet för anslutning av vilken stat som helst. Ratifikations- eller anslutningsinstrument skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

3. Förenta nationernas generalsekreterare skall, i sin egenskap av depositarie för konventionen och protokollet, informera alla konventionsstater och alla stater som har undertecknat konventionen om varje instrument om förklaring i enlighet med artikel 3, ratificering eller anslutning till protokollet.

Artikel 10

1. Detta protokoll träder i kraft tre månader från den dag då det tionde ratifikations- eller anslutningsinstrumentet deponerades.

2. För varje stat som ratificerar detta protokoll eller ansluter sig till det efter dess ikraftträdande träder detta protokoll i kraft en månad från den dag då dess eget ratifikations- eller anslutningsinstrument deponerades.

Artikel 11

1. En konventionsstat kan när som helst säga upp detta protokoll genom skriftlig notifikation till Förenta nationernas generalsekreterare, som därefter skall underrätta de andra konventionsstaterna och alla stater som har undertecknat konventionen. Uppsägningen träder i kraft ett år från den dag då Förenta nationernas generalsekreterare mottog notifikationen. Om den uppsägande konventionsstaten vid utgången av det året är indragen i väpnad konflikt, träder emellertid uppsägningen inte i kraft förrän den väpnade konflikten har upphört.

2. En sådan uppsägning innebär inte att konventionsstaten befrias från sina åtaganden enligt detta protokoll med avseende på någon handling som inträffar före den dag då uppsägningen träder i kraft. Inte heller skall en sådan uppsägning på något sätt påverka den fortsatta behandlingen av ett ärende som redan behandlas av Kommittén före den dag då uppsägningen träder i kraft.

Artikel 12

1. En konventionsstat kan föreslå en ändring och överlämna förslaget till Förenta nationernas generalsekreterare. Generalsekreteraren skall sedan översända ändringsförslaget till konventionsstaterna med en begäran om att dessa anger om de tillstyrker att en konferens med konventionsstaterna sammankallas för att behandla och rösta om förslagen. Om minst en tredjedel av staterna inom fyra månader efter förslagets översändande tillstyrker en sådan konferens, skall generalsekreteraren sammankalla konferensen i Förenta nationernas regi. Ändringsförslag som antagits av en majoritet av de vid konferensen närvarande och röstande konventionsstaterna skall underställas Generalförsamlingen för godkännande.

2. En ändring som antagits enligt punkt 1 i denna artikel träder i kraft när den har godkänts av Förenta nationernas generalförsamling och antagits av konventionsstaterna med två tredjedels majoritet.

3. När en ändring träder i kraft skall den vara bindande för de konventionsstater som har antagit den, medan övriga konventionsstater fortfarande är bundna av bestämmelserna i detta protokoll och eventuella tidigare ändringar, som de antagit.

Artikel 13

1. Detta protokoll, där de arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texterna är lika giltiga, skall deponeras i Förenta nationernas arkiv.

2. Förenta nationernas generalsekreterare skall översända bestyrkta kopior av detta protokoll till alla konventionsstater och alla stater som har undertecknat konventionen.

Konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt deras förstörelse, Paris den 13 januari 1993 (C-vapenkonventionen)

Förord

Systematiska försök att totalförbjuda användningen av kemiska vapen har gjorts sedan slutet av 1800-talet. Sedan 1925 finns bl.a. ett protokoll rörande förbud mot användande i krig av kvävande, giftiga eller liknade gaser m.m. (1925 års Genèveprotokoll). Om en vapentyp ska totalförbjudas krävs dock att ett användningsförbud kompletteras med nedrustningsavtal som även förbjuder utveckling, produktion, lagring, prov och handel. Efter andra världskriget riktades ansträngningarna främst mot kärnvapen och först sedan icke-spridningsavtalet mot kärnvapen var klart 1968, kom förhandlingarna om att förbjuda kemiska och biologiska vapen igång igen.

År 1972 antogs konventionen om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstörelse (B-vapenkonventionen). Efter mer än 20 år av förhandlingar kunde sedan nedrustningskonferensen i Genève 1993 enas om en konvention om ett fullständigt förbud mot kemiska vapen; 1993 års konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen (C-vapenkonventionen). Konventionen stärker 1925 års Genèveprotokoll genom att förbjuda användningen av kemiska vapen "under alla omständigheter"

och förbjuder även användningen av herbicider (växtförstö-
ringsmedel) som stridsmetod.

Syftet med konventionen är att totalförbjuda kemiska mass-
förstörelsevapen och att reglera hur de existerande lagren av
denna typ av vapen ska förstöras. För detta syfte totalförbjuds
tillverkning, anskaffande, innehav, överföring och användning
av kemiska vapen. Förbudet kompletteras med utförliga regler
för eliminering av befintliga kemiska vapen och produktions-
anläggningar för sådana vapen, samt noggrant reglerade
mekanismer för kontroll av konventionens efterlevnad.

Verifikationsbestämmelserna omfattar bl.a. inspektioner
föranledda av mistankar om brott mot konventionen och
rutininspektioner av relevanta kemiska anläggningar. Den i
Haag i Nederländerna baserade Organisationen för förbudet
mot kemiska vapen (OPCW), som upprättades genom konven-
tionen, har till uppgift att genomföra de nämnda inspek-
tionerna. Konventionen reglerar sedan vilka åtgärder som ska
vidtas vid brott mot densamma samt för att garantera dess
efterlevnad.

Bestämmelser i svensk rätt finns t.ex. i lagen (1994:118) om
inspektioner enligt Förenta Nationernas konvention om förbud
mot kemiska vapen. En särskild bestämmelse i 22 kap. 6 a §
brottsbalken som särskilt tar sikte på förfaranden under
konventionen infördes också i samband med ratificeringen.
Förändringar gjordes även i 2 kap. 3 § brottsbalken.

I denna samling återges endast ett utdrag av C-vapenkon-
ventionens artiklar.

*Konventionen trädde i kraft den 29 april 1997 och ratificerades
av Sverige den 17 juni 1993.*

*Riksdagsbehandling: prop. 1992/93:181, bet. 1992/93:UU30,
rskr. 1992/93:409*

Publicering: SÖ 1993:28

UTDRAG – Artiklarna 1, 2, 6, 7, 9, och 10

Ingress

De stater som är parter i denna konvention.

som är fast beslutna att handla i syfte att uppnå effektiva framsteg mot en allmän och fullständig nedrustning under sträng och effektiv internationell kontroll, vilket innefattar förbud mot och avskaffande av alla typer av massförstörelsevapen,

som önskar medverka till förverkligandet av ändamålen och principerna i Förenta nationernas stadga,

som erinrar om att Förenta nationernas generalförsamling upprepade gånger har fördömt alla handlingar som strider mot principerna och syftena i Protokoll om förbud mot användning i krig av kvävande, giftiga eller andra gaser samt av bakteriologiska stridsmedel, undertecknat i Genève den 17 juni 1925 (1925 års Genèveprotokoll),

som erkänner att denna konvention på nytt bekräftar principer och ändamål i samt åtaganden enligt 1925 års Genèveprotokoll samt konventionen om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring, undertecknad i London, Moskva och Washington den 10 april 1972,

som är medvetna om ändamålet i artikel IX i konventionen om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt om deras förstöring,

som är fast beslutna att för hela mänsklighetens skull helt utesluta möjligheten att använda kemiska vapen genom att genomföra bestämmelserna i denna konvention och därvid komplettera åtagandena i 1925 års Genèveprotokoll,

som erkänner förbudet, i tillämpliga avtal och enligt relevanta folkrättsliga principer, mot användning av växtbekämpningsmedel som en metod för krigföring,

som beaktar att landvinningar på kemins område uteslutande bör användas för mänsklighetens bästa,

som önskar främja fri handel med kemikalier liksom internationellt samarbete och utbyte av vetenskaplig och teknisk information inom området för kemisk verksamhet för ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention i syfte att främja alla konventionsstaters ekonomiska och tekniska utveckling,

som är övertygade om att ett fullständigt och effektivt förbud mot utveckling, produktion, förvärv, lagring, bibehållande, överföring och användning av kemiska vapen samt deras destruktions utgör ett nödvändigt steg mot uppnåendet av dessa gemensamma syften,

har kommit överens om följande.

ARTIKEL 1

ALLMÄNNA SKYLDIGHETER

1. Varje stat som är part i denna konvention åtar sig att aldrig under några som helst omständigheter

- a) utveckla, producera eller på annat sätt förvärva, lagra eller bibehålla kemiska vapen eller överföra, direkt eller indirekt, kemiska vapen till någon,
- b) använda kemiska vapen,
- c) delta i militära förberedelser för användning av kemiska vapen,
- d) hjälpa, uppmuntra eller förmå någon att delta i en verksamhet som är förbjuden för en konventionsstat enligt denna konvention.

2. Varje konventionsstat åtar sig att förstöra kemiska vapen som den äger eller innehar eller som finns på en plats under dess jurisdiktion eller kontroll, i enlighet med bestämmelserna i denna konvention.

3. Varje konventionsstat åtar sig att förstöra alla kemiska vapen som den har lämnat kvar på en annan konventionsstats territorium, i enlighet med bestämmelserna i denna konvention.

4. Varje konventionsstat åtar sig att förstöra varje produktionsanläggning för kemiska vapen som den äger eller innehar eller som är belägen på en plats under dess jurisdiktion eller kontroll i enlighet med bestämmelserna i denna konvention.

5. Varje konventionsstat förbinder sig att inte använda ämnen för kravallbekämpning som en metod för krigföring.

ARTIKEL II

DEFINITIONER OCH KRITERIER

I denna konvention avses med

1. "kemiska vapen", sammantaget eller var för sig, följande:
  - a) giftiga kemikalier och deras utgångsämnen, utom i de fall då de är avsedda för ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention, så länge typer och kvantiteter är förenliga med dessa ändamål,
  - b) ammunition och anordningar speciellt utformade för att förorsaka död eller annan skada till följd av giftverkan hos de giftiga kemikalier som anges under a) och som skulle komma att släppas ut genom användning av ammunitionen och anordningarna,
  - c) varje utrustning som speciellt utformats för användning i direkt anslutning till att ammunition och anordningar enligt b) används.

2. Med "giftig kemikalie" avses varje kemikalie som genom sin kemiska inverkan på livsprocesserna kan förorsaka död, tillfällig prestationsnedsättning eller bestående skada på människor eller djur. Detta innefattar alla sådana kemikalier, oavsett ursprung eller produktionsmetod och oavsett om de produceras i anläggningar, i ammunition eller på annat håll. (För genomförandet av denna konvention har giftiga kemikalier, som har identifierats för verifikationsåtgärder, förts upp på listor i bilagan om kemikalier.)

3. Med "utgångsämne" avses varje kemisk reaktant som i något skede på ett eller annat sätt utgör del av produktion av en giftig kemikalie. Detta innefattar varje nyckelkomponent i ett kemiskt system av binär eller flerkomponenttyp.

(För genomförandet av denna konvention har utgångsämnen, som har identifierats för verifikationsåtgärder, förts upp på listor i bilagan om kemikalier.)

4. Med "nyckelkomponent i kemiska system av binär eller flerkomponenttyp" (nedan kallat nyckelkomponent) avses

det utgångsämne som är viktigast för att bestämma slutprodukternas giftiga egenskaper och som reagerar snabbt med andra kemikalier i system av binär eller flerkomponenttyp.

5. Med "gamla kemiska vapen" avses

- a) kemiska vapen som producerats före 1925, eller
- b) kemiska vapen som producerats under perioden 1925-1946 och försämrats i sådan utsträckning att de inte längre kan användas som kemiska vapen.

6. Med "kvarlämnade kemiska vapen" avses

kemiska vapen, inbegripet gamla kemiska vapen, vilka efter den 1 januari 1925 lämnats kvar av en stat på en annan stats territorium utan dennas samtycke.

7. Med "ämne för kravallbekämpning" avses

kemikalie som inte förts upp på någon lista och som hos människan snabbt kan framkalla sensorieell irritation eller har urständsättande fysisk effekt, vilken försvinner inom en kort tid efter avslutad exponering.

8. Med "anläggning för produktion av kemiska vapen" avses

- a) utrustning samt byggnad där sådan utrustning inryms, som någon gång efter den 1 januari 1946 utformats, producerats eller använts
  - i) som en del av det processteg vid produktion av kemikalier ("sista processteget") under vilket materialflödet, när utrustningen är i bruk, kan innehålla
    - 1) kemikalier enligt lista I i bilagan om kemikalier, eller
    - 2) andra kemikalier som i årliga kvantiteter utöver 1 ton inte används på en konventionsstats territorium eller på annan plats under en konventionsstats jurisdiktion eller kontroll för ändamål som inte är förbjudna i denna konvention men som kan användas för kemiska vapen, eller
  - ii) för att fylla kemiska vapen, vilket bland annat innefattar att med kemikalier enligt lista I fylla ammunition, anordningar eller behållare för bulklagring, att med kemikalier fylla behållare som ingår i sammansatt binär ammunition och sammansatta binära anordningar eller kemiska substridsdelar som ingår i sammansatt binär ammunition och sammansatta binära anordningar samt att ladda behållare och

kemiska substansdelar i motsvarande ammunition och anordningar.

- b) men avses inte
  - i) anläggningar vilkas produktionskapacitet för syntes av kemikalierspecificerade under a) i) är mindre än 1 ton.
  - ii) anläggningar i vilka en kemikalie som specificeras under a) i) bildas eller har bildats som en oundviklig biprodukt vid verksamhet som inte är förbjuden enligt denna konvention, förutsatt att kemikalien inte utgör mer än 3 procent av den sammantagna produkten och att anläggningen är underkastad deklaration och inspektion enligt bilagan om genomförande och verifikation (nedan kallad "verifikationsbilagan"), eller
  - iii) den enda småskaliga anläggning för produktion av kemikalier som finns uppförd på lista I för ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention i enlighet med del VI i verifikationsbilagan.

9. Med "ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention" avses

- a) industriella, jordbruks-, forsknings-, medicinska, farmaceutiska eller andra fredliga ändamål,
- b) skyddsändamål vilket betyder ändamål som är direkt relaterade till skydd mot giftiga kemikalier och till skydd mot kemiska vapen,
- c) militära ändamål som inte är förknippade med användning av kemiska vapen och som inte är avhängiga av användningen av kemikaliers giftverkan som en metod för krigföring,
- d) åtgärder som syftar till att upprätthålla lagar, varmed även förstås inhemsk kravallbekämpning.

10. Med "produktionskapacitet" avses den årliga kvantitativa potentialen för att producera en specifik kemikalie på grundval av den tekniska process som faktiskt används eller, om processen ännu inte är i gång, som man planerar att använda vid ifrågavarande anläggning. Den skall anses motsvara av tillverkaren angiven kapacitet eller, om denna inte finns tillgänglig, den beräknade kapaciteten. Den av tillverkaren angivna kapaciteten är produktionsmängden under optimala förutsättningar för maximal kvantitet för produktionsanläggningen, enligt vad man har kunnat visa vid en

eller flera provkörningar. Den beräknade kapaciteten utgör motsvarande teoretiskt beräknad produktionsmängd.

11. Med "organisation" avses organisationen för förbud mot kemiska vapen, vilken upprättas i enlighet med artikel VIII i denna konvention.

12. I artikel VI avses med

- a) "produktion" av en kemikalie dess bildande genom en kemisk reaktion,
- b) "beredning" av en kemikalie en fysikalisk process. såsom formulering, extrahering eller rening, genom vilken kemikalien inte omvandlas till en annan kemikalie,
- c) "förbrukning" av en kemikalie dess omvandling till en annan kemikalie genom en kemisk reaktion.

ARTIKEL VI

VERKSAMHET SOM INTE ÄR FÖRBJUDEN ENLIGT DENNA KONVENTION

1. Varje konventionsstat har rätt att med beaktande av bestämmelserna i denna konvention utveckla, producera, på annat sätt förvärva, kvarhålla, överföra och använda giftiga kemikalier och deras utgångsämnen för ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention.

2. Varje konventionsstat skall besluta om nödvändiga åtgärder för att säkerställa att giftiga kemikalier och deras utgångsämnen utvecklas, produceras, på annat sätt förvärvas, kvarhålls, överförs eller används inom dess territorium eller på någon annan plats under dess jurisdiktion eller kontroll endast för ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention. I detta syfte, och för att verifiera att verksamheten överensstämmer med skyldigheterna enligt denna konvention, skall varje konventionsstat underkasta giftiga kemikalier och deras utgångsämnen, som finns förtecknade på listorna 1, 2 och 3 i bilagan om kemikalier, anläggningar som har samband med sådana kemikalier samt andra anläggningar enligt verifikationsbilagan, vilka finns på dess territorium eller på någon annan plats under dess jurisdiktion eller kontroll, verifikationsåtgärder enligt bestämmelserna i verifikationsbilagan.

3. Varje konventionsstat skall underkasta kemikalier förtecknade i lista 1 (nedan kallade "lista 1-ämnen") de förbud för produk-

tion, förvärv, kvarhållande, överföring och användning som specificeras i del VI i verifikationsbilagan. Den skall underkasta lista 1-ämnen och anläggningar som specificeras i del VI i verifikationsbilagan systematisk verifikation genom inspektion på platsen samt övervakning med på platsen installerade instrument, i enlighet med nämnda del i verifikationsbilagan.

4. Varje konventionsstat skall underkasta kemikalier förtecknade i lista 2 (nedan kallade »lista 2-ämnen») samt anläggningar som specificeras i del VII i verifikationsbilagan informationsbevakning samt verifikation på platsen i enlighet med nämnda del i verifikationsbilagan.

5. Varje konventionsstat skall underkasta kemikalier förtecknade i lista 3 (nedan kallade »lista 3-ämnen») samt anläggningar som specificeras i del VIII i verifikationsbilagan informationsbevakning samt verifikation på platsen i enlighet med nämnda del i verifikationsbilagan.

6. Varje konventionsstat skall underkasta anläggningar som specificeras i del IX i verifikationsbilagan informationsbevakning samt eventuell verifikation på platsen i enlighet med nämnda del i verifikationsbilagan om inte annat beslutas av Konventionsstaternas konferens i enlighet med del IX, punkt 22, i verifikationsbilagan.

7. Varje konventionsstat skall, senast 30 dagar efter denna konventions ikraftträdande för staten ifråga, avge en inledande deklARATION om relevanta kemikalier och anläggningar i enlighet med verifikationsbilagan.

8. Varje konventionsstat skall avge årliga deklARATIONER om relevanta kemikalier och anläggningar i enlighet med verifikationsbilagan.

9. I syfte att möjliggöra verifikation på platsen, skall varje konventionsstat bevilja inspektörer tillträde till anläggningar i enlighet med kraven i verifikationsbilagan.

10. Tekniska sekretariatet skall, i samband med verifikationsverksamhet, undvika onödig inblandning i konventionsstatens verksamhet på det kemiska området för ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention och, i synnerhet, rätta sig efter de bestämmelser som återfinns i bilagan om skydd av konfidentiell information (nedan kallad »bilagan om förtrolig hantering»).

11. Bestämmelserna i denna artikel skall genomföras så att hinder i möjligaste mån undviks för konventionsstaternas ekonomiska eller tekniska utveckling samt för internationellt samarbete

inom området för verksamhet på det kemiska området för ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention, vilket innefattar internationellt utbyte av vetenskaplig och teknisk information samt kemikalier och utrustning för produktion, beredning och användning av kemikalier för ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention.

ARTIKEL VII

NATIONELLA ÅTGÄRDER FÖR GENOMFÖRANDE

Allmänna åtaganden

1. Varje konventionsstat skall, i enlighet med sina konstitutionella förfaranden, godkänna nödvändiga åtgärder för att genomföra sina skyldigheter enligt denna konvention. Den skall i synnerhet

- a) förbjuda fysiska och juridiska personer, var de än befinner sig på dess territorium eller på andra platser under dess folkrättsligt erkända jurisdiktion, att utöva verksamhet som enligt denna konvention är förbjuden för en konventionsstat, vari innefattas införande av strafflagstiftning som avser sådan verksamhet,
- b) inte på någon plats under dess kontroll tillåta verksamhet som enligt denna konvention är förbjuden för en konventionsstat, samt
- c) utsträcka, i enlighet med folkrätten, sin strafflagstiftning, som införts enligt a), till varje verksamhet som enligt denna konvention är förbjuden för en konventionsstat och som inletts någonstans av fysiska personer som är medborgare i staten ifråga.

2. Varje konventionsstat skall samarbeta med andra konventionsstater och ge lämplig form av juridiskt bistånd för att underlätta genomförandet av skyldigheterna enligt punkt 1.

3. Varje konventionsstat skall vid genomförandet av sina skyldigheter enligt denna konvention ge prioritet åt att garantera människors säkerhet och åt att skydda miljön samt på lämpligt sätt samarbeta med andra konventionsstater i detta avseende.

Förbindelser mellan konventionsstaten och organisationen

4. För att fullgöra sina skyldigheter enligt denna konvention skall varje konventionsstat utse eller upprätta en nationell myndighet med uppgift att utgöra den nationella kontaktpunkten för effektiva förbindelser med organisationen och andra konventionsstater. Varje konventionsstat skall underrätta organisationen om dess nationella myndighet, när denna konvention träder i kraft i förhållande till staten i fråga.

5. Varje konventionsstat skall underrätta organisationen om de legislativa och administrativa åtgärder som vidtagits för att genomföra denna konvention.

6. Varje konventionsstat skall betrakta den information och de uppgifter som den på förtrolig väg får från organisationen i samband med genomförandet av denna konvention som förtroliga och hantera dem på ett speciellt sätt. Den skall behandla sådan information och sådana uppgifter uteslutande i samband med sina rättigheter och skyldigheter enligt denna konvention samt i enlighet med bestämmelserna i bilagan om förtrolig hantering.

7. Varje konventionsstat åtar sig att samarbeta med organisationen vid utövandet av alla sina uppgifter och särskilt att bistå Tekniska sekretariatet.

ARTIKEL IX

SAMRÅD, SAMARBETE OCH FRAMTAGANDE AV FAKTA

1. Konventionsstaterna skall samråda och samarbeta direkt, inbördes eller genom organisationen eller andra lämpliga internationella förfaranden, inbegripet förfaranden inom ramen för Förenta nationerna och i enlighet med dess stadga, i varje fråga som kan uppkomma i samband med denna konventions syfte och ändamål eller genomförandet av dess bestämmelser.

2. Utan att detta inverkar på varje konventionsstats rätt att begära en inspektion på uppfordran skall konventionsstaterna, när så är möjligt, först genom utbyte av information och genom samråd sinsemellan på allt sätt försöka klarlägga och lösa varje fråga som kan ge upphov till tvivelsmål om denna konventions efterlevnad eller som ger anledning till farhågor beträffande en dithörande fråga som kan betraktas som oklar. En konventionsstat som får en begäran från en annan konventionsstat om klarläggande

av något ärende som den begärande konventionsstaten förmodar kan ge upphov till sådant tvivelsmål eller sådan farhåga skall snarast möjligt, men i varje fall senast tio dagar efter det att begäran framförts, förse den begärande konventionsstaten med tillräcklig information för att belysa det tvivelsmål eller den farhåga som uppkommit tillsammans med en förklaring av det sätt på vilket den lämnade informationen kan lösa frågan. Ingenting i denna konvention skall inverka på den rätt som tillkommer två eller flera konventionsstater att efter ömsesidigt medgivande arrangera inspektioner eller andra förfaranden sinsemellan för att klarlägga och lösa varje fråga som kan ge upphov till tvivelsmål om efterlevnaden eller som ger anledning till farhågor beträffande en dithörande fråga som kan betraktas som oklar. Sådana arrangemang skall inte inverka på någon konventionsstats rättigheter och skyldigheter enligt andra bestämmelser i denna konvention.

Förfarande vid begäran om klarläggande

3. En konventionsstat skall ha rätt att begära att Verkställande rådet skall medverka till att klarlägga varje situation som kan betraktas som tvetydig eller som ger anledning till farhågor beträffande en annan konventionsstats möjliga icke-efterlevnad av denna konvention. Verkställande rådet skall lämna lämplig information, som den innehar och som är relevant, om sådana farhågor.

4. En konventionsstat skall ha rätt att begära att Verkställande rådet skall få ett klarläggande från en annan konventionsstat om varje situation som kan betraktas som oklar eller som ger anledning till farhågor beträffande dess möjliga icke-efterlevnad av denna konvention. I sådana fall skall följande gälla:

- a) Verkställande rådet skall, senast 24 timmar efter det att det mottagit begäran om klarläggande, genom generaldirektören vidarebefordra denna till den berörda konventionsstaten,
- b) den konventionsstat som begäran ställts till skall snarast möjligt och senast tio dagar efter det att den mottagit begäran inkomma med ett klarläggande till Verkställande rådet,
- c) Verkställande rådet skall ta del av klarläggandet och senast 24 timmar efter att ha mottagit det vidarebefordra det till den begärande konventionsstaten,
- d) om den begärande konventionsstaten betraktar klarläggandet som otillräckligt, skall den ha rätt att av Verkställande rådet

begära att från den konventionsstat som mottagit begäran erhålla ytterligare klarläggande,

- e) i syfte att erhålla det ytterligare klarläggande som begärts enligt d) får Verkställande rådet anmoda generaldirektören att tillsätta en grupp med experter från Tekniska sekretariatet eller, om lämplig personal inte finns att tillgå inom Tekniska sekretariatet, från annat håll, för att undersöka all tillgänglig information och alla uppgifter som berör den situation som givit anledning till farhågan. Expertgruppen skall till Verkställande rådet avge en saklig rapport om dess slutsatser,
- f) om den begärande konventionsstaten betraktar det klarläggande som erhållits enligt d) och e) som otillfredsställande, skall den ha rätt att begära en extra session med Verkställande rådet, i vilken de berörda konventionsstater som inte är medlemmar av Verkställande rådet skall ha rätt att delta. Vid en sådan extra session skall Verkställande rådet behandla ärendet och får rekommendera den åtgärd som det anser lämplig för att lösa frågan.

5. En konventionsstat skall också ha rätt att anmoda Verkställande rådet att klarlägga varje situation som har betraktats som oklar eller givit anledning till farhågor om en möjlig icke-efterlevnad av denna konvention. Verkställande rådet skall svara genom att på lämpligt sätt lämna sådan assistans.

6. Verkställande rådet skall underrätta konventionsstaterna om varje begäran om klarläggande som föreskrivs i denna artikel.

7. Om en konventionsstats tvivelsmål eller farhågor om en möjlig icke-efterlevnad av konventionen inte har lösts inom 60 dagar efter det att begäran om klarläggande ingivits till Verkställande rådet, eller om staten anser att dess tvivelsmål berättigar till en brådskande undersökning, får den, utan hinder av sin rätt att begära en inspektion på uppfordran, begära en extra session med konferensen i enlighet med artikel VIII, punkt 12 c). Vid en sådan extra session skall konferensen ta upp frågan till behandling, och den får rekommendera varje åtgärd som den anser lämplig för att lösa frågan.

Förfaranden vid inspektion på uppfordran

8. Varje konventionsstat har rätt att begära en inspektion på uppfordran av varje anläggning eller plats inom en annan konventionsstats territorium eller på varje område under dess jurisdiktion eller kontroll i det uteslutande syftet att klarlägga och lösa frågor rörande möjlig ickeefterlevnad av denna konvention samt att utan dröjsmål få en sådan inspektion utförd var som helst av en inspektionsgrupp som tillsatts av generaldirektören och i enlighet med verifikationsbilagan.

9. Varje konventionsstat är skyldig att tillse att begäran om inspektion sker inom ramen för denna konvention och att i denna begäran om inspektion lämna all lämplig information om grunden för misstanken om möjlig icke-efterlevnad av denna konvention, i enlighet med det som anges i verifikationsbilagan. Konventionsstaterna skall avstå från ogrundade anspråk på inspektion, så att missbruk undviks. Inspektion på uppfordran skall genomföras uteslutande i syfte att fastställa fakta i samband med möjlig icke-efterlevnad.

10. I syfte att verifiera efterlevnaden av bestämmelserna i denna konvention skall varje konventionsstat tillåta Tekniska sekretariatet att genomföra inspektion på uppfordran på platsen enligt punkt 8.

11. I enlighet med en begäran om inspektion på uppfordran av en anläggning eller plats och med de förfaranden som återfinns i verifikationsbilagan skall den inspekterade konventionsstaten ha

- a) rätt och skyldighet att göra varje rimlig ansträngning för att demonstrera efterlevnad av denna konvention och att i detta syfte göra det möjligt för inspektionsgruppen att uppfylla sitt mandat,
- b) skyldighet att lämna tillträde till det område som begärts för inspektion i det uteslutande syftet att fastställa fakta av relevans för misstanken om möjlig icke-efterlevnad, samt
- c) rätt att vidta åtgärder för att skydda känsliga anläggningar och förhindra avslöjande av information och uppgifter av konfidentiell natur som inte berörs av denna konvention.

12. För en observatör skall följande gälla:

- a) den begärande staten får, om den inspekterade konventionsstaten ger sitt samtycke, sända en representant, som kan vara medborgare antingen i den begärande konventionsstaten eller i

- en tredje konventionsstat, för att observera hur inspektionen på uppfordran genomförs,
- b) den inspekterade konventionsstaten skall sedan bevilja observatören tillträde i enlighet med verifikationsbilagan,
  - c) den inspekterade konventionsstaten skall som regel godkänna den föreslagna observatören, men om den inspekterade konventionsstaten vägrar detta skall slutrapporten innehålla en uppgift om detta.

13. Den begärande staten skall inge en begäran om inspektion på uppfordran till Verkställande rådet och samtidigt till generaldirektören för omedelbar åtgärd.

14. Generaldirektören skall omedelbart säkerställa att begäran om inspektion uppfyller de krav som anges i del X, punkt 4, i verifikationsbilagan och vid behov bistå den begärande staten med att inge sin begäran. När begäran om inspektion uppfyller kraven, skall förberedelserna för inspektion på uppfordran inledas.

15. Generaldirektören skall överlämna begäran om inspektion till den inspekterade konventionsstaten minst 12 timmar före inspektionsgruppens planerade ankomst till platsen för inresan.

16. Sedan Verkställande rådet har mottagit begäran om inspektion, skall det ta del av generaldirektörens åtgärder beträffande denna begäran och hålla uppsikt över ärendet under inspektionsförfarandet. Dess överläggningar skall dock inte försena inspektionsprocessen.

17. Verkställande rådet får, senast 12 timmar efter att ha mottagit begäran om inspektion, med tre fjärdedels majoritet av alla sina medlemmar besluta att inte genomföra inspektion på uppfordran, om det anser begäran om inspektion vara grundlös, oriktig eller klart utanför ramen för denna konvention i enlighet med punkt 8. Varken den begärande eller den inspekterade konventionsstaten skall delta i ett sådant beslut. Om Verkställande rådet beslutar mot inspektion på uppfordran, skall förberedelserna avbrytas, ytterligare åtgärder inte vidtas beträffande begäran om inspektion och de berörda konventionsstaterna informeras om detta.

18. Generaldirektören skall utfärda ett inspektionsmandat för genomförandet av en inspektion på uppfordran. Inspektionsmandatet skall utgöras av den i punkt 8 och 9 angivna begäran om inspektion omvandlad till operationella termer och skall stämma överens med begäran om inspektion.

19. Inspektion på uppfordran skall genomföras i enlighet med del X eller, då det rör sig om påstådd användning, i enlighet med del XI i verifikationsbilagan. Inspektionsgruppen skall ledas av principen att inspektionen på uppfordran skall genomföras på minsta möjliga inkräktande sätt och så att uppdraget fullgörs effektivt och inom angiven tid.

20. Den inspekterade konventionsstaten skall under hela inspektionen på uppfordran bistå inspektionsgruppen och underlätta dess uppgift. Om den inspekterade konventionsstaten, i enlighet med del X, avsnitt C, i verifikationsbilagan föreslår arrangemang för att demonstrera efterlevnad av konventionen som alternativ till fullt och komplett tillträde, skall den genom samråd med inspektionsgruppen göra varje rimlig ansträngning för att nå en överenskommelse om de närmare villkoren för framtagning av fakta för att demonstrera sin efterlevnad.

21. Slutrapporten skall innehålla de faktiska observationerna samt en av inspektionsgruppen gjord bedömning av graden och arten av tillträde och samarbete som beviljats för ett tillfredsställande genomförande av inspektionen på uppfordran. Generaldirektören skall genast överlämna inspektionsgruppens slutrapport till den begärande konventionsstaten, den inspekterade konventionsstaten. Verkställande rådet och alla andra konventionsstater. Generaldirektören skall därutöver till Verkställande rådet genast överlämna den begärande konventionsstatens och den inspekterade konventionsstatens bedömningar samt andra konventionsstaters synpunkter som i detta syfte överlämnats till generaldirektören, och sedan lämna dem till alla konventionsstater.

22. Verkställande rådet skall, i enlighet med sina befogenheter och uppgifter, granska inspektionsgruppens slutrapport så snart denna framläggs och utreda varje farhåga om

- a) huruvida icke-efterlevnad ägt rum,
- b) huruvida begäran har skett inom ramen för denna konvention,
- c) huruvida rätten att begära inspektion på uppfordran har missbrukats.

23. Om Verkställande rådet i enlighet med sina befogenheter och uppgifter kommer fram till slutsatsen att ytterligare åtgärder kan krävas med hänsyn till punkt 22, skall det vidta lämpliga åtgärder för att rätta till situationen och säkerställa efterlevnad av denna konvention, inbegripet särskilda rekommendationer till konferensen. I fall av missbruk skall Verkställande rådet undersöka

huruvida den begärande konventionsstaten skall åläggas att stå för samtliga eller en del av kostnaderna i samband med inspektionen på uppfordran.

24. Den begärande konventionsstaten och den inspekterade konventionsstaten skall ha rätt att delta i granskningsförfarandet. Verkställande rådet skall underrätta konventionsstaterna samt konferensens nästa session om resultatet av granskningen.

25. Om Verkställande rådet har avgivit särskilda rekommendationer till konferensen, skall denna ta ställning till åtgärder i enlighet med artikel XII.

ARTIKEL X

BISTÅND OCH SKYDD MOT KEMISKA VAPEN

1. I denna artikel avses med "bistånd" samordning av och åtgärder för konventionsstaternas skydd mot kemiska vapen, vari bland annat inbegrips följande: indikeringsutrustning och alarm-system, skyddsutrustning, saneringsutrustning och saneringsmedel, medicinska motmedel och behandlingar samt rådgivning om dessa skyddsåtgärder.

2. Ingenting i denna konvention skall tolkas så att det hämmar konventionsstaternas rätt att bedriva forskning om skyddsmedel mot kemiska vapen samt att utveckla, producera, förvärva, överföra eller använda skyddsmedel mot kemiska vapen för ändamål som inte är förbjudna enligt denna konvention.

3. Varje konventionsstat åtar sig att underlätta, och skall ha rätt att delta i, ett så omfattande utbyte som möjligt av utrustning, material samt vetenskaplig och teknisk information om skyddsmedel mot kemiska vapen.

4. För att öka insynen i nationella program för skyddsrelaterade ändamål skall varje konventionsstat årligen förse Tekniska sekretariatet med information om sitt program, i enlighet med de förfaranden som skall tas upp till behandling och godkännas av konferensen i enlighet med artikel VIII, punkt 21 i).

5. Tekniska sekretariatet skall senast 180 dagar efter denna konventions ikraftträdande upprätta och administrera en databas, som får användas av varje begärande konventionsstat och skall innehålla fritt tillgänglig information om olika former av skydd mot kemiska vapen samt sådan information som kan lämnas av

konventionsstaterna. Tekniska sekretariatet skall också, med de resurser som står det till buds och på begäran av en konventionsstat, tillhandahålla expertrådgivning och bistå konventionsstaten med att genomföra sina program för utveckling och förbättring av möjligheten att skydda sig mot kemiska vapen.

6. Ingenting i denna konvention skall tolkas så att det hämmar konventionsstaternas rätt att bilateralt begära och lämna bistånd samt att träffa individuella avtal med andra konventionsstater om brådskande bistånd.

7. Varje konventionsstat åtar sig att genom organisationen lämna bistånd och att i detta syfte välja att vidta en eller flera av följande åtgärder:

- a) bidra till den frivilliga fond för bistånd som skall upprättas av konferensen vid dess första session,
- b) ingå avtal, om möjligt senast 180 dagar efter det att denna konvention träder i kraft för konventionsstaten ifråga, med organisationen om tillhandahållande av bistånd på begäran,
- c) senast 180 dagar efter det att denna konvention träder i kraft för konventionsstaten i fråga deklarerar vilket slag av bistånd den skulle kunna lämna på begäran av organisationen. Om en konventionsstat är förhindrad att i fortsättningen lämna det bistånd som förutses i dess deklaration, är den dock skyldig att lämna bistånd i enlighet med denna punkt.

8. Varje konventionsstat har rätt att begära och, med beaktande av de förfaranden som anges i punkterna 9,10 och 11, ta emot bistånd och skydd mot användning eller hot om användning av kemiska vapen, om den anser att den

- a) utsatts för användning av kemiska vapen,
- b) utsatts för användning av ämnen för kravallbekämpning som krigföringsmetod,
- c) hotas av någon stats åtgärder eller verksamhet som är förbjuden för konventionsstater enligt artikel I.

9. Begäran, dokumenterad genom relevant information, skall inges till generaldirektören, som omedelbart skall överlämna den till Verkställande rådet och till samtliga konventionsstater. Generaldirektören skall omedelbart sända begäran vidare till de konventionsstater som i enlighet med punkt 7 b) och c) har erbjudit sig att lämna brådskande bistånd, vid bruk av kemiska vapen eller av ämnen för kravallbekämpning som krigföringsmetod, eller humani-

tär hjälp, vid allvarligt hot om bruk av kemiska vapen eller allvarligt hot om bruk av ämnen för kravallbekämpning som krigföringsmetod, till den berörda konventionsstaten senast 12 timmar efter mottagandet av begäran. Generaldirektören skall senast 24 timmar efter mottagandet av begäran inleda en undersökning som kompletterande åtgärder kan grundas på. Han skall inom 72 timmar avsluta undersökningen och överlämna en rapport till Verkställande rådet. Om ytterligare tid krävs för att avsluta undersökningen, skall en interimrapport avges inom samma tidsram. Den förlängda tidsfristen för undersökningen får omfatta högst 72 timmar. Den kan dock förlängas ytterligare med lika långa tidsfrister. Vid utgången av varje tidsfrist skall rapporter lämnas till Verkställande rådet. Undersökningen skall på lämpligt sätt och i enlighet med den begäran och den information som åtföljer begäran fastställa relevanta fakta beträffande begäran samt vilken typ av kompletterande bistånd och skydd som behövs och omfattningen av detta.

10. Verkställande rådet skall sammanträda senast 24 timmar efter det att det mottagit en rapport om undersökningen för att ta ställning till situationen och skall med enkel majoritet fatta beslut inom de följande 24 timmarna huruvida Tekniska sekretariatet skall lämna kompletterande bistånd. Tekniska sekretariatet skall omedelbart till alla konventionsstater och relevanta internationella organisationer överlämna rapporten om undersökningen samt Verkställande rådets beslut. När Verkställande rådet så beslutar, skall generaldirektören lämna bistånd omedelbart. I detta syfte får generaldirektören samarbeta med den begärande konventionsstaten, andra konventionsstater samt relevanta internationella organisationer. Konventionsstaterna skall i största möjliga utsträckning anstränga sig för att lämna bistånd.

11. Om den information som är tillgänglig från den pågående undersökningen eller andra tillförlitliga källor skulle bevisa tillräckligt klart att det finns offer för bruk av kemiska vapen och att omedelbara åtgärder oundgängligen krävs, skall generaldirektören underrätta alla konventionsstater och vidta omedelbara biståndsåtgärder med tillgripande av de resurser som konferensen ställt till hans förfogande. Generaldirektören skall hålla Verkställande rådet underrättat om åtgärder som vidtagits enligt denna punkt.

Konvention om skydd av personal i FN-insatser och därtill anknuten personal, New York den 9 december 1994 (FN:s skyddskonvention)

jämte;

fakultativt protokoll 2005

Förord

FN:s generalförsamling beslutade i december 1993 att upprätta en särskild kommitté för utarbetandet av en konvention för att öka skyddet för dem som verkar inom eller till stöd för olika typer av FN-insatser. FN:s generalsekreterare hade tidigare samma år lagt fram en rapport i frågan och föreslagit att säkerhetsfrågor skulle göras till en integrerad del av planeringen inför fredsbevarande insatser. I september 1993 antog även ett enhälligt säkerhetsråd resolution 868 om säkerheten för FN-personal och annan personal som ingår i FN-insatser.

Grunden till arbetet var en oroande utveckling i början av 1990-talet i form av en ökning av medvetna angrepp mot FN-insatser och dess personal, och detta med många skador och dödsfall som följd. FN-uppdragen hade börjat bli komplexa med inslag, inte bara av traditionellt fredsbevarande, utan också av konfliktförebyggande, fredsbyggande eller i något fall fredsframtvängande verksamhet. Humanitärt arbete hade också blivit ett allt vanligare inslag. Ofta genomfördes insatserna i farliga miljöer och samtidigt deltog allt fler personer med olika nationella tillhörigheter och olika arbetsuppgifter i insatserna. Skillnaderna i organisatorisk hemvist och anställningsförhållanden inom personalen var därmed stora.

Arbetet med dessa frågor utmynnade 1994 i konventionen om skydd av personal i FN-insatser och därtill anknuten personal (FN:s skyddskonvention). Konventionen undertecknades av

Sverige den 15 december 1994 och den trädde i kraft i januari 1999.

Konventionen är inte tillämplig på sådan verksamhet som inte anses vara en FN-insats i konventionens mening, såsom verksamhet som genomförs för att lämna humanitär eller politisk hjälp eller utvecklingshjälp i fråga om fredsbyggande, eller för att lämna humanitär hjälp i nödsituationer. Det krävs att FN:s generalförsamling eller säkerhetsråd från fall till fall förklarar att det föreligger en utomordentlig risk för personalens säkerhet för att konventionen ska vara tillämplig. För att bl.a. åtgärda detta problem skapades ett fakultativt protokoll som komplement till konventionen.

Sveriges regering beslutade 2006 att underteckna och ratificera 2005 års fakultativa protokoll till FN:s skyddskonvention. Protokollet har dock inte ännu (februari 2010) trätt i kraft då de 22 ratificeringar som krävs inte har uppnåtts.

I samband med svensk ratificering av konventionen ansågs existerande bestämmelser i bl.a. 3–4 och 22 kap. brottsbalken motsvara konventionens krav.

Konventionen trädde i kraft den 15 januari 1999 och ratificerades av Sverige den 25 juni 1996.

*Riksdagsbehandling: prop. 1995/96:132,
bet. 1995/96:UU16, rskr. 1995/96:236*

Publicering: SÖ 1996:20

Protokollet, som ännu inte (februari 2010) trätt i kraft, ratificerades av Sverige den 30 augusti 2006.

Publicering: SÖ 2006:42

De till denna konvention anslutna staterna,

som är djupt oroade över det växande antalet dödsfall och skador på grund av uppsåtliga angrepp mot personal i FN-insatser och därtill anknuten personal,

som erinrar om att angrepp eller andra övergrepp mot personal som handlar för Förenta nationernas räkning är oförsvarliga och oacceptabla, oberoende av vem som begår dem,

som erkänner att FN-insatser utförs i världssamfundets gemensamma intresse och i enlighet med principerna och ändamålen i Förenta nationernas stadga,

som bekräftar det viktiga bidrag till Förenta nationernas ansträngningar inom områdena förebyggande diplomati, fredsskapande, fredsbevarande, fredsbyggande och humanitära och andra insatser som ges av personal i FN-insatser och därtill anknuten personal,

som är medvetna om de gällande arrangemangen för att trygga säkerheten för personal i FN-insatser och därtill anknuten personal, inklusive de åtgärder som vidtagits av Förenta nationernas huvudorgan i detta avseende,

som icke desto mindre erkänner att existerande åtgärder till skydd för personal i FN-insatser och därtill anknuten personal är otillräckliga,

som bekräftar att effektiviteten och säkerheten för Förenta nationernas insatser ökas när sådana insatser utförs med värdlandets medgivande och samarbete,

som uppmanar alla stater till vilka personal i FN-insatser och därtill anknuten personal utsänts och alla övriga som sådan personal kan vara beroende av att tillhandahålla allomfattande stöd i syfte att underlätta FN-insatsernas utförande och fullgöra deras uppgifter,

som är övertygade om att det föreligger ett trängande behov av att vidta lämpliga och effektiva åtgärder för att förebygga att angrepp riktas mot personal i FN-insatser och därtill anknuten personal och för att bestraffa dem som gör sig skyldiga till sådana angrepp,

har kommit överens om följande:

Artikel 1   Definitioner

I denna konvention avses med

- a) "Personal i FN-insatser"
  - i) personer förordnade eller utsända av Förenta nationernas generalsekreterare som medlemmar av de militära, polisiära eller civila komponenterna av en FN-insats,
  - ii) andra företrädare eller experter med uppdrag för Förenta nationerna eller dess fackorgan eller Internationella atomenergiorganet som i officiell egenskap befinner sig inom det område där en FN-insats är under utförande,

- b) "Därtill anknuten personal"
- i) personer utsedda av en regering eller en mellanstatlig organisation i överenskommelse med vederbörande FN-organ,
  - ii) personer förordnade av Förenta nationernas generalsekreterare eller av ett fackorgan eller av Internationella atomenergiorganet,
  - iii) personer utsända av en humanitär icke-statlig organisation eller annat sådant organ enligt överenskommelse med Förenta nationernas generalsekreterare eller med ett fackorgan eller med Internationella atomenergiorganet,

för att utföra verksamhet till stöd för fullgörandet av en FN-insats uppgifter,

- c) "FN-insats" en insats upprättad av behörigt FN-organ enligt Förenta nationernas stadga och utförd under Förenta nationernas myndighet och kontroll
- i) där insatsen har till syfte att upprätthålla eller återupprätta internationell fred och säkerhet, eller
  - ii) där säkerhetsrådet eller generalförsamlingen har förklarat, i vad avser denna konvention, att det råder en utomordentlig risk för säkerheten för den personal som deltar i insatsen,
- d) "Värdstat" en stat på vars territorium en FN-insats utförs,
- e) "Transitstat" en stat, annan än värdstaten, på vars territorium personal i FN-insatser och därtill anknuten personal eller deras utrustning befinner sig i transit eller temporärt uppehåller sig med anledning av en FN-insats.

Artikel 2 Tillämpningsområde

1. Denna konvention är tillämplig på personal i FN-insatser och därtill anknuten personal och på FN-insatser, som de definierats i artikel 1.

2. Denna konvention är inte tillämplig på en FN-insats, som bemyndigats av säkerhetsrådet såsom en tvingande insats enligt kapitel VII i FN-stadgan, i vilken någon i personalen uppträder som kombattant mot organiserade väpnade styrkor och på vilken rättsreglerna för internationella väpnade konflikter är tillämpliga.

Artikel 3   Identifikation

1. De militära och polisiära komponenterna i en FN-insats och dessas fordon, fartyg och luftfartyg skall vara försedda med urskiljbar identifikation. Annan personal och andra fordon, fartyg och luftfartyg som medverkar i FN-insatsen skall vara identifierade på lämpligt sätt om inte Förenta nationernas generalsekreterare beslutar annat.

2. All personal i FN-insatser och därtill anknuten personal skall bära vederbörliga identitetshandlingar.

Artikel 4   Avtal om insatsens ställning

Världstaten och Förenta nationerna skall så snart som möjligt ingå ett avtal om FN-insatsens och all ingående personals ställning, inklusive bl.a. bestämmelser om immunitet och privilegier för insatsens militära och polisiära komponenter.

Artikel 5   Transit

En transitstat skall underlätta obehindrad transitering av personal i FN-insatser och därtill anknuten personal och deras utrustning till och från världstaten.

Artikel 6   Respekt för lagar och bestämmelser

1. Utan inskränkning av den immunitet och de privilegier de må vara berättigade till eller arbetsuppgifternas krav, skall personal i FN-insatser och därtill anknuten personal

- a) respektera världstatens och transitstatens lagar och bestämmelser, och
- b) avstå från varje handling eller verksamhet som är oförenlig med den opartiska och internationella karaktären av deras arbetsuppgifter.

2. Förenta nationernas generalsekreterare skall vidta alla vederbörliga åtgärder för att säkerställa att dessa förpliktelser iakttas.

Artikel 7   Skyldighet att garantera skydd och säkerhet för personal i FN-insatser och därtill anknuten personal

1. Personal i FN-insatser och därtill anknuten personal, deras utrustning och lokaler får inte bli föremål för angrepp eller någon handling som hindrar dem att fullgöra sina uppgifter.

2. De fördragsslutande staterna skall vidta alla vederbörliga åtgärder för att garantera skydd och säkerhet för personal i FN-insatser och därtill anknuten personal lämpliga steg för att skydda utsänd personal i FN-insatser och därtill anknuten personal på sitt territorium mot de brott som anges i artikel 9.

3. De fördragsslutande staterna skall samarbeta med Förenta nationerna och andra fördragsslutande stater, i förekommande fall, vid genomförandet av denna konvention, särskilt i sådana fall där värdstaten själv är oförmögen att vidta erforderliga åtgärder.

Artikel 8   Skyldighet att frige eller återlämna tillfångatagen eller kvarhållen personal i FN-insatser och därtill anknuten personal

Om inte annat gäller till följd av ett tillämpligt avtal om insatsens ställning, skall, om personal i FN-insatser och därtill anknuten personal tillfångatas eller kvarhålls under fullgörandet av sina uppgifter och dess identitet har fastställts, sådan personal inte bli föremål för förhör, utan omgående frigges och återlämnas till Förenta nationerna eller andra vederbörliga myndigheter. I väntan på frigivande skall sådan personal behandlas i enlighet med universellt erkända normer för mänskliga rättigheter och principerna och andan i 1949 års Genèvekonventioner.

Artikel 9   Brott mot personal i FN-insatser och därtill anknuten personal

1. Uppsåtligt förövande av

- a) mord, människorov eller annat angrepp på liv, hälsa eller frihet avseende personal i FN-insatser och därtill anknuten personal,
- b) våldsamt angrepp på tjänsteställe, privat bostad eller transportmedel för personal i FN-insatser och därtill anknuten personal, om angreppet är ägnat att äventyra sådan personals liv, hälsa eller frihet,
- c) hot om att företa sådant angrepp i syfte att tvinga en fysisk eller juridisk person att vidta eller avstå från att vidta viss handling,
- d) försök att företa sådant angrepp, eller
- e) gärning som innebär medhjälp till sådant angrepp, eller till försök att företa sådant angrepp, eller till att planlägga eller beordra andra att företa sådant angrepp,

skall i varje fördragsslutande stat utgöra ett brott enligt dess nationella rätt.

2. Varje fördragsslutande stat skall för de brott som anges i punkt 1 föreskriva lämpliga straff som skall beakta brottens allvarliga art.

Artikel 10   Införande av domsrätt

1. Varje fördragsslutande stat skall vidta erforderliga åtgärder för att införa domsrätt över de brott som anges i artikel 9 i följande fall

- a) när brottet begås på den statens territorium eller ombord på ett fartyg eller luftfartyg som är registrerat i staten,
- b) när den för brottet misstänkte är medborgare i den staten.

2. En fördragsslutande stat får också införa domsrätt över varje sådant brott när det begås

- a) av en statslös person vars hemvist är i den staten, eller
- b) mot en medborgare i den staten, eller
- c) i ett försök att tvinga den staten att vidta eller avstå från att vidta viss handling.

3. Varje fördragsslutande stat som har infört sådan domsrätt som anges i punkt 2 skall underrätta Förenta nationernas generalsekreterare. Om en sådan fördragsslutande stat sedermera upphäver denna domsrätt skall staten underrätta Förenta nationernas generalsekreterare.

4. Varje fördragsslutande stat skall vidta erforderliga åtgärder för att införa domsrätt över de brott som anges i artikel 9 i fall då den för brottet misstänkte befinner sig på dess territorium och staten inte utlämnar denna person enligt artikel 15 till någon av de fördragsslutande stater som har infört domsrätt i enlighet med punkt 1 eller 2.

5. Denna konvention utesluter inte att straffrättslig domsrätt utövas enligt nationell rätt.

Artikel 11 Förebyggande av brott mot personal i FN-insatser och därtill anknuten personal

De fördragsslutande staterna skall samarbeta för att förebygga brott som anges i artikel 9, särskilt genom att

- a) vidta alla görliga åtgärder för att på sina territorier förebygga förberedelser till sådana brott på eller utanför deras territorier, och
- b) utbyta upplysningar i enlighet med nationell rätt och på lämpligt sätt samordna administrativa och andra åtgärder för att förebygga sådana brott.

Artikel 12 Lämnande av underrättelser

1. En fördragsslutande stat på vars territorium ett brott som anges i artikel 9 har begåtts skall, om den har anledning att anta att en för brottet misstänkt person har flytt från dess territorium, på de villkor som följer av statens nationella rätt, underrätta Förenta nationernas generalsekreterare och, direkt eller genom generalsekreteraren, den stat eller de stater som är berörda om alla tillämpliga omständigheter beträffande det begångna brottet samt lämna alla tillgängliga upplysningar om den för brottet misstänktes identitet.

2. När brott som anges i artikel 9 har begåtts, skall varje fördragsslutande stat som förfogar över upplysningar om offret och omständigheterna kring brottet, med iakttagande av de villkor som anges i dess nationella rätt, bemöda sig om att lämna skyndsamma och utförliga upplysningar till Förenta nationernas generalsekreterare och till den stat eller de stater som är berörda.

Artikel 13 Åtgärder för att säkerställa åtal eller utlämning

1. Där omständigheterna så motiverar, skall den fördragsslutande stat på vars territorium den för brottet misstänkte befinner sig vidta lämpliga åtgärder enligt sin nationella rätt för att försäkra sig om hans person för åtal eller utlämning.

2. Underrättelse om åtgärder vidtagna i enlighet med punkt 1 skall i enlighet med nationell rätt och utan dröjsmål lämnas till Förenta nationernas generalsekreterare och, antingen direkt eller genom generalsekreteraren, till

- a) den stat där brottet begicks,

- b) den stat eller de stater där den för brottet misstänkte är medborgare eller, om vederbörande är statslös, där denne har sin hemvist,
- c) den stat eller de stater där offret är medborgare, och
- d) andra berörda stater.

Artikel 14 Åtal mot för brott misstänkta personer

Om den fördragsslutande stat på vars territorium den för brottet misstänkte befinner sig inte utlämnar denne, skall staten utan undantag och utan otillbörligt dröjsmål hänskjuta fallet till sina behöriga myndigheter i syfte att väcka åtal genom förfarande i enlighet med denna stats rätt. Dessa myndigheter skall fatta beslut enligt samma regler som gäller i fråga om varje allmänt brott av allvarligt slag enligt rätten i den staten.

Artikel 15 Utlämning av för brott misstänkta personer

1. I den mån de brott som anges i artikel 9 inte är brott för vilka utlämning kan ske enligt de utlämningsavtal som gäller mellan de fördragsslutande staterna, skall de ändå anses omfattade därav. De fördragsslutande staterna åtar sig att medta dessa brott som brott för vilka utlämning kan ske i varje utlämningsavtal som kommer att ingås mellan dem.

2. Om en fördragsslutande stat, som gör utlämning beroende av förekomsten av ett avtal, mottar en begäran om utlämning från en annan fördragsslutande stat, med vilken den inte har utlämningsavtal, äger den enligt eget gottfinnande betrakta denna konvention som laga grund för utlämning i fråga om dessa brott. För utlämning skall gälla villkoren i den anmodade statens rätt.

3. De fördragsslutande stater, som inte gör utlämning beroende av förekomsten av ett avtal, skall ömsesidigt anse dessa brott som brott för vilka utlämning kan ske på villkoren som uppställts i den anmodade statens rätt.

4. Såvitt angår utlämning mellan fördragsslutande stater skall dessa brott anses ha begåtts inte endast på den plats där de förövats utan jämväl på de staters territorier vilka har infört domsrätt enligt artikel 10 punkt 1 eller 2.

Artikel 16 Ömsesidigt bistånd i brottmål

1. De fördragsslutande staterna skall i största möjliga utsträckning lämna varandra rättsligt bistånd vid straffrättsliga förfaranden beträffande de brott som anges i artikel 9, inklusive bistånd med att få tillgång till det bevismaterial som de förfogar över och som är nödvändigt för förfarandet. Den anmodade statens rätt skall tillämpas i alla sådana fall.

2. Bestämmelserna i punkt 1 skall inte påverka förpliktelser beträffande ömsesidigt bistånd enligt andra avtal.

Artikel 17 Rättsvis behandling

1. Varje person som blir föremål för utredning eller rättsligt förfarande i anslutning till något av de brott som anges i artikel 9 skall tillförsäkras rättvis behandling, rättvis rättegång och fullt skydd av sina rättigheter i varje skede av utredningen eller förfarandet.

2. Den för brott misstänkte skall ha rätt

- a) att utan dröjsmål underrätta närmaste vederbörliga företrädare för den stat eller de stater i vilka personen är medborgare eller som av annan anledning har rätt att skydda dennes rättigheter eller, om personen i fråga är statslös, den stat som på personens begäran är villig att skydda dennes rättigheter, och
- b) att ta emot besök av en företrädare för denna stat eller dessa stater.

Artikel 18 Underrättelse om utgången av rättsligt förfarande

Den fördragsslutande stat vari den för brottet misstänkte åtalas skall lämna underrättelse om den slutgiltiga utgången av det rättsliga till Förenta nationernas generalsekreterare, som skall vidarebefordra dessa uppgifter till övriga fördragsslutande stater.

Artikel 19 Informationsspridning

De fördragsslutande staterna åtar sig att ge denna konvention så vid spridning som möjligt och, i synnerhet, att inbegripa studiet av den liksom av tillämpliga bestämmelser i internationell humanitär rätt i sina militära utbildningsprogram.

Artikel 20 Undantagsklausuler

Ingenting i denna konvention skall inverka på

- a) tillämpligheten av internationell humanitär rätt och universellt erkända normer för mänskliga rättigheter sådana de återges i internationella instrument i vad avser skydd för FN-insatser och personal i FN-insatser och därtill anknuten personal eller sådan personals ansvar för att respektera denna rätt och dessa normer,
- b) staters rättigheter och skyldigheter, i överensstämmelse med FN-stadgan, i vad avser tillåtelse för personer att beträda deras territorier,
- c) skyldigheten för personal i FN-insatser och därtill anknuten personal att uppträda i enlighet med villkoren i uppgifterna för en FN-insats,
- d) rätten för stater som frivilligt bidrar med personal till en FN-insats att dra tillbaka denna från medverkan i en sådan insats, eller
- e) rätten till utbetalning av lämplig gottgörelse i händelse av dödsfall, invaliditet, skada eller sjukdom hänförlig till fredsbevarande tjänst för personer som stater frivilligt ställt till förfogande för FN-insatser.

Artikel 21 Rätten till självförsvar

Ingenting i denna konvention skall kunna tolkas som en inskränkning i rätten att handla i självförsvar.

Artikel 22 Tvistlösning

1. Varje tvist mellan två eller flera fördragsslutande stater om tolkningen eller tillämpningen av denna konvention som inte kunnat biläggas genom förhandlingar skall hänskjutas till skiljedom på någondera statens begäran. Om parterna inte inom en tid av sex månader från begäran om skiljedom kunnat enas om villkoren för skiljeförfarandet, får någondera av parterna hänskjuta tvisten till Internationella domstolen genom inlämna ansökan enligt Domstolens stadga.

2. En fördragsslutande stat får, när den undertecknar, ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till denna konvention, förklara att den inte anser sig vara bunden av hela eller delar av punkt 1. Övriga fördragsslutande stater skall inte vara bundna av punkt 1

eller tillämpliga delar därav i förhållande till en fördragsslutande stat, som har gjort ett sådant förbehåll.

3. En fördragsslutande stat, som har gjort ett förbehåll enligt punkt 2, får när som helst återkalla detta förbehåll genom under rättelse till Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel 23 Granskningsmöten

På begäran av en eller flera fördragsslutande stater, och efter godkännande av en majoritet av de fördragsslutande staterna, skall Förenta nationernas generalsekreterare sammankalla ett möte med de fördragsslutande staterna för att granska genomförandet av konventionen och eventuella problem i samband med dess tillämpning.

Artikel 24 Undertecknande

Denna konvention skall vara öppen för undertecknande av alla stater till den 31 december 1995 i Förenta nationernas högkvarter i New York.

Artikel 25 Ratifikation, godtagande eller godkännande

Denna konvention skall ratificeras, godtas eller godkännas. Ratifikations-, godtagande- eller godkännandeinstrumenten skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel 26 Anslutning

Denna konvention skall vara öppen för anslutning av varje stat. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel 27 Ikraftträdande

1. Denna konvention skall träda i kraft trettio dagar efter det att tjugotvå ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument har deponerats hos Förenta nationernas generalsekreterare.

2. För varje stat, som ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till konventionen efter det att det tjuogoandra ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet har deponerats, skall konventionen träda i kraft på den trettionde

dagen efter det att staten har deponerat sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

Artikel 28 Uppsägning

1. En fördragsslutande stat äger säga upp denna konvention genom skriftlig underrättelse till Förenta nationernas generalsekreterare.

2. Uppsägningen skall träda i kraft ett år efter den dag då underrättelsen mottogs av Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel 29 Autentiska texter

Originalen till denna konvention, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter är lika giltiga, skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare, som skall överlämna bestyrkta avskrifter därav till alla stater.

Upprättad i New York den 9 december 1994.

Fakultativt protokoll till konventionen om skydd av personal i FN-insatser och därtill anknuten personal, New York den 8 december 2005

De stater som är anslutna till detta protokoll,

som erinrar om bestämmelserna i konventionen om skydd av personal i FN-insatser och därtill anknuten personal, som undertecknades i New York den 9 december 1994,

som är djupt oroade över det fortgående mönstret av angrepp mot personal i FN-insatser och därtill anknuten personal,

som erkänner att FN-insatser, som genomförs för att lämna humanitär eller politisk hjälp eller utvecklingshjälp i fråga om fredsbyggande och för att lämna humanitär hjälp i nödsituationer som innebär särskilda risker för FN-personal och därtill anknuten personal, kräver utvidgning av det rättsliga skyddet enligt konventionen för sådan personal,

som är övertygade om att det är nödvändigt att det finns ett effektivt system för att garantera att förövare av angrepp mot personal i FN-insatser och därtill anknuten personal ställs inför rätta

har kommit överens om följande.

Artikel I Förhållande

Detta protokoll kompletterar konventionen om skydd av personal i FN-insatser och därtill anknuten personal, som undertecknades i New York den 9 december 1994 ("konventionen"), och mellan parterna i detta protokoll skall konventionen och protokollet läsas och tolkas tillsammans som ett enda instrument.

Artikel II Konventionens tillämpning på FN-insatser

1. De stater som är anslutna till detta protokoll skall, utöver de insatser som definieras i artikel 1 c i konventionen, tillämpa konventionen på alla andra FN-insatser som upprättats av ett behörigt FN-organ i enlighet med Förenta nationernas stadga och som utförs under Förenta nationernas myndighet och kontroll

- a) för att lämna humanitär eller politisk hjälp eller utvecklingshjälp i fråga om fredsbyggande, eller
- b) för att lämna humanitär hjälp i nödsituationer.

2. Punkt 1 är inte tillämplig på permanenta FN-kontor, såsom organisationens eget eller dess fackorgans högkvarter, som upprättats genom överenskommelse med Förenta nationerna.

3. En värdstat får avge en förklaring till Förenta nationernas generalsekreterare att den inte avser tillämpa bestämmelserna i detta protokoll på en insats enligt artikel II.1 b som utförs i det enda syftet att ingripa med anledning av en naturkatastrof. Förklaringen måste göras innan insatsen utsänts.

Artikel III En protokollsstats skyldighet enligt artikel 8 i konventionen

Skyldigheten för en stat som är ansluten till detta protokoll med avseende på tillämpningen av artikel 8 i konventionen på FN-insatser som definieras i artikel II i detta protokoll skall inte inverka på statens rätt att vidta åtgärder i fråga om utövande av nationell domsrätt över personal i FN-insatser och därtill anknuten personal, som bryter mot den statens lagar och bestämmelser, under förutsättning att åtgärderna inte strider mot andra åtaganden enligt internationell rätt som vederbörande stat är bunden av.

Artikel IV Undertecknande

Detta protokoll skall vara öppet för undertecknande av alla stater vid Förenta nationernas högkvarter under tolv månader från och med den 16 januari 2006 till och med den 16 januari 2007.

Artikel V Samtycke till att vara bunden

1. Detta protokoll skall ratificeras, godtas eller godkännas av signatärstaterna. Ratifikations-, godtagande- eller godkännande-instrument skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

2. Efter den 16 januari 2007 skall detta protokoll vara öppet för anslutning av stater som inte har undertecknat det. Anslutningsinstrumenten skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare.

3. En stat som inte är bunden av konventionen får ratificera, godta, godkänna eller ansluta sig till detta protokoll om den samtidigt ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till konventionen enligt dess artiklar 25 och 26.

Artikel VI I kraftträdande

1. Detta protokoll träder i kraft 30 dagar efter det att 22 ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument har deponerats hos Förenta nationernas generalsekreterare.

2. För varje stat som ratificerar, godtar, godkänner eller ansluter sig till detta protokoll efter det att det tjugoandra ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet har deponerats, skall protokollet träda i kraft den trettionde dagen efter det att staten har deponerat sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

Artikel VII Uppsägning

1. En ansluten stat får säga upp detta protokoll genom ett skriftligt meddelande till Förenta nationernas generalsekreterare.

2. Uppsägningen träder i kraft ett år efter den dag då meddelandet mottogs av Förenta nationernas generalsekreterare.

Artikel VIII Giltiga texter

Originalen till detta protokoll, vars arabiska, engelska, franska, kinesiska, ryska och spanska texter är lika giltiga, skall deponeras hos Förenta nationernas generalsekreterare, som skall överlämna bestyrkta kopior av dem till alla stater.

Upprättat i New York den 8 december 2005

Konvention om förbud mot
användning, lagring, produktion
och överföring av antipersonella
minor (truppminor) samt om deras
förstöring,
Oslo den 18 september 1997
(Ottawakonventionen)

Förord

Truppminor reglerades för första gången genom protokoll II till 1980 års konvention om förbud eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar (1980 års vapenkonvention). Protokollet innebär inget totalförbud mot användandet av truppminor, utan reglerar endast deras användning.

Under översynen av protokoll II till 1980 års vapenkonvention märktes dock ett intresse för initiativ för ett totalförbud av truppminor. Möjligheterna att uppnå den konsensus i frågan som krävdes i processen inom ramen för 1980 års vapenkonvention var dock små, så förhandlingar om ett totalförbud påbörjades istället i den s.k. Ottawaprocessen. År 1997 antogs sedan konventionen om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor), den s.k. Ottawakonventionen.

I ingressen till Ottawakonventionen betonas vikten av att samarbeta med att röja och förstöra truppminor över hela världen samt att bidra till vård och rehabilitering av minoffer.

Konventionen syftar till att helt eliminera truppminor som vapen och för att nå det syftet förbjuder konventionen parterna att, under alla omständigheter, utveckla, producera, eller på annat sätt förvärva, lagra, bevara eller överföra truppminor, direkt eller indirekt, till någon. Vidare förbjuds att assistera, främja, gynna eller på något sätt förmå någon att delta i aktiviteter som är förbjudna under konventionen.

Utöver det inledande totalförbudet innehåller konventionen bestämmelser om förstöring av minor och minfält och andra åtgärder för de fall minor redan använts. Konventionen reglerar även relativt omfattande hur parterna kan samarbeta och ge varandra bistånd i arbetet med att eliminera alla truppminor och vidta åtgärder för förstöring och hjälp till minoffer.

Med en truppmina menas enligt konventionen en mina som är utformad för att explodera genom en persons närvaro, närhet eller kontakt och som försätter ur stridbart skick, skadar eller dödar en eller flera personer.

I svensk rätt infördes i samband med svensk ratificering en ny straffbestämmelse som direkt tar sikte på de förfaranden med truppminor som förbjuds i Ottawakonventionen i 22 kap. 6 b § brottsbalken. Förändringar gjordes även i 2 kap. 3 § brottsbalken. Ytterligare bestämmelser finns bl.a. i lagen (1998:1705) om inspektioner enligt konventionen, med tillhörande förordning (2000:22).

Konventionen trädde i kraft den 1 mars 1999 och ratificerades av Sverige den 30 november 1998.

Riksdagsbehandling: prop. 1997/98:175, bet. 1998/99:UU04, rskr. 1998/99:25

Publicering: SÖ 1998:61

Inledning

Parterna,

som är beslutna att göra slut på det lidande och de skador som förorsakas av antipersonella minor, som dödar eller lemlästar hundratals människor varje vecka, mestadels oskyldiga och försvarslösa civilpersoner, och i synnerhet barn, hindrar ekonomisk utveckling och återuppbyggande, förhindrar repatriering av flyktingar och personer som är flyktingar i eget land samt har andra allvarliga verkningar åratals efter utläggandet,

som anser det vara nödvändigt att göra sitt yttersta för att på ett verkningsfullt och samordnat sätt medverka till att anta utmaningen att röja antipersonella minor utplacerade över hela världen och sörja för deras förstöring,

som önskar göra sitt yttersta för att bidra till vård och rehabilitering av minoffer, inklusive deras sociala och ekonomiska återanpassning,

som erkänner att ett totalförbud mot antipersonella minor även skulle utgöra en viktig förtroendeskapande åtgärd,

som välkomnar, antagandet av *Protokollet om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåt och andra anordningar, reviderat den 3 maj 1996 (Protokoll 11 reviderat den 3 maj 1996) tillägg till Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar*, och uppmanar alla stater som ännu inte har gjort det att snarast ratificera det,

som även välkomnar Förenta nationernas generalförsamlings resolution 51/45 S den 10 december 1996, vari alla stater uppmanas att uppbjuda all kraft för att uppnå en verkningsfull och rättsligt bindande internationell överenskommelse om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella landminor,

som vidare välkomnar de åtgärder som de senaste åren vidtagits, såväl unilateralt som multilateralt, som syftar till att förbjuda, begränsa eller tillfälligt avbryta användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor,

som betonar det allmänna medvetandets roll i att främja humanitära principer, varom vittnar uppmaningen till ett totalförbud mot antipersonella minor, och som uttrycker sin uppskattning för de ansträngningar i detta syfte som gjorts av Internationella Röda

kors- och Röda halvmåne-rörelsen, Internationella kampanjen mot landminor och flera andra enskilda organisationer i hela världen,

som erinrar om Ottawadeklarationen den 5 oktober 1996 och Brysseldeklarationen den 27 juni 1997 som uppmanar det internationella samfundet att förhandla om ett internationellt och rättsligt bindande avtal om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor,

som understryker det önskvärda i att främja att alla stater ansluter sig till denna konvention och som är beslutna att kraftfullt verka för att göra den universell i alla berörda fora däribland Förenta nationerna, Nedrustningskonferensen, regionala organisationer och grupperingar samt översynskonferenserna till Konventionen om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar,

som stödjer sig på den folkrättsliga princip enligt vilken parterna i en väpnad konflikt inte har obegränsad rätt att välja stridsmetoder eller stridsmedel, på den princip som förbjuder användning i väpnade konflikter av vapen, projektiler och krigsmateriel liksom av stridsmetoder som har en sådan beskaffenhet att de förorsakar överflödigt skada eller onödigt lidande, samt på principen att åtskillnad skall göras mellan civilbefolkning och kombattanter,

har kommit överens om följande:

Artikel 1 Allmänna åtaganden

1. Varje part åtar sig att aldrig under några förhållanden

- a) använda antipersonella minor,
- b) utveckla, tillverka, på annat sätt förvärva, lagra, bibehålla eller till någon direkt eller indirekt överföra antipersonella minor,
- c) hjälpa, uppmuntra eller på något sätt förmå någon att inlåta sig på verksamhet som är förbjuden för parterna enligt denna konvention.

2. Varje part åtar sig att förstöra eller sörja för att alla antipersonella minor förstörs i enlighet med bestämmelserna i denna konvention.

Artikel 2 Definitioner

1. *antipersonell mina* betecknar en mina som är konstruerad för att explodera genom en persons närvaro, närhet eller kontakt och som försätter ur stridbart skick, skadar eller dödar en eller flera personer. Minor som är konstruerade för att explodera genom ett fordon – och inte en persons – närvaro, närhet eller kontakt och som är försedda med röjningsskydd betraktas inte som antipersonella minor som en följd av att de är försedda med sådant skydd.

2. *mina* betecknar ammunition som är konstruerad för att placeras under, på eller nära marken eller på annan yta och för att explodera genom en persons eller ett fordon närvaro, närhet eller kontakt.

3. *röjningsskydd* betecknar en anordning som är avsedd att skydda en mina och som utgör en del av den, är kopplad eller ansluten till den eller placerad under den och som aktiveras när försök görs att röja minan eller på annat sätt avsiktligt påverka den.

4. *överföring* betecknar, utöver den fysiska förflyttningen av antipersonella minor till eller från en stats territorium, överlåtelse av äganderätten till och kontrollen över minorna, men inte överlämnande av ett territorium där antipersonella minor är utlagda.

5. *minerat område* betecknar ett område som är farligt på grund av förekomst eller förmodad förekomst av minor.

Artikel 3 Undantag

1. Utan hinder av de allmänna åtagandena enligt artikel 1, är det tillåtet att behålla eller överföra ett visst antal antipersonella minor för utveckling av och utbildning i teknik för detektering, röjning eller förstöring av minor. Detta antal skall inte överstiga det minsta antal som är absolut nödvändigt för dessa syften.

2. Det är tillåtet att överföra antipersonella minor för förstöring.

Artikel 4 Förstöring av lagrade antipersonella minor

Med undantag för vad som stadgas i artikel 3 åtar sig varje part att förstöra eller sörja för att alla lagrade antipersonella minor som den äger eller förfogar över eller som står under dess jurisdiktion eller kontroll, förstörs så snart som möjligt, dock inte senare än fyra år efter denna konventions ikraftträdande för parten i fråga.

Artikel 5 *Förstöring av antipersonella minor i minerade områden*

1. Varje part åtar sig att förstöra eller sörja för att alla antipersonella minor i minerade områden under dess jurisdiktion eller kontroll förstörs så snart som möjligt, dock inte senare än tio år efter denna konventions ikraftträdande för parten i fråga.

2. Varje part skall göra sitt yttersta för att identifiera alla områden under sin jurisdiktion eller kontroll i vilka antipersonella minor är kända eller misstänks vara utplacerade, och skall så snart som möjligt sörja för att alla antipersonella minor i minerade områden under dess jurisdiktion eller kontroll är markerade, övervakade och skyddade med stängsel eller med andra medel för att säkerställa att civilbefolkningen effektivt utestängs till dess att alla där befintliga antipersonella minor har förstörts. Markeringen skall som ett minimum uppfylla de normer som anges i *Protokollet om förbud mot eller restriktioner i användningen av minor, försåt och andra anordningar, reviderat den 3 maj 1996 (Protokoll II reviderat den 3 maj 1996) tillägg till Konvention om förbud mot eller inskränkningar i användningen av vissa konventionella vapen som kan anses vara ytterst skadebringande eller ha urskillningslösa verkningar*.

3. Om en part inte anser sig kunna förstöra eller sörja för förstöring av alla de antipersonella minor som avses i punkt 1 inom den föreskrivna tiden, får den inlämna en framställning till ett partsmöte eller översynskonferens om att få fristen förlängd med högst tio år för att genomföra förstöringen av de antipersonella minorerna.

4. Framställningen skall innehålla följande:

- a) hur lång tid den begärda förlängningen avser,
- b) en detaljerad redogörelse för skälen till den begärda förlängningen, där ibland
  - i) uppgift om hur de nationella minröjningsprogrammen är upplagda och hur arbetet fortskrider,
  - ii) uppgift om vilka ekonomiska och tekniska medel parten förfogar över för att förstöra alla antipersonella minor, och
  - iii) uppgift om vilka omständigheter som hindrar parten från att förstöra alla antipersonella minor i minerade områden.
- c) förlängningens humanitära, sociala, ekonomiska och miljömässiga konsekvenser,

d) all övrig information av betydelse för den begärda förlängningen.

5. Partsmötet eller översynskonferensen skall pröva framställningen med beaktande av de faktorer som nämns i punkt 4 och besluta, med en majoritet av närvarande och röstande parter, huruvida framställningen om en förlängd frist skall bifallas.

6. En sådan förlängning får förnyas efter ny framställning i enlighet med punkterna 3, 4 och 5 i denna artikel. Vid framställning om ytterligare förlängning skall en part överlämna ytterligare relevant information om vilka åtgärder som vidtagits under den föregående, förlängda tidsfristen i enlighet med denna artikel.

Artikel 6 Internationellt samarbete och hjälp

1. Vid uppfyllandet av sina åtaganden enligt denna konvention har varje part rätt att begära och när så är möjligt erhålla hjälp av andra parter så långt görligt är.

2. Varje part åtar sig att främja största möjliga utbyte av utrustning, materiel samt vetenskaplig och teknisk information med avseende på tillämpningen av denna konvention och skall ha rätt att delta i detta utbyte. Parterna skall inte införa omotiverade inskränkningar i tillhandahållandet av minröjningsutrustning och tillhörande teknisk information för humanitära syften.

3. Varje part som har möjlighet till det skall tillhandahålla hjälp för vård, rehabilitering samt social och ekonomisk återanpassning av minoffer och för program för att höja medvetandet om minfaran. Sådan hjälp kan bl.a. tillhandahållas genom FN-systemet, internationella, regionala eller nationella organisationer eller institutioner, Internationella Röda kors-kommittén, nationella Röda kors- och Röda halvmåneföreningar och Internationella Röda korsfederationen, enskilda organisationer eller bilateralt.

4. Varje stat som har möjlighet till det skall tillhandahålla hjälp med minröjning och därmed relaterad verksamhet. Sådan hjälp kan tillhandahållas bl.a. genom FN-systemet, internationella eller regionala organisationer eller institutioner, enskilda organisationer eller institutioner eller bilateralt, genom bidrag till *Förenta nationernas frivilliga fond för hjälp med minröjning* eller till andra regionala fonder som täcker minröjning.

5. Varje part som har möjlighet till det skall tillhandahålla hjälp med förstöring av lagrade antipersonella minor.

6. Varje part åtar sig att lämna uppgifter till den databas för minröjning som upprättats inom FN-systemet, särskilt uppgifter om olika utrustning och metoder för minröjning samt förteckningar över sakkunniga, specialiserade organ eller nationella kontaktorgan för minröjning.

7. Parterna har rätt att göra framställning om att Förenta nationerna, regionala organisationer, andra parter och andra behöriga mellanstatliga eller enskilda organisationer bistår dess myndigheter med att göra upp ett nationellt minröjningsprogram för att fastställa bl.a. följande:

- a) vidden och omfattningen av problemet med antipersonella minor,
- b) de ekonomiska, tekniska och mänskliga resurser som behövs för att genomföra programmet,
- c) uppskattat antal år för att förstöra alla antipersonella minor i minerade områden under den berörda partens jurisdiktion eller kontroll,
- d) verksamhet inriktad på att höja medvetandet om minfaran och minska antalet skador och dödsfall förorsakade av minor,
- e) hjälp till minoffren,
- f) förhållandet mellan den berörda partens regering och de statliga, mellanstatliga organ eller enskilda organisationer som skall delta i genomförandet av programmet,

8. Varje part som lämnar eller tar emot hjälp enligt bestämmelserna i denna artikel skall samarbeta för att sörja för att de överenskomna hjälpprogrammen genomförs fullständigt och utan dröjsmål.

Artikel 7   Åtgärder för insyn

1. Varje part skall så snart som möjligt och under alla förhållanden inte senare än 180 dagar efter denna konventions ikraftträdande för parten i fråga rapportera följande till Förenta nationernas generalsekreterare:

- a) nationella åtgärder för genomförande enligt artikel 9,
- b) antal lagrade antipersonella minor som den äger eller förfogar över eller som står under dess jurisdiktion eller kontroll innefattande en uppdelning i fråga om typ, antal och, om möjligt, serienummer för varje typ av lagrade antipersonella minor,
- c) såvitt möjligt belägenheten för alla minerade områden där det förekommer eller kan förmodas förekomma antipersonella minor som står under dess jurisdiktion eller kontroll med så detaljerade uppgifter som möjligt om typ och antal beträffande alla typer av antipersonella minor inom alla minerade områden med angivande av när de lades ut,
- d) typ, antal och, om möjligt, serienummer för alla antipersonella minor som har behållits eller överlåtits för utveckling av och utbildning i teknik för detektering, rövning och förstöring av minor eller som har överförts för att förstöras samt uppgift om de institutioner som en part har bemyndigat att behålla eller överföra antipersonella minor i enlighet med artikel 3,
- e) hur programmen för omställning eller avveckling av produktionsanläggningar för antipersonella minor fortskrider,
- f) hur programmen för förstöring av antipersonella minor i enlighet med artiklarna 4 och 5 fortskrider med en detaljerad beskrivning av de metoder som kommer att användas vid förstöringen, var alla destruktionsanläggningar är belägna samt vilka säkerhets- och miljönormer som kommer att tillämpas,
- g) typ och antal i fråga om alla antipersonella minor som förstörts efter denna konventions ikraftträdande för parten i fråga med en uppdelning i fråga om antal beträffande varje typ av antipersonell mina som förstörts i enlighet med artiklarna 4 respektive 5 och, om möjligt, serienumren för varje typ av antipersonell mina som har förstörts i enlighet med artikel 4,
- h) teknisk beskaffenhet av varje typ av antipersonell mina som har tillverkats, i den mån det är känt, och av antipersonella minor som en part vid tillfället äger eller förfogar över med angivande, där så är skäligen möjligt, av sådant slags information som kan underlätta identifiering och rövning av antipersonella minor; denna information skall som ett minimum innefatta mått, tändanordning, sprängmedelsinnehåll, metallinnehåll, tångfotografier samt annan information som kan underlätta minrövning, och

- i) åtgärder som vidtagits för att effektivt och omedelbart varna befolkningen avseende alla områden som identifierats i enlighet med punkten 2 i artikel 5.

2. Parterna skall årligen uppdatera information som lämnats i enlighet med denna artikel, inkluderande uppgifter för det senaste kalenderåret, och förmedla dem till Förenta nationernas generalsekreterare senast den 30 april varje år.

3. Förenta nationernas generalsekreterare skall delge parterna den mottagna informationen.

Artikel 8   Biträde med och klarläggande av efterlevnad

1. Parterna är överens om att konsultera och samarbeta i fråga om tillämpningen av denna konventions bestämmelser och om att i en anda av samarbete verka för att underlätta parternas fullgörande av sina åtaganden enligt konventionen.

2. Om en eller flera parter vill klarlägga och försöka att lösa frågor som sammanhänger med en annan parts efterlevnad av konventionens bestämmelser, får de genom Förenta nationernas generalsekreterare överlämna en framställning om klarläggande i frågan till den senare parten. Till framställningen skall fogas alla relevanta upplysningar. Parterna skall avhålla sig från ogrundade framställningar om klarläggande och åtgärder skall vidtagas för att undvika missbruk. En part som mottar en framställning om klarläggande skall genom Förenta nationernas generalsekreterare inom 28 dagar lämna den efterfrågande parten alla upplysningar som kan bidra till att klargöra frågan.

3. Om den efterfrågande parten inte får svar genom Förenta nationernas generalsekreterare inom denna tid eller anser svaret på framställningen om klarläggande vara otillfredsställande, får den genom Förenta nationernas generalsekreterare framlägga ärendet vid det nästkommande partsmötet. Förenta nationernas generalsekreterare skall vidarebefodra denna framställning till alla parter tillsammans med all relevant information som har samband med framställningen om klarläggande. All sådan information skall framläggas för den anmodade parten, som skall ha rätt till genmäle.

4. I avvaktan på att ett möte med parterna sammankallas, får varje berörd part begära Förenta nationernas generalsekreterares medverkan för att underlätta det begärda klarläggandet.

5. Den efterfrågande parten får genom Förenta nationernas generalsekreterare begära att ett extra partsmöte sammankallas för

att pröva ärendet. Förenta nationernas generalsekreterare skall därvid tillställa alla parter denna framställan med all information som lämnats av de berörda parterna med begäran att de skall meddela om de förordar att ett extra partsmöte prövar frågan. Om minst en tredjedel av parterna inom 14 dagar från dagen för ett sådant meddelande stödjer ett extramöte, skall Förenta nationernas generalsekreterare sammankalla extramötet inom ytterligare 14 dagar. Detta möte är beslutsfälligt om en majoritet av parterna är närvarande.

6. Partsmötet eller det extra partsmötet skall först avgöra om ärendet behöver behandlas vidare med hänsyn till all information som de berörda parterna har lämnat. Partsmötet eller det extra partsmötet skall sträva efter att fatta ett enhälligt beslut. Om enighet trots alla ansträngningar inte har kunnat uppnås, skall beslut fattas med en majoritet av närvarande och röstande parter.

7. Alla parter skall helt och fullt samarbeta med partsmötet eller det extra partsmötet vid prövningen av ärendet, inklusive med den undersökningsdelegation som har utsetts i enlighet med punkt 8.

8. Om ytterligare klarläggande behövs, skall partsmötet eller det extra partsmötet utse en undersökningsdelegation och besluta om dess mandat med en majoritet av närvarande och röstande parter. Den anmodade parten får när som helst inbjuda en undersökningsdelegation till sitt territorium. Inget beslut av ett partsmöte eller extra partsmöte fordras för att utse en sådan delegation. Delegationen, vari får ingå högst nio sakkunniga som utsetts och godkänts i enlighet med punkterna 9 och 10, får inhämta kompletterande information på platsen eller på andra platser som är direkt anknutna till den ifrågasatta efterlevnaden och som står under den anmodade partens jurisdiktion eller kontroll.

9. Förenta nationernas generalsekreterare skall upprätta och uppdatera en förteckning med uppgift om namn, nationalitet och andra relevanta upplysningar över kvalificerade sakkunniga som nominerats av parterna och tillställa alla parter denna förteckning. De som står upptagna i förteckningen skall betraktas såsom utsedda att ingå i alla undersökningsdelegationer, om inte en part skriftligen invänder. En sakkunnig mot vilken en invändning gjorts får inte delta i en undersökningsdelegation inom den invändande partens territorium eller på någon annan plats som står under denna parts jurisdiktion eller kontroll, om invändningen gjordes innan han eller hon utsågs att delta i delegationen.

10. När Förenta nationernas generalsekreterare mottar en framställning från ett partsmöte eller ett extra partsmöte med parterna, skall han eller hon efter samråd med den anmodade parten utse medlemmarna i undersökningsdelegationen inklusive dess chef. Medborgare i den konventionsstat som begär en undersökningsdelegation eller är direkt berörda av denna skall inte utses att delta i delegationen. Delegationsmedlemmarna skall åtnjuta de privilegier och den immunitet som anges i artikel VI i *Konventionen rörande Förenta nationernas privilegier och immuniteter*, antagen den 13 februari 1946.

11. Efter en förvarningstid på minst 72 timmar skall delegationsmedlemmarna så snart som möjligt anlända till den anmodade partens territorium. Den anmodade parten skall vidta alla nödvändiga administrativa åtgärder för att ta emot, transportera och inkvartera delegationen och i största möjliga utsträckning sörja för dess säkerhet när den befinner sig inom territorium under denna parts kontroll.

12. Utan att det skall inkräkta på den anmodade partens suveränitet, får undersökningsdelegationen till den anmodade partens territorium införa nödvändig utrustning att användas utslutande för att inhämta upplysningar om den ifrågasatta efterlevnaden. Delegationen skall före ankomsten meddela den anmodade parten vilken utrustning den avser använda i sitt arbete.

13. Den anmodade parten skall på allt sätt sträva efter att tillse att undersökningsdelegationen får tillfälle att tala med alla de personer som kan lämna upplysningar om den ifrågasatta efterlevnaden.

14. Den anmodade parten skall försäkra delegationen tillträde till alla områden och anläggningar under dess kontroll där fakta som är relevanta för den ifrågasatta efterlevnaden kan förväntas bli inhämtade. Tillträdet skall vara underkastat de villkor som den anmodade parten anser behövas för det följande:

- a) skydd av utrustning, information och områden som är känsliga,
- b) skydd av de författningssenliga förpliktelser som den anmodade parten kan ha i fråga om äganderätt, husrannsakan och beslag samt andra författningssenliga rättigheter, eller
- c) delegationsmedlemmarnas fysiska skydd och säkerhet.

Om den anmodade parten vidtar sådana åtgärder, skall den göra alla skäligen ansträngningar för att på annat sätt visa att den följer konventionen.

15. Undersökningsdelegationen får uppehålla sig inom den berörda partens territorium i högst 14 dagar och på en och samma plats i högst 7 dagar, såvida inte annat har överenskommit.

16. Alla upplysningar som mottagits konfidentiellt och saknar anknytning till undersökningsdelegationens ändamål skall behandlas som hemliga.

17. Undersökningsdelegationen skall genom Förenata nationernas generalsekreterare inrapportera sina resultat till partsmötet eller det extra partsmötet.

18. Partsmötet eller det extra partsmötet skall pröva all relevant information inklusive undersökningsdelegationens rapport och får uppmana den anmodade parten att vidta åtgärder för att korrigera efterlevnaden inom en viss tid. Den anmodade parten skall rapportera alla åtgärder som vidtagits med anledning av framställningen.

19. Partsmötet eller det extra partsmötet får föreslå de berörda parterna åtgärder och medel för att närmare klarlägga eller lösa den fråga som är föremål för prövning, inklusive inledande av lämpliga förfaranden i enlighet med folkrätten. I det fall att den ifrågasatta efterlevnaden konstaterats bero på omständigheter utanför den anmodade partens kontroll, får partsmötet eller det extra partsmötet rekommendera lämpliga åtgärder, däribland sådant samarbete som avses i artikel 6.

20. Partsmötet eller det extra partsmötet skall bemöda sig om att fatta enhälliga beslut i frågor som avses i punkterna 18 och 19. Om så inte är möjligt, skall beslut fattas med två tredjedels majoritet av närvarande och röstande parter.

Artikel 9 Nationella tillämpningsåtgärder

Varje part skall vidta alla lagstiftningsåtgärder och administrativa samt andra åtgärder som krävs, däribland införande av straffpåföljd, för att förhindra och bestraffa all verksamhet, som enligt denna konvention är förbjuden för en part, och som utförs av personer eller inom territorium under dess jurisdiktion eller kontroll.

Artikel 10 Tvistlösning

1. Parterna skall konsultera och samarbeta för att lösa tvister som uppkommer om tillämpningen eller tolkningen av denna konvention. En part får hänskjuta en tvist till ett partsmöte.

2. Partsmötet får bidra till att lösa en tvist med alla medel som mötet bedömer vara lämpliga, däribland att erbjuda medling, att uppmana de tvistande parterna att inleda förfarande för att lösa tvisten enligt deras eget val samt att rekommendera att en tidsfrist bestäms för det överenskomna förfarandet.

3. Denna artikel skall inte inverka på konventionens bestämmelser om underlättande och klarläggande av efterlevnad.

Artikel 11 Partsmöten

1. Parterna skall mötas regelbundet för att behandla frågor som rör tillämpningen eller genomförandet av denna konvention, däribland följande:

- a) konventionens sätt att fungera och anslutningsläget,
- b) frågor som härrör från rapporter som avlagts enligt konventionens bestämmelser,
- c) internationellt samarbete och hjälp i enlighet med artikel 6,
- d) utveckling av teknologi för röjning av antipersonella minor,
- e) framställningar från parter i enlighet med artikel 8, och
- f) beslut i anledning av framställningar från parter i enlighet med artikel 5.

2. Det första partsmötet skall sammankallas av Förenta nationernas generalsekreterare inom ett år efter denna konventions ikraftträdande. Därpå följande möten skall årligen sammankallas av Förenta nationernas generalsekreterare fram till den första översynskonferensen.

3. Förenta nationernas generalsekreterare skall sammankalla ett extra partsmöte i enlighet med bestämmelserna i artikel 8.

4. Stater som inte är parter i denna konvention, liksom Förenta nationerna, andra berörda internationella organisationer eller institutioner, regionala organisationer, Internationella Röda korskommittén samt berörda enskilda organisationer kan inbjudas att delta i dessa möten som observatörer i enlighet med den överenskomna arbetsordningen.

Artikel 12 Översynskonferenser

1. En översynskonferens skall sammankallas av Förenta nationernas generalsekreterare fem år efter denna konventions ikraftträdande. Ytterligare översynskonferenser skall sammankallas av Förenta nationernas generalsekreterare på begäran av en eller flera

parter, under förutsättning att tiden mellan översynskonferenserna inte i något fall är kortare än fem år. Alla parter i konventionen skall inbjudas till varje översynskonferens.

2. Översynskonferensens syften skall vara följande:

- a) att granska konventionens sätt att fungera och anslutningsläget,
- b) att ta ställning till behovet av ytterligare partsmöten enligt punkten 2 i artikel 11 och tiden mellan mötena,
- c) att fatta beslut om framställningar från parterna i enlighet med artikel 5,
- d) att, om så är nödvändigt, i sin slutrapport anta slutsatser relaterade till tillämpningen av denna konvention.

3. Stater som inte är parter i denna konvention, liksom Förenta nationerna, andra berörda internationella organisationer och institutioner, regionala organisationer, Internationella Röda korskommittén samt berörda enskilda organisationer kan inbjudas att delta i översynskonferenser som observatörer i enlighet med den överenskomna arbetsordningen.

Artikel 13   Ändringar

1. En part får när som helst efter konventionens ikraftträdande föreslå ändringar i den. Ändringsförslag skall framföras till depositarien, som skall meddela alla parter och inhämta deras yttrande om huruvida en ändringskonferens bör sammankallas för att ta ställning till förslaget. Om en majoritet av parterna senast 30 dagar efter utsändandet av förslaget meddelar depositarien att de stöder vidare behandling av det, skall denne sammankalla en ändringskonferens, till vilken alla parter skall inbjudas.

2. Stater som inte är parter i konventionen, liksom Förenta nationerna, andra berörda internationella organisationer eller institutioner, regionala organisationer, Internationella Röda korskommittén samt berörda enskilda organisationer kan inbjudas att delta i ändringskonferenser som observatörer i enlighet med den överenskomna arbetsordningen.

3. Ändringskonferensen skall hållas omedelbart efter ett partsmöte eller en översynskonferens, om inte majoriteten av parterna begär att den skall hållas tidigare.

4. Ändringar i denna konvention skall antas med en majoritet av två tredjedelar av närvarande och röstande parter i ändringskonferensen. Depositarien skall meddela parterna alla ändringar som antagits på detta sätt.

5. En ändring i konventionen träder i kraft för alla parter som har antagit den när majoriteten av parterna har deponerat sina godtagandeinstrument hos depositarien. Ändringen skall därefter träda i kraft för övriga parter den dag då de deponerar sina godtagandeinstrument.

Artikel 14 Kostnader

1. Kostnader för partsmöten, extra partsmöten, översynskonferenser och ändringskonferenser skall bestridas av parterna och de stater som inte är parter till konventionen som deltar i dessa möten i enlighet med Förenta nationernas vederbörligen justerade bidragsskala.

2. Kostnader som uppstår för Förenta nationernas generalsekreterare enligt artiklarna 7 och 8 och kostnader för undersökningsdelegationer skall bestridas av parterna i enlighet med Förenta nationernas vederbörligen justerade bidragsskala.

Artikel 15 Undertecknande

Denna konvention, som upprättats i Oslo, Norge, den 18 september 1997, skall stå öppen för undertecknande i Ottawa, Canada, för alla stater från den 3 till den 4 december 1997 och i Förenta nationernas högkvarter i New York från den 5 december 1997 till dess ikraftträdande.

Artikel 16 Ratificering, godtagande, godkännande och anslutning

1. Denna konvention skall ratificeras, godtas eller godkännas av signatärstaterna.

2. Konventionen skall stå öppen för anslutning av stater som inte har undertecknat den.

3. Ratifikations-, godtagande-, godkännande- och anslutningsinstrument skall deponeras hos depositarien.

Artikel 17 Ikraftträdande

1. Denna konvention träder i kraft den första dagen i den sjätte månaden efter den månad då det fyrtionde ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet har deponerats.

2. För stater som deponerar sina ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument efter dagen för depone-

ringen av det fjortonde ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrumentet skall konventionen träda i kraft den första dagen i den sjätte månaden efter den dag då staten i fråga har deponerat sitt ratifikations-, godtagande-, godkännande- eller anslutningsinstrument.

Artikel 18 Provisorisk tillämpning

En stat får vid ratifikationen, godtagandet, godkännandet eller anslutningen förklara att den avser att provisoriskt tillämpa punkten 1 i artikel 1 i avvaktan på konventionens ikraftträdande.

Artikel 19 Reservationer

Inga reservationer får göras mot artiklarna i denna konvention.

Artikel 20 Varaktighet och uppsägning

1. Denna konvention skall gälla på obegränsad tid
2. Varje part skall under utövande av sin nationella suveränitet ha rätt att frånträda konventionen. Parten skall underrätta alla parter, depositarien och Förenta nationernas säkerhetsråd om uppsägningen. Uppsägningsinstrumentet skall innehålla en fullständig förklaring om skälen för uppsägningen.
3. Frånträddandet skall inte börja gälla förrän sex månader efter det att depositarien har mottagit uppsägningsinstrumentet. Om den uppsägande parten vid utgången av sexmånadersperioden deltar i en väpnad konflikt, skall uppsägningen emellertid inte börja gälla förrän efter den väpnade konflikten.
4. En parts uppsägning av konventionen skall inte på något sätt inverka på staternas skyldighet att fortsätta att uppfylla sina åtaganden enligt relevanta folkrättsliga regler.

Artikel 21 Depositarie

Förenta nationernas generalsekreterare utses härmed till depositarie för denna konvention.

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, Rom den 17 juli 1998 (Romstadgan)

Förord

Den 17 juli 1998 antogs Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (Romstadgan) vid en diplomatkonferens i Rom. Efter att 60 stater ratificerat stadgan trädde den i kraft den 1 juli 2002. Den internationella brottmålsdomstolen är en permanent internationell domstol för utredning och lagföring av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser begådda av individer (inte stater). Aggressionsbrott nämns också i stadgan, men innan domstolen får jurisdiktion över detta måste en bestämmelse antas som definierar brottet.

Tanken på att inrätta en permanent internationell brottmålsdomstol väcktes redan efter det första världskrigets slut i samband med fredsförhandlingarna år 1919. Någon sådan domstol kom dock inte till stånd och även om det efter andra världskriget och på senare år inrättats internationella krigsförbrytartribunaler (t.ex. Jugoslavien- och Rwandatribunalerna) så har dessa inte varit permanenta.

Romstadgan bygger på grundförutsättningen att Internationella brottmålsdomstolen är sista instans och att den presumeras sakna jurisdiktion så länge nationella myndigheter utreder och åttalar brott under domstolens jurisdiktion. Om brottet utreds eller har utretts av en stat som är villig och har förmåga att själv utreda och lagföra brott kan Internationella brottmålsdomstolen inte ingripa. Detta har kommit att kallas komplementaritetsprincipen.

Romstadgans bestämmelser är indelade i 13 delar. De principiellt viktigaste bestämmelserna finns i del 2 och 3. I del 2 definieras de brott som Internationella brottmålsdomstolen har behörighet att döma över och där finns också andra bestämmelser om domstolens jurisdiktion, dess förhållande till nationella rättsordningar och FN:s säkerhetsråd samt om hur ett förfarande inför domstolen inleds. I del 3 ges föreskrifter om allmänna straffrättsliga principer som domstolen ska tillämpa, exempelvis regler om uppsåt, ansvarsfrihetsgrunder, preskription, villfarelse och förmans befallning. Vi har valt att här inkludera de nu nämnda delarna samt del 7 om tillämpliga straff, då de kan anses vara av störst betydelse för användaren av denna konventionssamling.

Romstadgan är ett internationellt fördrag som är bindande endast för de stater som formellt tillträder och uttrycker medgivande till att vara bundna av stadgans föreskrifter. Dessa stater blir parter till stadgan. Fram till idag (februari 2010) har 110 stater blivit parter till stadgan.

I lagen (2002:329) och förordningen (2003:69) finns bestämmelser om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.

I denna samling återges Romstadgan i utdrag. Endast artiklarna rörande straffbestämmelser, tillämplig lag, jurisdiktion, processförutsättningar och domstolens upprättande är inkluderade.

Stadgan trädde i kraft den 1 juli 2002 och ratificerades av Sverige den 28 juni 2001.
Riksdagsbehandling: prop. 2000/01:122, bet. 2000/01:JuU30, rskr. 2000/01:284.
Publicering: SÖ 2002:59

ROMSTADGAN FÖR INTERNATIONELLA BROTTMÅLSDOMSTOLEN

INGRESS

De stater som är parter i denna stadga,

som är *medvetna* om att alla folk hålls samman av gemensamma band, med deras kulturer sammanfogade till ett gemensamt arv, och som fruktar att denna ömtåliga mosaik när som helst kan förstöras,

som är *medvetna* om att miljontals barn, kvinnor och män under detta århundrade har fallit offer för ofattbara skändligheter som djupt skakar mänsklighetens samvete,

som *erkänner* att så allvarliga brott hotar freden, säkerheten och välståndet i världen,

som *förklarar* att de mest allvarliga brotten som angår hela det internationella samfundet inte får förbli ostraffade och att en effektiv lagföring av dem måste säkras genom åtgärder på det nationella planet och ett förstärkt internationellt samarbete,

som är *beslutna* att hindra att de som gör sig skyldiga till dessa brott går ostraffade och att därigenom medverka till att förebygga sådana brott,

som *erinnrar* om att det åligger varje stat att utöva straffrättslig jurisdiktion över dem som har gjort sig skyldiga till internationella brott,

som *bekräftat* ändamålen och grundsatserna i Förenta nationernas stadga, särskilt den att alla stater skall avhålla sig från hot om eller bruk av våld, riktat mot någon annan stats territoriella integritet eller politiska oberoende, eller på annat sätt som är oförenligt med Förenta nationernas ändamål,

som härvidlag *understryker* att ingen bestämmelse i denna stadga skall uppfattas som att tillåta någon stadgepart att ingripa i en väpnad konflikt eller i någon stats interna angelägenheter,

som är *beslutna* att i dessa syften och i innevarande och framtida generationers intresse upprätta en oberoende, permanent, internationell brottmålsdomstol som är anknuten till Förenta nationernas system och har jurisdiktion över de mest allvarliga brotten som angår hela det internationella samfundet,

som *understryker* att den internationella brottmålsdomstol som upprättas i enlighet med denna stadga skall komplettera nationell straffrättslig jurisdiktion,

som är *beslutna* att trygga varaktig respekt för och upprätthållande av internationell rättvisa, har kommit överens om följande.

DEL 1 UPPRÄTTANDE AV DOMSTOLEN

Artikel 1 Domstolen

Härmed inrättas en internationell brottmålsdomstol (Domstolen). Domstolen skall vara en permanent institution och ha rätt att utöva sin jurisdiktion över enskilda personer för de mest allvarliga brotten som är internationella angelägenheter i den mening som avses i denna stadga och komplettera de nationella straffrättsliga systemen. Bestämmelserna i denna stadga skall gälla för Domstolens jurisdiktion och dess funktionssätt.

Artikel 2 Domstolens förhållande till Förenta nationerna

Förhållandet mellan Domstolen och Förenta nationerna skall bestämmas genom en överenskommelse som skall godkännas av denna stadgas partsförsamling och därefter ingås av domstolspresidenten på Domstolens vägnar.

Artikel 3 Domstolens säte

1. Domstolens säte skall upprättas i Haag i Nederländerna (värdstaten).

2. Domstolen skall ingå en högkvartersöverenskommelse med värdstaten, vilken skall godkännas av stadgepartsförsamlingen och därefter ingås av domstolspresidenten på Domstolens vägnar.

3. Domstolen får sammanträda på annan plats i enlighet med bestämmelserna i denna stadga om den anser det vara önskvärt.

Artikel 4 Domstolens rättsliga status och befogenheter

1. Domstolen skall ha internationell rättskapacitet. Den skall också ha den rättshandlingsförmåga som är nödvändig för att fullgöra sina uppgifter och uppfylla sina ändamål.

2. Domstolen får i enlighet med denna stadga fullgöra sina uppgifter och utöva sina befogenheter inom varje stadgeparts

territorium och, efter särskild överenskommelse, inom annan stats territorium.

DEL 2 JURISDIKTION, PROCESSFÖRUTSÄTTNINGAR OCH TILLÄMPLIG LAG

Artikel 5   Brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion

1. Domstolens jurisdiktion skall begränsas till de mest allvarliga brotten som angår hela det internationella samfundet. Domstolen skall ha jurisdiktion i enlighet med denna stadga i fråga om följande brott:

- a) Folkmord.
- b) Brott mot mänskligheten.
- c) Krigsförbrytelser.
- d) Aggressionsbrott.

2. Domstolen skall utöva jurisdiktion över aggressionsbrottet så snart en bestämmelse har antagits i enlighet med artiklarna 121 och 123, vilken definierar detta brott och fastställer villkoren för Domstolens utövande av sin jurisdiktion över det. En sådan bestämmelse skall vara förenlig med de tillämpliga bestämmelserna i Förenta nationernas stadga.

Artikel 6   Folkmord

Med folkmord avses i denna stadga var och en av följande gärningar förövad i avsikt att helt eller delvis förgöra en nationell, etnisk, rasmässigt bestämd eller religiös folkgrupp som sådan, nämligen

- a) att döda medlemmar av folkgruppen,
- b) att tillfoga medlemmar av folkgruppen svår fysisk eller psykisk skada,
- c) att uppsåtligen påtvinga folkgruppen levnadsvillkor som är avsedda att medföra dess fysiska undergång helt eller delvis,
- d) att vidta åtgärder som är avsedda att förhindra födelser inom folkgruppen,
- e) att med tvång överföra barn från folkgruppen till en annan folkgrupp.

Artikel 7   Brott mot mänskligheten

1. Med brott mot mänskligheten avses i denna stadga var och en av följande gärningar när de begås som en del av ett vidsträckt eller systematiskt angrepp riktat mot civilbefolkning med insikt om angreppet:

- a) Mord.
- b) Utrotning.
- c) Förslavning.
- d) Deportation eller tvångsförflyttning av befolkning.
- e) Fängslande eller annat allvarligt berövande av fysisk frihet i strid med grundläggande folkrättsliga regler.
- f) Tortyr.
- g) Våldtäkt, sexuellt slaveri, påtvingad prostitution, påtvingat havandeskap, påtvingad sterilisering eller varje annan form av sexuellt våld av motsvarande svårighetsgrad.
- h) Förföljelse av en identifierbar folkgrupp eller ett identifierbart kollektiv av politiska, rasmässiga, nationella, etniska, kulturella, religiösa, genusmässiga, enligt definitionen i punkt 3 i denna artikel, eller av andra skäl som universellt är erkända som otillåtna enligt folkrätten, i samband med en gärning som avses i denna punkt eller ett annat brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion.
- i) Påtvingat försvinnande av personer.
- j) Brottet apartheid
- k) Andra omänskliga handlingar av liknande beskaffenhet som uppsåtligen förorsakar svårt lidande, svår kroppslig skada eller svårt själsligt eller fysiskt men.

2. I punkt 1

- a) avses med *angrepp riktat mot civilbefolkning*: ett handlande som består i upprepat förövande av gärningar som avses i punkt 1 mot civilbefolkning i enlighet med eller för att främja en stats eller en organisations politik att genomföra ett sådant angrepp,
- b) inbegriper *utrotning* uppsåtligt påtvingande av levnadsförhållanden, bland annat berövande av tillgång till livsmedel och läkemedel, ägnade att åstadkomma förgörande av en del av en befolkning,
- c) avses med *förslavning*: utövande av någon eller all den makt som följer av äganderätt över en person; detta inbegriper

utövande av denna makt vid handel med människor, särskilt kvinnor och barn,

- d) avses med *deportation eller tvångsförflyttning av befolkning*: påtvingad förflyttning utan folkrättsligt tillåtna skäl av de berörda personerna genom utvisning eller andra tvångsåtgärder från det område där de lagligen uppehåller sig,
- e) avses med *tortyr*: uppsåtligt tillfogande av allvarlig smärta eller svårt fysiskt eller psykiskt lidande för någon som befinner sig i den tilltalades förvar eller står under hans eller hennes kontroll; tortyr innefattar inte smärta eller lidande som uppkommer enbart genom, som en nödvändig del eller en följd av lagenliga sanktioner,
- f) avses med *påtvingat havandeskap*: olaglig inspärning av en kvinna som med tvång försatts i havande tillstånd med avsikt att påverka den etniska sammansättningen av en befolkning eller att föröva andra svåra överträdelser av folkrätten; denna definition skall inte på något sätt tolkas som att den inverkar på nationella lagar rörande havandeskap,
- g) avses med *förföljelse*: uppsåtligt och allvarligt berövande av grundläggande rättigheter i strid med folkrätten på grund av en folkgrupps eller ett kollektivs identitet,
- h) avses med *brottet apartheid*: omänskliga gärningar av en beskaffenhet motsvarande de som avses i punkt 1, vilka begås i förbindelse med en institutionaliserad ordning av systematiskt förtryck och dominans av en rasgrupp över en eller flera andra rasgrupper, och vilka begås med avsikt att vidmakthålla denna ordning,
- i) avses med *påtvingat försvinnande av personer*: gripande, hållande i fängsligt förvar eller bortförande av personer av eller med tillstånd, stöd eller samtycke från en stat eller en politisk organisation, följt av en vägran att tillstå frihetsberövandet eller lämna upplysningar om de berörda personernas öde eller uppehållsort med avsikt att undandra dem rättsligt skydd under en längre tid.

3. Termen *genus* avser i denna stadga båda könen, kvinnor och män, i ett samhälleligt perspektiv. Termen *genus* har således ingen betydelse som skiljer sig från den nyss nämnda.

Artikel 8 Krigsförbrytelser

1. Domstolen skall ha jurisdiktion över krigsförbrytelser särskilt när de begås som en del av en plan eller en politik eller utgör en del av förövandet av sådana brott i stor skala.

2. Med *krigsförbrytelser* avses i denna stadga

- a) Svåra överträdelser av Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949, nämligen följande gärningar som riktar sig mot personer eller egendom som skyddas enligt bestämmelserna I den tillämpliga Genèvekonventionen:
  - i) Uppsåtligt dödande.
  - ii) Tortyr eller omänsklig behandling inbegripet biologiska experiment.
  - iii) Uppsåtligt förorsakande av svårt lidande eller svår skada till kropp eller hälsa.
  - iv) Olaglig och godtycklig förstörelse eller tillägnelse av egendom i stor omfattning som inte rättfärdigas av militär nödvändighet.
  - v) Tvingande av en krigsfånge eller en annan skyddad person att tjänstgöra i en fientlig makts stridskrafter.
  - vi) Uppsåtligt berövande av rätten till opartisk rättegång i laga ordning för en krigsfånge eller en annan skyddad person.
  - vii) Olaglig deportation eller förflyttning eller olaglig inspärning.
  - viii) Tagande av gisslan.
- b) Annan allvarlig kränkning av lag eller sedvanerätt som är tillämplig i internationella väpnade konflikter inom den vedertagna folkrättsliga ramen, nämligen någon av följande gärningar:
  - i) Uppsåtligt riktande av angrepp mot civilbefolkning som sådan eller mot enskilda civila som inte direkt deltar i fientligheter.
  - ii) Uppsåtligt riktande av angrepp mot civil egendom, det vill säga egendom som inte utgör ett militärt mål.
  - iii) Uppsåtligt riktande av angrepp mot personal, anläggningar, utrustning, enheter eller fordon som deltar i en humanitär biståndsinsats eller i en fredsbevarande insats i enlighet med Förenta nationernas stadga, så länge de är berättigade till det skydd som tillkommer civila eller civil egendom i enlighet med folkrätten i väpnade konflikter.

- iv) Uppsåtligt inledande av angrepp med insikt om att det kommer att leda till spillande av liv eller åsamkande av skada för civila eller civil egendom eller vidsträckta, långvariga och allvarliga skador på den naturliga miljön, vilka kan anses vara klart överdrivna vid jämförelse med den påtagliga och direkta övergripande militära fördel som kan förväntas.
- v) Angrepp eller bombardemang, oavsett med vilka medel, av städer, byar, bostäder eller byggnader som inte försvaras och inte utgör ett militärt mål.
- vi) Dödande eller sårande av en kombattant som, sedan han nedlagt vapnen eller inte längre är i stånd att försvara sig, har gett sig på nåd och onåd.
- vii) Otillbörligt användande av parlamentärflagg, fiendens flagg eller Förenta nationernas flagg eller militära gradbeteckningar och uniformer eller Genèvekonventionernas kännetecken med död eller allvarlig personskada som följd.
- viii) Ockupationsmakts förflyttning direkt eller indirekt av en del av sin egen civilbefolkning till det område som den ockuperar eller deportation eller förflyttning inom eller utanför det ockuperade området av hela eller en del av befolkningen i detta område.
- ix) Uppsåtligt riktande av angrepp mot byggnader avsedda för religion, undervisning, konst, vetenskap eller välgörande ändamål, historiska minnesmärken, sjukhus och uppsamlingsplatser för sjuka och sårade under förutsättning att de inte utgör militära mål.
- x) Utsättande av någon som fallit i en motparts våld för fysisk stympning eller medicinska eller vetenskapliga experiment i någon form som varken rättfärdigas av vederbörandes medicinska, odontologiska eller sjukhusmässiga vårdbehov eller utförs i hans eller hennes intresse och vilka förorsakar död eller allvarligt hotar hälsan för den personen.
- xi) Förrådiskt dödande eller sårande av personer tillhörande den fientliga nationen eller armén.
- xii) Förklarande att pardon inte kommer att ges.
- xiii) Förstörelse eller beslagtalande av fiendens tillhörigheter såvida inte detta till följd av krigets krav är oundgängligen nödvändigt.
- xiv) Förklarande att motpartens medborgares rättigheter och rätt att väcka talan är upphävda, tillfälligt försatta ur kraft

eller utestängda från att kunna göras gällande inför domstolarna.

- xv) Tvingande av motpartens medborgare att delta i krigsoperationer riktade mot deras eget land även om de var i den krigförandes tjänst innan kriget börjat.
- xvi) Plundring av en stad eller en plats, även om den har tagits med storm.
- xvii) Användande av gifter eller förgiftade vapen.
- xviii) Användande av kvävande, giftiga eller andra gaser och alla likvärdiga vätskor, ämnen eller medel.
- xix) Användande av kulor som lätt utvidgar sig eller tillplattas i människokroppen, såsom kulor med hård mantel, om denna inte helt och hållet täcker kärnan eller är försedd med inskränningar.
- xx) Användande av vapen, projektiler och material samt stridsmetoder av sådan beskaffenhet att de kan förorsaka överflödigt skada eller onödigt lidande eller som är av urskillningslös beskaffenhet i strid med folkrätten i väpnade konflikter under förutsättning att sådana vapen, projektiler, material och stridsmetoder är föremål för ett allomfattande förbud och anges i en bilaga till denna stadga till följd av en ändring som har gjorts i enlighet med de tillämpliga bestämmelserna i artiklarna 121 och 123.
- xxi) Kränkande av personlig värdighet, särskilt förödmjukande och nedsättande behandling.
- xxii) Våldtäkt, sexuellt slaveri, påtvingad prostitution, påtvingat havandeskap enligt definitionen i artikel 7.2 f, påtvingad sterilisering eller annan form av sexuellt våld, som också utgör en svår överträdelse av Genèvekonventionerna.
- xxiii) Användande av en civil eller annan skyddad person för att genom sin närvaro skydda vissa platser, områden eller väpnade styrkor från stridshandlingar.
- xxiv) Uppsåtligt riktande av angrepp mot byggnader, utrustning, medicinska enheter och transporter samt personal som bär Genèvekonventionernas kännetecken i enlighet med folkrätten.
- xxv) Uppsåtligt användande av utsvältning av civila som en stridsmetod genom att beröva dem förnödenheter som är nödvändiga för deras överlevnad, däribland uppsåtligt förhindrande av hjälpsändningar i enlighet med Genèvekonventionerna.

- xxvi) Uttagande eller värvande av barn som inte fyllt 15 år till de nationella väpnade styrkorna eller användande av dem till att aktivt delta i fientligheter.
- c) I fall av väpnad konflikt som inte är av internationell karaktär, allvarliga kränkningar av artikel 3 som är gemensam för de fyra Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949, nämligen någon av följande gärningar som begåtts mot personer som inte deltar aktivt i fientligheterna, däribland medlemmar av de väpnade styrkorna som har lagt ned vapnen och personer som försatts ur stridbart skick genom sjukdom, sårskada, fångenskap eller av annat skäl:
- i) Våld mot liv och person, särskilt mord i alla dess former, stympning, grym behandling och tortyr.
  - ii) Kränkande av den personliga värdigheten, särskilt förödmjukande och nedsättande behandling.
  - iii) Tagande av gisslan.
  - iv) Utdömmande av straff och verkställande av avrättningar utan föregående dom avkunnad av i laga ordning tillsatt domstol vars rättskipning erbjuder de garantier som allmänt erkänns som oumbärliga.
- d) Punkt 2 c är tillämplig i icke-internationella väpnade konflikter och därför inte i situationer som har uppkommit till följd av interna störningar och spänningar, såsom upplopp, enstaka och sporadiska våldshandlingar eller andra liknande handlingar.
- e) Andra allvarliga kränkningar av lag eller sedvanerätt som är tillämplig i icke-internationella väpnade konflikter inom den vedertagna folkrättsliga ramen, nämligen någon av följande gärningar:
- i) Uppsåtligt angrepp mot civilbefolkning som sådan eller mot enskilda civila som inte direkt deltar i fientligheter.
  - ii) Uppsåtligt riktande av angrepp mot byggnader, utrustning, medicinska enheter och transporter samt personal som bär Genèvekonventionernas kännetecken i enlighet med folkrätten.
  - iii) Uppsåtligt riktande av angrepp mot personal, anläggningar, utrustning, enheter eller fordon som deltar i en humanitär biståndsinsats eller i en fredsbevarande insats i enlighet med Förenta nationernas stadga, så länge de är berättigade till det skydd som tillkommer civila eller civil egendom i enlighet med folkrätten i väpnade konflikter.

- iv) Uppsåtligt riktande av angrepp mot byggnader avsedda för religion, undervisning, konst, vetenskap eller välgörande ändamål, historiska minnesmärken, sjukhus och uppsamlingsplatser för sjuka och sårade under förutsättning att de inte utgör ett militärt mål.
  - v) Plundring av en stad eller en plats även om den har tagits med storm.
  - vi) Våldtäkt, sexuellt slaveri, påtvingad prostitution, påtvingat havandeskap enligt definitionen i artikel 7.2 f, påtvingad sterilisering eller annan form av sexuellt våld, som också utgör en allvarlig kränkning av artikel 3 som är gemensam för de fyra Genèvekonventionerna.
  - vii) Uttagande eller värvande av barn som inte fyllt 15 år till väpnade styrkor eller grupper eller användande av dem till att aktivt delta i fientligheter.
  - viii) Beordrande av förflyttning av civilbefolkning av skäl som sammanhänger med konflikten, såvida inte de berörda civilas säkerhet eller tvingande militär nödvändighet kräver det.
  - ix) Förrädiskt dödande eller sårande av en korbattant tillhörande motståndaren.
  - x) Förklarande att pardon inte kommer att ges.
  - xi) Utsättande av någon som fallit i en annan parts våld för fysisk stympning eller medicinska eller vetenskapliga experiment i någon form som varken motiveras av vederbörandes medicinska, odontologiska eller sjukhusmässiga vårdbehov eller utförs i hans eller hennes intresse och vilka förorsakar död eller allvarligt hotar hälsan för den personen.
  - xii) Förstörelse eller beslagtalande av en motståndares tillhörigheter, såvida inte detta till följd av konfliktens krav är oundgängligen nödvändigt.
- f) Punkt 2 e är tillämplig i icke-internationella väpnade konflikter och därför inte i situationer som har uppkommit till följd av interna störningar och spänningar, såsom upplopp, enstaka och sporadiska våldshandlingar och andra liknande handlingar. Den är tillämplig i väpnade konflikter som äger rum inom en stats territorium när det förekommer en långvarig väpnad konflikt mellan regeringsmyndigheter och organiserade väpnade grupper eller mellan sådana grupper.

3. Inget i punkt 2 c och e skall inverka på en regerings ansvar för att upprätthålla eller återupprätta lag och ordning i staten eller för att försvara statens enighet och territoriella integritet med alla lagliga medel.

Artikel 9 Brottskriterier

1. Brottskriterier skall vara Domstolen till hjälp vid tolkningen och tillämpningen av artiklarna 6, 7 och 8. De skall antas med två tredjedels majoritet av stadgeparts församlingens medlemmar.

2. Ändringar i Brottskriterierna får föreslås av

- a) varje stadgepart,
- b) en absolut majoritet av domarna,
- c) åklagaren.

Ändringarna skall antas med två tredjedels majoritet av stadgeparts församlingens medlemmar.

3. Brottskriterierna och ändringar i dem skall stå i överensstämmelse med denna stadga.

Artikel 10

Inget i denna del skall tolkas som att det i några andra syften än för denna stadga på något sätt inskränker gällande folkrättsliga regler eller föregriper sådana regler som är under utveckling.

Artikel 11 Tidsavgränsning av Domstolens jurisdiktion

1. Domstolens jurisdiktion skall endast omfatta brott som begåtts efter denna stadgas ikraftträdande.

2. Om en stat blir part i denna stadga sedan den har trätt i kraft, får Domstolen endast utöva sin jurisdiktion med avseende på brott som begåtts efter stadgans ikraftträdande för den staten, såvida den inte har gjort en förklaring i enlighet med artikel 12.3.

Artikel 12 Förutsättningar för utövande av jurisdiktion

1. En stat som blir part i denna stadga godtar därigenom Domstolens jurisdiktion i fråga om de brott som avses i artikel 5.

2. I de fall som avses i artikel 13 a eller c får Domstolen utöva sin jurisdiktion, om en eller flera av följande stater är parter i denna stadga eller har godtagit Domstolens jurisdiktion i enlighet med punkt 3 nedan:

- a) Den stat inom vars territorium gärningarna i fråga har ägt rum eller, om brottet har förövats ombord på ett fartyg eller luftfartyg, dettas registreringsstat.
- b) Den stat i vilken den som anklagas är medborgare.

3. Om godtagande av en stat som inte är part i denna stadga fordras i enlighet med punkt 2, får den staten genom en förklaring som ingivits till registratören godta att Domstolen utövar jurisdiktion avseende brottet i fråga. Den godtagande staten skall samarbeta med Domstolen i enlighet med del 9 i denna stadga utan dröjsmål eller inskränkningar.

Artikel 13 Utövande av jurisdiktion

Domstolen får utöva sin jurisdiktion i enlighet med bestämmelserna i denna stadga i fråga om brott som avses i artikel 5

- a) om en situation, i vilken ett eller flera sådana brott förefaller ha begåtts, har hänskjutits till åklagaren av en stadgepart i enlighet med artikel 14,
- b) om en situation, i vilken ett eller flera sådana brott förefaller ha begåtts, har hänskjutits till åklagaren av säkerhetsrådet när det agerar i enlighet med kapitel VII i Förenta nationernas stadga, eller
- c) om åklagaren har inlett en utredning om ett sådant brott i enlighet med artikel 15.

Artikel 14 En stadgeparts hänskjutande av en situation

1. En stadgepart får till åklagaren hänskjuta en situation, i vilken ett eller flera brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion förefaller ha begåtts, med hemställan att åklagaren skall utreda situationen för att avgöra om viss person skall åtalas för att ha begått sådant brott.

2. Ett hänskjutande skall såvitt möjligt ange omständigheter av betydelse och åtföljas av de handlingar till stöd för hänskjutandet som är tillgängliga för den hänskjutande staten.

Artikel 15 Åklagaren

1. Åklagaren får inleda utredningar på eget initiativ på grundval av uppgifter om brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion.

2. Åklagaren skall bedöma graden av allvar i mottagna uppgifter. I det syftet får åklagaren begära sådana kompletterande uppgifter

från stater, Förenta nationernas organ, mellanstatliga organisationer, frivilligorganisationer eller andra tillförlitliga källor som han eller hon bedömer vara lämpliga och får ta upp skriftliga eller muntliga vittnesmål vid Domstolens säte.

3. Om åklagaren finner att det finns skäligen grund att inleda en förundersökning, skall han till förundersökningskammaren inge en framställning om förundersökningstillstånd åtföljd av inhämtat underlag som styrker framställningen. Brottsoffer får vända sig till förundersökningskammaren i enlighet med bevis- och förfarandereglerna.

4. Om förundersökningskammaren vid prövning av framställningen och dess underlag finner att det finns skäligen grund att inleda en förundersökning och att saken verkar ligga inom Domstolens jurisdiktion, skall den ge tillstånd till att inleda en förundersökning utan att detta skall inverka på senare beslut av Domstolen om jurisdiktion och processförutsättningar i saken.

5. Förundersökningskammarens vägran att lämna förundersökningstillstånd skall inte hindra åklagaren från att senare göra en ny framställning avseende samma situation grundad på nya omständigheter eller ny bevisning.

6. Om åklagaren efter den preliminära utredning som avses i punkterna 1 och 2 i denna artikel finner att de mottagna uppgifterna inte utgör skäligen grund för en förundersökning, skall han eller hon underrätta dem som lämnat uppgifterna. Detta skall inte hindra att åklagaren beaktar ytterligare uppgifter som lämnas till honom eller henne beträffande samma situation mot bakgrund av nya omständigheter eller ny bevisning.

Artikel 16 Uppsjutande av förundersökning eller lagföring

Förundersökning eller lagföring i enlighet med denna stadga får inte inledas eller fortsättas under en tid av tolv månader från det att säkerhetsrådet så begärt av Domstolen genom en resolution antagen i enlighet med kapitel VII i Förenta nationernas stadga; begäran får förnyas av säkerhetsrådet på samma villkor.

Artikel 17 Frågor om processförutsättningar

1. I beaktande av tionde stycket i ingressen och artikel 1 skall Domstolen besluta att en sak skall avvisas på grund av bristande processförutsättningar

- a) om saken är föremål för undersökning eller lagföring av en stat som har jurisdiktion över den, såvida inte den staten saknar vilja eller förmåga att som sig bör genomföra undersökningen eller lagföringen,
- b) om saken har undersökts av en stat som har jurisdiktion över den och staten har beslutat att inte lagföra den person som avses, såvida inte detta beslut är en följd av bristande vilja eller förmåga att som sig bör lagföra saken,
- c) om den person som avses redan har lagförts för den gärning som saken gäller och en rättegång inför Domstolen inte är tillåten enligt artikel 20.3,
- d) om saken inte är tillräckligt allvarlig för att motivera vidare åtgärder av Domstolen.

2. För att avgöra om det föreligger bristande vilja i ett visst fall skall Domstolen, med beaktande av de principer för rättvisans behöriga gång som erkänns i folkrätten, bedöma om en eller flera av följande förutsättningar föreligger:

- a) förfarandet har genomförts eller genomförs eller det nationella beslutet har fattats i syfte att undandra den person som avses från straffrättsligt ansvar för brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion och som avses i artikel 5,
- b) en omotiverad försening i förfarandet har förekommit som under omständigheterna är oförenlig med en avsikt att ställa den person som avses inför rätta,
- c) förfarandet har inte genomförts eller genomförs inte på ett oberoende och opartiskt sätt och det har genomförts eller genomförs på ett sätt som under omständigheterna är oförenligt med en avsikt att ställa den person som avses inför rätta.

3. För att avgöra om det föreligger oförmåga i ett visst fall skall Domstolen bedöma om staten, till följd av ett totalt eller omfattande sammanbrott i eller bristande tillgänglighet hos dess nationella rättssystem, inte har förmåga att få fram den anklagade eller nödvändig bevisning och nödvändiga vittnesmål eller på annat sätt saknar förmåga att genomföra sina förfaranden.

Artikel 18 Preliminära beslut i fråga om processförutsättningar

1. När en situation har hänskjutits till Domstolen i enlighet med artikel 13 a och åklagaren har beslutat att det finns skälgrund att inleda en förundersökning, eller åklagaren inleder en förunder-

sökning i enlighet med artikel 13 c och artikel 15, skall åklagaren underrätta samtliga stadgearter och de stater som, med beaktande av tillgängliga uppgifter, normalt skulle ha jurisdiktion över brottet i fråga. Åklagaren får underrätta sådana stater med förbehåll för sekretess och får, om han eller hon anser det vara nödvändigt för att skydda personer, förhindra att bevisning förstörs eller att personer avviker, begränsa omfattningen av de uppgifter som lämnas till stater.

2. Inom en månad efter mottagandet av en sådan underrättelse kan en stat meddela Domstolen att den har genomfört eller är i färd med att genomföra undersökningar beträffande sina medborgare eller sådana andra personer som står under statens jurisdiktion avseende sådana brottsliga gärningar som skulle kunna utgöra brott som avses artikel 5 och som har samband med de uppgifter som lämnats i underrättelsen till staterna. På statens begäran skall åklagaren låta staten sköta undersökningen beträffande dessa personer, såvida inte förundersökningskammaren på begäran av åklagaren beslutar att ge tillstånd till förundersökningen.

3. Åklagarens beslut att överlåta åt en stat att sköta en undersökning kan omprövas av åklagaren sex månader efter dagen för beslutet eller vid vilken tidpunkt som helst, om en väsentlig förändring av omständigheterna har skett beroende på bristande vilja eller förmåga från statens sida att som sig bör genomföra undersökningen.

4. Den berörda staten och åklagaren får överklaga beslut av förundersökningskammaren till överklagandekammaren i enlighet med artikel 82. Överklagandet får behandlas med förtur.

5. Om åklagaren har överlåtit en undersökning i enlighet med punkt 2, får han eller hon begära att staten i fråga regelbundet lämnar information om utvecklingen av dess undersökningar och därpå följande lagföringar. Stadgearterna skall besvara en sådan begäran utan onödigt dröjsmål.

6. I avvaktan på förundersökningskammarens beslut eller i de fall åklagaren har överlåtit en undersökning med stöd av denna artikel, får åklagaren undantagsvis begära förundersökningskammarens tillstånd att vidta de utredningsåtgärder som är nödvändiga för att säkra bevisning i det fall det föreligger en unik möjlighet att inhämta betydelsefull bevisning eller en väsentlig risk att bevisningen inte är tillgänglig senare.

7. En stat som har överklagat ett beslut av förundersökningskammaren med stöd av denna artikel får göra invändning om

bristande processförutsättningar i enlighet med artikel 19 med hänvisning till nya viktiga sakuppgifter eller väsentligt förändrade omständigheter.

Artikel 19   Invändningar angående Domstolens jurisdiktion eller ett måls processförutsättningar

1. Domstolen skall förvissa sig om att den har jurisdiktion beträffande varje sak som föreläggs den. Domstolen får på eget initiativ bestämma om det föreligger processförutsättningar i enlighet med artikel 17 att pröva saken.

2. Invändningar om bristande processförutsättningar på de grunder som anges i artikel 17 och invändningar mot Domstolens jurisdiktion får anföras av

- a) en tilltalad eller en person för vilken ett häktningsbeslut eller en kallelse att inställa sig har utfärdats i enlighet med artikel 58,
- b) en stat som har jurisdiktion beträffande en sak på grund av att den är i färd med att undersöka eller lagföra saken eller har undersökt eller lagfört den, eller
- c) en stat vars godtagande av Domstolens jurisdiktion krävs i enlighet med artikel 12.

3. Åklagaren får begära Domstolens beslut i fråga om jurisdiktion eller processförutsättningar. I förfaranden som gäller jurisdiktion eller processförutsättningar får de som har hänskjutit en situation i enlighet med artikel 13 och brottsoffer också lämna synpunkter till Domstolen.

4. Invändningar om bristande processförutsättningar eller beträffande Domstolens jurisdiktion från en person eller en stat som avses i punkt 2 får endast göras en gång. En invändning skall göras innan eller i samband med att huvudförhandlingen inleds. Under särskilda omständigheter får Domstolen tillåta att en invändning framförs mer än en gång eller vid en senare tidpunkt än vid huvudförhandlingens inledning. Invändningar om bristande processförutsättningar som görs när huvudförhandlingen inleds eller, med Domstolens tillstånd, senare, får endast grundas på artikel 17.1 c.

5. En stat som avses i punkt 2 b och c i denna artikel skall göra sin invändning så tidigt som möjligt.

6. Innan åtalspunkterna har bekräftats skall invändningar angående processförutsättningarna eller mot Domstolens jurisdiktion hänvisas till förundersökningskammaren. När åtalspunkterna

har bekräftats skall invändningar hänvisas till rättegångskammaren. Beslut i frågor om jurisdiktion eller processförutsättningar får överklagas till överklagandekammaren i enlighet med artikel 82.

7. Om en invändning görs av en stat som avses i punkt 2 b eller c i denna artikel, skall åklagaren uppskjuta förundersökningen till dess att Domstolen har fattat sitt beslut i enlighet med artikel 17.

8. I avvaktan på Domstolens beslut får åklagaren begära Domstolens tillstånd

- a) att företa nödvändiga utredningsåtgärder av det slag som avses i artikel 18.6,
- b) att uppta en vittnesförklaring eller ett vittnesmål eller fullfölja inhämtande och undersökning av bevis som har inletts innan invändningen framfördes, och
- c) att i samarbete med de berörda staterna förhindra att sådana personer avviker för vilka åklagaren har begärt ett häktningsbeslut med stöd av artikel 58.

9. Att en invändning görs skall inte påverka giltigheten av åtgärder som åklagaren vidtagit eller beslut eller föreläggande som meddelats av Domstolen innan invändningen gjordes.

10. Om Domstolen har avvisat en sak på grund av bristande processförutsättningar i enlighet med artikel 17, får åklagaren framställa en begäran om omprövning av avvisningsbeslutet när han eller hon är helt förvissad om att nya omständigheter har framkommit som medför att de skäl på vilka saken avvisades enligt artikel 17 har bortfallit.

11. Om åklagaren med beaktande av de grunder som anges i artikel 17 låter en stat sköta en undersökning, får han eller hon begära att staten i fråga tillhandahåller åklagaren upplysningar om sakens behandling. Om den berörda staten begär det, skall sekretess gälla för sådana uppgifter. Om åklagaren därefter beslutar att återuppta en förundersökning, skall han underrätta den stat som undersökningen överläts till.

Artikel 20   Negativ rättskraft (ne bis in idem)

1. Om inte annat föreskrivs i denna stadga, får ingen lagföras inför Domstolen för gärningar som utgör brott för vilka han eller hon har fällts till ansvar eller frikänts av Domstolen.

2. Ingen skall lagföras av en annan domstol för ett brott som avses i artikel 5 för vilket han eller hon redan har fällts till ansvar eller frikänts av Domstolen.

3. Ingen som har lagförts av en annan domstol för gärningar som också utgör brott i enlighet med artiklarna 6, 7 eller 8 skall lagföras av Domstolen för samma gärningar såvida inte rättegången i den andra domstolen

- a) var avsedd att undandra honom eller henne från straffrättsligt ansvar för brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion, eller
- b) i övrigt inte genomfördes på ett oberoende och opartiskt sätt i enlighet med de normer för rättvisans behöriga gång som erkänns i folkrätten och genomfördes på ett sätt som under förhandenvarande omständigheter var oförenligt med en avsikt att ställa den person som avses inför rätta.

Artikel 21 Tillämplig lag

1. Domstolen skall tillämpa

- a) i första hand denna stadga, Brottskriterierna och bevis- och förfarandereglererna,
- b) i andra hand, i förekommande fall, tillämpliga fördrag samt folkrättens principer och regler, däribland de vedertagna principerna i det internationella regelsystemet för väpnade konflikter,
- c) om de i punkterna a och b nämnda rättskällorna inte är tillräckliga, allmänna rättsprinciper som Domstolen har härlett från nationella lagar i världens rättssystem, däribland, i förekommande fall, de nationella lagarna i de stater som normalt borde utöva jurisdiktion över brottet i fråga, under förutsättning att dessa rättsprinciper inte är oförenliga med denna stadga, med folkrätten och med internationellt erkända normer och standarder.

2. Domstolen får tillämpa principer och rättsregler på det sätt som de har tolkats i tidigare beslut av Domstolen.

3. Tillämpningen och tolkningen av rättskällor i enlighet med denna artikel måste vara förenlig med internationellt erkända mänskliga rättigheter och får inte göra någon otillbörlig åtskillnad grundad på sådant som genus enligt definitionen i artikel 7.3, ålder, rastillhörighet, hudfärg, språk, trosuppfattning eller åskådning, politisk eller annan åsikt, nationellt, etniskt eller socialt ursprung, förmögenhet, börd eller annan ställning.

DEL 3 ALLMÄNNA STRAFFRÄTTSLIGA PRINCIPER

Artikel 22   Legalitetsprincipen (nullum crimen sine lege)

1. Ingen skall betraktas som straffrättsligt ansvarig enligt denna stadga för en gärning, såvida inte denna, vid den tidpunkt den äger rum, utgör ett brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion.

2. Brottbeskrivningen skall tolkas strikt och får inte utvidgas genom analogi. I fall av tvetydighet skall brottbeskrivningen tolkas till förmån för den som är föremål för utredning eller förundersökning, den tilltalade eller den som fällt till ansvar.

3. Denna artikel skall inte inverka på bedömningen av om en gärning utgör ett brott enligt folkrätten oberoende av denna stadga.

Artikel 23   Inget straff utan lag (nulla poena sine lege)

Den som har fällt till ansvar av Domstolen får endast straffas i enlighet med denna stadga.

Artikel 24   Icke-retroaktivitet

1. Ingen skall dömas till straffrättsligt ansvar enligt denna stadga för gärningar före stadgans ikraftträdande.

2. Om en lag som är tillämplig beträffande en viss sak ändras före den slutliga domen, skall den lag tillämpas som är mest förmånlig för den som är föremål för utredning eller förundersökning, den tilltalade eller den som har fällt till ansvar.

Artikel 25   Personligt straffrättsligt ansvar

1. Domstolen skall ha jurisdiktion över fysiska personer i enlighet med denna stadga.

2. Den som begår ett brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion skall hållas personligen ansvarig och straffas i enlighet med denna stadga.

3. Enligt denna stadga skall en person vara straffrättsligt ansvarig och kunna straffas för ett brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion om personen i fråga

- a) begår ett sådant brott ensam, tillsammans med någon annan eller genom någon annan, oavsett om den andre är straffrättsligt ansvarig,

- b) beordrar, anstiftar eller påverkar någon att utföra ett sådant brott och det verkligen äger rum eller det görs försök att utföra det,
- c) i syfte att underlätta utförandet av brottet, hjälper, tillskyndar eller på annat sätt medverkar till brottets utförande eller försöket att utföra det, däribland anskaffande av hjälpmedel för dess utförande,
- d) på annat sätt medverkar till utförandet eller försöket att utföra ett sådant brott av en grupp personer som handlar i gemensamt syfte;
- e) sådan medverkan skall vara uppsåtlig och antingen
  - i) utföras för att främja gruppens brottsliga verksamhet eller brottsliga syfte, om däri ingår att utföra ett brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion eller
  - ii) utföras i vetskap om gruppens avsikt att begå brottet,
  - e) i fråga om brottet folkmord omedelbart och offentligen uppmanar andra att utföra ett sådant brott,
- f) försöker utföra ett sådant brott genom att ta ett väsentligt steg i riktning mot att utföra brottet, men detta inte fullbordas av orsaker som ligger utanför personens avsikter. Emellertid skall den som träder tillbaka från ett försök att utföra ett brott eller på annat sätt förhindrar att det fullbordas inte straffas i enlighet med denna stadga för försöket, om personen fullständigt och av fri vilja avstår från den brottsliga avsikten.

4. Ingen bestämmelse i denna stadga om personligt straffrättsligt ansvar skall inverka på staternas ansvar enligt folkrätten.

Artikel 26 Ingen jurisdiktion över personer under 18 år

Domstolen skall inte ha jurisdiktion över någon som inte har fyllt 18 år då brottet påstås ha blivit utfört.

Artikel 27 Officiell ställning saknar betydelse

1. Denna stadga skall gälla lika för alla utan åtskillnad på grund av officiell ställning. Särskilt skall officiell ställning som stats- eller regeringschef, regeringsmedlem, parlamentsledamot, vald företrädare eller offentlig tjänsteman inte i något fall ge någon person immunitet mot straffrättsligt ansvar i enlighet med denna stadga, inte heller skall officiell ställning i sig själv utgöra skäl för nedsättning av straff.

2. Immunitet eller särskilda förfaranderegler som kan vara förenade med en persons officiella ställning, vare sig enligt nationell lag eller enligt folkrätten, skall inte hindra Domstolen från att utöva jurisdiktion över personen.

Artikel 28 Militära befälhavares och andra förmäns ansvar

Förutom de övriga grunder för straffrättsligt ansvar i enlighet med denna stadga för brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion,

- a) skall en militär befälhavare eller den som faktiskt tjänstgör som sådan vara straffrättsligt ansvarig för brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion som begås av väpnade styrkor under hans eller hennes effektiva befäl och kontroll eller effektiva myndighet och kontroll, beroende på vad som är fallet, till följd av hans eller hennes oförmåga att utöva kontroll över dessa styrkor på ett riktigt sätt,
  - i) om den militära befälhavaren eller en person som faktiskt tjänstgör som sådan antingen har vetat eller, med hänsyn till omständigheterna vid tillfället, borde ha vetat att styrkorna var i färd med eller stod i begrepp att utföra sådana brott och om den militära befälhavaren eller en person som faktiskt tjänstgör som sådan har underlåtit att vidta alla nödvändiga och skäligen åtgärder som stod i hans eller hennes makt för att motverka eller avvärja att brotten utfördes eller att hänskjuta saken till berörda myndigheter för undersökning och lagföring.
- b) I fråga om sådana förhållanden mellan förmän och underordnade som inte beskrivs i punkt a ovan skall en förmän vara straffrättsligt ansvarig för sådana brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion som har utförts av underordnade som står under förmännens effektiva myndighet och kontroll till följd av hans eller hennes underlåtenhet att på ett riktigt sätt utöva kontroll över sådana underordnade,
  - i) om förmannen kände till eller medvetet bortsåg från uppgifter som tydligt angav att de underordnade var i färd med eller stod i begrepp att utföra sådana brott,
  - ii) om brotten gällde verksamhet som låg under förmännens effektiva ansvar och kontroll, samt
  - iii) om förmannen har underlåtit att vidta alla nödvändiga och skäligen åtgärder som stod i hans eller hennes makt för att mot-

verka brotten eller avvärja att de utfördes eller att hänskjuta saken till berörda myndigheter för undersökning och lagföring.

Artikel 29 Ingen preskription

Brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion skall inte preskriberas.

Artikel 30 Subjektiva rekvisit

1. Om inte annat föreskrivs, skall en person vara straffrättsligt ansvarig och kunna bestraffas för brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion endast om gärningen har förövats med uppsåt (avsikt och insikt).

2. I den mening som avses i denna artikel föreligger *avsikt*,

- a) i fråga om handling, om någon avser genomföra handlingen,
- b) i fråga om effekt, om någon avser orsaka denna effekt eller inser att den kommer att inträffa i ett normalt händelseförlopp.

3. I den mening som avses i denna artikel betecknar termen insikt medvetande om att en omständighet föreligger eller att en effekt kommer att inträffa i ett normalt händelseförlopp. Termerna *inse* och *veta* respektive *i insikt om* och *med vetskap om* skall förstås på motsvarande sätt.

Artikel 31 Ansvarsfrihetsgrunder

1. Utöver de övriga ansvarsfrihetsgrunder som föreskrivs i denna stadga skall en person inte vara straffrättsligt ansvarig, om personen vid den tid då gärningen ägde rum

- a) led av psykisk sjukdom eller skada som berövade honom eller henne förmågan att inse det olagliga i eller beskaffenheten av sitt handlande eller förmågan att behärska sitt handlande så att det är förenligt med lagens krav,
- b) befann sig i ett tillstånd av berusning som berövade honom eller henne förmågan att inse det olagliga i eller beskaffenheten av sitt handlande eller förmågan att behärska sitt handlande så att det är förenligt med lagens krav, såvida personen inte hade berusat sig av fri vilja under sådana omständigheter att han eller hon visste att det fanns en risk, eller bortsåg från risken, för att han eller hon till följd av berusningen antagligen skulle inlåta sig

på en gärning som utgör ett brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion,

- c) vidtog skäligen åtgärder för att försvara sig själv eller någon annan eller, i fall av krigsförbrytelse, försvara egendom av väsentlig betydelse för sin egen eller någon annans överlevnad eller egendom av väsentlig betydelse för att fullfölja ett militärt uppdrag mot överhängande och olagligt bruk av våld på ett sätt som stod i proportion till den grad av fara den skyddade personen själv eller den andra personen eller egendomen var utsatt för. Den omständighet att någon deltog i en defensiv operation som utfördes av väpnade styrkor skall inte i sig själv utgöra ansvarsfrihetsgrund enligt detta stycke,
- d) den gärning som påstås utgöra ett brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion föranleddes av tvång orsakat av överhängande hot mot liv eller av pågående eller överhängande fara för allvarlig kroppsskada för personen själv eller för någon annan och personens handlade var nödvändigt och försvarligt för att undvika hotet, under förutsättning att inte större skada avsågs orsakas än den skada som söktes avvärjas. Ett sådant hot kan antingen
  - i) komma från andra personer, eller
  - ii) utgöras av andra omständigheter som ligger utanför hans eller hennes kontroll.

2. Domstolen skall avgöra om de grunder för ansvarsfrihet som avses i denna stadga skall tillämpas i den aktuella saken.

3. Vid rättegången får Domstolen pröva andra ansvarsfrihetsgrunder än de som avses i punkt 1 i denna artikel då en sådan grund följer av tillämplig lag i enlighet med artikel 21. Det förfarande som skall gälla för prövning av sådana grunder skall närmare anges i bevis- och förfarandereglerna.

Artikel 32 Faktisk villfarelse eller rättsvillfarelse

1. Faktisk villfarelse får endast åberopas som grund för ansvarsfrihet, om den innebär att de subjektiva rekvisit som brottet förutsätter inte är uppfyllda.

2. Rättsvillfarelse i fråga om huruvida viss typ av gärning utgör ett brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion får inte åberopas som grund för ansvarsfrihet. En rättsvillfarelse får dock åberopas som grund för ansvarsfrihet, om den innebär att det subjektiva

rekvisit som brottet förutsätter inte är uppfyllda eller om artikel 33 är tillämplig.

Artikel 33 Befallning av förman och skyldighet att lyda

1. Den omständighet att ett brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion har utförts av någon på befallning av en regering eller en militär eller civil förman skall inte frita någon från rättsligt ansvar, såvida inte

- a) personen hade rättslig skyldighet att åtlyda befallningen från regeringen eller från förmannen i fråga, och
- b) personen inte visste att befallningen var rättsstridig, och
- c) befallningen inte var uppenbart rättsstridig.

2. I den mening som avses i denna artikel är en befallning att begå folkmord eller brott mot mänskligheten uppenbart rättsstridig.

DEL 7 STRAFF

Artikel 77 Tillämpliga straff

1. Med förbehåll för bestämmelserna i artikel 110 får Domstolen bestämma ett av följande straff för den som har fällts till ansvar för ett brott som avses i artikel 5 i denna stadga:

- a) Fängelse i ett bestämt antal år, dock högst 30 år.
- b) Livstids fängelse när så är motiverat av brottets utomordentliga svårhetsgrad och den dömdes personliga förhållanden.

2. Utöver fängelse får Domstolen bestämma

- a) böter i enlighet med de villkor som föreskrivs i bevis- och förfarandereglerna,
- b) förverkande av utbyte, egendom och tillgångar som direkt eller indirekt härrör från brottet utan att det skall inverka menligt på de rättigheter som tillkommer rättmätiga tredje män.

Artikel 78 Fastställande av straff

1. Vid fastställande av straff skall Domstolen i enlighet med bevis- och förfarandereglerna beakta sådana omständigheter som brottets svårhetsgrad och den dömdes personliga förhållanden.

2. När ett fängelsestraff bestäms, skall Domstolen avräkna den eventuella tid som tidigare har tillbringats i häkte i enlighet med Domstolens beslut. Domstolen får avräkna tid som på annat sätt har tillbringats i fängsligt förvar för en gärning med anknytning till brottet.

3. Om någon har fällts till ansvar för mer än ett brott, skall Domstolen fastställa straff för vart och ett av brotten och ett gemensamt straff med angivande av fängelsestraffets sammanlagda längd. Denna tid skall inte vara kortare än det högsta enskilda straff som fastställts och inte överstiga 30 års fängelse eller ett livstidsstraff enligt artikel 77.1 b.

Artikel 79 Förvaltningsfond

1. På beslut av stadgeparts församlingen skall en förvaltningsfond upprättas till förmån för personer som är offer för brott som omfattas av Domstolens jurisdiktion och deras anhöriga.

2. Domstolen får förordna att penningmedel och annan egendom som härrör från böter och förverkanden till följd av Domstolens beslut skall överföras till förvaltningsfonden.

3. Förvaltningsfonden skall förvaltas i enlighet med de villkor som skall fastställas av parts församlingen.

Artikel 80 Ingen inverkan på nationell tillämpning av straff och nationella lagar

Inget i denna del skall inverka på staternas tillämpning av straff som föreskrivs i deras nationella lag eller på lagen i stater där de straff som föreskrivs i denna del inte förekommer.

Convention on Cluster Munitions, Dublin den 30 maj 2008 (Konventionen om klusterammunition)

Förord

Frågan om en reglering av klusterammunition har varit föremål för diskussion under senare år i FN – inom ramen för 1980 års vapenkonvention. Det har dock ännu inte gått att nå nödvändig konsensus i frågan. I likhet med hanteringen av förbudet mot truppminor (vilket utmynnande i Ottawakonventionen) valde en grupp stater, FN-organisationer, Internationella rödakorskommittén och Koalitionen för klusterammunition (the Cluster Munitions Coalition) att försöka reglera klusterammunition i annat forum. Vid en konferens i Oslo i februari 2007 diskuterades således de humanitära problem som klusterammunition orsakar. Ambitionen var att under 2008 kunna anta ett juridiskt bindande instrument som förbjuder användning, produktion, försäljning och förvaring av klusterammunition samt att etablera ett system för samarbete kring frågor såsom behandling av dem som skadats av vapnet, röjning av utsatta områden, utbildning samt förstöring av vapenlager.

I maj 2008 hölls en diplomatkonferens i Dublin med över 100 stater närvarande. Konferensen antog Convention on Cluster Munitions (konventionen om klusterammunition). Konventionen syftar till ett omedelbart och villkorslöst förbud mot klusterammunition, såsom det definieras i konventionen. Parterna till konventionen förpliktar sig att inte använda, utveckla, producera, införskaffa, lagra, inneha eller försälja klusterammunition eller att bistå andra stater att göra så. Konventionen medger inga undantag från dessa förbud. Konven-

tionen öppnades för undertecknande i Oslo den 3 december 2008.

Sverige undertecknade konventionen den 3 december 2008. Det svenska ratificeringsarbetet pågår för närvarande (januari 2010) inom Regeringskansliet.

I enlighet med konventionens artikel 17 kommer konventionen att träda i kraft efter det att 30 stater har ratificerat konventionen.

Convention on Cluster Munitions

The States Parties to this Convention,

Deeply concerned that civilian populations and individual civilians continue to bear the brunt of armed conflict,

Determined to put an end for all time to the suffering and casualties caused by cluster munitions at the time of their use, when they fail to function as intended or when they are abandoned,

Concerned that cluster munition remnants kill or maim civilians, including women and children, obstruct economic and social development, including through the loss of livelihood, impede post-conflict rehabilitation and reconstruction, delay or prevent the return of refugees and internally displaced persons, can negatively impact on national and international peace-building and humanitarian assistance efforts, and have other severe consequences that can persist for many years after use,

Deeply concerned also at the dangers presented by the large national stockpiles of cluster munitions retained for operational use and determined to ensure their rapid destruction,

Believing it necessary to contribute effectively in an efficient, coordinated manner to resolving the challenge of removing cluster munition remnants located throughout the world, and to ensure their destruction,

Determined also to ensure the full realisation of the rights of all cluster munition victims and recognising their inherent dignity,

Resolved to do their utmost in providing assistance to cluster munition victims, including medical care, rehabilitation and psychological support, as well as providing for their social and economic inclusion,

Recognising the need to provide age- and gender-sensitive assistance to cluster munition victims and to address the special needs of vulnerable groups,

Bearing in mind the Convention on the Rights of Persons with Disabilities which, inter alia, requires that States Parties to that Convention undertake to ensure and promote the full realisation of all human rights and fundamental freedoms of all persons with disabilities without discrimination of any kind on the basis of disability,

Mindful of the need to coordinate adequately efforts undertaken in various fora to address the rights and needs of victims of various types of weapons, and resolved to avoid discrimination among victims of various types of weapons,

Reaffirming that in cases not covered by this Convention or by other international agreements, civilians and combatants remain under the protection and authority of the principles of international law, derived from established custom, from the principles of humanity and from the dictates of public conscience,

Resolved also that armed groups distinct from the armed forces of a State shall not, under any circumstances, be permitted to engage in any activity prohibited to a State Party to this Convention,

Welcoming the very broad international support for the international norm prohibiting anti-personnel mines, enshrined in the 1997 Convention on the Prohibition of the Use, Stockpiling, Production and Transfer of Anti-Personnel Mines and on Their Destruction,

Welcoming also the adoption of the Protocol on Explosive Remnants of War, annexed to the Convention on Prohibitions or Restrictions on the Use of Certain Conventional Weapons Which May be Deemed to be Excessively Injurious or to Have Indiscriminate Effects, and its entry into force on 12 November 2006, and wishing to enhance the protection of civilians from the effects of cluster munition remnants in post-conflict environments,

Bearing in mind also United Nations Security Council Resolution 1325 on women, peace and security and United Nations Security Council Resolution 1612 on children in armed conflict, Welcoming further the steps taken nationally, regionally and globally in recent years aimed at prohibiting, restricting or suspending the use, stockpiling, production and transfer of cluster munitions,

Stressing the role of public conscience in furthering the principles of humanity as evidenced by the global call for an end to civilian suffering caused by cluster munitions and *recognising* the efforts to that end undertaken by the United Nations, the International Committee of the Red Cross, the Cluster Munition Coalition and numerous other non-governmental organisations around the world,

Reaffirming the Declaration of the Oslo Conference on Cluster Munitions, by which, *inter alia*, States recognised the grave consequences caused by the use of cluster munitions and committed themselves to conclude by 2008 a legally binding instrument that would prohibit the use, production, transfer and stockpiling of cluster munitions that cause unacceptable harm to civilians, and would establish a framework for cooperation and assistance that ensures adequate provision of care and rehabilitation for victims, clearance of contaminated areas, risk reduction education and destruction of stockpiles,

Emphasising the desirability of attracting the adherence of all States to this Convention, and *determined* to work strenuously towards the promotion of its universalisation and its full implementation,

Basing themselves on the principles and rules of international humanitarian law, in particular the principle that the right of parties to an armed conflict to choose methods or means of warfare is not unlimited, and the rules that the parties to a conflict shall at all times distinguish between the civilian population and combatants and between civilian objects and military objectives and accordingly direct their operations against military objectives only, that in the conduct of military operations constant care shall be taken to spare the civilian population, civilians and civilian objects and that the civilian population and individual civilians enjoy general protection against dangers arising from military operations,

HAVE AGREED as follows:

Article 1   General obligations and scope of application

1. Each State Party undertakes never under any circumstances to:

- (a) Use cluster munitions;
- (b) Develop, produce, otherwise acquire, stockpile, retain or transfer to anyone, directly or indirectly, cluster munitions;

- (c) Assist, encourage or induce anyone to engage in any activity prohibited to a State Party under this Convention.

2. Paragraph 1 of this Article applies, *mutatis mutandis*, to explosive bomblets that are specifically designed to be dispersed or released from dispensers affixed to aircraft.

3. This Convention does not apply to mines.

Article 2 Definitions

For the purposes of this Convention:

1. "Cluster munition victims" means all persons who have been killed or suffered physical or psychological injury, economic loss, social marginalisation or substantial impairment of the realisation of their rights caused by the use of cluster munitions. They include those persons directly impacted by cluster munitions as well as their affected families and communities;

2. "Cluster munition" means a conventional munition that is designed to disperse or release explosive submunitions each weighing less than 20 kilograms, and includes those explosive submunitions. It does not mean the following:

- (a) A munition or submunition designed to dispense flares, smoke, pyrotechnics or chaff; or a munition designed exclusively for an air defence role;
- (b) A munition or submunition designed to produce electrical or electronic effects;
- (c) A munition that, in order to avoid indiscriminate area effects and the risks posed by unexploded submunitions, has all of the following characteristics:
  - (i) Each munition contains fewer than ten explosive submunitions;
  - (ii) Each explosive submunition weighs more than four kilograms;
  - (iii) Each explosive submunition is designed to detect and engage a single target object;
  - (iv) Each explosive submunition is equipped with an electronic selfdestruction mechanism;
  - (v) Each explosive submunition is equipped with an electronic selfdeactivating feature;

3. "Explosive submunition" means a conventional munition that in order to perform its task is dispersed or released by a cluster

munition and is designed to function by detonating an explosive charge prior to, on or after impact;

4. "Failed cluster munition" means a cluster munition that has been fired, dropped, launched, projected or otherwise delivered and which should have dispersed or released its explosive submunitions but failed to do so;

5. "Unexploded submunition" means an explosive submunition that has been dispersed or released by, or otherwise separated from, a cluster munition and has failed to explode as intended;

6. "Abandoned cluster munitions" means cluster munitions or explosive submunitions that have not been used and that have been left behind or dumped, and that are no longer under the control of the party that left them behind or dumped them. They may or may not have been prepared for use;

7. "Cluster munition remnants" means failed cluster munitions, abandoned cluster munitions, unexploded submunitions and unexploded bomblets;

8. "Transfer" involves, in addition to the physical movement of cluster munitions into or from national territory, the transfer of title to and control over cluster munitions, but does not involve the transfer of territory containing cluster munition remnants;

9. "Self-destruction mechanism" means an incorporated automatically functioning mechanism which is in addition to the primary initiating mechanism of the munition and which secures the destruction of the munition into which it is incorporated;

10. "Self-deactivating" means automatically rendering a munition inoperable by means of the irreversible exhaustion of a component, for example a battery, that is essential to the operation of the munition;

11. "Cluster munition contaminated area" means an area known or suspected to contain cluster munition remnants;

12. "Mine" means a munition designed to be placed under, on or near the ground or other surface area and to be exploded by the presence, proximity or contact of a person or a vehicle;

13. "Explosive bomblet" means a conventional munition, weighing less than 20 kilograms, which is not self-propelled and which, in order to perform its task, is dispersed or released by a dispenser, and is designed to function by detonating an explosive charge prior to, on or after impact;

14. "Dispenser" means a container that is designed to disperse or release explosive bomblets and which is affixed to an aircraft at the time of dispersal or release;

15. "Unexploded bomblet" means an explosive bomblet that has been dispersed, released or otherwise separated from a dispenser and has failed to explode as intended.

Article 3 Storage and stockpile destruction

1. Each State Party shall, in accordance with national regulations, separate all cluster munitions under its jurisdiction and control from munitions retained for operational use and mark them for the purpose of destruction.

2. Each State Party undertakes to destroy or ensure the destruction of all cluster munitions referred to in paragraph 1 of this Article as soon as possible but not later than eight years after the entry into force of this Convention for that State Party. Each State Party undertakes to ensure that destruction methods comply with applicable international standards for protecting public health and the environment.

3. If a State Party believes that it will be unable to destroy or ensure the destruction of all cluster munitions referred to in paragraph 1 of this Article within eight years of entry into force of this Convention for that State Party it may submit a request to a Meeting of States Parties or a Review Conference for an extension of the deadline for completing the destruction of such cluster munitions by a period of up to four years. A State Party may, in exceptional circumstances, request additional extensions of up to four years. The requested extensions shall not exceed the number of years strictly necessary for that State Party to complete its obligations under paragraph 2 of this Article.

4. Each request for an extension shall set out:

- (a) The duration of the proposed extension;
- (b) A detailed explanation of the proposed extension, including the financial and technical means available to or required by the State Party for the destruction of all cluster munitions referred to in paragraph 1 of this Article and, where applicable, the exceptional circumstances justifying it;
- (c) A plan for how and when stockpile destruction will be completed;

- (d) The quantity and type of cluster munitions and explosive submunitions held at the entry into force of this Convention for that State Party and any additional cluster munitions or explosive submunitions discovered after such entry into force;
- (e) The quantity and type of cluster munitions and explosive submunitions destroyed during the period referred to in paragraph 2 of this Article; and
- (f) The quantity and type of cluster munitions and explosive submunitions remaining to be destroyed during the proposed extension and the annual destruction rate expected to be achieved.

5. The Meeting of States Parties or the Review Conference shall, taking into consideration the factors referred to in paragraph 4 of this Article, assess the request and decide by a majority of votes of States Parties present and voting whether to grant the request for an extension. The States Parties may decide to grant a shorter extension than that requested and may propose benchmarks for the extension, as appropriate. A request for an extension shall be submitted a minimum of nine months prior to the Meeting of States Parties or the Review Conference at which it is to be considered.

6. Notwithstanding the provisions of Article 1 of this Convention, the retention or acquisition of a limited number of cluster munitions and explosive submunitions for the development of and training in cluster munition and explosive submunition detection, clearance or destruction techniques, or for the development of cluster munition counter-measures, is permitted. The amount of explosive submunitions retained or acquired shall not exceed the minimum number absolutely necessary for these purposes.

7. Notwithstanding the provisions of Article 1 of this Convention, the transfer of cluster munitions to another State Party for the purpose of destruction, as well as for the purposes described in paragraph 6 of this Article, is permitted.

8. States Parties retaining, acquiring or transferring cluster munitions or explosive submunitions for the purposes described in paragraphs 6 and 7 of this Article shall submit a detailed report on the planned and actual use of these cluster munitions and explosive submunitions and their type, quantity and lot numbers. If cluster munitions or explosive submunitions are transferred to another

State Party for these purposes, the report shall include reference to the receiving party. Such a report shall be prepared for each year during which a State Party retained, acquired or transferred cluster munitions or explosive submunitions and shall be submitted to the Secretary-General of the United Nations no later than 30 April of the following year.

Article 4 Clearance and destruction of cluster munition remnants and risk reduction education

1. Each State Party undertakes to clear and destroy, or ensure the clearance and destruction of, cluster munition remnants located in cluster munition contaminated areas under its jurisdiction or control, as follows:

- (a) Where cluster munition remnants are located in areas under its jurisdiction or control at the date of entry into force of this Convention for that State Party, such clearance and destruction shall be completed as soon as possible but not later than ten years from that date;
- (b) Where, after entry into force of this Convention for that State Party, cluster munitions have become cluster munition remnants located in areas under its jurisdiction or control, such clearance and destruction must be completed as soon as possible but not later than ten years after the end of the active hostilities during which such cluster munitions became cluster munition remnants; and
- (c) Upon fulfilling either of its obligations set out in subparagraphs (a) and (b) of this paragraph, that State Party shall make a declaration of compliance to the next Meeting of States Parties.

2. In fulfilling its obligations under paragraph 1 of this Article, each State Party shall take the following measures as soon as possible, taking into consideration the provisions of Article 6 of this Convention regarding international cooperation and assistance:

- (a) Survey, assess and record the threat posed by cluster munition remnants, making every effort to identify all cluster munition contaminated areas under its jurisdiction or control;
- (b) Assess and prioritise needs in terms of marking, protection of civilians, clearance and destruction, and take steps to mobilise

resources and develop a national plan to carry out these activities, building, where appropriate, upon existing structures, experiences and methodologies;

- (c) Take all feasible steps to ensure that all cluster munition contaminated areas under its jurisdiction or control are perimeter-marked, monitored and protected by fencing or other means to ensure the effective exclusion of civilians. Warning signs based on methods of marking readily recognisable by the affected community should be utilised in the marking of suspected hazardous areas. Signs and other hazardous area boundary markers should, as far as possible, be visible, legible, durable and resistant to environmental effects and should clearly identify which side of the marked boundary is considered to be within the cluster munition contaminated areas and which side is considered to be safe;
- (d) Clear and destroy all cluster munition remnants located in areas under its jurisdiction or control; and
- (e) Conduct risk reduction education to ensure awareness among civilians living in or around cluster munition contaminated areas of the risks posed by such remnants.

3. In conducting the activities referred to in paragraph 2 of this Article, each State Party shall take into account international standards, including the International Mine Action Standards (IMAS).

4. This paragraph shall apply in cases in which cluster munitions have been used or abandoned by one State Party prior to entry into force of this Convention for that State Party and have become cluster munition remnants that are located in areas under the jurisdiction or control of another State Party at the time of entry into force of this Convention for the latter.

- (a) In such cases, upon entry into force of this Convention for both States Parties, the former State Party is strongly encouraged to provide, *inter alia*, technical, financial, material or human resources assistance to the latter State Party, either bilaterally or through a mutually agreed third party, including through the United Nations system or other relevant organisations, to facilitate the marking, clearance and destruction of such cluster munition remnants.
- (b) Such assistance shall include, where available, information on types and quantities of the cluster munitions used, precise

locations of cluster munition strikes and areas in which cluster munition remnants are known to be located.

5. If a State Party believes that it will be unable to clear and destroy or ensure the clearance and destruction of all cluster munition remnants referred to in paragraph 1 of this Article within ten years of the entry into force of this Convention for that State Party, it may submit a request to a Meeting of States Parties or a Review Conference for an extension of the deadline for completing the clearance and destruction of such cluster munition remnants by a period of up to five years. The requested extension shall not exceed the number of years strictly necessary for that State Party to complete its obligations under paragraph 1 of this Article.

6. A request for an extension shall be submitted to a Meeting of States Parties or a Review Conference prior to the expiry of the time period referred to in paragraph 1 of this Article for that State Party. Each request shall be submitted a minimum of nine months prior to the Meeting of States Parties or Review Conference at which it is to be considered. Each request shall set out:

- (a) The duration of the proposed extension;
- (b) A detailed explanation of the reasons for the proposed extension, including the financial and technical means available to and required by the State Party for the clearance and destruction of all cluster munition remnants during the proposed extension;
- (c) The preparation of future work and the status of work already conducted under national clearance and demining programmes during the initial ten year period referred to in paragraph 1 of this Article and any subsequent extensions;
- (d) The total area containing cluster munition remnants at the time of entry into force of this Convention for that State Party and any additional areas containing cluster munition remnants discovered after such entry into force;
- (e) The total area containing cluster munition remnants cleared since entry into force of this Convention;
- (f) The total area containing cluster munition remnants remaining to be cleared during the proposed extension;
- (g) The circumstances that have impeded the ability of the State Party to destroy all cluster munition remnants located in areas under its jurisdiction or control during the initial ten year

period referred to in paragraph 1 of this Article, and those that may impede this ability during the proposed extension;

- (h) The humanitarian, social, economic and environmental implications of the proposed extension; and
- (i) Any other information relevant to the request for the proposed extension.

7. The Meeting of States Parties or the Review Conference shall, taking into consideration the factors referred to in paragraph 6 of this Article, including, *inter alia*, the quantities of cluster munition remnants reported, assess the request and decide by a majority of votes of States Parties present and voting whether to grant the request for an extension. The States Parties may decide to grant a shorter extension than that requested and may propose benchmarks for the extension, as appropriate.

8. Such an extension may be renewed by a period of up to five years upon the submission of a new request, in accordance with paragraphs 5, 6 and 7 of this Article. In requesting a further extension a State Party shall submit relevant additional information on what has been undertaken during the previous extension granted pursuant to this Article.

Article 5   *Victim assistance*

1. Each State Party with respect to cluster munition victims in areas under its jurisdiction or control shall, in accordance with applicable international humanitarian and human rights law, adequately provide age- and gender-sensitive assistance, including medical care, rehabilitation and psychological support, as well as provide for their social and economic inclusion. Each State Party shall make every effort to collect reliable relevant data with respect to cluster munition victims.

2. In fulfilling its obligations under paragraph 1 of this Article each State Party shall:

- (a) Assess the needs of cluster munition victims;
- (b) Develop, implement and enforce any necessary national laws and policies;
- (c) Develop a national plan and budget, including timeframes to carry out these activities, with a view to incorporating them within the existing national disability, development and human rights frameworks and mechanisms, while respecting the specific role and contribution of relevant actors;

- (d) Take steps to mobilise national and international resources;
- (e) Not discriminate against or among cluster munition victims, or between cluster munition victims and those who have suffered injuries or disabilities from other causes; differences in treatment should be based only on medical, rehabilitative, psychological or socio-economic needs;
- (f) Closely consult with and actively involve cluster munition victims and their representative organisations;
- (g) Designate a focal point within the government for coordination of matters relating to the implementation of this Article; and
- (h) Strive to incorporate relevant guidelines and good practices including in the areas of medical care, rehabilitation and psychological support, as well as social and economic inclusion.

Article 6 International cooperation and assistance

1. In fulfilling its obligations under this Convention each State Party has the right to seek and receive assistance.

2. Each State Party in a position to do so shall provide technical, material and financial assistance to States Parties affected by cluster munitions, aimed at the implementation of the obligations of this Convention. Such assistance may be provided, inter alia, through the United Nations system, international, regional or national organisations or institutions, non-governmental organisations or institutions, or on a bilateral basis.

3. Each State Party undertakes to facilitate and shall have the right to participate in the fullest possible exchange of equipment and scientific and technological information concerning the implementation of this Convention. The States Parties shall not impose undue restrictions on the provision and receipt of clearance and other such equipment and related technological information for humanitarian purposes.

4. In addition to any obligations it may have pursuant to paragraph 4 of Article 4 of this Convention, each State Party in a position to do so shall provide assistance for clearance and destruction of cluster munition remnants and information concerning various means and technologies related to clearance of cluster munitions, as well as lists of experts, expert agencies or national

points of contact on clearance and destruction of cluster munition remnants and related activities.

5. Each State Party in a position to do so shall provide assistance for the destruction of stockpiled cluster munitions, and shall also provide assistance to identify, assess and prioritise needs and practical measures in terms of marking, risk reduction education, protection of civilians and clearance and destruction as provided in Article 4 of this Convention.

6. Where, after entry into force of this Convention, cluster munitions have become cluster munition remnants located in areas under the jurisdiction or control of a State Party, each State Party in a position to do so shall urgently provide emergency assistance to the affected State Party.

7. Each State Party in a position to do so shall provide assistance for the implementation of the obligations referred to in Article 5 of this Convention to adequately provide age- and gender-sensitive assistance, including medical care, rehabilitation and psychological support, as well as provide for social and economic inclusion of cluster munition victims. Such assistance may be provided, *inter alia*, through the United Nations system, international, regional or national organisations or institutions, the International Committee of the Red Cross, national Red Cross and Red Crescent Societies and their International Federation, non-governmental organisations or on a bilateral basis.

8. Each State Party in a position to do so shall provide assistance to contribute to the economic and social recovery needed as a result of cluster munition use in affected States Parties.

9. Each State Party in a position to do so may contribute to relevant trust funds in order to facilitate the provision of assistance under this Article.

10. Each State Party that seeks and receives assistance shall take all appropriate measures in order to facilitate the timely and effective implementation of this Convention, including facilitation of the entry and exit of personnel, materiel and equipment, in a manner consistent with national laws and regulations, taking into consideration international best practices.

11. Each State Party may, with the purpose of developing a national action plan, request the United Nations system, regional organisations, other States Parties or other competent intergovernmental or non-governmental institutions to assist its authorities to determine, *inter alia*:

- (a) The nature and extent of cluster munition remnants located in areas under its jurisdiction or control;
- (b) The financial, technological and human resources required for the implementation of the plan;
- (c) The time estimated as necessary to clear and destroy all cluster munition remnants located in areas under its jurisdiction or control;
- (d) Risk reduction education programmes and awareness activities to reduce the incidence of injuries or deaths caused by cluster munition remnants;
- (e) Assistance to cluster munition victims; and
- (f) The coordination relationship between the government of the State Party concerned and the relevant governmental, inter-governmental or non-governmental entities that will work in the implementation of the plan.

12. States Parties giving and receiving assistance under the provisions of this Article shall cooperate with a view to ensuring the full and prompt implementation of agreed assistance programmes.

Article 7   Transparency measures

1. Each State Party shall report to the Secretary-General of the United Nations as soon as practicable, and in any event not later than 180 days after the entry into force of this Convention for that State Party, on:

- (a) The national implementation measures referred to in Article 9 of this Convention;
- (b) The total of all cluster munitions, including explosive sub-munitions, referred to in paragraph 1 of Article 3 of this Convention, to include a breakdown of their type, quantity and, if possible, lot numbers of each type;
- (c) The technical characteristics of each type of cluster munition produced by that State Party prior to entry into force of this Convention for it, to the extent known, and those currently owned or possessed by it, giving, where reasonably possible, such categories of information as may facilitate identification and clearance of cluster munitions; at a minimum, this information shall include the dimensions, fusing, explosive content, metallic content, colour photographs and other

- information that may facilitate the clearance of cluster munition remnants;
- (d) The status and progress of programmes for the conversion or decommissioning of production facilities for cluster munitions;
  - (e) The status and progress of programmes for the destruction, in accordance with Article 3 of this Convention, of cluster munitions, including explosive submunitions, with details of the methods that will be used in destruction, the location of all destruction sites and the applicable safety and environmental standards to be observed;
  - (f) The types and quantities of cluster munitions, including explosive submunitions, destroyed in accordance with Article 3 of this Convention, including details of the methods of destruction used, the location of the destruction sites and the applicable safety and environmental standards observed;
  - (g) Stockpiles of cluster munitions, including explosive submunitions, discovered after reported completion of the programme referred to in sub-paragraph (e) of this paragraph, and plans for their destruction in accordance with Article 3 of this Convention;
  - (h) To the extent possible, the size and location of all cluster munition contaminated areas under its jurisdiction or control, to include as much detail as possible regarding the type and quantity of each type of cluster munition remnant in each such area and when they were used;
  - (i) The status and progress of programmes for the clearance and destruction of all types and quantities of cluster munition remnants cleared and destroyed in accordance with Article 4 of this Convention, to include the size and location of the cluster munition contaminated area cleared and a breakdown of the quantity of each type of cluster munition remnant cleared and destroyed;
  - (j) The measures taken to provide risk reduction education and, in particular, an immediate and effective warning to civilians living in cluster munition contaminated areas under its jurisdiction or control;
  - (k) The status and progress of implementation of its obligations under Article 5 of this Convention to adequately provide age- and gendersensitive assistance, including medical care, rehabilitation and psychological support, as well as provide for

social and economic inclusion of cluster munition victims and to collect reliable relevant data with respect to cluster munition victims;

- (l) The name and contact details of the institutions mandated to provide information and to carry out the measures described in this paragraph;
- (m) The amount of national resources, including financial, material or in kind, allocated to the implementation of Articles 3, 4 and 5 of this Convention; and
- (n) The amounts, types and destinations of international cooperation and assistance provided under Article 6 of this Convention.

2. The information provided in accordance with paragraph 1 of this Article shall be updated by the States Parties annually, covering the previous calendar year, and reported to the Secretary-General of the United Nations not later than 30 April of each year.

3. The Secretary-General of the United Nations shall transmit all such reports received to the States Parties.

Article 8 Facilitation and clarification of compliance

1. The States Parties agree to consult and cooperate with each other regarding the implementation of the provisions of this Convention and to work together in a spirit of cooperation to facilitate compliance by States Parties with their obligations under this Convention.

2. If one or more States Parties wish to clarify and seek to resolve questions relating to a matter of compliance with the provisions of this Convention by another State Party, it may submit, through the Secretary-General of the United Nations, a Request for Clarification of that matter to that State Party. Such a request shall be accompanied by all appropriate information. Each State Party shall refrain from unfounded Requests for Clarification, care being taken to avoid abuse. A State Party that receives a Request for Clarification shall provide, through the Secretary-General of the United Nations, within 28 days to the requesting State Party all information that would assist in clarifying the matter.

3. If the requesting State Party does not receive a response through the Secretary-General of the United Nations within that time period, or deems the response to the Request for Clarification

to be unsatisfactory, it may submit the matter through the Secretary-General of the United Nations to the next Meeting of States Parties. The Secretary-General of the United Nations shall transmit the submission, accompanied by all appropriate information pertaining to the Request for Clarification, to all States Parties. All such information shall be presented to the requested State Party which shall have the right to respond.

4. Pending the convening of any Meeting of States Parties, any of the States Parties concerned may request the Secretary-General of the United Nations to exercise his or her good offices to facilitate the clarification requested.

5. Where a matter has been submitted to it pursuant to paragraph 3 of this Article, the Meeting of States Parties shall first determine whether to consider that matter further, taking into account all information submitted by the States Parties concerned. If it does so determine, the Meeting of States Parties may suggest to the States Parties concerned ways and means further to clarify or resolve the matter under consideration, including the initiation of appropriate procedures in conformity with international law. In circumstances where the issue at hand is determined to be due to circumstances beyond the control of the requested State Party, the Meeting of States Parties may recommend appropriate measures, including the use of cooperative measures referred to in Article 6 of this Convention.

6. In addition to the procedures provided for in paragraphs 2 to 5 of this Article, the Meeting of States Parties may decide to adopt such other general procedures or specific mechanisms for clarification of compliance, including facts, and resolution of instances of non-compliance with the provisions of this Convention as it deems appropriate.

Article 9 National implementation measures

Each State Party shall take all appropriate legal, administrative and other measures to implement this Convention, including the imposition of penal sanctions to prevent and suppress any activity prohibited to a State Party under this Convention undertaken by persons or on territory under its jurisdiction or control.

Article 10 Settlement of disputes

1. When a dispute arises between two or more States Parties relating to the interpretation or application of this Convention, the States Parties concerned shall consult together with a view to the expeditious settlement of the dispute by negotiation or by other peaceful means of their choice, including recourse to the Meeting of States Parties and referral to the International Court of Justice in conformity with the Statute of the Court.

2. The Meeting of States Parties may contribute to the settlement of the dispute by whatever means it deems appropriate, including offering its good offices, calling upon the States Parties concerned to start the settlement procedure of their choice and recommending a time-limit for any agreed procedure.

Article 11 Meetings of States Parties

1. The States Parties shall meet regularly in order to consider and, where necessary, take decisions in respect of any matter with regard to the application or implementation of this Convention, including:

- (a) The operation and status of this Convention;
- (b) Matters arising from the reports submitted under the provisions of this Convention;
- (c) International cooperation and assistance in accordance with Article 6 of this Convention;
- (d) The development of technologies to clear cluster munition remnants;
- (e) Submissions of States Parties under Articles 8 and 10 of this Convention; and
- (f) Submissions of States Parties as provided for in Articles 3 and 4 of this Convention.

2. The first Meeting of States Parties shall be convened by the Secretary-General of the United Nations within one year of entry into force of this Convention. The subsequent meetings shall be convened by the Secretary-General of the United Nations annually until the first Review Conference.

3. States not party to this Convention, as well as the United Nations, other relevant international organisations or institutions, regional organisations, the International Committee of the Red Cross, the International Federation of Red Cross and Red

Crescent Societies and relevant non-governmental organisations may be invited to attend these meetings as observers in accordance with the agreed rules of procedure.

Article 12 Review Conferences

1. A Review Conference shall be convened by the Secretary-General of the United Nations five years after the entry into force of this Convention. Further Review Conferences shall be convened by the Secretary-General of the United Nations if so requested by one or more States Parties, provided that the interval between Review Conferences shall in no case be less than five years. All States Parties to this Convention shall be invited to each Review Conference.

2. The purpose of the Review Conference shall be:

- (a) To review the operation and status of this Convention;
- (b) To consider the need for and the interval between further Meetings of States Parties referred to in paragraph 2 of Article 11 of this Convention; and
- (c) To take decisions on submissions of States Parties as provided for in Articles 3 and 4 of this Convention.

3. States not party to this Convention, as well as the United Nations, other relevant international organisations or institutions, regional organisations, the International Committee of the Red Cross, the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies and relevant non-governmental organisations may be invited to attend each Review Conference as observers in accordance with the agreed rules of procedure.

Article 13 Amendments

1. At any time after its entry into force any State Party may propose amendments to this Convention. Any proposal for an amendment shall be communicated to the Secretary-General of the United Nations, who shall circulate it to all States Parties and shall seek their views on whether an Amendment Conference should be convened to consider the proposal. If a majority of the States Parties notify the Secretary-General of the United Nations no later than 90 days after its circulation that they support further consideration of the proposal, the Secretary-General of the United

Nations shall convene an Amendment Conference to which all States Parties shall be invited.

2. States not party to this Convention, as well as the United Nations, other relevant international organisations or institutions, regional organisations, the International Committee of the Red Cross, the International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies and relevant non-governmental organisations may be invited to attend each Amendment Conference as observers in accordance with the agreed rules of procedure.

3. The Amendment Conference shall be held immediately following a Meeting of States Parties or a Review Conference unless a majority of the States Parties request that it be held earlier.

4. Any amendment to this Convention shall be adopted by a majority of twothirds of the States Parties present and voting at the Amendment Conference. The Depositary shall communicate any amendment so adopted to all States.

5. An amendment to this Convention shall enter into force for States Parties that have accepted the amendment on the date of deposit of acceptances by a majority of the States which were Parties at the date of adoption of the amendment. Thereafter it shall enter into force for any remaining State Party on the date of deposit of its instrument of acceptance.

Article 14 Costs and administrative tasks

1. The costs of the Meetings of States Parties, the Review Conferences and the Amendment Conferences shall be borne by the States Parties and States not party to this Convention participating therein, in accordance with the United Nations scale of assessment adjusted appropriately.

2. The costs incurred by the Secretary-General of the United Nations under Articles 7 and 8 of this Convention shall be borne by the States Parties in accordance with the United Nations scale of assessment adjusted appropriately.

3. The performance by the Secretary-General of the United Nations of administrative tasks assigned to him or her under this Convention is subject to an appropriate United Nations mandate.

Article 15 Signature

This Convention, done at Dublin on 30 May 2008, shall be open for signature at Oslo by all States on 3 December 2008 and there-

after at United Nations Headquarters in New York until its entry into force.

Article 16 Ratification, acceptance, approval or accession

1. This Convention is subject to ratification, acceptance or approval by the Signatories.

2. It shall be open for accession by any State that has not signed the Convention.

3. The instruments of ratification, acceptance, approval or accession shall be deposited with the Depositary.

Article 17 Entry into force

1. This Convention shall enter into force on the first day of the sixth month after the month in which the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession has been deposited.

2. For any State that deposits its instrument of ratification, acceptance, approval or accession after the date of the deposit of the thirtieth instrument of ratification, acceptance, approval or accession, this Convention shall enter into force on the first day of the sixth month after the date on which that State has deposited its instrument of ratification, acceptance, approval or accession.

Article 18 Provisional application

Any State may, at the time of its ratification, acceptance, approval or accession, declare that it will apply provisionally Article 1 of this Convention pending its entry into force for that State.

Article 19 Reservations

The Articles of this Convention shall not be subject to reservations.

Article 20 Duration and withdrawal

1. This Convention shall be of unlimited duration.

2. Each State Party shall, in exercising its national sovereignty, have the right to withdraw from this Convention. It shall give notice of such withdrawal to all other States Parties, to the Depositary and to the United Nations Security Council. Such instrument of withdrawal shall include a full explanation of the reasons motivating withdrawal.

3. Such withdrawal shall only take effect six months after the receipt of the instrument of withdrawal by the Depositary. If, however, on the expiry of that sixmonth period, the withdrawing State Party is engaged in an armed conflict, the withdrawal shall not take effect before the end of the armed conflict.

Article 21 Relations with States not party to this Convention

1. Each State Party shall encourage States not party to this Convention to ratify, accept, approve or accede to this Convention, with the goal of attracting the adherence of all States to this Convention.

2. Each State Party shall notify the governments of all States not party to this Convention, referred to in paragraph 3 of this Article, of its obligations under this Convention, shall promote the norms it establishes and shall make its best efforts to discourage States not party to this Convention from using cluster munitions.

3. Notwithstanding the provisions of Article 1 of this Convention and in accordance with international law, States Parties, their military personnel or nationals, may engage in military cooperation and operations with States not party to this Convention that might engage in activities prohibited to a State Party.

4. Nothing in paragraph 3 of this Article shall authorise a State Party:

- (a) To develop, produce or otherwise acquire cluster munitions;
- (b) To itself stockpile or transfer cluster munitions;
- (c) To itself use cluster munitions; or
- (d) To expressly request the use of cluster munitions in cases where the
- (e) choice of munitions used is within its exclusive control.

Article 22 Depositary

The Secretary-General of the United Nations is hereby designated as the Depositary of this Convention.

Article 23 Authentic texts

The Arabic, Chinese, English, French, Russian and Spanish texts of this Convention shall be equally authentic.

Del II

Övriga dokument

Brottsbalken

Förord

I 22 kap. brottsbalken finns bestämmelser om landsförräderi m.m. I 6 § regleras brottet folkrättsbrott, dvs. överträdelser av den humanitära rätten. Bestämmelserna gäller både för enskild krigsman och för hans eller hennes förman (befälsansvar). Är brottet grovt är straffet fängelse i arton år eller på livstid.

6 a och b §§ förbjuder användning, utveckling, produktion och innehav av kemiska vapen respektive antipersonella minor (truppminor) och är en följd av den svenska anslutningen till C-vapenkonventionen respektive Ottawakonventionen.

Bestämmelserna aktualiseras p.g.a. sin delvis generella karaktär i förhållande till flera av de konventioner som presenterats i denna samling, och även i förhållande till gällande sedvanerätt. Särskild hänvisning till dessa bestämmelser har därför inte gjorts under varje enskild konvention där de utgör en del av det svenska genomförandet av konventionen.

Med anledning av Sveriges tillträde till Romstadgan föreslog Internationella straffrättsutredningen i sitt betänkande Internationella brott och svensk jurisdiktion (SOU 2002:98) att det, med bestämmelserna i Romstadgan som förebild, borde införas en ny svensk lag om internationella brott. Utredningen föreslog att det i den lagen ska införas nya straffbestämmelser om folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser samt att svensk domstol ska vara behörig att döma för dessa brott oberoende av var eller av vem de begåtts. Enligt förslaget ska brotten vidare undantas från reglerna om preskription.

Översynen föranledde också förslag till upphävande av lagen (1964:169) om straff för folkmord och ändring av bestämmelsen om folkrättsbrott i 22 kap. 6 § brottsbalken. Föreslagna författningsändringar har dock inte genomförts (november

2009) utan bereds ännu inom Regeringskansliet. Se även förordet till Romstadgan.

Brottsbalken utfärdades den 21 december 1962

22 kap 6 §

Riksdagsbehandling: prop. 1962:10, bet.1LU 1962:42,43; rskr. 1962:390, ändringar i prop. 1985/86:9, prop. 1994/95:7 och prop. 2008/09:118

Publicering: SFS 1962:700. Senast ändrad genom SFS 2009:396

22 kap. 6 a §

Riksdagsbehandling: prop. 1993/94:120, ändringar i prop. 2008/09:11

Publicering: SFS 1994:119. Senast ändrad genom SFS 2009:396

22 kap. 6b §

Riksdagsbehandling: prop. 1997/98:175, ändringar i prop. 2008/09:118

Publicering: SFS 1998:1703. Senast ändrad genom SFS 2009:396

UTDRAG – från 22 kapitlet brottsbalken

---

22 kap. Om landsförräderi m.m.

6 § Den som gör sig skyldig till en svår överträdelse av något sådant avtal med främmande makt eller någon sådan allmänt erkänd grundsats, som rör den internationella humanitära rätten i väpnade konflikter, döms för *folkrättsbrott* till fängelse i högst fyra år. Sådana svåra överträdelser är bland andra

1. att använda stridsmedel som är förbjudna enligt folkrätten,
2. att missbruka Förenta nationernas kännetecken, kännetecken som avses i lagen (1953:771) om skydd för vissa internationella sjukvårdsbeteckningar m.m., parlamentära flaggor eller andra internationellt erkända kännetecken eller att med hjälp av förrädiskt förfarande av något annat slag döda eller skada en motståndare,
3. att anfälla civilpersoner eller den som är försatt ur stridbart skick,
4. att inleda ett urskillningslöst anfall med vetskap om att anfallet kommer att förorsaka synnerligen svåra förluster eller skador på civilpersoner eller civil egendom,

5. att inleda anfall mot anläggningar eller installationer som åtnjuter särskilt folkrättsligt skydd,

6. att tillfoga av folkrätten särskilt skyddade personer allvarligt lidande, att tvinga krigsfångar eller civilpersoner att tjänstgöra hos deras motparts väpnade styrkor eller att i strid mot folkrätten beröva civilpersoner friheten,

7. att, i andra fall än som anges i 1–6, godtyckligt och i stor omfattning förstöra eller tillägna sig egendom som åtnjuter ett särskilt folkrättsligt skydd.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om det har förövats genom ett stort antal skilda handlingar eller om många människor dödats eller skadats eller omfattande egendomsförlust uppkommit på grund av brottet.

Om ett folkrättsbrott har begåtts av den som är krigsman, döms också hans eller hennes förman i den mån förmannen haft möjlighet att förutse brottet men inte gjort vad som ankommit på honom eller henne för att förhindra detta.

6 a § Den som

1. utvecklar, producerar eller på annat sätt förvärvar, lagrar eller bibehåller kemiska vapen eller överför, direkt eller indirekt, kemiska vapen till någon,

2. använder kemiska vapen,

3. deltar i militära förberedelser för användning av kemiska vapen, eller

4. använder ämnen för kravallbekämpning som en metod för krigföring döms, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott, för *olovlig befattning med kemiska vapen* till fängelse i högst fyra år.

Som kemiska vapen enligt första stycket 1–3 ska anses sådant som definieras som kemiska vapen i Förenta nationernas konvention om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring.

Är brottet grovt, döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen varit ägnad att i väsentlig grad bidra till utveckling, produktion eller spridning av kemiska vapen eller till att sådana vapen används mot människor.

6 b § Den som använder, utvecklar, tillverkar, förvärvar, innehar eller överlåter antipersonella minor (truppminor), döms för *olovlig befatning med minor* till fängelse i högst fyra år, om gärningen inte är att bedöma som folkrättsbrott.

Första stycket gäller endast minor som avses i konventionen den 18 september 1997 om förbud mot användning, lagring, produktion och överföring av antipersonella minor (truppminor) samt om deras förstöring.

Sådan befatning med minor som är tillåten enligt den konvention som avses i andra stycket utgör inte brott.

Är brottet grovt döms till fängelse i högst arton år eller på livstid. Vid bedömning av om brottet är grovt ska särskilt beaktas om gärningen väsentligt bidragit till att minor kommit att användas på ett sätt som inneburit fara för många människors liv eller hälsa.

Protection of Civilian Populations Against Bombing from the Air in Case of War (1938) (Resolution från Nationernas Förbund om flygbombning)

Förord

Denna resolution, som antogs av Nationernas Förbund, NF (FN:s föregångare) den 30 september 1938, behandlar civilbefolkningens skydd mot flygbombning. Den tillkom som en direkt följd av de omfattande flygbombningar som genomfördes under bl.a. Abessinienkrisen 1935-36 och under det spanska inbördeskriget 1936-39 där civilbefolkningen var hårt drabbad av luftangrepp.

Genom resolutionen slås fast att den s.k. distinktionsprincipen inom krigets lagar är tillämplig även på luftkriget. Detta innebär ett krav på att det i krigföringen ska göras åtskillnad mellan militära mål å ena sidan och civilbefolkningen och civil egendom å den andra; militära anfall får enbart riktas mot militära mål.

Resolutionen slår vidare fast att anfall riktade mot legitima militära mål ska genomföras på ett sådant sätt att civilbefolkningen inom området inte utsätts för bombangrepp genom försummelse/vårdslöshet.

När resolutionen antogs av NF uppfattades den i allmänhet vara en spegling av rådande sedvanerätt på området. Emellertid gick statspraxis under andra världskriget tvärs emot resolutionens innehåll främst genom terrorbombning mot vissa städer exempelvis London och Dresden vilket medförde att det sedvanerättsliga läget blev otydligt.

Det skulle komma att dröja ända till 1977 innan traktat-rättsliga regler formulerades, om skydd av civilbefolkning, som gäller även vid flyganfall genom tilläggsprotokoll I. Idag anses distinktionsprincipen oomtvistat vara en central och sedvane-rättsligt förankrad princip inom den humanitära rätten.

Resolutionen antogs av Nationernas Förbund den 30 september 1938.

The Assembly,

Considering that on numerous occasions public opinion has expressed through the most authoritative channels its horror of the bombing of civilian populations;

Considering that this practice, for which there is no military necessity and which, as experience shows, only causes needless suffering, is condemned under the recognized principles of international law;

Considering, further, that, though this principle ought to be respected by all States and does not require further reaffirmation, it urgently needs to be made the subject of regulations specially adapted to air warfare and taking account of the lessons of experience;

Considering that the solution of this problem, which is of concern to all States, whether Members of the League of Nations or not, calls for technical investigation and thorough consideration;

Considering that the Bureau of the Conference for the Reduction and Limitation of Armaments is to meet in the near future and that it is for the Bureau to consider practical means of undertaking the necessary work under conditions most likely to lead to as general an agreement as possible:

I. Recognizes the following principles as a necessary basis for any subsequent regulations:

- 1) The intentional bombing of civilian populations is illegal;
- 2) Objectives aimed at from the air must be legitimate military objectives and must be identifiable;
- 3) Any attack on legitimate military objectives must be carried out in such a way that civilian populations in the neighbourhood are not bombed through negligence;

II. Also takes the opportunity to reaffirm the that the use of chemical or bacterial methods in the conduct of war is contrary to international law, as recalled more particularly in the resolution of the General Commission of the Conference for the Reduction and Limitation of Armaments of 23 July 1932, and the resolution of the Council of 14 May 1938.

Affirmation of the Principles of International Law Recognized by the Charter of the Nuremberg Tribunal (1946) (FN:s resolution 95 (I) Nürnbergtribunalen)

Förord

Den 11 december 1946 fastställde FN:s generalförsamling genom resolution 95 (I) de folkrättsliga principer som uttalats i den Internationella militärdomstolens i Nürnberg stadga och dom. Domstolen upprättades av de allierade för att rannsaka de europeiska axelmakternas grävsta krigsförbrytare.

Resolutionen antogs av FN:s generalförsamling den 11 december 1946.

The General Assembly,

Recognizes the obligation laid upon it by Article 13, paragraph 1, sub-paragraph (a), of the Charter, to initiate studies and make recommendations for the purpose of encouraging the progressive development of international law and its codification;

Takes note of the Agreement for the establishment of an International Military Tribunal for the prosecution and punishment of the major war criminals of the European Axis signed in London on 8 August 1945, and of the Charter annexed thereto, and of the fact that similar principles have been adopted in the

Charter of the International Military Tribunal for the trial of the major war criminals in the Far East, proclaimed at Tokyo on 19 January 1946;

Therefore,

Affirms the principles of international law recognized by the Charter of the Nuremberg Tribunal and the judgement of the Tribunal;

Directs the Committee on the codification of international law established by the resolution of the General Assembly of 11 December 1946, to treat as a matter of primary importance plans for the formation, in the context of a general codification of offences against the peace and security of mankind, or of an International Criminal Code, of the principles recognized in the Charter of the Nuremberg Tribunal and in the judgment of the Tribunal.

Principles of International Law Recognized in the Charter of the Nuremberg Tribunal and in the Judgement of the Tribunal (1950) (Nürnbergprinciperna)

Förord

Nürnbergtribunalen upprättades av de allierade för att rannsaka de europeiska axelmakternas grävsta krigsförbrytare. Under rättegången mot de tyska ledarna berördes flera viktiga frågeställningar av betydelse för tillämpligheten av krigets lagar, bl.a. individens ansvar, skyldigheten att lyda order, definitionen av krigsförbrytelse och innebörden av begreppet rättvis rannsakan.

Trots de brister som fanns inbyggda i Nürnbergprocessen, främst genom att det var krigets segrare som ensidigt satte sig till doms över dess förlorare, lades genom processen likväl en grund för en överstatlig lagföring av krigsförbrytare och ett embryo till enhetliga internationella straffrättsliga regler. Krigsförbrytare som dömts före Nürnbergprocessen hade alla fått sin påföljd utmätt enligt nationella straffregler.

Genom resolution nr 177 (II) paragraf a, gav FN:s generalförsamling FN:s folkrättskommission (International Law Commission, ILC) i uppdrag att analysera innehållet i Nürnbergtribunalens stadga och dom för att därefter precisera dess folkrättsliga betydelse. Kommissionens arbete resulterade i att sju principer antogs under kommissionens möte den 5 juni–29 juli 1950, de s.k. Nürnbergprinciperna som återges

nedan. Principerna har betydelse när det gäller att dels närmare definiera begreppet "folkrättsbrott", dels skapa internationella straffrättsliga regler för dessa brott.

FN:s engagemang i frågan grundar sig på artikel 13(1)(a) i FN-stadgan som ålägger generalförsamlingen att ta initiativ till utredningar och framlägga förslag i syfte att främja den internationella rättens utveckling och kodifiering. För detta ändamål upprättades år 1947 FN:s folkrättskommission som årligen rapporterar till generalförsamlingen.

Nürnbergsprinciperna är i dag sedvanerättsligt förankrade och har kommit att influera efterföljande ad hoc-tribunaler såsom Jugoslavien- och Rwandatribunalerna samt den Internationella brottmålsdomstolen.

Principerna antogs år 1950 av FN:s folkrättskommission.

PRINCIPLE I

Any person who commits an act which constitutes a crime under international law is responsible therefor and liable to punishment.

PRINCIPLE II

The fact that internal law does not impose a penalty for an act which constitutes a crime under international law does not relieve the person who committed the act from responsibility under international law.

PRINCIPLE III

The fact that a person who committed an act which constitutes a crime under international law acted as Head of State or responsible Government official does not relieve him from responsibility under international law.

PRINCIPLE IV

The fact that a person acted pursuant to order of his Government or of a superior does not relieve him from responsibility under international law, provided a moral choice was in fact possible to him.

PRINCIPLE V

Any person charged with a crime under international law has the right to a fair trial on the facts and law.

PRINCIPLE VI

The crimes hereinafter set out are punishable as crimes under international law:

- (a) Crimes against peace:
  - (i) Planning, preparation, initiation or waging of a war of aggression or a war in violation of international treaties, agreements or assurances;
  - (ii) Participation in a common plan or conspiracy for the accomplishment of any of the mentioned under (i).
- (b) War crimes:

Violations of the laws or customs of war which include, but are not limited to, murder, ill-treatment or deportation to slave labour or for any other purpose of civilian population of or in occupied territory, murder or ill-treatment of prisoners of war, of persons on the seas, killing of hostages, plunder of public or private property, wanton destruction of cities, towns or villages, or devastation not justified by military necessity.
- (c) Crimes against humanity:

Murder, extermination, enslavement, deportation and other inhuman acts done against any civilian population, or persecutions on political, racial or religious grounds, when such acts are done or such persecutions are carried on in execution of or in connexion with any crime against peace or any war crime.

PRINCIPLE VII

Complicity in the commission of a crime against peace, a war crime, or a crime against humanity as set forth in Principle VI is a crime under international law.

UN Model Status of Forces Agreement for peace-keeping operations (1990) (UN SOFA)

Förord

I syfte att reglera bl.a. frågor rörande FN-truppernas status i värdstaten, deras rörelsefrihet samt de privilegier och immuniteter som medlemmar i fredsinsatser åtnjuter, sluts i regel ett s.k. Status of Forces Agreement (SOFA) mellan FN:s generalsekreterare och den stat på vars territorium fredsinsatsen upprättas (värdstat). I princip sluts ett SOFA för varje enskild fredsinsats. Olika insatser kan därför ha skilda SOFA-bestämmelser. Det har även kommit att visa sig att det tar tid att förhandla fram ett SOFA, med den olämpliga följden att FN-truppen är på plats i ett insatsområde innan ett SOFA trätt i kraft. Med detta som bakgrund tog FN:s generalsekreterare 1990 fram ett modellavtal.

I detta modellavtal återfinns bl.a. principen om exklusiv straffrättslig jurisdiktion för den militära personalen. När det gäller skydd för FN-trupper är det allmänt vedertaget att det är värdstaten som har ett övergripande ansvar för FN-truppernas säkerhet. Modellavtalet stadgar att värdstaten "undertakes to respect the exclusively international nature of the United Nations Peace-keeping operations". I detta hänseende kompletterar FN:s skyddskonvention från 1994 modellavtalet genom att konventionen ålägger parterna att antingen straffa eller utlämna de som begår brott mot FN-trupperna.

*Genom resolution 44/49 den 8 december 1989 bad FN:s generalförsamling generalsekreteraren att ta fram detta modellavtal som sedan utfärdades 9 oktober 1990.
Publicering: UN Doc. A/45/594*

Draft model status-of-forces agreement between the United Nations and host countries^a

I. DEFINITIONS

1. For the purpose of the present Agreement the following definitions shall apply:^b

II. APPLICATION OF THE PRESENT AGREEMENT

2. Unless specifically provided otherwise, the provisions of the present Agreement and any obligation undertaken by [Government]^c or any privilege, immunity, facility or concession granted to the United Nations peace-keeping operation or any member thereof apply in [the area of operations/territory] only.

---

^a This title corresponds to the terminology used in paragraph 11 of General Assembly resolution 44/49 dated 8 December 1989. While it has been used for working purposes, the precise character of the agreement of course will vary according to the type of United Nations peace-keeping operation concerned.

^b This section will contain definitions of the main terms used in the agreement such as: "Participating State" means a State contributing personnel to the military and/or civilian components of the United Nations peace keeping operation.

"Convention" means the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations adopted by the General Assembly of the United Nations on 13 February 1946.

^c The term Government as used in the present Agreement will be defined to mean the Government of the host country or Administration having *de facto* authority over the territory and/or area of operations in question.

III. APPLICATION OF THE CONVENTION

3. The Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations of 13 February 1946 shall apply to the United Nations peace-keeping operation subject to the provisions specified in the present Agreement.^d

or

4. The United Nations peace-keeping operation, its property, funds and assets, and its members, including the Special Representative/Commander, shall enjoy the privileges and immunities specified in the present Agreement as well as those provided for in the Convention, to which [host country] is a Party.^e

5. Article II of the Convention, which applies to the United Nations peace-keeping operation, shall also apply to the property, funds and assets of participating States used in connection with the United Nations peace-keeping operation.

IV. STATUS OF THE PEACE-KEEPING OPERATION

6. The United Nations peace-keeping operation and its members shall refrain from any action or activity incompatible with the impartial and international nature of their duties or inconsistent with the spirit of the present arrangements. The United Nations peace-keeping operation and its members shall respect all local laws and regulations. The Special Representative/Commander shall take all appropriate measures to ensure the observance of those obligations.

7. The Government undertakes to respect the exclusively international nature of the United Nations peace-keeping operation.

---

^d As a general rule, the basic privileges and immunities of a United Nations peace-keeping operation consist of provisions that flow from the Convention on the Privileges and Immunities of the United Nations adopted by the General Assembly on 13 February 1946. However, while the Convention is in force with respect to 124 Member States, there are a number of States that are not a party to it and there may also be United Nations operations involving relations with entities other than States. Thus, in such cases, the Status Agreement itself must provide specifically for the application of the Convention.

^e Provision to be used where the host country is a party to the said Convention.

United Nations flag and vehicle markings

8. The Government recognizes the right of the United Nations peace-keeping operation to display within [host country/territory] the United Nations flag on its headquarters, camps or other premises, vehicles, vessels and otherwise as decided by the Special Representative/Commander. Other flags or pennants may be displayed only in exceptional cases. In these cases, the United Nations peace-keeping operation shall give sympathetic consideration to observations or requests of the Government of [host country].

9. Vehicles, vessels and aircraft of the United Nations peace-keeping operation shall carry a distinctive United Nations identification, which shall be notified to the Government.

Communications

10. The United Nations peace-keeping operation shall enjoy the facilities in respect to communications provided in article III of the Convention and shall, in co-ordination with the Government, use such facilities as may be required for the performance of its task. Issues with respect to communications which may arise and which are not specifically provided for in the present Agreement shall be dealt with pursuant to the relevant provisions of the Convention.

11. Subject to the provisions of paragraph 10:

(a) The United Nations peace-keeping operation shall have authority to install and operate radio sending and receiving stations as well as satellite systems to connect appropriate points within the territory of [host country/territory] with each other and with United Nations offices in other countries, and to exchange traffic with the United Nations global telecommunications network. The telecommunication services shall be operated in accordance with the International Telecommunication Convention and Regulations and the frequencies on which any such station may be operated shall be decided upon in co-operation with the Government and shall be communicated by the United Nations to the International Frequency Registration Board.

(b) The United Nations peace-keeping operation shall enjoy, within the territory of [host country/territory], the right to

unrestricted communication by radio (including satellite, mobile and hand-held radio), telephone, telegraph, facsimile or any other means, and of establishing the necessary facilities for maintaining such communications within and between premises of the United Nations peace-keeping operation, including the laying of cables and land lines and the establishment of fixed and mobile radio sending, receiving and repeater stations. The frequencies on which the radio will operate shall be decided upon in co-operation with the Government. It is understood that connections with the local system of telegraphs, telex and telephones may be made only after consultation and in accordance with arrangements with the Government, it being further understood that the use of the local system of telegraphs, telex and telephones will be charged at the most favourable rate.

- (c) The United Nations peace-keeping operation may make arrangements through its own facilities for the processing and transport of private mail addressed to or emanating from members of the United Nations peace-keeping operation. The Government shall be informed of the nature of such arrangements and shall not interfere with or apply censorship to the mail of the United Nations peace-keeping operation or its members. In the event that postal arrangements applying to private mail of members of the United Nations peace-keeping operation are extended to transfer of currency or the transport of packages and parcels, the conditions under which such operations are conducted shall be agreed with the Government.

Travel and transport

12. The United Nations peace-keeping operation and its members shall enjoy, together with its vehicles, vessels, aircraft and equipment, freedom of movement throughout the [host country/territory]. That freedom shall, with respect to large movements of personnel, stores or vehicles through airports or on railways or roads used for general traffic within the [host country/territory], be co-ordinated with the Government. The Government undertakes to supply the United Nations peace-keeping operation, where necessary, with maps and other infor-

mation, including locations of mine fields and other dangers and impediments, which may be useful in facilitating its movements.

13. Vehicles, including all military vehicles, vessels and aircraft of the United Nations peace-keeping operation shall not be subject to registration or licensing by the Government provided that all such vehicles shall carry the third party insurance required by relevant legislation.

14. The United Nations peace-keeping operation may use roads, bridges, canals and other waters, port facilities and airfields without the payment of dues, tolls or charges, including wharfage charges. However, the United Nations peace-keeping operation will not claim exemption from charges which are in fact charges for services rendered.

Privileges and immunities of the United Nations peace-keeping operation

15. The United Nations peace-keeping operation, as a subsidiary organ of the United Nations, enjoys the status, privileges and immunities of the United Nations [as provided for in the present Agreement]^f (in accordance with the Convention).^g The provision of article II of the Convention which applies to the United Nations peace-keeping operation shall also apply to the property, funds and assets of participating States used in [host country/territory] in connection with the national contingents serving in the United Nations peace-keeping operation, as provided for in paragraph 5 of the present Agreement. The Government recognizes the right of the United Nations peace-keeping operation in particular:

- (a) To import, free of duty or other restrictions, equipment, provisions, supplies and other goods which are for the exclusive and official use of the United Nations peace-keeping operation or for resale in the commissaries provided for hereinafter;
- (b) To establish, maintain and operate commissaries at its headquarters, camps and posts for the benefit of the members of the United Nations peace-keeping operation, but not of locally recruited personnel. Such commissaries may provide goods of a consumable nature and other articles to be specified in advance.

^f In case the other party is not party to the Convention.

^g In case the other party is a party to the Convention.

- The Special Representative/Commander shall take all necessary measures to prevent abuse of such commissaries and the sale or resale of such goods to persons other than members of the United Nations peace-keeping operation, and he shall give sympathetic consideration to observations or requests of the Government concerning the operation of the commissaries;
- (c) To clear ex customs and excise warehouse, free of duty or other restrictions, equipment, provisions, supplies and other goods which are for the exclusive and official use of the United Nations peace-keeping operation or for resale in the commissaries provided for above;
  - (d) To re-export or otherwise dispose of such equipment, as far as it is still usable, all unconsumed provisions, supplies and other goods so imported or cleared ex customs and excise warehouse which are not transferred, or otherwise disposed of, on terms and conditions to be agreed upon, to the competent local authorities of the [host country/territory] or to an entity nominated by them.

To the end that such importation, clearances, transfer or exportation may be effected with the least possible delay, a mutually satisfactory procedure, including documentation, shall be agreed between the United Nations peace-keeping operation and the Government at the earliest possible date.

V. FACILITIES FOR THE UNITED NATIONS PEACE-KEEPING OPERATION

Premises required for conducting the operational and administrative activities of the United Nations peace-keeping operation and for accommodating members of the peace-keeping operation

16. The Government of [host country] shall provide without cost to the United Nations peace-keeping operation and in agreement with the Special Representative/Commander such areas for headquarters, camps or other premises as may be necessary for the conduct of the operational and administrative activities of the United Nations peace-keeping operation and for the accommodation of the members of the United Nations peace-keeping operation. Without prejudice to the fact that all such premises remain [host country] territory, they shall be inviolable and subject to the exclusive control and authority of the United Nations.

Where United Nations troops are co-located with military personnel of the host country, a permanent, direct and immediate access by the United Nations peace-keeping operation to those premises shall be guaranteed.

17. The Government undertakes to assist the United Nations peace-keeping operation as far as possible in obtaining and making available, where applicable, water, electricity and other facilities free of charge, or, where this is not possible, at the most favourable rate, and in the case of interruption or threatened interruption of service, to give as far as is within its powers the same priority to the needs of the United Nations peace-keeping operation as to essential government services. Where such utilities or facilities are not provided free of charge, payment shall be made by the United Nations peace-keeping operation on terms to be agreed with the competent authority. The United Nations peace-keeping operation shall be responsible for the maintenance and upkeep of facilities so provided.

18. The United Nations peace-keeping operation shall have the right, where necessary, to generate, within its premises, electricity for its use and to transmit and distribute such electricity.

19. The United Nations alone may consent to the entry of any government officials or of any other person not member of the United Nations peace-keeping operation to such premises.

Provisions, supplies and services, and sanitary arrangements

20. The Government undertakes to assist the United Nations peace-keeping operation as far as possible in obtaining equipment, provisions, supplies and other goods and services from local sources required for its subsistence and operations. In making purchases on the local market, the United Nations peace-keeping operation shall, on the basis of observations made and information provided by the Government in that respect, avoid any adverse effect on the local economy. The Government shall exempt the United Nations peace-keeping operation from general sales taxes in respect of all official local purchases.

21. The United Nations peace-keeping operation and the Government shall co-operate with respect to sanitary services and shall extend to each other the fullest co-operation in matters concerning health, particularly with respect to the control of

communicable diseases, in accordance with international conventions.

Recruitment of local personnel

22. The United Nations peace-keeping operation may recruit locally such personnel as it requires. Upon the request of the Special Representative/Commander, the Government undertakes to facilitate the recruitment of qualified local staff by the United Nations peace-keeping operation and to accelerate the process of such recruitment.

Currency

23. The Government undertakes to make available to the United Nations peace-keeping operation, against reimbursement in mutually acceptable currency, [local] currency required for the use of the United Nations peace-keeping operation, including the pay of its members, at the rate of exchange most favourable to the United Nations peace-keeping operation.

**VI. STATUS OF THE MEMBERS OF THE UNITED NATIONS
PEACE-KEEPING OPERATION**

Privileges and immunities

24. The Special Representative, the Commander of the military component of the United Nations peace-keeping operation, the head of the United Nations civilian police, and such high-ranking members of the Special Representative/Commander's staff as may be agreed upon with the Government shall have the status specified in sections 19 and 27 of the Convention, provided that the privileges and immunities therein referred to shall be those accorded to diplomatic envoys by [national or international] law.

25. Members of the United Nations Secretariat assigned to the civilian component to serve with the United Nations peace-keeping operation remain officials of the United Nations entitled to the privileges and immunities of articles V and VII of the Convention.

26. Military observers, United Nations civilian police and civilian personnel other than United Nations officials whose names are for the purpose notified to the Government by the Special Representative/Commander shall be considered as experts on mission within the meaning of article VI of the Convention.

27. Military personnel of national contingents assigned to the military component of the United Nations peace-keeping operation shall have the privileges and immunities specifically provided for in the present Agreement.

28. Unless otherwise specified in the present Agreement, locally recruited members of the United Nations peace-keeping operation shall enjoy the immunities concerning official acts and exemption from taxation and national service obligations provided for in sections 18 (a), (b) and (c) of the Convention.

29. Members of the United Nations peace-keeping operation shall be exempt from taxation on the pay and emoluments received from the United Nations or from a participating State and any income received from outside [host country/territory]. They shall also be exempt from all other direct taxes, except municipal rates for services enjoyed, and from all registration fees and charges.

30. Members of the United Nations peace-keeping operation shall have the right to import free of duty their personal effects in connection with their arrival in [host country/territory]. They shall be subject to the laws and regulations of [host country/territory] governing customs and foreign exchange with respect to personal property not required by them by reason of their presence in [host country/territory] with the United Nations peace-keeping operation. Special facilities will be granted by the Government for the speedy processing of entry and exit formalities for all members of the United Nations peace-keeping operation, including the military component, upon prior written notification. On departure from [host country/territory], members of the United Nations peace-keeping operation may, notwithstanding the above-mentioned exchange regulations, take with them such funds as the Special Representative/Commander certifies were received in pay and emoluments from the United Nations or from a participating State and are a reasonable residue thereof. Special arrangements shall be made for the implementation of the present provisions in the interests of the Government and the members of the United Nations peace-keeping operation.

31. The Special Representative/Commander shall co-operate with the Government and shall render all assistance within his power in ensuring the observance of the customs and fiscal laws and regulations of [host country/territory] by the members of the United Nations peace-keeping operation, in accordance with the present Agreement .

Entry, residence and departure

32. The Special Representative/Commander and members of the United Nations peace-keeping operation shall, whenever so required by the Special Representative/Commander, have the right to enter into, reside in and depart from [host country/territory].

33. The Government of [host country/territory] undertakes to facilitate the entry into and departure from [host country/territory] of the Special Representative/Commander and members of the United Nations peace-keeping operation and shall be kept informed of such movement. For that purpose, the Special Representative/Commander and members of the United Nations peace-keeping operation shall be exempt from passport and visa regulations and immigration inspection and restrictions on entering into or departing from [host country/territory]. They shall also be exempt from any regulations governing the residence of aliens in [host country/territory], including registration, but shall not be considered as acquiring any right to permanent residence or domicile in [host country/territory].

34. For the purpose of such entry or departure, members of the United Nations peace-keeping operation shall only be required to have: (a) an individual or collective movement order issued by or under the authority of the Special Representative/Commander or any appropriate authority of a participating State; and (b) a personal identity card issued in accordance with paragraph 35 of the present Agreement, except in the case of first entry, when the personal identity card issued by the appropriate authorities of a participating State shall be accepted in lieu of the said identity card.

Identification

35. The Special Representative/Commander shall issue to each member of the United Nations peace-keeping operation before or as soon as possible after such member's first entry into [host country/territory], as well as to all locally recruited Personnel, a numbered identity card, which shall show full name, date of birth, title or rank, service (if appropriate) and photograph. Except as provided for in paragraph 34 of the present Agreement, such identity card shall be the only document required of a member of the United Nations peace-keeping operation.

36. Members of the United Nations peace-keeping operation as well as locally recruited personnel shall be required to present, but not to surrender, their [United Nations peace-keeping operation] identity cards upon demand of an appropriate official of the Government.

Uniform and arms

37. Military members and the United Nations civilian police of the United Nations peace-keeping operation shall wear, while performing official duties, the national military or police uniform of their respective States with standard United Nations accoutrements. United Nations Security Officers and Field Service Officers may wear the United Nations uniform. The wearing of civilian dress by the above-mentioned members of the United Nations peace-keeping operation may be authorized by the Special Representative/Commander at other times. Military members and civilian police of the United Nations peace-keeping operation and United Nations Security Officers designated by the Special Representative/Commander may possess and carry arms while on duty in accordance with their orders.

Permits and licences

38. The Government agrees to accept as valid, without tax or fee, a permit or licence issued by the Special Representative/Commander for the operation by any member of the United Nations peace-keeping operation, including locally recruited personnel, of any [United Nations peace-keeping operation] transport or communi-

cation equipment and for the practice of any profession or occupation in connection with the functioning of the United Nations peace-keeping operation, provided that no licence to drive a vehicle or pilot an aircraft shall be issued to any person who is not already in possession of an appropriate and valid licence.

39. Without prejudice to the provisions of paragraph 37, the Government further agrees to accept as valid, without tax or fee, a permit or licence issued by the Special Representative/Commander to a member of the United Nations peace-keeping operation for the carrying or use of firearms or ammunition in connection with the functioning of the United Nations peace-keeping operation.

Military police, arrest and transfer of custody, and mutual assistance

40. The Special Representative shall take all appropriate measures to ensure the maintenance of discipline and good order among members of the United Nations peace-keeping operation, as well as locally recruited personnel. To this end personnel designated by the Special Representative/Commander shall police the premises of the United Nations peace-keeping operation and such areas where its members are deployed. Elsewhere such personnel shall be employed only subject to arrangements with the Government and in liaison with it in so far as such employment is necessary to maintain discipline and order among members of the United Nations peace-keeping operation.

41. The military police of the United Nations peace-keeping operation shall have the power of arrest over the military members of the United Nations peace-keeping operation. Military personnel placed under arrest outside their own contingent areas shall be transferred to their contingent Commander for appropriate disciplinary action. The personnel mentioned in paragraph 40 above may take into custody any other person on the premises of the United Nations peace-keeping operation. Such other person shall be delivered immediately to the nearest appropriate official of the Government for the purpose of dealing with any offence or disturbance on such premises.

42. Subject to the provisions of paragraphs 24 and 26, officials of the Government may take into custody any member of the United Nations peace-keeping operation:

- (a) When so requested by the Special Representative/Commander;
or
- (b) When such a member of the United Nations peace-keeping operation is apprehended in the commission or attempted commission of a criminal offence. Such person shall be delivered immediately, together with any weapons or other item seized, to the nearest appropriate representative of the United Nations peace-keeping operation, whereafter the provisions of paragraph 47 shall apply mutatis mutandis.

43. When a person is taken into custody under paragraph 41 or paragraph 42 (b), the United Nations peace-keeping operation or the Government, as the case may be, may make a preliminary interrogation but may not delay the transfer of custody. Following such transfer, the person concerned shall be made available upon request to the arresting authority for further interrogation.

44. The United Nations peace-keeping operation and the Government shall assist each other in carrying out all necessary investigations into offences in respect of which either or both have an interest, in the production of witnesses and in the collection and production of evidence, including the seizure of and, if appropriate, the handing over of items connected with an offence. The handing over of any such items may be made subject to their return within the terms specified by the authority delivering them. Each shall notify the other of the disposition of any case in the outcome of which the other may have an interest or in which there has been a transfer of custody under the provisions of paragraphs 41-43.

45. The Government shall ensure the prosecution of persons subject to its criminal jurisdiction who are accused of acts in relation to the United Nations peace-keeping operation or its members which, if committed in relation to the forces of the Government, would have rendered such acts liable to prosecution.

Jurisdiction

46. All members of the United Nations peace-keeping operation including locally recruited personnel shall be immune from legal process in respect of words spoken or written and all acts performed by them in their official capacity. Such immunity shall continue even after they cease to be members of or employed by

the United Nations peace-keeping operation and after the expiration of the other provisions of the present Agreement.

47. Should the Government consider that any member of the United Nations peace-keeping operation has committed a criminal offence, it shall promptly inform the Special Representative/Commander and present to him any evidence available to it. Subject to the provisions of paragraph 24:

- (a) If the accused person is a member of the civilian component or a civilian member of the military component, the Special Representative/Commander shall conduct any necessary supplementary inquiry and then agree with the Government whether or not criminal proceedings should be instituted. Failing such agreement, the question shall be resolved as provided in paragraph 53 of the present Agreement.
- (b) Military members of the military component of the United Nations peace-keeping operation shall be subject to the exclusive jurisdiction of their respective participating States in respect of any criminal offences which may be committed by them in [host country/territory].

48. The Secretary-General of the United Nations will obtain assurances from Governments of participating States that they will be prepared to exercise jurisdiction with respect to crimes or offences which may be committed by members of their national contingents serving with the peace-keeping operation.^h

49. If any civil proceeding is instituted against a member of the United Nations peace-keeping operation before any court of [host country/territory], the Special Representative/Commander shall be notified immediately, and he shall certify to the court whether or not the proceeding is related to the official duties of such member:

- (a) If the Special Representative/Commander certifies that the proceeding is related to official duties, such proceeding shall be discontinued and the provisions of paragraph 51 of the present Agreement shall apply.
- (b) If the Special Representative certifies that the proceeding is not related to official duties, the proceeding may continue. If the Special Representative/Commander certifies that a member of

---

^h This provision has been inserted in the model agreement in order that all issues pertaining to this section be covered. Upon conclusion of a specific agreement, the provision in question could instead be inserted in a memorandum of understanding where further clarifications on the terms of an agreement are usually provided.

the United Nations peace-keeping operation is unable because of official duties or authorized absence to protect his interests in the proceeding, the court shall at the defendant's request suspend the proceeding until the elimination of the disability, but for not more than ninety days. Property of a member of the United Nations peace-keeping operation that is certified by the Special Representative/Commander to be needed by the defendant for the fulfilment of his official duties shall be free from seizure for the satisfaction of a judgement, decision or order. The personal liberty of a member of the United Nations peace-keeping operation shall not be restricted in a civil proceeding, whether to enforce a judgement, decision or order, to compel an oath or for any other reason.

Deceased members

50. The Special Representative/Commander shall have the right to take charge of and dispose of the body of a member of the United Nations peace-keeping operation who dies in [host country/territory], as well as that member's personal property located within [host country/territory], in accordance with United Nations procedures.

VII. SETTLEMENT OF DISPUTES

51. Except as provided in paragraph 53, any dispute or claim of a private law character to which the United Nations peace-keeping operation or any member thereof is a party and over which the courts of (host country/territory) do not have jurisdiction because of any provision of the present Agreement, shall be settled by a standing claims commission to be established for that purpose. One member of the commission shall be appointed by the Secretary-General of the United Nations, one member by the Government and a chairman jointly by the Secretary-General and the Government. If no agreement as to the chairman is reached within thirty days of the appointment of the first member of the commission, the President of the International Court of Justice may, at the request of either the Secretary-General of the United Nations or the Government, appoint the chairman. Any vacancy

on the commission shall be filled by the same method prescribed for the original appointment, provided that the thirty-day period there prescribed shall start as soon as there is a vacancy in the chairmanship. The commission shall determine its own procedures, provided that any two members shall constitute a quorum for all purposes (except for a period of thirty days after the creation of a vacancy) and all decisions shall require the approval of any two members. The awards of the commission shall be final and binding, unless the Secretary-General of the United Nations and the Government permit an appeal to a tribunal established in accordance with paragraph 53. The awards of the commission shall be notified to the parties and, if against a member of the United Nations peace-keeping operation, the Special Representative/Commander or the Secretary-General of the United Nations shall use his best endeavours to ensure compliance.

52. Disputes concerning the terms of employment and conditions of service of locally recruited personnel shall be settled by the administrative procedures to be established by the Special Representative/Commander.

53. Any other dispute between the United Nations peace-keeping operation and the Government, and any appeal that both of them agree to allow from the award of the claims commission established pursuant to paragraph 51 shall, unless otherwise agreed by the parties, be submitted to a tribunal of three arbitrators. The provisions relating to the establishment and procedures of the claims commission shall apply, *mutatis mutandis*, to the establishment and procedures of the tribunal. The decisions of the tribunal shall be final and binding on both parties.

54. All differences between the United Nations and the Government of [host country/territory] arising out of the interpretation or application of the present arrangements which involve a question of principle concerning the Convention shall be dealt with in accordance with the procedure of section 30 of the Convention.¹

---

¹ In case the other party to the present Agreement is a party to the Convention.

VIII. SUPPLEMENTAL ARRANGEMENTS

55. The Special Representative/Commander and the Government may conclude supplemental arrangements to the present Agreement.

IX. LIAISON

56. The Special Representative/Commander and the Government shall take appropriate measures to ensure close and reciprocal liaison at every appropriate level.

X. MISCELLANEOUS PROVISIONS

57. Wherever the present Agreement refers to the privileges, immunities and rights of the United Nations peace-keeping operation and to the facilities the [host country/territory] undertakes to provide to the United Nations peace-keeping operation, the Government shall have the ultimate responsibility for the implementation and fulfilment of such privileges, immunities, rights and facilities by the appropriate local [host country/territory] authorities.

58. The present Agreement is concluded for the sole purpose of assisting in the implementation of Security Council/General Assembly resolution [number and date of resolution] and has no bearing upon the respective positions of the parties concerning the status of [territory].^j

59. The present Agreement shall enter into force on ...

60. The present Agreement shall remain in force until the departure of the final element of the United Nations peace-keeping operation from [host country/territory] except that:

- (a) The provisions of paragraphs 46 and 53 [and 54]^k shall remain in force.
- (b) The provisions of paragraph 51 shall remain in force until all claims have been settled that arose prior to the termination of the present Agreement and were submitted prior to or within three months of such termination.

---

^j The insertion of this provision in an agreement is subject to its relevancy.

^k See footnote i.

UN Secretary-General's Bulletin, Observance by United Nations forces of international humanitarian law (1999) (UN Secretary-General's Bulletin)

Förord

När FN beslutar om att etablera en fredsinsats aktualiseras frågan om den humanitära rättens tillämplighet. Frågan är när och om FN-truppen är skyldig att tillämpa den humanitära rättens regler och principer. I ett försök att klargöra denna viktiga fråga utfärdade FN:s dåvarande generalsekretare Kofi Annan en bulletin om "Observance by United Nations Forces of international humanitarian law" den 6 augusti 1999. Enligt detta interna FN-dokument är den humanitära rätten tillämplig på en FN-trupp i en väpnad konflikt först när FN-personalen aktivt deltar som kombattanter (artikel 1.1) och så länge som deras deltagande pågår.¹ Bulletinen listar sedan ett antal principer som ska följas i en sådan situation. Bulletinen utgör inte någon uttömmande uppräknings av gällande humanitärrättsliga regler och principer och påverkar inte heller tillämpligheten av nationella bestämmelser.

Bulletinen har blivit kritiserad för att den egentligen inte bidrar till att klargöra frågan när och om den humanitära rätten ska tillämpas. Kravet på aktivt deltagande kan tolkas som att en högre tröskel skall tillämpas för FN-trupp än för övriga väpnade styrkor. Referensen till självförsvarsrätten i bulletinens

---

¹ Bulletinen utvecklar positionen rörande förhållandet mellan den humanitära rätten och FN-trupper, vilket 1991 kom till uttryck i artikel X i FN:s modellavtal för truppbidragaravtal (UN Doc. A/RES/46/185, 23 maj 1991).

sektion 1 kan uppfattas som svårförståelig. Denna del i bulletinen skall med största sannolikhet förstås som om att Bulletinens tillämplighet inte är beroende av insatsens mandat. Kritik har också framförts beträffande relationen till 1994 års konvention om skydd för FN-personal och därtill anknuten personal (artikel 1.2) då tillämpningsområdena för bulletinen respektive 1994 års konvention delvis överlappar varandra. Bulletinen gör, till skillnad från 1994 års konvention, inte skillnad på internationella och icke-internationella väpnade konflikter.

Bulletinens betydelse i dag måste också ses i ljuset av den sedvanerättsliga utvecklingen som skett samt frågor rörande FN:s bundenhet av denna utveckling.

*Bulletinen utfärdades av FN:s generalsekreterare den
6 augusti 1999
Publicering: UN Doc. ST/SGB/1999/13*

The Secretary-General, for the purpose of setting out fundamental principles and rules of international humanitarian law applicable to United Nations forces conducting operations under United Nations command and control, promulgates the following:

Section 1 Field of application

1.1 The fundamental principles and rules of international humanitarian law set out in the present bulletin are applicable to United Nations forces when in situations of armed conflict they are actively engaged therein as combatants, to the extent and for the duration of their engagement. They are accordingly applicable in enforcement actions, or in peacekeeping operations when the use of force is permitted in self-defence.

1.2 The promulgation of this bulletin does not affect the protected status of members of peacekeeping operations under the 1994 Convention on the Safety of United Nations and Associated Personnel or their status as non-combatants, as long as they are entitled to the protection given to civilians under the international law of armed conflict.

Section 2 Application of national law

The present provisions do not constitute an exhaustive list of principles and rules of international humanitarian law binding upon military personnel, and do not prejudice the application thereof, nor do they replace the national laws by which military personnel remain bound throughout the operation.

Section 3 Status-of-forces agreement

In the status-of-forces agreement concluded between the United Nations and a State in whose territory a United Nations force is deployed, the United Nations undertakes to ensure that the force shall conduct its operations with full respect for the principles and rules of the general conventions applicable to the conduct of military personnel. The United Nations also undertakes to ensure that members of the military personnel of the force are fully acquainted with the principles and rules of those international instruments. The obligation to respect the said principles and rules is applicable to United Nations forces even in the absence of a status-of-forces agreement.

Section 4 Violations of international humanitarian law

In case of violations of international humanitarian law, members of the military personnel of a United Nations force are subject to prosecution in their national courts.

Section 5 Protection of the civilian population

5.1 The United Nations force shall make a clear distinction at all times between civilians and combatants and between civilian objects and military objectives. Military operations shall be directed only against combatants and military objectives. Attacks on civilians or civilian objects are prohibited.

5.2 Civilians shall enjoy the protection afforded by this section, unless and for such time as they take a direct part in hostilities.

5.3 The United Nations force shall take all feasible precautions to avoid, and in any event to minimize, incidental loss of civilian life, injury to civilians or damage to civilian property.

5.4 In its area of operation, the United Nations force shall avoid, to the extent feasible, locating military objectives within or near densely populated areas, and take all necessary precautions to protect the civilian population, individual civilians and civilian objects against the dangers resulting from military operations. Military installations and equipment of peacekeeping operations, as such, shall not be considered military objectives.

5.5 The United Nations force is prohibited from launching operations of a nature likely to strike military objectives and civilians in an indiscriminate manner, as well as operations that may be expected to cause incidental loss of life among the civilian population or damage to civilian objects that would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated.

5.6 The United Nations force shall not engage in reprisals against civilians or civilian objects.

Section 6 Means and methods of combat

6.1 The right of the United Nations force to choose methods and means of combat is not unlimited.

6.2 The United Nations force shall respect the rules prohibiting or restricting the use of certain weapons and methods of combat under the relevant instruments of international humanitarian law. These include, in particular, the prohibition on the use of asphyxiating, poisonous or other gases and biological methods of warfare; bullets which explode, expand or flatten easily in the human body; and certain explosive projectiles. The use of certain conventional weapons, such as non-detectable fragments, anti-personnel mines, booby traps and incendiary weapons, is prohibited.

6.3 The United Nations force is prohibited from employing methods of warfare which may cause superfluous injury or unnecessary suffering, or which are intended, or may be expected to cause, widespread, long-term and severe damage to the natural environment.

6.4 The United Nations force is prohibited from using weapons or methods of combat of a nature to cause unnecessary suffering.

6.5 It is forbidden to order that there shall be no survivors.

6.6 The United Nations force is prohibited from attacking monuments of art, architecture or history, archaeological sites, works of art, places of worship and museums and libraries which constitute the cultural or spiritual heritage of peoples. In its area of operation, the United Nations force shall not use such cultural property or their immediate surroundings for purposes which might expose them to destruction or damage. Theft, pillage, misappropriation and any act of vandalism directed against cultural property is strictly prohibited.

6.7 The United Nations force is prohibited from attacking, destroying, removing or rendering useless objects indispensable to the survival of the civilian population, such as foodstuff, crops, livestock and drinking-water installations and supplies.

6.8 The United Nations force shall not make installations containing dangerous forces, namely dams, dikes and nuclear electrical generating stations, the object of military operations if such operations may cause the release of dangerous forces and consequent severe losses among the civilian population.

6.9 The United Nations force shall not engage in reprisals against objects and installations protected under this section.

Section 7 Treatment of civilians and persons hors de combat

7.1 Persons not, or no longer, taking part in military operations, including civilians, members of armed forces who have laid down their weapons and persons placed hors de combat by reason of sickness, wounds or detention, shall, in all circumstances, be treated humanely and without any adverse distinction based on race, sex, religious convictions or any other ground. They shall be accorded full respect for their person, honour and religious and other convictions.

7.2 The following acts against any of the persons mentioned in section 7.1 are prohibited at any time and in any place: violence to life or physical integrity; murder as well as cruel treatment such as torture, mutilation or any form of corporal punishment; collective punishment; reprisals; the taking of hostages; rape; enforced prostitution; any form of sexual assault and humiliation and degrading treatment; enslavement; and pillage.

7.3 Women shall be especially protected against any attack, in particular against rape, enforced prostitution or any other form of indecent assault.

7.4 Children shall be the object of special respect and shall be protected against any form of indecent assault.

Section 8 Treatment of detained persons

The United Nations force shall treat with humanity and respect for their dignity detained members of the armed forces and other persons who no longer take part in military operations by reason of detention. Without prejudice to their legal status, they shall be treated in accordance with the relevant provisions of the Third Geneva Convention of 1949, as may be applicable to them *mutatis mutandis*. In particular:

- (a) Their capture and detention shall be notified without delay to the party on which they depend and to the Central Tracing Agency of the International Committee of the Red Cross (ICRC), in particular in order to inform their families;
- (b) They shall be held in secure and safe premises which provide all possible safeguards of hygiene and health, and shall not be detained in areas exposed to the dangers of the combat zone;
- (c) They shall be entitled to receive food and clothing, hygiene and medical attention;
- (d) They shall under no circumstances be subjected to any form of torture or ill-treatment;
- (e) Women whose liberty has been restricted shall be held in quarters separated from men's quarters, and shall be under the immediate supervision of women;
- (f) In cases where children who have not attained the age of sixteen years take a direct part in hostilities and are arrested, detained or interned by the United Nations force, they shall

continue to benefit from special protection. In particular, they shall be held in quarters separate from the quarters of adults, except when accommodated with their families;

- (g) ICRC's right to visit prisoners and detained persons shall be respected and guaranteed.

Section 9 Protection of the wounded, the sick, and medical and relief personnel

9.1 Members of the armed forces and other persons in the power of the United Nations force who are wounded or sick shall be respected and protected in all circumstances. They shall be treated humanely and receive the medical care and attention required by their condition, without adverse distinction. Only urgent medical reasons will authorize priority in the order of treatment to be administered.

9.2 Whenever circumstances permit, a suspension of fire shall be arranged, or other local arrangements made, to permit the search for and identification of the wounded, the sick and the dead left on the battlefield and allow for their collection, removal, exchange and transport.

9.3 The United Nations force shall not attack medical establishments or mobile medical units. These shall at all times be respected and protected, unless they are used, outside their humanitarian functions, to attack or otherwise commit harmful acts against the United Nations force.

9.4 The United Nations force shall in all circumstances respect and protect medical personnel exclusively engaged in the search for, transport or treatment of the wounded or sick, as well as religious personnel.

9.5 The United Nations force shall respect and protect transports of wounded and sick or medical equipment in the same way as mobile medical units.

9.6 The United Nations force shall not engage in reprisals against the wounded, the sick or the personnel, establishments and equipment protected under this section.

9.7 The United Nations force shall in all circumstances respect the Red Cross and Red Crescent emblems. These emblems may not be employed except to indicate or to protect medical units and medical establishments, personnel and material. Any misuse of the Red Cross or Red Crescent emblems is prohibited.

9.8 The United Nations force shall respect the right of the families to know about the fate of their sick, wounded and deceased relatives. To this end, the force shall facilitate the work of the ICRC Central Tracing Agency.

9.9 The United Nations force shall facilitate the work of relief operations which are humanitarian and impartial in character and conducted without any adverse distinction, and shall respect personnel, vehicles and premises involved in such operations.

Section 10 Entry into force

The present bulletin shall enter into force on 12 August 1999.

(Signed) Kofi A. Annan
Secretary-General

FN:s säkerhetsrådsresolution 1325 (2000), om kvinnor, fred och säkerhet (FN:s säkerhetsrådsresolution 1325)

Förord

År 2000 antogs resolution 1325 där FN:s säkerhetsråd slår fast behovet av att uppmärksamma kvinnors utsatta situation i väpnade konflikter, liksom vikten av att involvera kvinnor i fredsbyggande processer. Resolutionens utgångspunkt är att kvinnor både kan påverka och påverkas av väpnade konflikter. Målet med resolutionen är i första hand att stärka kvinnors deltagande i samtliga skeden och på alla nivåer i återuppbyggnaden av kris- och konfliktdrabbade områden.

FN och medlemsländerna ska därmed vidta en rad åtgärder för att öka kvinnors deltagande i konfliktförebyggande och fredsfrämjande insatser, stödja kvinnors fredsinitiativ i konfliktområden och säkerställa att kvinnor deltar i institutioner och i beslutsfattande i post-konfliktsituationer och i övergångsprocesser från konflikt till fred. Åtgärder ska också vidtas för att stärka skyddet av kvinnors och flickors rättigheter och särskilda behov i samband med krig och konflikt samt för att integrera ett jämställdhetsperspektiv i freds-, säkerhetsfrämjande och humanitära insatser.

Genom resolutionen uppmärksammar säkerhetsrådet även det arbete som tidigare har genomförts för att öka jämställdheten i världen, exempelvis resultatet av FN:s kvinnokonferenser, och påminner om att kvinnor och barn tillhör de som är mest utsatta vid väpnade konflikter. Enligt resolutionen bör även icke-statliga kvinnoorganisationer som arbetar för fred ges större uppmärksamhet. Alla beslut som säkerhetsrådet tar ska enligt resolutionen ha ett jämställdhets- och genderperspektiv.

*Resolutionen antogs av FN:s säkerhetsråd år den 31 oktober 2000.
Publicering: UN Doc. S/RES/1325 (2000)*

Förenta Nationerna
Säkerhetsrådet
Resolution 1325 (2000)

Kvinnor, fred och säkerhet

Resolution 1325 (2000) antagen av säkerhetsrådet vid dess 4213 möte den 31 oktober 2000

Säkerhetsrådet,

åberopar sina resolutioner 1261 (1999) av den 25 augusti 1999, 1265 (1999) av den 17 september 1999, 1296 (2000) av den 19 april 2000 och 1314 (2000) av den 11 augusti 2000 och uttalanden i denna fråga av säkerhetsrådets ordförande samt ordförandens uttalande inför massmedierna vid Förenta nationernas dag för kvinnors rättigheter och internationell fred (Internationella kvinnodagen) den 8 mars 2000 (SC/6816),

åberopar även åtagandena i Peking-deklarationen och handlingsplanen (A/52/231) och åtagandena i slutakten från Förenta nationernas generalförsamlings tjugotredje särskilda möte, kallat "Kvinna 2000: jämställdhet mellan könen, utveckling och fred för det 21 århundradet" (A/S-23/10/Rev.1), särskilt de åtaganden som gäller kvinnor och väpnade konflikter,

erinrar sig om syftena och principerna i Förenta nationernas stadga, där det anges att säkerhetsrådet bär huvudansvaret för bevarande av internationell fred och säkerhet,

uttrycker sin oro över att civilbefolkningen, särskilt kvinnor och barn, utgör det stora flertalet av dem som är mest utsatta vid väpnade konflikter, inte minst som flyktingar – både externa och internflyktingar – och att de i tilltagande utsträckning väljs ut som måltavlor för kombattanter och beväpnade element, och som är medvetna om de följdverkningar detta har på en varaktig fred och försoning,

bekräftas åter den viktiga roll som kvinnor spelar i fråga om konfliktförebyggande, konfliktlösning och fredsuppbyggande samt

betonar betydelsen av deras lika deltagande och fulla medverkan i alla strävanden att bevara och främja fred och säkerhet och behovet av att öka deras roll vid beslutsfattandet med avseende på konfliktförebyggande och konfliktlösning,

bekräftar även åter behovet av att till fullo tillämpa internationell lagstiftning om humanitära och mänskliga rättigheter som värnar kvinnors och flickors rättigheter under och efter konflikter,

understryker behovet av att alla parter säkerställer att program för minröjning och medvetandegörande om minfaran beaktar kvinnors och flickors särskilda behov,

inser att det är ytterst angeläget att inkorporera jämställdhetsperspektivet i alla fredsbevarande insatser och beaktar härvidlag Windhoek-förklaringen och handlingsplanen från Namibia om inkorporering av ett jämställdhetsperspektiv i flerdimensionella fredsunderstödjande insatser (S/2000/693),

erkänner även betydelsen av rekommendationen i säkerhetsrådets ordförandes uttalande till massmedierna den 8 mars 2000 om särskild utbildning av all fredsbevarande personal om skydd, särskilda behov och mänskliga rättigheter för kvinnor och barn i konfliktsituationer,

erkänner att en förståelse av väpnade konflikters inverkan på kvinnor och flickor, effektiva institutionella arrangemang för att trygga skyddet av dem och deras fulla deltagande i fredsprocessen i hög grad tjänar till att upprätthålla och främja internationell fred och säkerhet, samt

noterar behovet av att sammanställa uppgifter om väpnade konflikters inverkan på kvinnor och flickor.

Säkerhetsrådet

1. uppmanar enträget medlemsstaterna att se till att kvinnor i ökad utsträckning deltar på alla beslutsnivåer i nationella, regionala och internationella institutioner och mekanismer för förebyggande, hantering och lösning av konflikter,

2. uppmanar generalsekreteraren att genomföra sin strategiska handlingsplan (A/49/587), i vilken förespråkas en ökning av kvinnornas deltagande på beslutsfattarnivå vid konfliktlösning och i fredsprocesser,

3. uppmanar enträget generalsekreteraren att tillsätta flera kvinnor som särskilda ombud och utsända för att tjäna som medlare och uppmanar därför medlemsstaterna att anmäla kandidater till

generalsekreteraren för att införas i en förteckning som skall aktualiseras fortlöpande,

4. uppmanar vidare generalsekreteraren att sträva efter att utveckla kvinnornas roll och bidrag till Förenta nationernas insatser på fältet, särskilt som militära observatörer, civil polis samt experter i fråga om mänskliga rättigheter och humanitära insatser,

5. uttrycker sin beredskap att inkorporera ett jämställdhetsperspektiv i fredsbevarande insatser och uppmanar generalsekreteraren att trygga att, där så är lämpligt, jämställdhetsperspektivet tas i beaktande vid fältinsatser,

6. anmodar generalsekreteraren att lämna medlemsstaterna anvisningar och material för utbildning om kvinnors skydd, rättigheter och särskilda behov samt om betydelsen av att kvinnor medverkar i alla fredsbevarande och fredsuppbyggande insatser, inbjuder medlemsstaterna att inkorporera dessa aspekter och även utbildning i medvetande om hiv/aids i sina nationella utbildningsprogram för militär och civil polis vid förberedandet av insatser och uppmanar vidare generalsekreteraren att tillse att civil personal som deltar i fredsbevarande insatser får genomgå liknande utbildning,

7. uppmanar enträget medlemsstaterna att öka sitt frivilliga ekonomiska, tekniska och logistiska stöd för genusanpassad utbildning, däribland utbildning som genomförs av berörda fonder och program, bland annat av Förenta nationernas kvinnofond och av Förenta nationernas barnfond samt av Förenta nationernas flyktingkommissarie och av andra berörda organ,

8. uppmanar alla de berörda att, när de förhandlar och genomför fredsavtal, anta ett jämställdhetsperspektiv som bland annat beaktar följande:

- a) kvinnors och flickors särskilda behov vid repatriering och återflyttning för rehabilitering, återanpassning och återuppbyggande efter konflikt,
- b) åtgärder för att stödja lokala kvinnogrupperns fredsinitiativ och inhemska förfaranden för konfliktlösning och som innefattar kvinnors deltagande i alla mekanismerna för att genomföra fredsavtalen,
- c) åtgärder som tillgodoser skydd och respekt för kvinnors och flickors mänskliga rättigheter, särskilt med avseende på författningen, valsystemet, polisväsendet och domstolsväsendet,

9. uppmanar alla parter i väpnade konflikter att till fullo respektera den internationella rätt som är tillämplig på kvinnors och

flickors rättigheter och skydd, särskilt såsom civilbefolkning och särskilt de åtaganden som gäller dem enligt 1949 års Genèvekonventioner med 1977 års tilläggsprotokoll, 1951 års flyktingkonvention med 1967 års protokoll, 1979 års konvention om avskaffande av alla former av diskriminering av kvinnor och dess fakultativa protokoll av år 1999 samt Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter av år 1989 och dess två fakultativa protokoll av den 25 maj 2000 och att beakta de relevanta bestämmelserna i Romstadgan om Internationella brottmålsdomstolen,

10. uppmanar alla parter i väpnade konflikter att vidta särskilda åtgärder för att skydda kvinnor och flickor mot sexuellt våld, särskilt våldtäkt och andra former av sexuellt utnyttjande och alla andra former av våld i situationer av väpnad konflikt,

11. understryker att alla stater är skyldiga att avskaffa strafflöshet och att lagföra alla personer som anklagas för folkmord, brott mot mänskligheten samt krigsförbrytelser, däribland brott som sammanhänger med sexuellt och annat våld mot kvinnor och flickor, och betonar i detta hänseende nödvändigheten av att, där så är möjligt, undanta dessa brott från amnesti,

12. uppmanar alla parter i väpnade konflikter att respektera flyktinglägrens och flyktinganläggningarnas civila och humanitära karaktär och att ta hänsyn till kvinnors och flickors särskilda behov, inte minst vid utformningen av dessa läger och anläggningar, och åberopar säkerhetsrådets resolutioner 1208 (1998) av den 19 november 1998 och 1296 (2000) av den 19 april 2000,

13. uppmanar alla som deltar i planering av avväpning, demobilisering och återanpassning att beakta de olika behov som kvinnliga och manliga ex-kombattanter har och att beakta deras anhörigas behov,

14. bekräftar åter att det är berett att, när rådet antar åtgärder med stöd av artikel 41 i Förenta nationernas stadga, beakta åtgärdernas möjliga inverkan på civilbefolkningen, med hänsyn till kvinnors och flickors särskilda behov, för att överväga lämpliga undantag av humanitära skäl,

15. uttrycker sin beredskap att trygga att säkerhetsrådets insatsgrupper beaktar könsrelaterade aspekter och kvinnors rättigheter, däribland genom samråd med lokala och internationella kvinno-grupper,

16. uppmanar generalsekretären att verkställa en undersökning av väpnade konflikters inverkan på kvinnor och flickor, kvinnornas roll i fredsuppbyggandet och genusaspekterna på fredsprocesser

och konfliktlösning och uppmanar vidare generalsekreteraren att avge en rapport till säkerhetsrådet om resultatet av sin undersökning och att delge alla Förenta nationernas medlemsstater rapporten,

17. anmodar generalsekreteraren att, i förekommande fall, i sin rapport till säkerhetsrådet inkludera uppgifter om arbetet med jämställdhetsintegrering i alla fredsbevarande insatsgrupper och uppgifter om andra aspekter som berör kvinnor och flickor,

18. beslutar att fortsätta att aktivt ägna sig åt denna fråga.

UN Security Council 1612 (2005), on establishing monitoring, reporting mechanism on use of child soldiers (FN:s säkerhetsrådsresolution 1612)

Förord

Det internationella samfundet har under senare år försökt hantera problematiken med barn och väpnade konflikter. Barns utsatthet och speciella behov under väpnade konflikter har adresserats av den humanitära rätten sedan en tid tillbaka. Genèvekonventionerna och dessas tilläggsprotokoll ger barn under en väpnad konflikt dels ett generellt skydd som gäller för civila, dels ett särskilt skydd som extra skyddsvärda. Skyddet för barn i väpnade konflikter regleras även i andra internationella konventioner, exempelvis FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) vilken slår fast barnets grundläggande rättigheter och även gäller i en väpnad konflikt. Sedan barnkonventionen antogs har frågan om att det bör slås fast en 18-årsgräns för barns inblandning i väpnade konflikter varit uppe till debatt. Den debatten ledde till att ett fakultativt protokoll om barnets rättigheter vid indragning av barn i väpnade konflikter skapades.

FN:s säkerhetsråd blev aktivt i denna fråga i slutet av 1990-talet och mellan 1999 och 2005 antog säkerhetsrådet sex resolutioner om barn i väpnad konflikt (dessförinnan hade säkerhetsrådet aldrig behandlat frågan). Som exempel kan säkerhetsrådsresolution 1612 från 2005 nämnas. Som ett led i att stärka skyddet av barn i väpnade konflikter etablerar denna resolution bl.a. en arbetsgrupp som ska granska utvecklingen och genomförandet av de tidsbestämda handlingsplaner som stater, genom

resolution 1539 (2004), uppmanats att utarbeta för att stoppa rekrytering och användning av barn i väpnad konflikt. Resolutionen inrättar vidare övervaknings- och rapporteringsmekanismer rörande kränkningar av barns rättigheter. Ändamålet med dessa är att samla in och bereda aktuell, objektiv och pålitlig information om rekrytering och användning av barnsoldater i strid med internationell rätt. Resolutionen beslutar vidare om inkludering av barnspecifika komponenter i FN:s fredsinsatser. FN:s samtliga demobiliseringsprogram innehåller nu sådana komponenter.

Resolutionen antogs av FN:s säkerhetsråd år den 26 juli 2005.

Publicering: UN Doc. S/RES/1612 (2005)

The Security Council,

Reaffirming its resolutions 1261 (1999) of 25 August 1999, 1314 (2000) of 11 August 2000, 1379 (2001) of 20 November 2001, 1460 (2003) of 30 January 2003, and 1539 (2004) of 22 April 2004, which contribute to a comprehensive framework for addressing the protection of children affected by armed conflict,

While noting the advances made for the protection of children affected by armed conflict, particularly in the areas of advocacy and the development of norms and standards, remaining *deeply concerned* over the lack of overall progress on the ground, where parties to conflict continue to violate with impunity the relevant provisions of applicable international law relating to the rights and protection of children in armed conflict,

Stressing the primary role of national Governments in providing effective protection and relief to all children affected by armed conflicts,

Recalling the responsibilities of States to end impunity and to prosecute those responsible for genocide, crimes against humanity, war crimes and other egregious crimes perpetrated against children,

Convinced that the protection of children in armed conflict should be regarded as an important aspect of any comprehensive strategy to resolve conflict,

Reiterating its primary responsibility for the maintenance of international peace and security and, in this connection, its

commitment to address the widespread impact of armed conflict on children,

Stressing its determination to ensure respect for its resolutions and other international norms and standards for the protection of children affected by armed conflict,

Having considered the report of the Secretary-General of 9 February 2005 (S/2005/72) and stressing that the present resolution does not seek to make any legal determination as to whether situations which are referred to in the Secretary-General's report are or are not armed conflicts within the context of the Geneva Conventions and the Additional Protocols thereto, nor does it prejudge the legal status of the non-State parties involved in these situations,

Gravely concerned by the documented links between the use of child soldiers in violation of applicable international law and the illicit trafficking of small arms and light weapons and stressing the need for all States to take measures to prevent and to put an end to such trafficking,

1. *Strongly condemns* the recruitment and use of child soldiers by parties to armed conflict in violation of international obligations applicable to them and all other violations and abuses committed against children in situations of armed conflict;

2. *Takes note* of the action plan presented by the Secretary-General relating to the establishment of a monitoring and reporting mechanism on children and armed conflict as called for in paragraph 2 of its resolution 1539 (2004) and, in this regard:

- (a) Underlines that the mechanism is to collect and provide timely, objective, accurate and reliable information on the recruitment and use of child soldiers in violation of applicable international law and on other violations and abuses committed against children affected by armed conflict, and the mechanism will report to the working group to be created in accordance with paragraph 8 of this resolution;
- (b) Underlines further that this mechanism must operate with the participation of and in cooperation with national Governments and relevant United Nations and civil society actors, including at the country level;
- (c) Stresses that all actions undertaken by United Nations entities within the framework of the monitoring and reporting mechanism must be designed to support and supplement, as

appropriate, the protection and rehabilitation roles of national Governments;

- (d) Also stresses that any dialogue established under the framework of the monitoring and reporting mechanism by United Nations entities with non-State armed groups in order to ensure protection for and access to children must be conducted in the context of peace processes where they exist and the cooperation framework between the United Nations and the concerned Government;

3. *Requests* the Secretary-General to implement without delay, the abovementioned monitoring and reporting mechanism, beginning with its application, within existing resources, in close consultation with countries concerned, to parties in situations of armed conflict listed in the annexes to the Secretary-General's report (S/2005/72) that are on the agenda of the Security Council, and then, in close consultation with countries concerned, to apply it to parties in other situations of armed conflict listed in the annexes to the Secretary-General's report (S/2005/72), bearing in mind the discussion of the Security Council and the views expressed by Member States, in particular during the annual debate on Children and Armed Conflict, and also taking into account the findings and recommendations of an independent review on the implementation of the mechanism to be reported to the Security Council by 31 July 2006. The independent review will include:

- (a) An assessment of the overall effectiveness of the mechanism, as well as the timeliness, accuracy, objectivity and reliability of the information compiled through the mechanism;
- (b) Information on how effectively the mechanism is linked to the work of the Security Council and other organs of the United Nations;
- (c) Information on the relevance and clarity of the division of responsibilities;
- (d) Information on the budgetary and other resource implications for United Nations actors and voluntary funded organizations contributing to the mechanism;
- (e) Recommendations for the full implementation of the mechanism;

4. *Stresses* that the implementation of the monitoring and reporting mechanism by the Secretary-General will be undertaken

only in the context of and for the specific purpose of ensuring the protection of children affected by armed conflict and shall not thereby prejudge or imply a decision by the Security Council as to whether or not to include a situation on its agenda;

5. *Welcomes* the initiatives taken by UNICEF and other United Nations entities to gather information on the recruitment and use of child soldiers in violation of applicable international law and on other violations and abuses committed against children in situations of armed conflict and invites the Secretary-General to take due account of these initiatives during the initial phase of implementation of the mechanism referred to in paragraph 3;

6. *Notes* that information compiled by this mechanism, for reporting by the Secretary-General to the General Assembly and the Security Council, may be considered by other international, regional and national bodies, within their mandates and the scope of their work, in order to ensure the protection, rights and well-being of children affected by armed conflict;

7. *Expresses* serious concern regarding the lack of progress in development and implementation of the action plans called for in paragraph 5 (a) of its resolution 1539 (2004) and, pursuant to this, calls on the parties concerned to develop and implement action plans without further delay, in close collaboration with United Nations peacekeeping missions and United Nations country teams, consistent with their respective mandates and within their capabilities; and requests the Secretary-General to provide criteria to assist in the development of such action plans;

8. *Decides* to establish a working group of the Security Council consisting of all members of the Council to review the reports of the mechanism referred to in paragraph 3 of this resolution, to review progress in the development and implementation of the action plans mentioned in paragraph 7 of this resolution and to consider other relevant information presented to it; *decides further* that the working group shall:

- (a) Make recommendations to the Council on possible measures to promote the protection of children affected by armed conflict, including through recommendations on appropriate mandates for peacekeeping missions and recommendations with respect to the parties to the conflict;

- (b) Address requests, as appropriate, to other bodies within the United Nations system for action to support implementation of this resolution in accordance with their respective mandates;

9. *Recalls* paragraph 5 (c) of its resolution 1539 (2004), and reaffirms its intention to consider imposing, through country-specific resolutions, targeted and graduated measures, such as, inter alia, a ban on the export and supply of small arms and light weapons and of other military equipment and on military assistance, against parties to situations of armed conflict which are on the Security Council's agenda and are in violation of applicable international law relating to the rights and protection of children in armed conflict;

10. *Stresses* the responsibility of United Nations peacekeeping missions and United Nations country teams, consistent with their respective mandates, to ensure effective follow-up to Security Council resolutions, ensure a coordinated response to CAAC concerns and to monitor and report to the Secretary-General;

11. *Welcomes* the efforts undertaken by United Nations peacekeeping operations to implement the Secretary-General's zero-tolerance policy on sexual exploitation and abuse and to ensure full compliance of their personnel with the United Nations code of conduct, requests the Secretary-General to continue to take all necessary action in this regard and to keep the Security Council informed, and urges troop-contributing countries to take appropriate preventive action including predeployment awareness training, and to take disciplinary action and other action to ensure full accountability in cases of misconduct involving their personnel;

12. *Decides* to continue the inclusion of specific provisions for the protection of children in the mandates of United Nations peacekeeping operations, including the deployment, on a case-by-case basis, of child-protection advisers (CPAs), and requests the Secretary-General to ensure that the need for and the number and roles of CPAs are systematically assessed during the preparation of each United Nations peacekeeping operation; welcomes the comprehensive assessment undertaken on the role and activities of CPAs with a view to drawing lessons learned and best practices;

13. *Welcomes* recent initiatives by regional and subregional organizations and arrangements for the protection of children affected by armed conflict, and encourages continued

mainstreaming of child protection into their advocacy, policies and programmes; development of peer review and monitoring and reporting mechanisms; establishment, within their secretariats, of child-protection mechanisms; inclusion of child-protection staff and training in their peace and field operations; sub- and interregional initiatives to end activities harmful to children in times of conflict, in particular cross-border recruitment and abduction of children, illicit movement of small arms, and illicit trade in natural resources through the development and implementation of guidelines on children and armed conflict;

14. *Calls upon* all parties concerned to ensure that the protection, rights and well-being of children affected by armed conflict are specifically integrated into all peace processes, peace agreements and post-conflict recovery and reconstruction planning and programmes;

15. *Calls upon* all parties concerned to abide by the international obligations applicable to them relating to the protection of children affected by armed conflict as well as the concrete commitments they have made to the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict, to UNICEF and other United Nations agencies and to cooperate fully with the United Nations peacekeeping missions and United Nations country teams, where appropriate, in the context of the cooperation framework between the United Nations and the concerned Government, in the follow-up and implementation of these commitments;

16. *Urges* Member States, United Nations entities, regional and subregional organizations and other parties concerned, to take appropriate measures to control illicit subregional and cross-border activities harmful to children, including illicit exploitation of natural resources, illicit trade in small arms, abduction of children and their use and recruitment as soldiers as well as other violations and abuses committed against children in situations of armed conflict in violation of applicable international law;

17. *Urges* all parties concerned, including Member States, United Nations entities and financial institutions, to support the development and strengthening of the capacities of national institutions and local civil society networks for advocacy, protection and rehabilitation of children affected by armed conflict to ensure the sustainability of local child-protection initiatives;

18. *Requests* that the Secretary-General direct all relevant United Nations entities to take specific measures, within existing

resources, to ensure systematic mainstreaming of CAAC issues within their respective institutions, including by ensuring allocation of adequate financial and human resources towards protection of war-affected children within all relevant offices and departments and on the ground as well as to strengthen, within their respective mandates, their cooperation and coordination when addressing the protection of children in armed conflict;

19. *Reiterates* its request to the Secretary-General to ensure that, in all his reports on country-specific situations, the protection of children is included as a specific aspect of the report, and expresses its intention to give its full attention to the information provided therein when dealing with those situations on its agenda;

20. *Requests* the Secretary-General to submit a report by November 2006 on the implementation of this resolution and resolutions 1379 (2001), 1460 (2003), and 1539 (2004) which would include, inter alia:

- (a) Information on compliance by parties in ending the recruitment or use of children in armed conflict in violation of applicable international law and other violations being committed against children affected by armed conflict;
- (b) Information on progress made in the implementation of the monitoring and reporting mechanism mentioned in paragraph 3;
- (c) Information on progress made in the development and implementation of the action plans referred to in paragraph 7 of the present resolution;
- (d) Information on the assessment of the role and activities of CPAs;

21. *Decides* to remain actively seized of this matter.

UN Secretary Council Resolution 1820 (2008), on sexual violence against civilians in conflict zones, and rape as war crime (FN:s säkerhetsrådsresolution 1820)

Förord

Den 19:e juni 2008 antog FN:s säkerhetsråd enhälligt resolution 1820 om sexuellt våld mot civila i konflikter och våldtäkt som krigsförbrytelse. 1820 är en fortsättning på resolution 1325 från år 2000, som behandlade kvinnor, fred och säkerhet och tog upp frågor om sexuellt våld i krig.

Den nya resolutionen fördömer våldtäkt och andra former av sexualiserat våld i konfliktsituationer och säger att våldtäkt kan utgöra krigsförbrytelse, brott mot mänskligheten och en konstituerande handling för folkmord. Resolutionen föreskriver även att amnesti inte ska beviljas för sexualiserat våld i fredsförhandlingar och att förövare måste ställas inför rätta. Vidare markerar resolutionen att säkerhetsrådet kan besluta om sanktioner då systematiska våldtäkter begås i en icke-internationell eller internationell konflikt.

Resolutionen antogs av FN:s säkerhetsråd år den 19 juni 2008.

Publicering: UN Doc. S/RES/1820 (2008)

The Security Council,

Reaffirming its commitment to the continuing and full implementation of resolution 1325 (2000), 1612 (2005) and 1674 (2006) and recalling the Statements of its president of 31 October 2001 (Security Council/PRST/2001/31), 31 October 2002 (Security Council/PRST/2002/32), 28 October 2004 (Security Council/PRST/2004/40), 27 October 2005 (Security Council/PRST/2005/52), 8 November 2006 (Security Council/PRST/2006/42), 7 March 2007 (Security Council/PRST/2007/5), and 24 October 2007 (Security Council/PRST/2007/40);

Guided by the purposes and principles of the Charter of the United Nations,

Reaffirming also the resolve expressed in the 2005 World Summit Outcome Document to eliminate all forms of violence against women and girls, including by ending impunity and by ensuring the protection of civilians, in particular women and girls, during and after armed conflicts, in accordance with the obligations States have undertaken under international humanitarian law and international human rights law;

Recalling the commitments of the Beijing Declaration and Platform for Action (A/52/231) as well as those contained in the outcome document of the twenty-third Special Session of the United Nations General Assembly entitled "Women 2000: Gender Equality, Development and Peace for the Twenty-first Century" (A/S-23/10/Rev.1), in particular those concerning sexual violence and women in situations of armed conflict;

Reaffirming also the obligations of States Parties to the Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, the Optional Protocol thereto, the Convention on the Rights of the Child and the Optional Protocols thereto, and *urging* states that have not yet done so to consider ratifying or acceding to them,

Noting that civilians account for the vast majority of those adversely affected by armed conflict; that women and girls are particularly targeted by the use of sexual violence, including as a tactic of war to humiliate, dominate, instil fear in, disperse and/or forcibly relocate civilian members of a community or ethnic group; and that sexual violence perpetrated in this manner may in some instances persist after the cessation of hostilities;

Recalling its condemnation in the strongest terms of all sexual and other forms of violence committed against civilians in armed conflict, in particular women and children;

Reiterating deep concern that, despite its repeated condemnation of violence against women and children in situations of armed conflict, including sexual violence in situations of armed conflict, and despite its calls addressed to all parties to armed conflict for the cessation of such acts with immediate effect, such acts continue to occur, and in some situations have become systematic and widespread, reaching appalling levels of brutality,

Recalling the inclusion of a range of sexual violence offences in the Rome Statute of the International Criminal Court and the statutes of the ad hoc international criminal tribunals,

Reaffirming the important role of women in the prevention and resolution of conflicts and in peacebuilding, and *stressing* the importance of their equal participation and full involvement in all efforts for the maintenance and promotion of peace and security, and the need to increase their role in decision-making with regard to conflict prevention and resolution,

Deeply concerned also about the persistent obstacles and challenges to women's participation and full involvement in the prevention and resolution of conflicts as a result of violence, intimidation and discrimination, which erode women's capacity and legitimacy to participate in post-conflict public life, and acknowledging the negative impact this has on durable peace, security and reconciliation, including post-conflict peacebuilding,

Recognizing that States bear primary responsibility to respect and ensure the human rights of their citizens, as well as all individuals within their territory as provided for by relevant international law,

Reaffirming that parties to armed conflict bear the primary responsibility to take all feasible steps to ensure the protection of affected civilians,

Welcoming the ongoing coordination of efforts within the United Nations system, marked by the inter-agency initiative "United Nations Action against Sexual Violence in Conflict," to create awareness about sexual violence in armed conflicts and post-conflict situations and, ultimately, to put an end to it,

1. *Stresses* that sexual violence, when used or commissioned as a tactic of war in order to deliberately target civilians or as a part of a widespread or systematic attack against civilian populations, can significantly exacerbate situations of armed conflict and may impede the restoration of international peace and security, *affirms* in this regard that effective steps to prevent and respond to such

acts of sexual violence can significantly contribute to the maintenance of international peace and security, and *expresses its readiness*, when considering situations on the agenda of the Council, to, where necessary, adopt appropriate steps to address widespread or systematic sexual violence;

2. *Demands* the immediate and complete cessation by all parties to armed conflict of all acts of sexual violence against civilians with immediate effect;

3. *Demands* that all parties to armed conflict immediately take appropriate measures to protect civilians, including women and girls, from all forms of sexual violence, which could include, inter alia, enforcing appropriate military disciplinary measures and upholding the principle of command responsibility, training troops on the categorical prohibition of all forms of sexual violence against civilians, debunking myths that fuel sexual violence, vetting armed and security forces to take into account past actions of rape and other forms of sexual violence, and evacuation of women and children under imminent threat of sexual violence to safety; and requests the Secretary-General, where appropriate, to encourage dialogue to address this issue in the context of broader discussions of conflict resolution between appropriate UN officials and the parties to the conflict, taking into account, inter alia, the views expressed by women of affected local communities;

4. *Notes* that rape and other forms of sexual violence can constitute a war crime, a crime against humanity, or a constitutive act with respect to genocide, *stresses the need* for the exclusion of sexual violence crimes from amnesty provisions in the context of conflict resolution processes, and *calls upon* Member States to comply with their obligations for prosecuting persons responsible for such acts, to ensure that all victims of sexual violence, particularly women and girls, have equal protection under the law and equal access to justice, and *stresses* the importance of ending impunity for such acts as part of a comprehensive approach to seeking sustainable peace, justice, truth, and national reconciliation;

5. *Affirms its intention*, when establishing and renewing state-specific sanctions regimes, to take into consideration the appropriateness of targeted and graduated measures against parties to situations of armed conflict who commit rape and other forms of sexual violence against women and girls in situations of armed conflict;

6. *Requests* the Secretary-General, in consultation with the Security Council, the Special Committee on Peacekeeping Operations and its Working Group and relevant States, as appropriate, to develop and implement appropriate training programs for all peacekeeping and humanitarian personnel deployed by the United Nations in the context of missions as mandated by the Council to help them better prevent, recognize and respond to sexual violence and other forms of violence against civilians;

7. *Requests* the Secretary-General to continue and strengthen efforts to implement the policy of zero tolerance of sexual exploitation and abuse in United Nations peacekeeping operations; and *urges* troop and police contributing countries to take appropriate preventative action, including pre-deployment and in-theater awareness training, and other action to ensure full accountability in cases of such conduct involving their personnel;

8. *Encourages* troop and police contributing countries, in consultation with the Secretary-General, to consider steps they could take to heighten awareness and the responsiveness of their personnel participating in UN peacekeeping operations to protect civilians, including women and children, and prevent sexual violence against women and girls in conflict and post-conflict situations, including wherever possible the deployment of a higher percentage of women peacekeepers or police;

9. *Requests* the Secretary-General to develop effective guidelines and strategies to enhance the ability of relevant UN peacekeeping operations, consistent with their mandates, to protect civilians, including women and girls, from all forms of sexual violence and to systematically include in his written reports to the Council on conflict situations his observations concerning the protection of women and girls and recommendations in this regard;

10. *Requests* the Secretary-General and relevant United Nations agencies, *inter alia*, through consultation with women and women-led organizations as appropriate, to develop effective mechanisms for providing protection from violence, including in particular sexual violence, to women and girls in and around UN managed refugee and internally displaced persons camps, as well as in all disarmament, demobilization, and reintegration processes, and in justice and security sector reform efforts assisted by the United Nations;

11. *Stresses* the important role the Peacebuilding Commission can play by including in its advice and recommendations for post-

conflict peacebuilding strategies, where appropriate, ways to address sexual violence committed during and in the aftermath of armed conflict, and in ensuring consultation and effective representation of women's civil society in its country-specific configurations, as part of its wider approach to gender issues;

12. *Urges* the Secretary-General and his Special Envoys to invite women to participate in discussions pertinent to the prevention and resolution of conflict, the maintenance of peace and security, and post-conflict peacebuilding, and encourages all parties to such talks to facilitate the equal and full participation of women at decision-making levels;

13. *Urges* all parties concerned, including Member States, United Nations entities and financial institutions, to support the development and strengthening of the capacities of national institutions, in particular of judicial and health systems, and of local civil society networks in order to provide sustainable assistance to victims of sexual violence in armed conflict and post-conflict situations;

14. *Urges* appropriate regional and sub-regional bodies in particular to consider developing and implementing policies, activities, and advocacy for the benefit of women and girls affected by sexual violence in armed conflict;

15. *Also requests* the Secretary-General to submit a report to the Council by 30 June 2009 on the implementation of this resolution in the context of situations which are on the agenda of the Council, utilizing information from available United Nations sources, including country teams, peacekeeping operations, and other United Nations personnel, which would include, inter alia, information on situations of armed conflict in which sexual violence has been widely or systematically employed against civilians; analysis of the prevalence and trends of sexual violence in situations of armed conflict; proposals for strategies to minimize the susceptibility of women and girls to such violence; benchmarks for measuring progress in preventing and addressing sexual violence; appropriate input from United Nations implementing partners in the field; information on his plans for facilitating the collection of timely, objective, accurate, and reliable information on the use of sexual violence in situations of armed conflict, including through improved coordination of UN activities on the ground and at Headquarters; and information on actions taken by parties to armed conflict to implement their responsibilities as described in

this resolution, in particular by immediately and completely ceasing all acts of sexual violence and in taking appropriate measures to protect women and girls from all forms of sexual violence;

16. *Decides* to remain actively seized of the matter.

EU:s riktlinjer om barn och väpnad konflikt (2008)

Förord

Den 4 december 2002 enades EU:s kommitté för utrikes- och säkerhetspolitik (KUSP) om texten till EU:s riktlinjer om barn och väpnad konflikt. Riktlinjerna hade arbetats fram av Europeiska Unionens Råds arbetsgrupp för de mänskliga rättigheterna (COHOM) tillsammans med FN:s särskilda representant för barn och väpnade konflikter samt specialiserade icke-statliga organisationer. EU antog riktlinjerna, den 8 december 2003, för att uppmärksamma de problem som finns och för att förstärka de åtgärder som vidtas på detta område. Dessa riktlinjer har sedan reviderats och uppdaterats till versionen som antogs den 16 juni 2008 av Rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser. Enligt riktlinjerna är främjandet och skyddet av barnets rättigheter en prioritet för EU:s politik vad gäller mänskliga rättigheter.

EU förbinder sig genom riktlinjerna att på kort, medellång och lång sikt effektivt vidta åtgärder mot de konsekvenser som väpnade konflikter har på barn. EU ska även verka för att tredjeländer och icke-statliga aktörer respekterar gällande internationell rätt rörande dessa frågor och att de effektivt vidtar åtgärder för att skydda barn i väpnade konflikter. Ett mål för dessa riktlinjer är vidare att sätta stopp för värning av barn till arméer och väpnade grupper, samt att få slut på straffriheten för detta.

Till riktlinjerna hör även två bilagor. Bilaga 1 utgörs av en icke uttömmande förteckning över internationella normer, standarder och principer som EU kan åberopa i kontakterna med tredjeländer rörande barn som påverkas av en väpnad

konflikt. Bilaga 2 i sin tur utgörs av en orienterande förteckning över EU:s verksamhet på området barn och väpnad konflikt.

Riktlinjerna antogs först av EU den 8 december 2003 och denna reviderade och uppdaterade version antogs den 16 juni 2008.

Publicering: Europeiska Unionens Råds dokument 10019/08

I. BARN OCH VÄPNAD KONFLIKT

1. Enbart under det senaste decenniet uppskattar man att väpnade konflikter har krävt mer än två miljoner barns liv och lemlästat ytterligare sex miljoner. Konflikter berövar barn föräldrar, vårdare, grundläggande sociala tjänster, sjukvård och utbildning. Det finns ungefär tjugo miljoner fördrivna barn och flyktingbarn samt en miljon föräldralösa, medan andra hålls som gisslan, har förts bort eller fallit offer för människohandel. System för registrering av nyfödda och rättssystem för ungdomsbrottslingar kollapsar. Man uppskattar att det ständigt finns minst 300 000 barnsoldater som deltar i konflikter.

2. Barn har särskilda behov både på lång och kort sikt efter en konflikt, t.ex. av att spåra upp familjemedlemmar, av rehabilitering och social återanpassning, psykosociala rehabiliteringsprogram, medverkan i program för avväpning, demobilisering och återanpassning och i system för "transitional justice". I detta avseende välkomnar EU upprättandet av ett forum för uppföljning av Parisåtagandena, vilka är inriktade på att samordna och underlätta internationellt stöd till sådana program.

3. I många situationer rådet det ett straffrihetsklimat för dem som begår sådana brott mot barn som är förbjudna enligt såväl internationell humanitär rätt som Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen. EU betonar de internationella brottmålsdomstolarnas grundläggande roll när det gäller att bekämpa straffrihet och ta itu med relevanta överträdelser av internationell rätt avseende olaglig användning och rekrytering av barnsoldater.

4. Konventionen om barnets rättigheter har ratificerats av nästan alla men har långt ifrån fått en allmän tillämpning. Särskilt vid väpnade konflikter är barnen oproportionerligt hårt utsatta på många olika sätt och med långverkande effekter. Konsekvenserna

av väpnade konflikter för framtida generationer kan bilda grogrunden för fortsatta eller på nytt uppflammande konflikter. Syftet med det fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om barns medverkan i väpnade konflikter är att motverka denna situation.

5. EU välkomnar att viktiga internationella mekanismer har upprättats för att ta itu med frågan om barn och väpnad konflikt, i synnerhet FN:s generalsekreterares särskilda representant för barn och väpnad konflikt, och säkerhetsrådets arbetsgrupp för barn och väpnad konflikt. Följaktligen ska EU och dess medlemsstater beakta och, när så är lämpligt, samordna sin verksamhet med dessa mekanismer, i syfte att maximera inverkan av deras respektive insatser.

II. SYFTE

6. Att främja och skydda barnets rättigheter är en prioritet för EU:s politik för mänskliga rättigheter. Europeiska unionen anser det ytterst viktigt att ta itu med frågan om barn och väpnad konflikt, inte enbart därför att barnen lider nu och kommer att utforma vår framtid, utan därför att de har inneboende och oförytterliga rättigheter så som fastställs i konventionen om barnets rättigheter, i de fakultativa protokollen till denna och i andra internationella och regionala instrument för mänskliga rättigheter. EU strävar efter att öka medvetenheten om denna fråga genom att framhäva EU:s insatser på detta område, både inom EU och i dess förbindelser med tredjeländer.

7. EU avser att ta itu med konsekvenserna av väpnad konflikt för barn på kort, medellång och lång sikt på ett effektivt och övergripande sätt, genom att utnyttja den uppsättning av verktyg som står till EU:s förfogande och bygga vidare på såväl tidigare som pågående insatser (översikt över EU:s verksamhet i bilaga I). EU:s mål är att påverka tredjeländer och icke-statliga aktörer att genomföra internationella och regionala normer, standarder och instrument för mänskliga rättigheter samt internationell humanitär rätt (se bilaga II) och att vidta effektiva åtgärder för att skydda barn från effekterna av en väpnad konflikt och få ett slut på utnyttjandet av barn i väpnade styrkor och väpnade grupper samt få ett slut på straffriheten för brott mot barn. EU erkänner betydelsen av att säkerställa samordning och kontinuitet mellan politik och åtgärder

inriktade på situationen för barn som påverkas av en väpnad konflikt på de olika politikområdena, inbegripet Gusp/ESFP och externt och humanitärt bistånd.

III. PRINCIPER

8. Unionen bygger på principerna om frihet, demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna samt på rättsstatsprincipen, vilka principer är gemensamma för medlemsstaterna. Dessa principer är gemensamma för medlemsstaterna. Respekt för de mänskliga rättigheterna ingår som ett av de viktigaste målen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (Gusp), som inbegriper den europeiska säkerhets- och försvarspolitik (ESFP). Respekt för de mänskliga rättigheterna utgör också en del av gemenskapens politik i fråga om handels- och utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd.

9. Att främja och skydda alla barns rättigheter är en prioriterad fråga för EU och medlemsstaterna. I sitt arbete med att säkerställa skyddet för de barn som påverkas av en väpnad konflikt vägleds EU av relevanta internationella och regionala normer och standarder för de mänskliga rättigheterna och humanitär rätt, bl.a. de som återges i bilaga II.

10. EU stöder det arbete som utförs av relevanta aktörer, framför allt FN:s generalsekreterare, FN:s generalsekreterares särskilda representant för barn och väpnad konflikt, säkerhetsrådets arbetsgrupp för barn och väpnad konflikt, Unicef, FN:s utvecklingsfond för kvinnor, kontoret för FN:s högkommissarie för de mänskliga rättigheterna, UNHCR, UNDP, ILO, kommittén för barnets rättigheter, kommittén för de mänskliga rättigheterna, rådet för mänskliga rättigheter, tredje utskottet, Europarådet, OSSE/ODIHR samt FN:s särskilda mekanismer och andra relevanta aktörer, t.ex. ICRC, nätverket för människors säkerhet och det civila samhällets organisationer. EU stöder också arbetet i nätverk för skydd för barn och insatsgrupper för att övervaka FN:s resolution 1612 på platsen. EU kommer att aktivt bidra till och arbeta med dessa aktörer för att se till att befintliga internationella skydd för barnets rättigheter förstärks och genomförs effektivt.

IV. RIKTLINJER

Regelbunden övervakning, rapportering och bedömning bildar grunden för identifiering av de situationer som kräver EU-insatser. När det gäller EU-ledda krishanteringsinsatser kommer beslutsfattandet att ske från fall till fall med tanke på det eventuella mandatet för den specifika åtgärden och de medel och den kapacitet som står till EU:s förfogande.

A. Övervakning och rapportering

11. I sina regelbundna rapporter och när så är relevant, och med full kännedom, och i samordning med FN:s övervaknings- och rapporteringssystem som upprättats genom FN:s säkerhetsråds resolutioner 1539 (2004) och 1612 (2005), kommer EU:s missionschefer, missionschefer för civila insatser, EU:s militära befälhavare (genom befälsordningen) och EU: särskilda representanter att ta med en analys av konsekvenserna av en konflikt eller en överhängande konflikt för barn. I rapporterna bör man särskilt ta upp kränkningar och missbruk av barn, arméers och väpnade gruppers rekrytering och insättande av barn i strid, dödande och lemlästande av barn, attacker mot skolor och sjukhus, blockering av humanitära insatser, sexuellt och könsgrundat våld mot barn och bortförande av barn samt de åtgärder som parterna har vidtagit för att bekämpa dem. Även om fokus i första hand ligger på dessa sex överträdelser, utesluts inte övervakning och rapportering av, och reaktion mot, andra överträdelser som begås mot barn enligt vad som är relevant för situationen i varje land. I sin normala rapportering kommer de om lämpligt att ta med regelbundna utvärderingar av EU-insatsernas effekter och påverkan på barn i konfliktsituationer. När så är relevant får missionscheferna upprätta ad hoc-rapporter om landets situation, lägesrapporter om genomförandet av relevanta landsstrategier som också kan omfatta dessa frågor. Lärdomar från EU:s krishanteringsinsatser kan utgöra en annan viktig informationskälla för berörda arbetsgrupper, förutsatt att informationen inte är sekretessbelagd.

12. Kommissionen kommer att rikta rådets och medlemsstaternas uppmärksamhet mot relevant rapportering på detta område och om det är lämpligt och nödvändigt lämna ytterligare uppgifter om gemenskapsfinansierade projekt inriktade på barn och väpnad konflikt och rehabilitering efter konflikter. Medlemsstaterna ska

bidra till denna översikt genom att lämna information om bilaterala projekt på detta område.

B. Utvärdering och rekommendationer till åtgärder

13. Rådets arbetsgrupp för de mänskliga rättigheterna kommer att i nära samordning med andra berörda arbetsgrupper på grundval av ovan nämnda rapporter och annan relevant information, t.ex. rapporter och rekommendationer från FN:s generalsekreterare (inklusive förteckningen över de parter i väpnade konflikter som rekryterar eller använder barn enligt bilagan till FN:s säkerhetsråds årliga rapport om barn och väpnad konflikt), FN:s generalsekreterares särskilda representant för barn och väpnad konflikt, FN:s säkerhetsråds arbetsgrupp för barn och väpnad konflikt, Unicef, FN:s särskilda mekanismer, de FN-organ som övervakar efterlevnaden av resolutionen om de mänskliga rättigheterna samt från icke-statliga organisationer, regelbundet söka identifiera situationer där EU:s insatser behövs, särskilt när oroande situationer uppstår som kräver omedelbar uppmärksamhet, och lämna rekommendationer för sådana insatser till lämplig nivå (Kusp/Coreper/rådet).

C. EU:s verktyg för insatser i förbindelserna med tredjeländer

EU har många olika verktyg för insatser till sitt förfogande. EU kommer att bygga på befintliga initiativ för att konsolidera, förstärka och påskynda EU:s insatser för barn som påverkas av väpnad konflikt (se bilaga I). EU förfogar dessutom över bl.a. följande verktyg:

14. *Politisk dialog*: Den del av den politiska dialogen på alla nivåer mellan EU och tredjeländer och regionala organisationer som rör de mänskliga rättigheterna ska när så är relevant omfatta alla aspekter av barnets rättigheter och välfärd i situationer före, under och efter en konflikt.

15. *Demarscher*: EU kommer att göra demarscher och offentliga uttalanden för att uppmana berörda tredjeländer att vidta effektiva åtgärder för att säkra skyddet för barn från konsekvenserna av en väpnad konflikt, sätta stopp för användningen av barn i väpnade styrkor och väpnade grupper och få slut på straffriheten. EU:s särskilda representanter och missionschefer kommer att få till

uppgift att när det är tillämpligt ta upp ärendet med icke-statliga aktörer. EU kommer även att reagera när positiva händelser har inträffat.

16. *Multilateralt samarbete:* Gemenskapen deltar i finansieringen av projekt som rör barn och väpnad konflikt på flera områden, särskilt för avväpning, demobilisering, återanpassning och rehabilitering samt genom humanitärt bistånd. Kommissionen kommer att undersöka möjligheterna att utöka ett sådant stöd, t.ex. i samband med landstrategidokument och halvtidsöversyner, med särskild uppmärksamhet på situationen i prioriterade länder. Kommissionen kommer också att särskilt överväga kopplingen mellan nödhjälp, rehabilitering och utveckling. Inom denna helhet har kommissionen erkänt betydelsen av stöd till utbildning i nödsituationer, vilket måste integreras i en övergripande politik på längre sikt. Medlemsstaterna ska likaledes i sina bilaterala samarbetsprojekt försöka avspegla prioriteringarna i dessa riktlinjer.

17. *Krishanteringsinsatser:* Under planeringsprocessen bör frågan om skydd för barn beaktas på adekvat sätt. I länder där EU har inlett krishanteringsinsatser och med tanke på mandatet för insatsen och de medel och den kapacitet som står till EU:s förfogande bör den operativa planeringen i förekommande fall beakta barns särskilda behov, särskilt unga flickors utsatthet. I enlighet med relevanta resolutioner från FN:s säkerhetsråd kommer EU att ägna särskild uppmärksamhet åt barns skydd, välfärd och rättigheter i väpnad konflikt när EU vidtar åtgärder för att upprätthålla fred och säkerhet.

18. Med hjälp av de många verktyg som står till förfogande kommer EU att sträva efter att barns särskilda behov beaktas i förebyggande strategier och i strategier för tidig varning samt i konkreta konfliktsituationer, fredsförhandlingar och fredsavtal, genom säkerställande av att brott som förövas mot barn undantas från all amnesti, och vid återuppbyggnad, rehabilitering, återanpassning och långsiktig utveckling efter konflikten. EU kommer att eftersträva att säkerställa att lokalsamhället, inbegripet barn, engageras i fredsprocessen. I detta sammanhang kommer EU att utnyttja och bygga på de erfarenheter som gjorts inom FN:s system och regionala organisationer. Flickor och de barn som är flyktingar, fördrivna, separerade från familjen, bortförda, smittade med HIV/aids, handikappade, utsatta för sexuellt utnyttjande eller frihetsberövade är särskilt utsatta.

19. *Utbildning*: Man bör beakta konsekvenserna av dessa riktlinjer i EU:s samordnade utbildningskoncept för krishantering. Mot bakgrund av detta rekommenderar EU utbildning om skydd för barn.

20. *Övriga åtgärder*: EU skulle kunna överväga att när det är lämpligt utnyttja andra verktyg som står till dess förfogande, t.ex. införandet av riktade åtgärder. Inför en förlängning av EU-avtal med tredjeländer kommer EU att noga överväga i vilken mån landet har respekterat barns rättigheter, särskilt med avseende på barn som påverkas av väpnad konflikt.

V. GENOMFÖRANDE OCH UPPFÖLJNING

21. Arbetsgruppen för de mänskliga rättigheterna uppmanas att

- a) övervaka genomförandet av EU-åtgärder som vidtas enligt dessa riktlinjer och i detta syfte utforma närmare regler som gör punkt 12 operativ, samt att övervaka genomförandet av relevanta landsstrategier; i detta sammanhang hänvisas det till allmänna rådets slutsatser från den 25 juni 2001 där det erinras om att gemenskapsåtgärderna bör vara förenliga med EU:s verksamhet som helhet,
- b) se över och regelbundet uppdatera EU:s förteckning över prioriterade länder,
- c) främja och övervaka integreringen av frågan om barn och väpnad konflikt i EU:s samlade politik och verksamhet som är relevant, samt att samarbeta med andra EU-organ på säkerhets- och utvecklingsområdet för att på alla sätt skydda barns rättigheter,
- d) fortlöpande se över dessa riktlinjers genomförande i nära samordning med berörda arbetsgrupper, de särskilda representanterna, missionschefer, missionschefer för civila insatser och EU:s militära befälhavare (genom befälsordningen),
- e) fortsätta att efter behov undersöka ytterligare sätt att samarbeta med FN och andra internationella och regionala mellanstatliga organisationer, icke-statliga organisationer och företagsaktörer på detta område,
- f) årligen rapportera till Kusp om de framsteg som görs för att uppfylla målen i dessa riktlinjer,

- g) lägga fram en utvärdering av dessa riktlinjer för rådet med rekommendationer till förbättringar eller uppdateringar efter behov,
  - h) på denna grund överväga att inrätta en kontaktpunkt (t.ex. en särskild expertgrupp eller en särskild representant) för att säkerställa att dessa riktlinjer genomförs i framtiden.
-

BILAGA I

Icke uttömmande förteckning över internationella normer, standarder och principer som EU kan åberopa i kontakterna med tredjeländer rörande barn som påverkas av en väpnad konflikt**I. FN:s instrument för mänskliga rättigheter**a) Fördrag och protokoll

- Konvention om barnets rättigheter, 1989.
- Andra fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om barn som är inblandade i väpnade konflikter, 2002.
- Första fakultativa protokollet till konventionen om barnets rättigheter om handel med barn, barnprostitution och barnpornografi, 2002.
- ILO:s konvention nr 182 om förbud mot och omedelbara åtgärder för att avskaffa de värsta formerna av barnarbete, 1999.

b) Säkerhetsrådets resolutioner

- Säkerhetsrådets resolution 1539 (2004, barn och väpnade konflikter)
- Säkerhetsrådets resolution 1612 (2005, barn och väpnade konflikter)

c) Resolutioner från generalförsamlingen rörande barn och väpnade konflikter

- Resolutioner om barnets rättigheter som EU varje år tillsammans med gruppen med latinamerikanska och västindiska stater (Grulac) lägger fram i rådet för mänskliga rättigheter och tredje utskottet i FN:s generalförsamling. Dessa resolutioner innehåller punkter om barn och väpnade konflikter.

II. Internationell humanitär rätt, flyktingar och internflyktingar

- Genèvekonventionen angående krigsfångars behandling, 1949.
- Genèvekonventionen angående skydd för civilpersoner under krigstid, 1949.
- Tilläggsprotokoll till Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i internationella väpnade konflikter (Protokoll I), 1978.
- Tilläggsprotokoll till Genèvekonventionerna av den 12 augusti 1949 rörande skydd för offren i icke-internationella väpnade konflikter (Protokoll II), 1977.
- Konvention angående flyktingars rättsliga ställning, 1951.
- Protokoll angående flyktingars rättsliga ställning, 1967.
- Riktlinjer beträffande internflyktingar, 1998.

III. Internationell straffrätt

- Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen, 2002.
- Ändrad stadga för Internationella tribunalen för lagföring av personer som är ansvariga för allvarliga brott mot internationell humanitär rätt begångna på f.d. Jugoslaviens territorium sedan 1991, 1993 (ändrad 1998, 2000, 2002).
- Stadga för Internationella tribunalen för Rwanda, 1994.
- Stadga för Internationella tribunalen för Sierra Leone.

IV. Andra relevanta internationella principer, riktlinjer och normativa instrument

- Parisåtagandena att skydda barn från att olagligen rekryteras eller användas av väpnade styrkor eller väpnade grupper, antagna den 6 februari 2007.
- Parisprinciperna: Principer och riktlinjer beträffande barn som är engagerade i väpnade styrkor eller väpnade grupper, antagna den 6 februari 2007.
- Rapport från FN:s generalsekreterares särskilda representant för barn och väpnade konflikter, punkt 68 a på den preliminära dagordningen för FN:s generalförsamling 2007 (A/62/228).
- Förbättra EU:s åtgärder för barn som påverkas av en väpnad konflikt, särskilt med avseende på utvecklingspolitiken, undersökning utförd av Andrew Sherriff i december 2007 åt EU:s slovenska ordförandeskap.

- ”Kommer ni att lyssna?” Unga röster från konfliktområden, utarbetad under 2007 av FN:s generalsekreterares särskilda representant för barn och väpnad konflikt, Unicefkontoret, Global Youth Action Network, UNFPA, et al.

V. Regionala instrument

- Afrikanska stadgan om barns rättigheter och välfärd, 1990.
-

BILAGA II

EU:s verksamhet på området barn och väpnad konflikt
(ORIENTERANDE)a) Guspinstrument

- Rådets slutsatser av den 10 december 2002 (dok. 15138/02, sidan 9).
- Rådets slutsatser om utvärderingen efter två år av EU:s riktlinjer om barn och väpnad konflikt av den 12 december 2005 (dok. 14960/05, sidan 15).
- Rådets slutsatser om barn i de yttre åtgärderna, maj 2008.
- EU:s riktlinjer när det gäller tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (dok. 7369/01) och arbetsdokument för genomförandet av riktlinjerna (dok. 15437/02).
- Europeiska unionens riktlinjer i fråga om dödsstraff (dok. 9199/98).
- Europeiska unionens riktlinjer för dialoger om de mänskliga rättigheterna (dok. 14469/01).
- EU:s riktlinjer för främjande och skydd av barnets rättigheter antagna den 10 december 2007.
- Strategin för genomförande av de riktlinjer om barn och väpnad konflikt som antogs den 25 april 2006 (doc. 8285/1/06 REV 1).
- Gemensamma ståndpunkter om mänskliga rättigheter och sunt styrelseskick i Afrika (98/350/Gusp).
- Gemensamma ståndpunkter om Rwanda, Somalia, Sierra Leone, Zimbabwe, Demokratiska republiken Kongo, Nigeria, Liberia, Angola, Kuba (inklusive införande av riktade sanktioner i vissa fall).
- Rådets gemensamma ståndpunkt 2003/444/Gusp av den 16 juni 2003 om den internationella brottmålsdomstolen, EUT L 150, 18.6.2003, s. 67.
- Gemensamma åtgärder (Demokratiska republiken Kongo, Sydossetien, Bosnien–Hercegovina, olika särskilda representanter) och gemensamma strategier (Ryssland, Ukraina, Medelhavsområdet).
- EU-programmet för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen från den 26 juni 1997.

- EU:s uppförandekod för vapenexport, antagen den 8 juni 1998. Arbete pågår med att införa kontroller inom hela EU av export av paramilitär utrustning.
- Gemensam ståndpunkt om konfliktdiamanter och rådets förordning om genomförande av Kimberleyprocessens certifieringssystem för den internationella handeln med rådiamanter (dok. 15328/02).

b) Krishantering (ESFP)

- Rådets slutsatser om checklistan för integreringen av skydd av barn som berörs av väpnade konflikter i ESFP
- Rådets slutsatser om ESFP av den 14 maj 2007.
- Rådets slutsatser om EU-/FN-uttalandet om samarbetet mellan de båda organisationerna i fråga om krishantering (dok. 12875/03).
- Rådets slutsatser av den 21 juli 2003 om samarbetet mellan EU och FN i fråga om krishantering: skydd för civilbefolkningen vid EU-ledda krishanteringsinsatser (dok. 11439/03).
- Utkast till riktlinjer om skydd för civilbefolkningen vid EU-ledda krishanteringsinsatser (dok. 14805/03).
- Ett övergripande EU-koncept för missioner på rättsstatsområdet vid krishantering, inbegripet bilagorna (dok. 9792/03).
- Genomförandet av EU:s program för förebyggande av våldsamma konflikter (dok. 10680/03). Detta program behandlar de olika EU-initiativ som tagits i samband med konfliktförebyggande, inklusive utbildning av tjänstemän.
- Harmoniserad utbildning för EU:s civila personal i krishantering och rekrytering (dok. 11675/1/03) och gemensamma kriterier för utbildning av EU:s civila personal i civila aspekter av krishantering (dok. 15310/03).
- EG har bidragit till att öka FN:s kapacitet på sådana områden som snabb insatsförmåga, utbildning och DDRR. Kommissionen och policyenheten vid rådets generalsekretariat har också utarbetat "konfliktindikatorer" (bevakningslistor över länder i svåra situationer). Ett programexempel är samarbetet med Afrikanska unionen för att förbättra dess kapacitetsuppbyggnad för fredlig konfliktlösning och samarbete på avdelningsnivå med partnerländer inom specifika sektorer som olaglig export av timmer och vattenresurser.

- Allmän översyn av tillämpningen av checklistan för integreringen av skydd av barn som berörs av väpnade konflikter i ESFP-uppdrag (dok. 9693/08).
- EU-koncept för avväpning, demobilisering och återanpassning, antaget den 14 december 2006.
- Integrering av mänskliga rättigheter och jämställdhet i den europeiska säkerhets- och försvarspolitik, sammanställning av relevanta dokument från den 29 juni 2007 (dok. 11359/07).
- Råd från kommittén för de civila aspekterna av krishantering rörande checklistan för integrering av skydd av barn som berörs av väpnade konflikter i ESFP-uppdrag från den 29 maj 2006 (dok. 9877/06).
- Gemensamt uttalande om samarbetet mellan FN och EU när det gäller krishantering, undertecknat i Berlin den 7 juni 2007.

c) Gemenskapsinstrument (utvecklingssamarbete, handel, humanitärt bistånd)

- Rådets resolution om företagens sociala ansvar (dok. 5049/03).
- Olika handels- och samarbetsavtal, särskilt AVS-EG-partnerskapsavtalet (Cotonouavtalet), innehåller särskilda bestämmelser om barn, konfliktförebyggande och mänskliga rättigheter.
- Bistånd och skydd för utsatta barn ses i ett vidare sammanhang med fattigdomsutrotning och ligger därför inom ramen för EG:s utvecklingssamarbete. Barn är en viktig grupp i fokus för externt bistånd, särskilt inom sådana politiska sektorer som utbildning och hälsa. EG finansierar många insatser för barn genom ECHO, EUF och Europeiskt initiativ för demokrati och mänskliga rättigheter.
- Bistånd och skydd för barn som medverkar i väpnade konflikter kanaliseras via ett antal kommissionsprogram. Främjandet av barnens rättigheter var en av prioriteringarna för finansiering enligt Europeiskt initiativ för demokrati och mänskliga rättigheter 2001 och har integrerats i finansieringen för perioden 2002–2004 samt finns nu med i det europeiska instrumentet för främjande av demokrati och mänskliga rättigheter.
- I enlighet med det europeiska samförståndet om humanitärt bistånd, som erkänner att barn är särskilt sårbara i humanitära kriser, är kommissionen fast besluten att ägna särskild upp-

märksamhet åt dessa barn och ta itu med deras särskilda behov. Följande är exempel på humanitära insatser som bl.a. omfattar barn, och som fått kommissionens stöd: demobiliserings-, rehabiliterings- och återanpassningsprojekt (Uganda), hälso- och nutritionsprojekt (Sudan, Colombia, Palestina), psykosocialt stöd (Sierra Leone, Sudan, Västbanken, Gazaremsan och Libanon), finansiering av skolor i uppsamlingsläger för fördrivna personer (bl.a. Demokratiska republiken Kongo, Sudan, Sierra Leone), uppspårning av familjer och återförening (Colombia).

- ECHO har också finansierat forsknings- och företrädarverksamhet för Rädda barnen, belgiska Röda korset m.fl. och stöder Unicefs försök att förbättra förmågan att leva upp till sina åtaganden avseende barn i nödsituationer inom området skydd för barn.
- Kommissionens meddelande Mot en EU-strategi för barnets rättigheter av den 7 juli 2006 (KOM(2006) 367 slutlig).
- Sammanfattning av EU-projekt som avser barn och väpnade konflikter utarbetad av Europeiska kommissionen (icke-officiellt dokument).
- Kommissionens meddelande En särskild plats för barnen i EU:s yttre åtgärder, och som bilagor en handlingsplan för barnens rättigheter i Europeiska unionens yttre verksamhet och ett arbetsdokument om barn i kris- och nödsituationer, antagna den 6 februari 2008.

d) Europaparlamentet

- Resolution om barn och väpnad konflikt antagen av den gemensamma parlamentariska AVS–EU-församlingen i juni 2003.
- Årsrapporterna om mänskliga rättigheter från 2004, 2005, 2006, 2007.
- Europaparlamentets resolution om kvinnornas situation i väpnade konflikter och deras roll i återuppbyggnaden och den demokratiska processen i länder som just genomgått en konflikt (2005/2215(INI)).
- Europaparlamentets resolution om utnyttjande av barn i utvecklingsländer, med särskild inriktning på barnarbete (dok. 2005/2004(INI)).

- Rapport om Europaparlamentets utfrågning om en EU-strategi för barns rättigheter den 17 april 2007 i Bryssel.
- Resolution om dialoger och samråd om de mänskliga rättigheterna med tredjeländer, antagen den 6 september 2007.

EU:s riktlinjer för främjande av efterlevnaden av internationell humanitär rätt (2009)

Förord

Den 8 december 2009 antog Rådet för allmänna frågor och yttre förbindelser uppdaterade riktlinjer för främjandet av efterlevnaden av humanitär rätt. Dessa riktlinjer syftar till att fastställa operativa verktyg för Europeiska unionen (EU) och dess institutioner och organ för att främja efterlevnaden av internationell humanitär rätt. De understryker EU:s åtagande att främja sådan efterlevnad på ett synligt och konsekvent sätt. Riktlinjerna riktar sig till alla som vidtar åtgärder inom ramen för EU i den utsträckning som de frågor som väcks faller inom deras ansvars- och behörighetsområde. Riktlinjerna kompletterar andra riktlinjer och gemensamma ståndpunkter som EU redan antagit vad avser sådana frågor som mänskliga rättigheter, tortyr och skydd av civilbefolkningen.

Riktlinjerna ligger i linje med EU:s och medlemsstaternas åtaganden vad gäller internationell humanitär rätt och syftar till att främja efterlevnaden av internationell humanitär rätt bland tredjeländer och icke-statliga aktörer som är verksamma i tredjeländer. Åtgärder som EU och medlemsstaterna vidtar för att säkerställa efterlevnaden av internationell humanitär rätt i sitt eget uppförande och inom de egna styrkorna omfattas inte av dessa riktlinjer, utan regleras av traktaträttsliga förpliktelser på området. Riktlinjerna innehåller även s.k. operativa riktlinjer vilka inbegriper åtgärder för rapportering, utvärdering av och rekommendationer för den humanitära rätten samt redovisning av de handlingsmöjligheter som står till EU:s förfogande i

förbindelser med tredjeländer för att stärka efterlevnaden av humanitär rätt.

*Publicering: Europeiska unionens officiella tidning
nr C 303, 15/12/2009 s. 0012–0017*

I. SYFTE

1. Dessa riktlinjer syftar till att fastställa operativa verktyg för Europeiska unionen och dess institutioner och organ för att främja efterlevnaden av internationell humanitär rätt. De understryker Europeiska unionens åtagande att främja sådan efterlevnad på ett synligt och konsekvent sätt. Riktlinjerna riktar sig till alla som vidtar åtgärder inom ramen för Europeiska unionen i den utsträckning som de frågor som väcks faller inom deras ansvars- och behörighetsområde. De kompletterar riktlinjer och andra gemensamma ståndpunkter som EU redan antagit vad avser sådana frågor som mänskliga rättigheter, tortyr och skydd av civilbefolkningen¹.

2. Dessa riktlinjer ligger i linje med EU:s och medlemsstaternas åtaganden vad gäller internationell humanitär rätt och syftar till att främja efterlevnaden av internationell humanitär rätt bland tredjeländer och i förekommande fall icke-statliga aktörer som är verksamma i tredjeländer. Även om samma åtaganden gäller för åtgärder som EU och medlemsstaterna vidtar för att säkerställa efterlevnaden av internationell humanitär rätt i sitt eget uppförande, inklusive inom de egna styrkorna, omfattas inte sådana åtgärder av dessa riktlinjer².

¹ Se EU:s riktlinjer för dialogerna om mänskliga rättigheter (godkända av rådet den 13 december 2001, uppdaterade den 19 januari 2009), Riktlinjer för EU:s politik gentemot tredje land om tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (godkända av rådet den 9 april 2001, uppdaterade den 29 april 2008), EU:s riktlinjer om barn och väpnade konflikter (godkända av rådet den 8 december 2003, uppdaterade den 17 juni 2008), EU:s riktlinjer för främjande och skydd av barnets rättigheter (godkända av rådet den 10 december 2007), EU:s riktlinjer om våld mot kvinnor och kampen mot alla former av diskriminering av kvinnor (godkända av rådet den 8 december 2008) och rådets gemensamma ståndpunkt 2003/444/Gusp av den 16 juni 2003 om ICC (EUT L 150, 18.6.2003, s. 67).

² Alla EU:s medlemsstater är parter i Genèvekonventionen och tilläggsprotokollen till denna och är sålunda skyldiga att följa bestämmelserna i dessa.

II. INTERNATIONELL HUMANITÄR RÄTT

Inledning

3. Europeiska unionen grundar sig på principerna om frihet, demokrati, respekt för mänskliga rättigheter och grundläggande friheter samt rättsstaten. I detta ingår målet att främja efterlevnaden av internationell humanitär rätt.

4. Internationell humanitär rätt – även känd som regler för väpnade konflikter eller krigets lagar – syftar till att mildra verkningarna av väpnade konflikter genom att skydda dem som inte eller inte längre deltar i konflikten och genom att reglera krigföringens medel och metoder.

5. Staterna är skyldiga att respektera de bestämmelser i internationell humanitär rätt som de är bundna till genom fördrag eller som utgör en del av internationell sedvanerätt. De kan också tillämpas på icke-statliga aktörer. Sådan efterlevnad är en fråga av internationellt intresse. Dessutom försvåras förlikningar efter konflikten av det lidande och den förstörelse som överträdelser av internationell humanitär rätt medför. Det föreligger därför ett både politiskt och humanitärt intresse av att förbättra efterlevnaden av internationell humanitär rätt i hela världen.

Den internationella humanitära rättens utveckling och källor

6. Bestämmelserna i internationell humanitär rätt har utvecklats som ett resultat av en jämvikt mellan militär nödvändighet och humanitära intressen. Internationell humanitär rätt innehåller bestämmelser som syftar till att skydda personer som inte eller som inte längre deltar direkt i fientligheterna – t.ex. civilpersoner, krigsfångar och andra internerade samt skadade och sjuka – liksom att begränsa krigföringens medel och metoder – inklusive taktik och vapen – för att undvika onödigt lidande och onödig förstörelse.

7. I likhet med andra delar av folkrätten har internationell humanitär rätt två huvudsakliga källor, nämligen internationella konventioner (fördrag) och internationell sedvanerätt. Internationell sedvanerätt formas av sådan praxis i staterna som de accepterar som bindande för dem. Domstolsbeslut och ledande författares skrifter är ytterligare medel när det gäller att bestämma rätten.

8. De främsta konventionerna för internationell humanitär rätt finns förtecknade i bilagan till dessa riktlinjer. Den viktigaste är Haagkonventionen från 1907, de fyra Genèvekonventionerna från 1949 och tilläggsprotokollen till dessa från 1977. Haagkonventionen och de flesta bestämmelserna i Genèvekonventionerna och tilläggsprotokollen till dessa från 1977 är allmänt erkända som sedvanerätt.

Tillämpningsområde

9. Internationell humanitär rätt är tillämplig på alla väpnade konflikter, såväl internationella som icke-internationella, och oavsett ursprunget till konflikten. Den är också tillämplig på de fall av ockupation som följer av en väpnad konflikt. Olika rättssystem gäller för internationella väpnade konflikter, som äger rum mellan stater, och icke-internationella (eller interna) konflikter, som äger rum inom ett land.

10. Huruvida en situation är liktydig med en väpnad konflikt och om det är en internationell eller en icke-internationell konflikt är blandade frågor om fakta och rätt vars svar beror på en lång rad faktorer. Lämplig juridisk sakkunskap och tillräckligt med information om det särskilda sammanhanget bör alltid sökas för att kunna bestämma om en situation är liktydig med en väpnad konflikt och sålunda om internationell humanitär rätt är tillämplig.

11. Fördragets bestämmelser om internationella väpnade konflikter är mer detaljerade och omfattande. Icke-internationella väpnade konflikter regleras av bestämmelserna i artikel 3, som är densamma i Genèvekonventionerna, och, om det berörda landet är part i konventionen, av 1977 års tilläggsprotokoll II. Bestämmelser i internationell sedvanerätt gäller såväl internationella som interna väpnade konflikter, men även här skiljer sig de båda systemen från varandra.

Internationell rätt avseende mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt

12. Det är viktigt att skilja mellan internationell rätt avseende mänskliga rättigheter och internationell humanitär rätt. Det är skilda lagsamlingar, och även om båda huvudsakligen syftar till att skydda enskilda personer, finns det viktiga skillnader mellan dem. I synnerhet är internationell humanitär rätt tillämplig vid väpnade konflikter och ockupation. Omvänt är rätten avseende mänskliga rättigheter tillämplig på alla inom den berörda statens jurisdiktion i såväl i fredstid som i tid av väpnad konflikt. De två regelsamlingarna kan således, trots att de skiljer sig från varandra, båda vara tillämpliga i en viss situation och det är därför ibland nödvändigt att överväga hur de förhåller sig till varandra. Dessa riktlinjer handlar dock inte om rätten avseende mänskliga rättigheter.

Individuellt ansvar

13. Vissa allvarliga överträdelser av internationell humanitär rätt definieras som krigsförbrytelser. Dessa kan uppstå under samma omständigheter som folkmord och brott mot mänskligheten, men de sistnämnda är, till skillnad från krigsförbrytelser, inte kopplade till förekomsten av en väpnad konflikt.

14. Enskilda personer har ett personligt ansvar för krigsförbrytelser. Stater måste i enlighet med sin nationella lagstiftning se till att de påstådda förövarna dras inför rätta i hemlandet eller överlämnas för rättegång vid ett annat lands domstol eller en internationell tribunal, t.ex. Internationella brottmålsdomstolen³.

---

³ Se EU:s gemensamma ståndpunkt om den internationella brottmålsdomstolen (2003/444/Gusp) och EU:s handlingsplan om ICC. Se även rådets beslut (2002/494/RIF) av den 13 juni 2002 om inrättande av ett europeiskt nätverk av kontaktpunkter med avseende på personer som har gjort sig skyldiga till folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser, rådets rambeslut 2002/584/RIF av den 13 juni 2002 om en europeisk arresteringsorder och överlämnande mellan medlemsstaterna, rådets beslut 2003/335/RIF av den 8 maj 2003 om utredning och lagföring av folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser samt rådets beslut 2006/313/Gusp av den 10 april 2006 om ingående av avtalet mellan Internationella brottmålsdomstolen och Europeiska unionen om samarbete och bistånd, EUT L 115, 28.4.2006, s. 49.

III. OPERATIVA RIKTLINJER

A. RAPPORTERING, UTVÄRDERING OCH REKOMMENDATIONER TILL ÅTGÄRDER

15. Följande åtgärder ingår under denna rubrik:

- a) För att möjliggöra effektiva åtgärder måste de situationer på vilka internationell humanitär rätt är tillämplig fastställas utan dröjsmål. Ansvariga EU-organ, inklusive berörda rådsarbetsgrupper, bör övervaka de situationer inom deras ansvarsområde på vilka internationell humanitär rätt kan vara tillämplig genom att vid behov stödja sig på juridiska råd om internationell humanitär rätt och dess tillämplighet. Om så är lämpligt bör de fastställa och rekommendera åtgärder för främjande av efterlevnaden av internationell humanitär rätt i enlighet med dessa riktlinjer. Samråd och informationsutbyte med välunderrättade aktörer, inklusive internationella rödakorskommittén och andra berörda organisationer, t.ex. FN och regionala organisationer, bör övervägas när så är lämpligt. Man bör också överväga att vid behov utnyttja tjänster från den internationella humanitära faktakommissionen (International Humanitarian Fact-Finding Commission – IHFFC) som inrättades enligt artikel 90 i tilläggsprotokoll I till Genèvekonventionerna från 1949 och som kan bistå i främjandet av respekten för internationell humanitär rätt genom sin undersökningskapacitet och sin *bona officia*-funktion.
- b) När det är relevant bör EU:s uppdragschefer och berörda EU-företrädare, inklusive chefer för EU:s civila operationer, befälhavare för EU:s militära operationer och EU:s särskilda representanter, bifoga en utvärdering av situationen för internationell humanitär rätt i sina rapporter om ett visst land eller en viss konflikt. Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt information som tyder på att allvarliga överträdelser av internationell humanitär rätt kan ha ägt rum. Om det är praktiskt möjligt bör sådana rapporter även innehålla analyser och förslag till eventuella åtgärder som EU kan vidta.
- c) Bakgrundsmaterial för EU:s möten bör, om så är lämpligt, innehålla en analys av den internationella humanitära rättens tillämplighet och de medlemsstater som deltar i sådana möten bör också se till att de, vid behov, kan utnyttja de råd som ges om de

frågor som uppkommer angående internationell humanitär rätt. I en situation där det kan vara fråga om en väpnad konflikt bör rådets arbetsgrupp för internationell rätt informeras liksom andra berörda arbetsgrupper. Om det är lämpligt och praktiskt möjligt skulle arbetsgruppen för internationell rätt kunna få i uppdrag att lämna berörda EU-organ förslag till framtida EU-åtgärder.

B. DE HANDLINGSMÖJLIGHETER SOM STÅR TILL EU:S FÖRFOGANDE I FÖRBINDELSERNA MED TREDJELÄNDER

16. EU har stora handlingsmöjligheter till sitt förfogande. Dessa omfattar, men inskränker sig inte till, följande åtgärder:

- a) Politisk dialog: Om det är relevant bör frågan om efterlevnaden av internationell humanitär rätt tas upp i dialoger med tredjeländer. Detta är särskilt viktigt i samband med pågående väpnade konflikter när det finns rapporter om omfattande överträdelser av internationell humanitär rätt. EU bör dock också under fredstid uppmana de stater som ännu inte gjort det att ansluta sig till och fullt ut genomföra viktiga internationella humanitära rättsinstrument, t.ex. 1997 års tilläggsprotokoll och Internationella brottmålsdomstolens stadga. Fullt genomförande innebär att anta alla nödvändiga genomförandebestämmelser och att utbilda berörd personal i internationell humanitär rätt.
- b) Allmänna offentliga uttalanden: I offentliga uttalanden om internationell humanitär rätt bör EU, när så är lämpligt, framhålla behovet av att säkerställa efterlevnad av internationell humanitär rätt.
- c) Démarcher och/eller offentliga uttalanden om specifika konflikter: När överträdelser av internationell humanitär rätt har rapporterats bör EU överväga att göra démarch-er och utfärda offentliga uttalanden, om så är lämpligt, för att fördöma sådana gärningar och uppmana parterna att fullgöra sina skyldigheter enligt internationell humanitär rätt och vidta effektiva åtgärder för att förhindra fler överträdelser.

- d) Restriktiva åtgärder/sanktioner: Utnyttjandet av restriktiva åtgärder (sanktioner) kan vara ett effektivt medel för att främja efterlevnaden av internationell humanitär rätt. Därför bör sådana åtgärder övervägas mot statliga och icke-statliga parter i konflikten och mot enskilda personer när sådana åtgärder är lämpliga och följer folkrätten.
- e) Samarbete med andra internationella organ: När så är lämpligt bör EU samarbeta med FN och relevanta regionala organisationer för att främja efterlevnaden av internationell humanitär rätt. EU:s medlemsstater bör också, när så är lämpligt, arbeta för detta mål som medlemmar i andra organisationer, inklusive FN. Internationella rödakorskommittén spelar en fördragsbaserad, erkänd och väletablerad roll som en neutral och oberoende humanitär organisation när det gäller att främja efterlevnaden av internationell humanitär rätt.
- f) Krishanteringsoperationer: Vikten av att förebygga och stävja tredje mans överträdelser av internationell humanitär rätt bör uppmärksammas, när så är lämpligt, vid utformningen av mandat för EU:s krishanteringsoperationer. I lämpliga fall kan detta omfatta insamling av information som kan vara användbar för Internationella brottmålsdomstolen⁴ eller i andra utredningar av krigsförbrytelser.
- g) Individuellt ansvar: Även om det i situationer som uppstått efter en konflikt är svårt att nå jämvikt mellan det övergripande syftet att upprätta fred och behovet av att bekämpa strafflöshet, bör Europeiska unionen säkerställa att inga krigsförbrytare går ostraffade. För att ha en avskräckande effekt under en väpnad konflikt måste lagföring för krigsförbrytelser vara synlig och bör om möjligt äga rum i den stat där överträdelserna inträffat. EU bör därför uppmana tredjeländer att anta nationell straffrättslagstiftning för att bestraffa överträdelser av internationell humanitär rätt. EU:s stöd till Internationella brottmålsdomstolen och åtgärder för att ställa krigsförbrytare inför rätta bör också uppmärksammas i detta sammanhang.
- h) Utbildning: Utbildning i internationell humanitär rätt är nödvändig för att säkerställa efterlevnaden av denna rätt under en pågående väpnad konflikt. Utbildningen måste även ske under

---

⁴ Se det samarbets- och biståndsavtal mellan Europeiska unionen och Internationella brottmålsdomstolen som nämns i fotnot 3 ovan.

fredstid. Detta gäller hela befolkningen, även om särskild uppmärksamhet bör ägnas åt relevanta grupper som brottsbekämpande personal. Ytterligare skyldigheter gäller för utbildning av militär personal. EU bör överväga att tillhandahålla eller finansiera utbildning i internationell humanitär rätt i tredjeländer, även inom ramen för större program för främjandet av rättsstatsprincipen.

- i) Vapenexport: I rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel⁵ föreskrivs att man bör först fastställa om köparlandet respekterar internationell humanitär rätt innan exportlicenser beviljas detta land.

---

⁵ Rådets gemensamma ståndpunkt 2008/944/Gusp av den 8 december 2008 om fastställande av gemensamma regler för kontrollen av export av militär teknik och krigsmateriel, EUT L 335, 13.12.2008, s. 99. Denna gemensamma ståndpunkt ersätter Europeiska unionens uppförandekod för vapenexport, som antogs av rådet den 8 juni 1998.

San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea (1994) (San Remo-manualen)

Förord

Den s.k. San Remo-manualen arbetades fram mellan 1988 och 1994 på initiativ av International Institute of Humanitarian Law med stöd av Internationella rödakorskommittén. Det var en arbetsgrupp bestående av folkrättsjurister (främst havsrätts- och humanitärrättsexperter) och erfarna sjöofficerare som företog arbetet. Syftet med manualen var att ge en uppdaterad sammanställning av tillämplig humanitär rätt för väpnade konflikter till sjöss. Manualen färdigställdes den 12 juni 1994.

Manualen kan sägas vara en moderniserad version av Oxford Manual on the Laws of Naval War Governing the Relations Between Belligerents från 1913.¹ Den gamla Oxford-manualen tog dock givetvis inte hänsyn till vare sig den tekniska utvecklingen som skett inom sjökriget eller den humanitärrättsliga utvecklingen som skett genom Genèvekonventionerna och dessas tilläggsprotokoll, så behovet av en uppdaterad version var tydligt.

I huvudsak baseras manualens artiklar på tillämplig traktat- och sedvanerätt samt statspraxis för väpnade konflikter till sjöss. Manualen har även beaktat annan relevant folkrättslig utveckling, främst FN-stadgan, 1982 års havsrättskonvention (UNCLOS) samt delar av den internationella luft- och miljörätten. Endast ett fåtal artiklar kan sägas gå utöver idag gällande rätt. Manualens artiklar kommenteras utförligt i den

---

¹ Institut de droit international.

omfångsrika bilagan (*Explanations*). För full förståelse samt korrekt tolkning och tillämpning av artiklarna är bilagan av stor vikt. I bilagan hänvisas till bakomliggande rättskällor och redovisas de diskussioner och avvägningar som ledde fram till artiklarnas slutliga utformning.

*San Remo-manulen används nu som mall för samtliga stora sjöfartsnationers sjökrigsmanualer och har därmed bidragit att skapa och förtydliga statspraxis. Manualens framgång har lett till att ett motsvarande arbete genomförts vad gäller luftkrigets lagar (*Air and Missile Warfare*) under ledning av *The International Association for Humanitarian Policy and Conflict Research*.*

Manualen färdigställdes den 12 juni 1994.

*Publicering: *San Remo Manual on International Law Applicable to Armed Conflicts at Sea* (ed. Louise Doswald-Beck), Grotius Publications, Cambridge University Press, Cambridge, 1995.*

ISBN: 0521 55188 9 och 0521 55864 6

PART I: GENERAL PROVISIONS

SECTION I: SCOPE OF APPLICATION OF THE LAW

1. The parties to an armed conflict at sea are bound by the principles and rules of international humanitarian law from the moment armed force is used.
2. In cases not covered by this document or by international agreements, civilians and combatants remain under the protection and authority of the principles of international law derived from established custom, from the principles of humanity and from the dictates of the public conscience.

SECTION II: ARMED CONFLICTS AND THE LAW OF SELF-DEFENCE

3. The exercise of the right of individual or collective self-defence recognized in Article 51 of the Charter of the United Nations is subject to the conditions and limitations laid down in the Charter, and arising from general international law, including in particular the principles of necessity and proportionality.

4. The principles of necessity and proportionality apply equally to armed conflict at sea and require that the conduct of hostilities by a State should not exceed the degree and kind of force, not otherwise prohibited by the law of armed conflict, required to repel an armed attack against it and to restore its security.

5. How far a State is justified in its military actions against the enemy will depend upon the intensity and scale of the armed attack for which the enemy is responsible and the gravity of the threat posed.

6. The rules set out in this document and any other rules of international humanitarian law shall apply equally to all parties to the conflict. The equal application of these rules to all parties to the conflict shall not be affected by the international responsibility that may have been incurred by any of them for the outbreak of the conflict.

SECTION III: ARMED CONFLICTS IN WHICH THE SECURITY COUNCIL HAS TAKEN ACTION

7. Notwithstanding any rule in this document or elsewhere on the law of neutrality, where the Security Council, acting in accordance with its powers under Chapter VII of the Charter of the United Nations, has identified one or more of the parties to an armed conflict as responsible for resorting to force in violation of international law, neutral States:

- (a) are bound not to lend assistance other than humanitarian assistance to that State; and
- (b) may lend assistance to any State which has been the victim of a breach of the peace or an act of aggression by that State.

8. Where, in the course of an international armed conflict, the Security Council has taken preventive or enforcement action

involving the application of economic measures under Chapter VII of the Charter, Member States of the United Nations may not rely upon the law of neutrality to justify conduct which would be incompatible with their obligations under the Charter or under decisions of the Security Council.

9. Subject to paragraph 7, where the Security Council has taken a decision to use force, or to authorize the use of force by a particular State or States, the rules set out in this document and any other rules of international humanitarian law applicable to armed conflicts at sea shall apply to all parties to any such conflict which may ensue.

SECTION IV: AREAS OF NAVAL WARFARE

10. Subject to other applicable rules of the law of armed conflict at sea contained in this document or elsewhere, hostile actions by naval forces may be conducted in, on or over:

- (a) the territorial sea and internal waters, the land territories, the exclusive economic zone and continental shelf and, where applicable, the archipelagic waters, of belligerent States;
- (b) the high seas; and
- (c) subject to paragraphs 34 and 35, the exclusive economic zone and the continental shelf of neutral States.

11. The parties to the conflict are encouraged to agree that no hostile actions will be conducted in marine areas containing:

- (a) rare or fragile ecosystems; or
- (b) the habitat of depleted, threatened or endangered species or other forms of marine life.

12. In carrying out operations in areas where neutral States enjoy sovereign rights, jurisdiction, or other rights under general international law, belligerents shall have due regard for the legitimate rights and duties of those neutral States.

SECTION V: DEFINITIONS

13. For the purposes of this document:

- (a) international humanitarian law means international rules, established by treaties or custom, which limit the right of parties to a conflict to use the methods or means of warfare of their choice, or which protect States not party to the conflict or persons and objects that are, or may be, affected by the conflict;
- (b) attack means an act of violence, whether in offence or in defence;
- (c) collateral casualties or collateral damage means the loss of life of, or injury to, civilians or other protected persons, and damage to or the destruction of the natural environment or objects that are not in themselves military objectives;
- (d) neutral means any State not party to the conflict;
- (e) hospital ships, coastal rescue craft and other medical transports means vessels that are protected under the Second Geneva Convention of 1949 and Additional Protocol I of 1977;
- (f) medical aircraft means an aircraft that is protected under the Geneva Conventions of 1949 and Additional Protocol I of 1977;
- (g) warship means a ship belonging to the armed forces of a State bearing the external marks distinguishing the character and nationality of such a ship, under the command of an officer duly commissioned by the government of that State and whose name appears in the appropriate service list or its equivalent, and manned by a crew which is under regular armed forces discipline;
- (h) auxiliary vessel means a vessel, other than a warship, that is owned by or under the exclusive control of the armed forces of a State and used for the time being on government non-commercial service;
- (i) merchant vessel means a vessel, other than a warship, an auxiliary vessel, or a State vessel such as a customs or police vessel, that is engaged in commercial or private service;
- (j) military aircraft means an aircraft operated by commissioned units of the armed forces of a State having the military marks of that State, commanded by a member of the armed forces and manned by a crew subject to regular armed forces discipline;

- (k) auxiliary aircraft means an aircraft, other than a military aircraft, that is owned by or under the exclusive control of the armed forces of a State and used for the time being on government non-commercial service;
- (l) civil aircraft means an aircraft other than a military, auxiliary, or State aircraft such as a customs or police aircraft, that is engaged in commercial or private service;
- (m) civil airliner means a civil aircraft that is clearly marked and engaged in carrying civilian passengers in scheduled or non-scheduled services along Air Traffic Service routes.

PART II: REGIONS OF OPERATIONS

SECTION I: INTERNAL WATERS, TERRITORIAL SEA AND ACHIPELAGIC WATERS

14. Neutral waters consist of the internal waters, territorial sea, and, where applicable, the archipelagic waters, of neutral States. Neutral airspace consists of the airspace over neutral waters and the land territory of neutral States.

15. Within and over neutral waters, including neutral waters comprising an international strait and waters in which the right of archipelagic sea lanes passage may be exercised, hostile actions by belligerent forces are forbidden. A neutral State must take such measures as are consistent with Section II of this Part, including the exercise of surveillance, as the means at its disposal allow, to prevent the violation of its neutrality by belligerent forces.

16. Hostile actions within the meaning of paragraph 15 include, inter alia:

- (a) attack on or capture of persons or objects located in, on or over neutral waters or territory;
- (b) use as a base of operations, including attack on or capture of persons or objects located outside neutral waters, if the attack or seizure is conducted by belligerent forces located in, on or over neutral waters;
- (c) laying of mines; or
- (d) visit, search, diversion or capture.

17. Belligerent forces may not use neutral waters as a sanctuary.

18. Belligerent military and auxiliary aircraft may not enter neutral airspace. Should they do so, the neutral State shall use the means at its disposal to require the aircraft to land within its territory and shall intern the aircraft and its crew for the duration of the armed conflict. Should the aircraft fail to follow the instructions to land, it may be attacked, subject to the special rules relating to medical aircraft as specified in paragraphs 181–183.

19. Subject to paragraphs 29 and 33, a neutral State may, on a non-discriminatory basis, condition, restrict or prohibit the entrance to or passage through its neutral waters by belligerent warships and auxiliary vessels.

20. Subject to the duty of impartiality, and to paragraphs 21 and 23–33, and under such regulations as it may establish, a neutral State may, without jeopardizing its neutrality, permit the following acts within its neutral waters:

- (a) passage through its territorial sea, and where applicable its archipelagic waters, by warships, auxiliary vessels and prizes of belligerent States; warships, auxiliary vessels and prizes may employ pilots of the neutral State during passage;
- (b) replenishment by a belligerent warship or auxiliary vessel of its food, water and fuel sufficient to reach a port in its own territory; and
- (c) repairs of belligerent warships or auxiliary vessels found necessary by the neutral State to make them seaworthy; such repairs may not restore or increase their fighting strength.

21. A belligerent warship or auxiliary vessel may not extend the duration of its passage through neutral waters, or its presence in those waters for replenishment or repair, for longer than 24 hours unless unavoidable on account of damage or the stress of weather. The foregoing rule does not apply in international straits and waters in which the right of archipelagic sea lanes passage is exercised.

22. Should a belligerent State be in violation of the regime of neutral waters, as set out in this document, the neutral State is under an obligation to take the measures necessary to terminate the violation. If the neutral State fails to terminate the violation of its neutral waters by a belligerent, the opposing belligerent must so notify the neutral State and give that neutral State a reasonable time to terminate the violation by the belligerent. If the violation of the

neutrality of the State by the belligerent constitutes a serious and immediate threat to the security of the opposing belligerent and the violation is not terminated, then that belligerent may, in the absence of any feasible and timely alternative, use such force as is strictly necessary to respond to the threat posed by the violation.

SECTION II: INTERNATIONAL STRAITS AND ARCHIPELAGIC SEA LANES

General rules

23. Belligerent warships and auxiliary vessels and military and auxiliary aircraft may exercise the rights of passage through, under or over neutral international straits and of archipelagic sea lanes passage provided by general international law.

24. The neutrality of a State bordering an international strait is not jeopardized by the transit passage of belligerent warships, auxiliary vessels, or military or auxiliary aircraft, nor by the innocent passage of belligerent warships or auxiliary vessels through that strait.

25. The neutrality of an archipelagic State is not jeopardized by the exercise of archipelagic sea lanes passage by belligerent warships, auxiliary vessels, or military or auxiliary aircraft.

26. Neutral warships, auxiliary vessels, and military and auxiliary aircraft may exercise the rights of passage provided by general international law through, under and over belligerent international straits and archipelagic waters. The neutral State should, as a precautionary measure, give timely notice of its exercise of the rights of passage to the belligerent State.

Transit passage and archipelagic sea lanes passage

27. The rights of transit passage and archipelagic sea lanes passage applicable to international straits and archipelagic waters in peacetime continue to apply in times of armed conflict. The laws and regulations of States bordering straits and archipelagic States relating to transit passage and archipelagic sea lanes passage adopted in accordance with general international law remain applicable.

28. Belligerent and neutral surface ships, submarines and aircraft have the rights of transit passage and archipelagic sea lanes passage

through, under, and over all straits and archipelagic waters to which these rights generally apply.

29. Neutral States may not suspend, hamper, or otherwise impede the right of transit passage nor the right of archipelagic sea lanes passage.

30. A belligerent in transit passage through, under and over a neutral international strait, or in archipelagic sea lanes passage through, under and over neutral archipelagic waters, is required to proceed without delay, to refrain from the threat or use of force against the territorial integrity or political independence of the neutral littoral or archipelagic State, or in any other manner inconsistent with the purposes of the Charter of the United Nations, and otherwise to refrain from any hostile actions or other activities not incident to their transit. Belligerents passing through, under and over neutral straits or waters in which the right of archipelagic sea lanes passage applies are permitted to take defensive measures consistent with their security, including launching and recovery of aircraft, screen formation steaming, and acoustic and electronic surveillance. Belligerents in transit or archipelagic sea lanes passage may not, however, conduct offensive operations against enemy forces, nor use such neutral waters as a place of sanctuary nor as a base of operations.

Innocent passage

31. In addition to the exercise of the rights of transit and archipelagic sea lanes passage, belligerent warships and auxiliary vessels may, subject to paragraphs 19 and 21, exercise the right of innocent passage through neutral international straits and archipelagic waters in accordance with general international law.

32. Neutral vessels may likewise exercise the right of innocent passage through belligerent international straits and archipelagic waters.

33. The right of non-suspendable innocent passage ascribed to certain international straits by international law may not be suspended in time of armed conflict.

SECTION III: EXCLUSIVE ECONOMIC ZONE AND CONTINENTAL SHELF

34. If hostile actions are conducted within the exclusive economic zone or on the continental shelf of a neutral State, belligerent States shall, in addition to observing the other applicable rules of the law of armed conflict at sea, have due regard for the rights and duties of the coastal State, inter alia, for the exploration and exploitation of the economic resources of the exclusive economic zone and the continental shelf and the protection and preservation of the marine environment. They shall, in particular, have due regard for artificial islands, installations, structures and safety zones established by neutral States in the exclusive economic zone and on the continental shelf.

35. If a belligerent considers it necessary to lay mines in the exclusive economic zone or the continental shelf of a neutral State, the belligerent shall notify that State, and shall ensure, inter alia, that the size of the minefield and the type of mines used do not endanger artificial islands, installations and structures, nor interfere with access thereto, and shall avoid so far as practicable interference with the exploration or exploitation of the zone by the neutral State. Due regard shall also be given to the protection and preservation of the marine environment.

SECTION IV: HIGH SEAS AND SEA-BED BEYOND NATIONAL JURISDICTION

36. Hostile actions on the high seas shall be conducted with due regard for the exercise by neutral States of rights of exploration and exploitation of the natural resources of the sea-bed, and ocean floor, and the subsoil thereof, beyond national jurisdiction.

37. Belligerents shall take care to avoid damage to cables and pipelines laid on the sea-bed which do not exclusively serve the belligerents.

PART III: BASIC RULES AND TARGET DISCRIMINATION

SECTION I: BASIC RULES

38. In any armed conflict the right of the parties to the conflict to choose methods or means of warfare is not unlimited.

39. Parties to the conflict shall at all times distinguish between civilians or other protected persons and combatants and between civilian or exempt objects and military objectives.

40. In so far as objects are concerned, military objectives are limited to those objects which by their nature, location, purpose or use make an effective contribution to military action and whose total or partial destruction, capture or neutralization, in the circumstances ruling at the time, offers a definite military advantage.

41. Attacks shall be limited strictly to military objectives. Merchant vessels and civil aircraft are civilian objects unless they are military objectives in accordance with the principles and rules set forth in this document.

42. In addition to any specific prohibitions binding upon the parties to a conflict, it is forbidden to employ methods or means of warfare which:

- (a) are of a nature to cause superfluous injury or unnecessary suffering; or
- (b) are indiscriminate, in that:
  - (i) they are not, or cannot be, directed against a specific military objective; or
  - (ii) their effects cannot be limited as required by international law as reflected in this document.

43. It is prohibited to order that there shall be no survivors, to threaten an adversary therewith or to conduct hostilities on this basis.

44. Methods and means of warfare should be employed with due regard for the natural environment taking into account the relevant rules of international law. Damage to or destruction of the natural environment not justified by military necessity and carried out wantonly is prohibited.

45. Surface ships, submarines and aircraft are bound by the same principles and rules.

SECTION II: PRECAUTIONS IN ATTACK

46. With respect to attacks, the following precautions shall be taken:

- (a) those who plan, decide upon or execute an attack must take all feasible measures to gather information which will assist in determining whether or not objects which are not military objectives are present in an area of attack;
- (b) in the light of the information available to them, those who plan, decide upon or execute an attack shall do everything feasible to ensure that attacks are limited to military objectives;
- (c) they shall furthermore take all feasible precautions in the choice of methods and means in order to avoid or minimize collateral casualties or damage; and
- (d) an attack shall not be launched if it may be expected to cause collateral casualties or damage which would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated from the attack as a whole; an attack shall be cancelled or suspended as soon as it becomes apparent that the collateral casualties or damage would be excessive.

Section VI of this Part provides additional precautions regarding civil aircraft.

SECTION III: ENEMY VESSELS AND AIRCRAFT EXEMPT FROM ATTACK

Classes of vessels exempt from attack

47. The following classes of enemy vessels are exempt from attack:

- (a) hospital ships;
- (b) small craft used for coastal rescue operations and other medical transports;
- (c) vessels granted safe conduct by agreement between the belligerent parties including:
  - (i) cartel vessels, e.g., vessels designated for and engaged in the transport of prisoners of war;
  - (ii) vessels engaged in humanitarian missions, including vessels carrying supplies indispensable to the survival of the civilian

- population, and vessels engaged in relief actions and rescue operations;
- (d) vessels engaged in transporting cultural property under special protection;
  - (e) passenger vessels when engaged only in carrying civilian passengers;
  - (f) vessels charged with religious, non-military scientific or philanthropic missions, vessels collecting scientific data of likely military applications are not protected;
  - (g) small coastal fishing vessels and small boats engaged in local coastal trade, but they are subject to the regulations of a belligerent naval commander operating in the area and to inspection;
  - (h) vessels designated or adapted exclusively for responding to pollution incidents in the marine environment;
  - (i) vessels which have surrendered;
  - (j) life rafts and life boats.

Conditions of exemption

48. Vessels listed in paragraph 47 are exempt from attack only if they:

- (a) are innocently employed in their normal role;
- (b) submit to identification and inspection when required; and
- (c) do not intentionally hamper the movement of combatants and obey orders to stop or move out of the way when required.

Loss of exemption

Hospital ships

49. The exemption from attack of a hospital ship may cease only by reason of a breach of a condition of exemption in paragraph 48 and, in such a case, only after due warning has been given naming in all appropriate cases a reasonable time limit to discharge itself of the cause endangering its exemption, and after such warning has remained unheeded.

50. If after due warning a hospital ship persists in breaking a condition of its exemption, it renders itself liable to capture or other necessary measures to enforce compliance.

51. A hospital ship may only be attacked as a last resort if:

- (a) diversion or capture is not feasible;
- (b) no other method is available for exercising military control;
- (c) the circumstances of non-compliance are sufficiently grave that the hospital ship has become, or may be reasonably assumed to be, a military objective; and
- (d) the collateral casualties or damage will not be disproportionate to the military advantage gained or expected.

All other categories of vessels exempt from attack

52. If any other class of vessel exempt from attack breaches any of the conditions of its exemption in paragraph 48, it may be attacked only if:

- (a) diversion or capture is not feasible;
- (b) no other method is available for exercising military control;
- (c) the circumstances of non-compliance are sufficiently grave that the vessel has become, or may be reasonably assumed to be, a military objective; and
- (d) the collateral casualties or damage will not be disproportionate to the military advantage gained or expected.

Classes of aircraft exempt from attack

53. The following classes of enemy aircraft are exempt from attack:

- (a) medical aircraft;
- (b) aircraft granted safe conduct by agreement between the parties to the conflicts; and
- (c) civil airliners.

Conditions of exemption for medical aircraft

54. Medical aircraft are exempt from attack only if they:

- (a) have been recognized as such;
- (b) are acting in compliance with an agreement as specified in paragraph 177;
- (c) fly in areas under the control of own or friendly forces; or

(d) fly outside the area of armed conflict.

In other instances, medical aircraft operate at their own risk.

Conditions of exemption for aircraft granted safe conduct

55. Aircraft granted safe conduct are exempt from attack only if they:

- (a) are innocently employed in their agreed role;
- (b) do not intentionally hamper the movements of combatants;
and
- (c) comply with the details of the agreement, including availability for inspection.

Conditions of exemption for civil airliners

56. Civil airliners are exempt from attack only if they:

- (a) are innocently employed in their normal role; and
- (b) do not intentionally hamper the movements of combatants.

Loss of exemption

57. If aircraft exempt from attack breach any of the applicable conditions of their exemption as set forth in paragraphs 54-56, they may be attacked only if:

- (a) diversion for landing, visit and search, and possible capture, is not feasible;
- (b) no other method is available for exercising military control;
- (c) the circumstances of non-compliance are sufficiently grave that the aircraft has become, or may be reasonably assumed to be, a military objective; and
- (d) the collateral casualties or damage will not be disproportionate to the military advantage gained or anticipated.

58. In case of doubt whether a vessel or aircraft exempt from attack is being used to make an effective contribution to military action, it shall be presumed not to be so used.

SECTION IV: OTHER ENEMY VESSELS AND AIRCRAFT*Enemy merchant vessels*

59. Enemy merchant vessels may only be attacked if they meet the definition of a military objective in paragraph 40.

60. The following activities may render enemy merchant vessels military objectives:

- (a) engaging in belligerent acts on behalf of the enemy, e.g., laying mines, minesweeping, cutting undersea cables and pipelines, engaging in visit and search of neutral merchant vessels or attacking other merchant vessels;
- (b) acting as an auxiliary to an enemy's armed forces, e.g., carrying troops or replenishing warships;
- (c) being incorporated into or assisting the enemy's intelligence gathering system, e.g., engaging in reconnaissance, early warning, surveillance, or command, control and communications missions;
- (d) sailing under convoy of enemy warships or military aircraft;
- (e) refusing an order to stop or actively resisting visit, search or capture;
- (f) being armed to an extent that they could inflict damage to a warship; this excludes light individual weapons for the defence of personnel, e.g., against pirates, and purely deflective systems such as chaff; or
- (g) otherwise making an effective contribution to military action, e.g., carrying military materials.

61. Any attacks on these vessels is subject to the basic rules set out in paragraphs 38-46.

Enemy civil aircraft

62. Enemy civil aircraft may only be attacked if they meet the definition of a military objective in paragraph 40.

63. The following activities may render enemy civil aircraft military objectives:

- (a) engaging in acts of war on behalf of the enemy, e.g., laying mines, minesweeping, laying or monitoring acoustic sensors, engaging in electronic warfare, intercepting or attacking other

- civil aircraft, or providing targeting information to enemy forces;
- (b) acting as an auxiliary aircraft to an enemy's armed forces, e.g., transporting troops or military cargo, or refuelling military aircraft;
  - (c) being incorporated into or assisting the enemy's intelligence-gathering system, e.g., engaging in reconnaissance, early warning, surveillance, or command, control and communications missions;
  - (d) flying under the protection of accompanying enemy warships or military aircraft;
  - (e) refusing an order to identify itself, divert from its track, or proceed for visit and search to a belligerent airfield that is safe for the type of aircraft involved and reasonably accessible, or operating fire control equipment that could reasonably be construed to be part of an aircraft weapon system, or on being intercepted clearly manoeuvring to attack the intercepting belligerent military aircraft;
  - (f) being armed with air-to-air or air-to-surface weapons; or
  - (g) otherwise making an effective contribution to military action.

64. Any attack on these aircraft is subject to the basic rules set out in paragraphs 38-46.

Enemy warships and military aircraft

65. Unless they are exempt from attack under paragraphs 47 or 53, enemy warships and military aircraft and enemy auxiliary vessels and aircraft are military objectives within the meaning of paragraph 40.

66. They may be attacked, subject to the basic rules in paragraphs 38-46.

SECTION V: NEUTRAL MERCHANT VESSELS AND CIVIL AIRCRAFT

Neutral merchant vessels

67. Merchant vessels flying the flag of neutral States may not be attacked unless they:

- (a) are believed on reasonable grounds to be carrying contraband or breaching a blockade, and after prior warning they intentionally and clearly refuse to stop, or intentionally and clearly resist visit, search or capture;
- (b) engage in belligerent acts on behalf of the enemy;
- (c) act as auxiliaries to the enemy's armed forces;
- (d) are incorporated into or assist the enemy's intelligence system;
- (e) sail under convoy of enemy warships or military aircraft; or
- (f) otherwise make an effective contribution to the enemy's military action, e.g., by carrying military materials, and it is not feasible for the attacking forces to first place passengers and crew in a place of safety. Unless circumstances do not permit, they are to be given a warning, so that they can re-route, off-load, or take other precautions.

68. Any attack on these vessels is subject to the basic rules in paragraphs 38-46.

69. The mere fact that a neutral merchant vessel is armed provides no grounds for attacking it.

Neutral civil aircraft

70. Civil aircraft bearing the marks of neutral States may not be attacked unless they:

- (a) are believed on reasonable grounds to be carrying contraband, and, after prior warning or interception, they intentionally and clearly refuse to divert from their destination, or intentionally and clearly refuse to proceed for visit and search to a belligerent airfield that is safe for the type of aircraft involved and reasonably accessible;
- (b) engage in belligerent acts on behalf of the enemy;
- (c) act as auxiliaries to the enemy's armed forces;

- (d) are incorporated into or assist the enemy's intelligence system;
or
- (e) otherwise make an effective contribution to the enemy's military action, e.g., by carrying military materials, and, after prior warning or interception, they intentionally and clearly refuse to divert from their destination, or intentionally and clearly refuse to proceed for visit and search to a belligerent airfield that is safe for the type of aircraft involved and reasonably accessible.

71. Any attack on these aircraft is subject to the basic rules in paragraphs 38-46.

SECTION VI: PRECAUTIONS REGARDING CIVIL AIRCRAFT

72. Civil aircraft should avoid areas of potentially hazardous military activity.

73. In the immediate vicinity of naval operations, civil aircraft shall comply with instructions from the belligerents regarding their heading and altitude.

74. Belligerent and neutral States concerned, and authorities providing air traffic services, should establish procedures whereby commanders of warships and military aircraft are aware on a continuous basis of designated routes assigned to or flight plans filed by civil aircraft in the area of military operations, including information on communication channels, identification modes and codes, destination, passengers and cargo.

75. Belligerent and neutral States should ensure that a Notice to Airmen (NOTAM) is issued providing information on military activities in areas potentially hazardous to civil aircraft, including activation of danger areas or temporary airspace restrictions. This NOTAM should include information on:

- (a) frequencies upon which the aircraft should maintain a continuous listening watch;
- (b) continuous operation of civil weather-avoidance radar and identification modes and codes;
- (c) altitude, course and speed restrictions;
- (d) procedures to respond to radio contact by the military forces and to establish two-way communications; and

- (e) possible action by the military forces if the NOTAM is not complied with and the civil aircraft is perceived by those military forces to be a threat.

76. Civil aircraft should file the required flight plan with the cognizant Air Traffic Service, complete with information as to registration, destination, passengers, cargo, emergency communication channels, identification modes and codes, updates en route and carry certificates as to registration, airworthiness, passengers and cargo. They should not deviate from a designated Air Traffic Service route or flight plan without Air Traffic Control clearance unless unforeseen conditions arise, e.g., safety or distress, in which case appropriate notification should be made immediately.

77. If a civil aircraft enters an area of potentially hazardous military activity, it should comply with relevant NOTAMs. Military forces should use all available means to identify and warn the civil aircraft, by using, inter alia, secondary surveillance radar modes and codes, communications, correlation with flight plan information, interception by military aircraft, and, when possible, contacting the appropriate Air Traffic Control facility.

PART IV: METHODS AND MEANS OF WARFARE AT SEA

SECTION I: MEANS OF WARFARE

Missiles and other projectiles

78. Missiles and projectiles, including those with over-the-horizon capabilities, shall be used in conformity with the principles of target discrimination as set out in paragraphs 38-46.

Torpedoes

79. It is prohibited to use torpedoes which do not sink or otherwise become harmless when they have completed their run.

Mines

80. Mines may only be used for legitimate military purposes including the denial of sea areas to the enemy.

81. Without prejudice to the rules set out in paragraph 82, the parties to the conflict shall not lay mines unless effective neutralization occurs when they have become detached or control over them is otherwise lost.

82. It is forbidden to use free-floating mines unless:

- (a) they are directed against a military objective; and
- (b) they become harmless within an hour after loss of control over them.

83. The laying of armed mines or the arming of pre-laid mines must be notified unless the mines can only detonate against vessels which are military objectives.

84. Belligerents shall record the locations where they have laid mines.

85. Mining operations in the internal waters, territorial sea or archipelagic waters of a belligerent State should provide, when the mining is first executed, for free exit of shipping of neutral States.

86. Mining of neutral waters by a belligerent is prohibited.

87. Mining shall not have the practical effect of preventing passage between neutral waters and international waters.

88. The minelaying States shall pay due regard to the legitimate uses of the high seas by, inter alia, providing safe alternative routes for shipping of neutral States.

89. Transit passage through international straits and passage through waters subject to the right of archipelagic sea lanes passage shall not be impeded unless safe and convenient alternative routes are provided.

90. After the cessation of active hostilities, parties to the conflict shall do their utmost to remove or render harmless the mines they have laid, each party removing its own mines. With regard to mines laid in the territorial seas of the enemy, each party shall notify their position and shall proceed with the least possible delay to remove the mines in its territorial sea or otherwise render the territorial sea safe for navigation.

91. In addition to their obligations under paragraph 90, parties to the conflict shall endeavour to reach agreement, both among themselves and, where appropriate, with other States and with

international organizations, on the provision of information and technical and material assistance, including in appropriate circumstances joint operations, necessary to remove minefields or otherwise render them harmless.

92. Neutral States do not commit an act inconsistent with the laws of neutrality by clearing mines laid in violation of international law.

SECTION II: METHODS OF WARFARE

Blockade

93. A blockade shall be declared and notified to all belligerents and neutral States.

94. The declaration shall specify the commencement, duration, location, and extent of the blockade and the period within which vessels of neutral States may leave the blockaded coastline.

95. A blockade must be effective. The question whether a blockade is effective is a question of fact.

96. The force maintaining the blockade may be stationed at a distance determined by military requirements.

97. A blockade may be enforced and maintained by a combination of legitimate methods and means of warfare provided this combination does not result in acts inconsistent with the rules set out in this document.

98. Merchant vessels believed on reasonable grounds to be breaching a blockade may be captured. Merchant vessels which, after prior warning, clearly resist capture may be attacked.

99. A blockade must not bar access to the ports and coasts of neutral States.

100. A blockade must be applied impartially to the vessels of all States.

101. The cessation, temporary lifting, re-establishment, extension or other alteration of a blockade must be declared and notified as in paragraphs 93 and 94.

102. The declaration or establishment of a blockade is prohibited if:

- (a) it has the sole purpose of starving the civilian population or denying it other objects essential for its survival; or
- (b) the damage to the civilian population is, or may be expected to be, excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated from the blockade.

103. If the civilian population of the blockaded territory is inadequately provided with food and other objects essential for its survival, the blockading party must provide for free passage of such foodstuffs and other essential supplies, subject to:

- (a) the right to prescribe the technical arrangements, including search, under which such passage is permitted; and
- (b) the condition that the distribution of such supplies shall be made under the local supervision of a Protecting Power or a humanitarian organization which offers guarantees of impartiality, such as the International Committee of the Red Cross.

104. The blockading belligerent shall allow the passage of medical supplies for the civilian population or for the wounded and sick members of armed forces, subject to the right to prescribe technical arrangements, including search, under which such passage is permitted.

Zones

105. A belligerent cannot be absolved of its duties under international humanitarian law by establishing zones which might adversely affect the legitimate uses of defined areas of the sea.

106. Should a belligerent, as an exceptional measure, establish such a zone:

- (a) the same body of law applies both inside and outside the zone;
- (b) the extent, location and duration of the zone and the measures imposed shall not exceed what is strictly required by military necessity and the principles of proportionality;
- (c) due regard shall be given to the rights of neutral States to legitimate uses of the seas;
- (d) necessary safe passage through the zone for neutral vessels and aircraft shall be provided:
  - (i) where the geographical extent of the zone significantly impedes free and safe access to the ports and coasts of a neutral State;
  - (ii) in other cases where normal navigation routes are affected, except where military requirements do not permit; and

- (e) the commencement, duration, location and extent of the zone, as well as the restrictions imposed, shall be publicly declared and appropriately notified.

107. Compliance with the measures taken by one belligerent in the zone shall not be construed as an act harmful to the opposing belligerent.

108. Nothing in this Section should be deemed to derogate from the customary belligerent right to control neutral vessels and aircraft in the immediate vicinity of naval operations.

SECTION III: DECEPTION, RUSES OF WAR AND PERFIDY

109. Military and auxiliary aircraft are prohibited at all times from feigning exempt, civilian or neutral status.

110. Ruses of war are permitted. Warships and auxiliary vessels, however, are prohibited from launching an attack whilst flying a false flag, and at all times from actively simulating the status of:

- (a) hospital ships, small coastal rescue craft or medical transports;
- (b) vessels on humanitarian missions;
- (c) passenger vessels carrying civilian passengers;
- (d) vessels protected by the United Nations flag;
- (e) vessels guaranteed safe conduct by prior agreement between the parties, including cartel vessels;
- (f) vessels entitled to be identified by the emblem of the red cross or red crescent; or
- (g) vessels engaged in transporting cultural property under special protection.

111. Perfidy is prohibited. Acts inviting the confidence of an adversary to lead it to believe that it is entitled to, or is obliged to accord, protection under the rules of international law applicable in armed conflict, with intent to betray that confidence, constitute perfidy. Perfidious acts include the launching of an attack while feigning:

- (a) exempt, civilian, neutral or protected United Nations status;
- (b) surrender or distress by, e.g., sending a distress signal or by the crew taking to life rafts.

**PART V: MEASURES SHORT OF ATTACK:
INTERCEPTION, VISIT, SEARCH,
DIVERSION AND CAPTURE**

**SECTION I : DETERMINATION OF ENEMY CHARACTER
OF VESSELS AND AIRCRAFT**

112. The fact that a merchant vessel is flying the flag of an enemy State or that a civil aircraft bears the marks of an enemy State is conclusive evidence of its enemy character.

113. The fact that a merchant vessel is flying the flag of a neutral State or a civil aircraft bears the marks of a neutral State is prima facie evidence of its neutral character.

114. If the commander of a warship suspects that a merchant vessel flying a neutral flag in fact has enemy character, the commander is entitled to exercise the right of visit and search, including the right of diversion for search under paragraph 121.

115. If the commander of a military aircraft suspects that a civil aircraft with neutral marks in fact has enemy character, the commander is entitled to exercise the right of interception and, if circumstances require, the right to divert for the purpose of visit and search.

116. If, after visit and search, there is reasonable ground for suspicion that the merchant vessel flying a neutral flag or a civil aircraft with neutral marks has enemy character, the vessel or aircraft may be captured as prize subject to adjudication.

117. Enemy character can be determined by registration, ownership, charter or other criteria.

**SECTION II: VISIT AND SEARCH OF MERCHANT
VESSELS**

Basic rules

118. In exercising their legal rights in an international armed conflict at sea, belligerent warships and military aircraft have a right to visit and search merchant vessels outside neutral waters where there are reasonable grounds for suspecting that they are subject to capture.

119. As an alternative to visit and search, a neutral merchant vessel may, with its consent, be diverted from its declared destination.

Merchant vessels under convoy of accompanying neutral warships

120. A neutral merchant vessel is exempt from the exercise of the right of visit and search if it meets the following conditions:

- (a) it is bound for a neutral port;
- (b) it is under the convoy of an accompanying neutral warship of the same nationality or a neutral warship of a State with which the flag State of the merchant vessel has concluded an agreement providing for such convoy;
- (c) the flag State of the neutral warship warrants that the neutral merchant vessel is not carrying contraband or otherwise engaged in activities inconsistent with its neutral status; and
- (d) the commander of the neutral warship provides, if requested by the commander of an intercepting belligerent warship or military aircraft, all information as to the character of the merchant vessel and its cargo as could otherwise be obtained by visit and search.

Diversion for the purpose of visit and search

121. If visit and search at sea is impossible or unsafe, a belligerent warship or military aircraft may divert a merchant vessel to an appropriate area or port in order to exercise the right of visit and search.

Measures of supervision

122. In order to avoid the necessity of visit and search, belligerent States may establish reasonable measures for the inspection of cargo of neutral merchant vessels and certification that a vessel is not carrying contraband.

123. The fact that a neutral merchant vessel has submitted to such measures of supervision as the inspection of its cargo and grant of certificates of non-contraband cargo by one belligerent is not an act of unneutral service with regard to an opposing belligerent.

124. In order to obviate the necessity for visit and search, neutral States are encouraged to enforce reasonable control measures and

certification procedures to ensure that their merchant vessels are not carrying contraband.

SECTION III: INTERCEPTION, VISIT AND SEARCH OF CIVIL AIRCRAFT

Basic rules

125. In exercising their legal rights in an international armed conflict at sea, belligerent military aircraft have a right to intercept civil aircraft outside neutral airspace where there are reasonable grounds for suspecting they are subject to capture. If, after interception, reasonable grounds for suspecting that a civil aircraft is subject to capture still exist, belligerent military aircraft have the right to order the civil aircraft to proceed for visit and search to a belligerent airfield that is safe for the type of aircraft involved and reasonably accessible.

If there is no belligerent airfield that is safe and reasonably accessible for visit and search, a civil aircraft may be diverted from its declared destination.

126. As an alternative to visit and search:

- (a) an enemy civil aircraft may be diverted from its declared destination;
- (b) a neutral civil aircraft may be diverted from its declared destination with its consent.

Civil aircraft under the operational control of an accompanying neutral military aircraft or warship

127. A neutral civil aircraft is exempt from the exercise of the right of visit and search if it meets the following conditions:

- (a) it is bound for a neutral airfield;
- (b) it is under the operational control of an accompanying:
  - (i) neutral military aircraft or warship of the same nationality; or
  - (ii) neutral military aircraft or warship of a State with which the flag State of the civil aircraft has concluded an agreement providing for such control;
- (c) the flag State of the neutral military aircraft or warship warrants that the neutral civil aircraft is not carrying

- contraband or otherwise engaged in activities inconsistent with its neutral status; and
- (d) the commander of the neutral military aircraft or warship provides, if requested by the commander of an intercepting belligerent military aircraft, all information as to the character of the civil aircraft and its cargo as could otherwise be obtained by visit and search.

Measures of interception and supervision

128. Belligerent States should promulgate and adhere to safe procedures for intercepting civil aircraft as issued by the competent international organization.

129. Civil aircraft should file the required flight plan with the cognizant Air Traffic Service, complete with information as to registration, destination, passengers, cargo, emergency communication channels, identification modes and codes, updates en route and carry certificates as to registration, airworthiness, passengers and cargo. They should not deviate from a designated Air Traffic Service route or flight plan without Air Traffic Control clearance unless unforeseen conditions arise, e.g., safety or distress, in which case appropriate notification should be made immediately.

130. Belligerents and neutrals concerned, and authorities providing air traffic services, should establish procedures whereby commanders of warships and military aircraft are continuously aware of designated routes assigned to and flight plans filed by civil aircraft in the area of military operations, including information on communication channels, identification modes and codes, destination, passengers and cargo.

131. In the immediate vicinity of naval operations, civil aircraft shall comply with instructions from the combatants regarding their heading and altitude.

132. In order to avoid the necessity of visit and search, belligerent States may establish reasonable measures for the inspection of the cargo of neutral civil aircraft and certification that an aircraft is not carrying contraband.

133. The fact that a neutral civil aircraft has submitted to such measures of supervision as the inspection of its cargo and grant of certificates of non-contraband cargo by one belligerent is not an act of unneutral service with regard to an opposing belligerent.

134. In order to obviate the necessity for visit and search, neutral States are encouraged to enforce reasonable control measures and certification procedures to ensure that their civil aircraft are not carrying contraband.

SECTION IV: CAPTURE OF ENEMY VESSELS AND GOODS

135. Subject to the provisions of paragraph 136, enemy vessels, whether merchant or otherwise, and goods on board such vessels may be captured outside neutral waters. Prior exercise of visit and search is not required.

136. The following vessels are exempt from capture:

- (a) hospital ships and small craft used for coastal rescue operations;
- (b) other medical transports, so long as they are needed for the wounded, sick and shipwrecked on board;
- (c) vessels granted safe conduct by agreement between the belligerent parties including:
  - (i) cartel vessels, e.g., vessels designated for and engaged in the transport of prisoners of war; and
  - (ii) vessels engaged in humanitarian missions, including vessels carrying supplies indispensable to the survival of the civilian population, and vessels engaged in relief actions and rescue operations;
- (d) vessels engaged in transporting cultural property under special protection;
- (e) vessels charged with religious, non-military scientific or philanthropic missions; vessels collecting scientific data of likely military applications are not protected;
- (f) small coastal fishing vessels and small boats engaged in local coastal trade, but they are subject to the regulations of a belligerent naval commander operating in the area and to inspection, and
- (g) vessels designed or adapted exclusively for responding to pollution incidents in the marine environment when actually engaged in such activities.

137. Vessels listed in paragraph 136 are exempt from capture only if they:

- (a) are innocently employed in their normal role;
- (b) do not commit acts harmful to the enemy;
- (c) immediately submit to identification and inspection when required; and
- (d) do not intentionally hamper the movement of combatants and obey orders to stop or move out of the way when required.

138. Capture of a merchant vessel is exercised by taking such vessel as prize for adjudication. If military circumstances preclude taking such a vessel as prize at sea, it may be diverted to an appropriate area or port in order to complete capture. As an alternative to capture, an enemy merchant vessel may be diverted from its declared destination.

139. Subject to paragraph 140, a captured enemy merchant vessel may, as an exceptional measure, be destroyed when military circumstances preclude taking or sending such a vessel for adjudication as an enemy prize, only if the following criteria are met beforehand:

- (a) the safety of passengers and crew is provided for; for this purpose, the ship's boats are not regarded as a place of safety unless the safety of the passengers and crew is assured in the prevailing sea and weather conditions by the proximity of land or the presence of another vessel which is in a position to take them on board;
- (b) documents and papers relating to the prize are safeguarded; and
- (c) if feasible, personal effects of the passengers and crew are saved.

140. The destruction of enemy passenger vessels carrying only civilian passengers is prohibited at sea. For the safety of the passengers, such vessels shall be diverted to an appropriate area or port in order to complete capture.

SECTION V: CAPTURE OF ENEMY CIVIL AIRCRAFT AND GOODS

141. Subject to the provisions of paragraph 142, enemy civil aircraft and goods on board such aircraft may be captured outside neutral airspace. Prior exercise of visit and search is not required.

142. The following aircraft are exempt from capture:

- (a) medical aircraft; and
- (b) aircraft granted safe conduct by agreement between the parties to the conflict.

143. Aircraft listed in paragraph 142 are exempt from capture only if they:

- (a) are innocently employed in their normal role;
- (b) do not commit acts harmful to the enemy;
- (c) immediately submit to interception and identification when required;
- (d) do not intentionally hamper the movement of combatants and obey orders to divert from their track when required; and
- (e) are not in breach of a prior agreement.

144. Capture is exercised by intercepting the enemy civil aircraft, ordering it to proceed to a belligerent airfield that is safe for the type of aircraft involved and reasonably accessible and, on landing, taking the aircraft as a prize for adjudication. As an alternative to capture, an enemy civil aircraft may be diverted from its declared destination.

145. If capture is exercised, the safety of passengers and crew and their personal effects must be provided for. The documents and papers relating to the prize must be safeguarded.

SECTION VI: CAPTURE OF NEUTRAL MERCHANT VESSELS AND GOODS

146. Neutral merchant vessels are subject to capture outside neutral waters if they are engaged in any of the activities referred to in paragraph 67 or if it is determined as a result of visit and search or by other means, that they:

- (a) are carrying contraband;
- (b) are on a voyage especially undertaken with a view to the transport of individual passengers who are embodied in the armed forces of the enemy;
- (c) are operating directly under enemy control, orders, charter, employment or direction;
- (d) present irregular or fraudulent documents, lack necessary documents, or destroy, deface or conceal documents;

- (e) are violating regulations established by a belligerent within the immediate area of naval operations; or
- (f) are breaching or attempting to breach a blockade.

Capture of a neutral merchant vessel is exercised by taking such vessel as prize for adjudication.

147. Goods on board neutral merchant vessels are subject to capture only if they are contraband.

148. Contraband is defined as goods which are ultimately destined for territory under the control of the enemy and which may be susceptible for use in armed conflict.

149. In order to exercise the right of capture referred to in paragraphs 146(a) and 147, the belligerent must have published contraband lists. The precise nature of a belligerent's contraband list may vary according to the particular circumstances of the armed conflict. Contraband lists shall be reasonably specific.

150. Goods not on the belligerent's contraband list are 'free goods', that is, not subject to capture. As a minimum, 'free goods' shall include the following:

- (a) religious objects;
- (b) articles intended exclusively for the treatment of the wounded and sick and for the prevention of disease;
- (c) clothing, bedding, essential foodstuffs, and means of shelter for the civilian population in general, and women and children in particular, provided there is not serious reason to believe that such goods will be diverted to other purpose, or that a definite military advantage would accrue to the enemy by their substitution for enemy goods that would thereby become available for military purposes;
- (d) items destined for prisoners of war, including individual parcels and collective relief shipments containing food, clothing, educational, cultural, and recreational articles;
- (e) goods otherwise specifically exempted from capture by international treaty or by special arrangement between belligerents; and
- (f) other goods not susceptible for use in armed conflict,

151. Subject to paragraph 152, a neutral vessel captured in accordance with paragraph 146 may, as an exceptional measure, be

destroyed when military circumstances preclude taking or sending such a vessel for adjudication as an enemy prize, only if the following criteria are met beforehand:

- (a) the safety of passengers and crew is provided for; for this purpose the ship's boats are not regarded as a place of safety unless the safety of the passengers and crew is assured in the prevailing sea and weather conditions, by the proximity of land, or the presence of another vessel which is in a position to take them on board;
- (b) documents and papers relating to the captured vessel are safeguarded; and
- (c) if feasible, personal effects of the passengers and crew are saved.

Every effort should be made to avoid destruction of a captured neutral vessel. Therefore, such destruction shall not be ordered without there being entire satisfaction that the captured vessel can neither be sent into a belligerent port, nor diverted, nor properly released. A vessel may not be destroyed under this paragraph for carrying contraband unless the contraband, reckoned either by value, weight, volume or freight, forms more than half the cargo. Destruction shall be subject to adjudication.

152. The destruction of captured neutral passenger vessels carrying civilian passengers is prohibited at sea. For the safety of the passengers, such vessels shall be diverted to an appropriate port in order to complete capture provided for in paragraph 146.

SECTION VII: CAPTURE OF NEUTRAL CIVIL AIRCRAFT AND GOODS

153. Neutral civil aircraft are subject to capture outside neutral airspace if they are engaged in any of the activities in paragraph 70 or if it is determined as a result of visit and search or by any other means, that they:

- (a) are carrying contraband;
- (b) are on a flight especially undertaken with a view to the transport of individual passengers who are embodied in the armed forces of the enemy;

- (c) are operating directly under enemy control, orders, charter, employment or direction;
- (d) present irregular or fraudulent documents, lack necessary documents, or destroy, deface or conceal documents;
- (e) are violating regulations established by a belligerent within the immediate area of naval operations; or
- (f) are engaged in a breach of blockade.

154. Goods on board neutral civil aircraft are subject to capture only if they are contraband.

155. The rules regarding contraband as prescribed in paragraphs 148-150 shall also apply to goods on board neutral civil aircraft.

156. Capture is exercised by intercepting the neutral civil aircraft, ordering it to proceed to a belligerent airfield that is safe for the type of aircraft involved and reasonably accessible and, on landing and after visit and search, taking it as prize for adjudication. If there is no belligerent airfield that is safe and reasonably accessible, a neutral civil aircraft may be diverted from its declared destination.

157. As an alternative to capture, a neutral civil aircraft may, with its consent, be diverted from its declared destination.

158. If capture is exercised, the safety of passengers and crew and their personal effects must be provided for. The documents and papers relating to the prize must be safeguarded.

PART VI: PROTECTED PERSONS, MEDICAL TRANSPORTS AND MEDICAL AIRCRAFT

General rules

159. Except as provided for in paragraph 171, the provisions of this Part are not to be construed as in any way departing from the provisions of the Second Geneva Convention of 1949 and Additional Protocol I of 1977 which contain detailed rules for the treatment of the wounded, sick and shipwrecked and for medical transports.

160. The parties to the conflict may agree, for humanitarian purposes, to create a zone in a defined area of the sea in which only activities consistent with those humanitarian purposes are permitted.

SECTION I: PROTECTED PERSONS

161. Persons on board vessels and aircraft having fallen into the power of a belligerent or neutral shall be respected and protected. While at sea and thereafter until determination of their status, they shall be subject to the jurisdiction of the State exercising power over them.

162. Members of the crews of hospital ships may not be captured during the time they are in the service of these vessels. Members of the crews of rescue craft may not be captured while engaging in rescue operations.

163. Persons on board other vessels or aircraft exempt from capture listed in paragraphs 136 and 142 may not be captured.

164. Religious and medical personnel assigned to the spiritual and medical care of the wounded, sick and shipwrecked shall not be considered prisoners of war. They may, however, be retained as long as their services for the medical or spiritual needs of prisoners of war are needed.

165. Nationals of an enemy State, other than those specified in paragraphs 162-164, are entitled to prisoner-of-war status and may be made prisoners of war if they are:

- (a) members of the enemy's armed forces;
- (b) persons accompanying the enemy's armed forces;
- (c) crew members of auxiliary vessels or auxiliary aircraft;
- (d) crew members of enemy merchant vessels or civil aircraft not exempt from capture, unless they benefit from more favourable treatment under other provisions of international law; or
- (e) crew members of neutral merchant vessels or civil aircraft that have taken a direct part in the hostilities on the side of the enemy, or served as an auxiliary for the enemy.

166. Nationals of a neutral State:

- (a) who are passengers on board enemy or neutral vessels or aircraft are to be released and may not be made prisoners of war unless they are members of the enemy's armed forces or have personally committed acts of hostility against the captor;
- (b) who are members of the crew of enemy warships or auxiliary vessels or military aircraft or auxiliary aircraft are entitled to prisoner-of-war status and may be made prisoners of war;

- (c) who are members of the crew of enemy or neutral merchant vessels or civil aircraft are to be released and may not be made prisoners of war unless the vessel or aircraft has committed an act covered by paragraphs 60, 63, 67 or 70, or the member of the crew has personally committed an act of hostility against the captor.

167. Civilian persons other than those specified in paragraphs 162-166 are to be treated in accordance with the Fourth Geneva Convention of 1949.

168. Persons having fallen into the power of a neutral State are to be treated in accordance with Hague Conventions V and XIII of 1907 and the Second Geneva Convention of 1949.

SECTION II: MEDICAL TRANSPORTS

169. In order to provide maximum protection for hospital ships from the moment of the outbreak of hostilities, States may beforehand make general notification of the characteristics of their hospital ships as specified in Article 22 of the Second Geneva Convention of 1949. Such notification should include all available information on the means whereby the ship may be identified.

170. Hospital ships may be equipped with purely deflensive means of defence, such as chaff and flares. The presence of such equipment should be notified.

171. In order to fulfil most effectively their humanitarian mission, hospital ships should be permitted to use cryptographic equipment. The equipment shall not be used in any circumstances to transmit intelligence data nor in any other way to acquire any military advantage.

172. Hospital ships, small craft used for coastal rescue operations and other medical transports are encouraged to implement the means of identification set out in Annex I of Additional Protocol I of 1977.

173. These means of identification are intended only to facilitate identification and do not, of themselves, confer protected status.

SECTION III: MEDICAL AIRCRAFT

174. Medical aircraft shall be protected and respected as specified in the provisions of this document.

175. Medical aircraft shall be clearly marked with the emblem of the red cross or red crescent, together with their national colours, on their lower, upper and lateral surfaces. Medical aircraft are encouraged to implement the other means of identification set out in Annex I of Additional Protocol I of 1977 at all times. Aircraft chartered by the International Committee of the Red Cross may use the same means of identification as medical aircraft. Temporary medical aircraft which cannot, either for lack of time or because of their characteristics, be marked with the distinctive emblem should use the most effective means of identification available.

176. Means of identification are intended only to facilitate identification and do not, of themselves, confer protected status.

177. Parties to the conflict are encouraged to notify medical flights and conclude agreements at all times, especially in areas where control by any party to the conflict is not clearly established. When such an agreement is concluded, it shall specify the altitudes, times and routes for safe operation and should include means of identification and communications.

178. Medical aircraft shall not be used to commit acts harmful to the enemy. They shall not carry any equipment intended for the collection or transmission of intelligence data. They shall not be armed, except for small arms for self-defence, and shall only carry medical personnel and equipment.

179. Other aircraft, military or civilian, belligerent or neutral, that are employed in the search for, rescue or transport of the wounded, sick and shipwrecked, operate at their own risk, unless pursuant to prior agreement between the parties to the conflict.

180. Medical aircraft flying over areas which are physically controlled by the opposing belligerent, or over areas the physical control of which is not clearly established, may be ordered to land to permit inspection. Medical aircraft shall obey any such order.

181. Belligerent medical aircraft shall not enter neutral airspace except by prior agreement. When within neutral airspace pursuant to agreement, medical aircraft shall comply with the terms of the agreement. The terms of the agreement may require the aircraft to land for inspection at a designated airport within the neutral State.

Should the agreement so require, the inspection and follow-on action shall be conducted in accordance with paragraphs 182-183.

182. Should a medical aircraft, in the absence of an agreement or in deviation from the terms of an agreement, enter neutral airspace, either through navigational error or because of an emergency affecting the safety of the flight, it shall make every effort to give notice and to identify itself. Once the aircraft is recognized as a medical aircraft by the neutral State, it shall not be attacked but may be required to land for inspection. Once it has been inspected, and if it is determined in fact to be a medical aircraft, it shall be allowed to resume its flight.

183. If the inspection reveals that the aircraft is not a medical aircraft, it may be captured, and the occupants shall, unless agreed otherwise between the neutral State and the parties to the conflict, be detained in the neutral State where so required by the rules of international law applicable in armed conflict, in such a manner that they cannot again take part in the hostilities.

Customary International Humanitarian Law, ICRC-studiens 161 sedvanerättsliga regler (2005) (ICRC:s sedvanerättsstudie)

Förord

År 2005 presenterade Internationella rödakorskommittén den sedvanerättsstudie som den tio år tidigare fått i uppdrag av de deltagande staterna vid den 26:e internationella rödakors- och rödhalmvånekonferensen att genomföra. Studiens syfte var att klargöra vilka sedvanerättsliga regler som existerar inom den internationella humanitära rätten av idag.

Studien genomfördes under ledning av Internationella rödakorskommitténs juridiska avdelning och de källor, både nationella och internationella, man utgick från var främst statspraxis från framför allt de senaste 30 åren, opinio juris och humanitär traktaträtt. Personer från närmare 50 stater identifierades och fick i uppdrag att ta fram en rapport beträffande deras respektive statspraxis, medan militärmanualer och nationell lagstiftning samlades in från de länder som inte hade speciella rapportörer. Statspraxis i internationella källor samlades in av sex undersökningsgrupper, en för varje sakområde som studien fokuserar på.

En av avsikterna med sedvanerättsstudien var att komma till rätta med vissa problem som uppkommit vid tillämpningen av humanitär traktaträtt. Ett av problemen är att traktaträtten enbart binder de stater som ratificerat en bestämd konvention och att ett stort antal stater inte tillträtt samtliga centrala humanitärättsliga konventioner. Sedvanerätten är emellertid bindande för samtliga stater och gäller därmed för alla stater i

en konflikt, oberoende av om staterna ratificerat de traktater som innehåller de relevanta bestämmelserna eller inte.

Ett annat problem är att flertalet humanitärrättsliga konventioner syftar till att reglera internationella (dvs. mellanstatliga) väpnade konflikter samtidigt som merparten av dagens väpnade konflikter är icke-internationella. Studien avser därför även att identifiera i vilken utsträckning sedvanerätten kan sägas reglera icke-internationella konflikter i större utsträckning än den traktatbaserade rätten.

Det ansågs även värdefullt att tydliggöra sedvanerättens innehåll och på så vis skapa bättre förutsättningar för de aktörer som ska tillämpa internationell humanitär rätt och därigenom bidra till att stärka dess efterlevnad. Detta gäller både för tillämpning av sedvanerätten, men även som tolkningshjälp vid tillämpning av traktaträtten.

Listan av regler baseras på slutsatserna i sedvanerättsstudiens första volym (Volume I). Omfattningen av en regels tillämpning indikeras i den hakparentes som följer regeln. Förkortningen IAC (engelska för international armed conflict) hänvisar till sedvanerättsliga regler tillämpliga i internationella konflikter och förkortningen NIAC (engelska för non-international armed conflict) hänvisar till sedvanerättsliga regler tillämpliga i icke-internationella konflikter. Vad gäller icke-internationella konflikter indikeras i kommentarerna till studien att vissa regler är "arguably" tillämpliga. Det innebär att skäl anses finnas för reglernas tillämpning i nämnda konflikter då befintlig statspraxis på det hela taget pekat i den riktningen, även om den dock varit mindre omfattande. Observera att studien inte hindrar utvecklingen av tillkommande sedvanerätt samt att utveckling redan kan ha skett sedan studien färdigställdes.

Publicering: Customary International Humanitarian Law, Volume I: Rules, Volume II: Practice – Part 1, Volume II: Practice – Part 2. (Edited by Jean-Marie Henckaerts and Louise Doswald-Beck). ICRC and Cambridge University Press, 2005. ISBN: 0-521-53925-0

The Principle of Distinction

Distinction between Civilians and Combatants

Rule 1. The parties to the conflict must at all times distinguish between civilians and combatants. Attacks may only be directed against combatants. Attacks must not be directed against civilians. [IAC/NIAC]

Rule 2. Acts or threats of violence the primary purpose of which is to spread terror among the civilian population are prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 3. All members of the armed forces of a party to the conflict are combatants, except medical and religious personnel. [IAC]

Rule 4. The armed forces of a party to the conflict consist of all organized armed forces, groups and units which are under a command responsible to that party for the conduct of its subordinates. [IAC]

Rule 5. Civilians are persons who are not members of the armed forces. The civilian population comprises all persons who are civilians. [IAC/NIAC]

Rule 6. Civilians are protected against attack, unless and for such time as they take a direct part in hostilities. [IAC/NIAC]

Distinction between Civilian Objects and Military Objectives

Rule 7. The parties to the conflict must at all times distinguish between civilian objects and military objectives. Attacks may only be directed against military objectives. Attacks must not be directed against civilian objects. [IAC/NIAC]

Rule 8. In so far as objects are concerned, military objectives are limited to those objects which by their nature, location, purpose or use make an effective contribution to military action and whose partial or total destruction, capture or neutralization, in the circumstances ruling at the time, offers a definite military advantage. [IAC/NIAC]

Rule 9. Civilian objects are all objects that are not military objectives. [IAC/NIAC]

Rule 10. Civilian objects are protected against attack, unless and for such time as they are military objectives. [IAC/NIAC]

Indiscriminate Attacks

Rule 11. Indiscriminate attacks are prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 12. Indiscriminate attacks are those:

- (a) which are not directed at a specific military objective;
- (b) which employ a method or means of combat which cannot be directed at a specific military objective; or
- (c) which employ a method or means of combat the effects of which cannot be limited as required by international humanitarian law; and consequently, in each such case, are of a nature to strike military objectives and civilians or civilian objects without distinction. [IAC/NIAC]

Rule 13. Attacks by bombardment by any method or means which treats as a single military objective a number of clearly separated and distinct military objectives located in a city, town, village or other area containing a similar concentration of civilians or civilian objects are prohibited. [IAC/NIAC]

Proportionality in Attack

Rule 14. Launching an attack which may be expected to cause incidental loss of civilian life, injury to civilians, damage to civilian objects, or a combination thereof, which would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated, is prohibited. [IAC/NIAC]

Precautions in Attack

Rule 15. In the conduct of military operations, constant care must be taken to spare the civilian population, civilians and civilian objects. All feasible precautions must be taken to avoid, and in any event to minimize, incidental loss of civilian life, injury to civilians and damage to civilian objects. [IAC/NIAC]

Rule 16. Each party to the conflict must do everything feasible to verify that targets are military objectives. [IAC/NIAC]

Rule 17. Each party to the conflict must take all feasible precautions in the choice of means and methods of warfare with a view to avoiding, and in any event to minimizing, incidental loss of civilian life, injury to civilians and damage to civilian objects. [IAC/NIAC]

Rule 18. Each party to the conflict must do everything feasible to assess whether the attack may be expected to cause incidental loss of civilian life, injury to civilians, damage to civilian objects, or a combination thereof, which would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated. [IAC/NIAC]

Rule 19. Each party to the conflict must do everything feasible to cancel or suspend an attack if it becomes apparent that the target is not a military objective or that the attack may be expected to cause incidental loss of civilian life, injury to civilians, damage to civilian objects, or a combination thereof, which would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated. [IAC/NIAC]

Rule 20. Each party to the conflict must give effective advance warning of attacks which may affect the civilian population, unless circumstances do not permit. [IAC/NIAC]

Rule 21. When a choice is possible between several military objectives for obtaining a similar military advantage, the objective to be selected must be that the attack on which may be expected to cause the least danger to civilian lives and to civilian objects. [IAC/arguably NIAC]

Precautions against the Effects of Attacks

Rule 22. The parties to the conflict must take all feasible precautions to protect the civilian population and civilian objects under their control against the effects of attacks. [IAC/NIAC]

Rule 23. Each party to the conflict must, to the extent feasible, avoid locating military objectives within or near densely populated areas. [IAC/arguably NIAC]

Rule 24. Each party to the conflict must, to the extent feasible, remove civilian persons and objects under its control from the vicinity of military objectives. [IAC/arguably NIAC]

Specifically Protected Persons and Objects

Medical and Religious Personnel and Objects

Rule 25. Medical personnel exclusively assigned to medical duties must be respected and protected in all circumstances. They lose their protection if they commit, outside their humanitarian function, acts harmful to the enemy. [IAC/NIAC]

Rule 26. Punishing a person for performing medical duties compatible with medical ethics or compelling a person engaged in medical activities to perform acts contrary to medical ethics is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 27. Religious personnel exclusively assigned to religious duties must be respected and protected in all circumstances. They lose their protection if they commit, outside their humanitarian function, acts harmful to the enemy. [IAC/NIAC]

Rule 28. Medical units exclusively assigned to medical purposes must be respected and protected in all circumstances. They lose their protection if they are being used, outside their humanitarian function, to commit acts harmful to the enemy. [IAC/NIAC]

Rule 29. Medical transports assigned exclusively to medical transportation must be respected and protected in all circumstances. They lose their protection if they are being used, outside their humanitarian function, to commit acts harmful to the enemy. [IAC/NIAC]

Rule 30. Attacks directed against medical and religious personnel and objects displaying the distinctive emblems of the Geneva Conventions in conformity with international law are prohibited. [IAC/NIAC]

Humanitarian Relief Personnel and Objects

Rule 31. Humanitarian relief personnel must be respected and protected. [IAC/NIAC]

Rule 32. Objects used for humanitarian relief operations must be respected and protected. [IAC/NIAC]

Personnel and Objects Involved in a Peacekeeping Mission

Rule 33. Directing an attack against personnel and objects involved in a peacekeeping mission in accordance with the Charter of the United Nations, as long as they are entitled to the protection given to civilians and civilian objects under international humanitarian law, is prohibited. [IAC/NIAC]

Journalists

Rule 34. Civilian journalists engaged in professional missions in areas of armed conflict must be respected and protected as long as they are not taking a direct part in hostilities. [IAC/NIAC]

Protected Zones

Rule 35. Directing an attack against a zone established to shelter the wounded, the sick and civilians from the effects of hostilities is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 36. Directing an attack against a demilitarized zone agreed upon between the parties to the conflict is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 37. Directing an attack against a non-defended locality is prohibited. [IAC/NIAC]

Cultural Property

Rule 38. Each party to the conflict must respect cultural property:

- A. Special care must be taken in military operations to avoid damage to buildings dedicated to religion, art, science, education or charitable purposes and historic monuments unless they are military objectives.
- B. Property of great importance to the cultural heritage of every people must not be the object of attack unless imperatively required by military necessity. [IAC/NIAC]

Rule 39. The use of property of great importance to the cultural heritage of every people for purposes which are likely to expose it to destruction or damage is prohibited, unless imperatively required by military necessity. [IAC/NIAC]

Each party to the conflict must protect cultural property:

- A. All seizure of or destruction or wilful damage done to institutions dedicated to religion, charity, education, the arts and sciences, historic monuments and works of art and science is prohibited.
- B. Any form of theft, pillage or misappropriation of, and any acts of vandalism directed against, property of great importance to the cultural heritage of every people is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 41. The occupying power must prevent the illicit export of cultural property from occupied territory and must return illicitly exported property to the competent authorities of the occupied territory. [IAC]

Works and Installations Containing Dangerous Forces

Rule 42. Particular care must be taken if works and installations containing dangerous forces, namely dams, dykes and nuclear electrical generating stations, and other installations located at or in their vicinity are attacked, in order to avoid the release of dangerous forces and consequent severe losses among the civilian population. [IAC/NIAC]

The Natural Environment

Rule 43. The general principles on the conduct of hostilities apply to the natural environment:

- A. No part of the natural environment may be attacked, unless it is a military objective.
- B. Destruction of any part of the natural environment is prohibited, unless required by imperative military necessity.
- C. Launching an attack against a military objective which may be expected to cause incidental damage to the environment which would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 44. Methods and means of warfare must be employed with due regard to the protection and preservation of the natural environment. In the conduct of military operations, all feasible precautions must be taken to avoid, and in any event to minimize, incidental damage to the environment. Lack of scientific certainty as to the effects on the environment of certain military operations does not absolve a party to the conflict from taking such precautions. [IAC/ arguably NIAC]

Rule 45. The use of methods or means of warfare that are intended, or may be expected, to cause widespread, long-term and severe damage to the natural environment is prohibited. Destruction of the natural environment may not be used as a weapon. [IAC/arguably NIAC]

Specific Methods of Warfare

Denial of Quarter

Rule 46. Ordering that no quarter will be given, threatening an adversary therewith or conducting hostilities on this basis is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 47. Attacking persons who are recognized as hors de combat is prohibited.

A person hors de combat is:

- (a) anyone who is in the power of an adverse party;
- (b) anyone who is defenceless because of unconsciousness, shipwreck, wounds or sickness; or
- (c) anyone who clearly expresses an intention to surrender; provided he or she abstains from any hostile act and does not attempt to escape. [IAC/NIAC]

Rule 48. Making persons parachuting from an aircraft in distress the object of attack during their descent is prohibited. [IAC/NIAC]

Destruction and Seizure of Property

Rule 49. The parties to the conflict may seize military equipment belonging to an adverse party as war booty. [IAC]

Rule 50. The destruction or seizure of the property of an adversary is prohibited, unless required by imperative military necessity. [IAC/NIAC]

Rule 51. In occupied territory:

- A. movable public property that can be used for military operations may be confiscated;
- B. immovable public property must be administered according to the rule of usufruct; and
- C. private property must be respected and may not be confiscated; except where destruction or seizure of such property is required by imperative military necessity. [IAC]

Rule 52. Pillage is prohibited. [IAC/NIAC]

Starvation and Access to Humanitarian Relief

Rule 53. The use of starvation of the civilian population as a method of warfare is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 54. Attacking, destroying, removing or rendering useless objects indispensable to the survival of the civilian population is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 55. The parties to the conflict must allow and facilitate rapid and unimpeded passage of humanitarian relief for civilians in need, which is impartial in character and conducted without any adverse distinction, subject to their right of control. [IAC/NIAC]

Rule 56. The parties to the conflict must ensure the freedom of movement of authorized humanitarian relief personnel essential to the exercise of their functions. Only in case of imperative military necessity may their movements be temporarily restricted. [IAC/NIAC]

Deception

Rule 57. Ruses of war are not prohibited as long as they do not infringe a rule of international humanitarian law. [IAC/NIAC]

Rule 58. The improper use of the white flag of truce is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 59. The improper use of the distinctive emblems of the Geneva Conventions is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 60. The use of the United Nations emblem and uniform is prohibited, except as authorized by the organization. [IAC/NIAC]

Rule 61. The improper use of other internationally recognized emblems is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 62. Improper use of the flags or military emblems, insignia or uniforms of the adversary is prohibited. [IAC/arguably NIAC]

Rule 63. Use of the flags or military emblems, insignia or uniforms of neutral or other States not party to the conflict is prohibited. [IAC/arguably NIAC]

Rule 64. Concluding an agreement to suspend combat with the intention of attacking by surprise the enemy relying on that agreement is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 65. Killing, injuring or capturing an adversary by resort to perfidy is prohibited. [IAC/NIAC]

Communication with the Enemy

Rule 66. Commanders may enter into non-hostile contact through any means of communication. Such contact must be based on good faith. [IAC/NIAC]

Rule 67. Parlementaires are inviolable. [IAC/NIAC]

Rule 68. Commanders may take the necessary precautions to prevent the presence of a parlementaire from being prejudicial. [IAC/NIAC]

Rule 69. Parlementaires taking advantage of their privileged position to commit an act contrary to international law and detrimental to the adversary lose their inviolability. [IAC/NIAC]

Weapons*General Principles on the Use of Weapons*

Rule 70. The use of means and methods of warfare which are of a nature to cause superfluous injury or unnecessary suffering is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 71. The use of weapons which are by nature indiscriminate is prohibited. [IAC/NIAC]

Poison

Rule 72. The use of poison or poisoned weapons is prohibited. [IAC/NIAC]

Biological Weapons

Rule 73. The use of biological weapons is prohibited. [IAC/NIAC]

Chemical Weapons

Rule 74. The use of chemical weapons is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 75. The use of riot-control agents as a method of warfare is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 76. The use of herbicides as a method of warfare is prohibited if they:

- (a) are of a nature to be prohibited chemical weapons;

- (b) are of a nature to be prohibited biological weapons;
- (c) are aimed at vegetation that is not a military objective;
- (d) would cause incidental loss of civilian life, injury to civilians, damage to civilian objects, or a combination thereof, which may be expected to be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated; or
- (e) would cause widespread, long-term and severe damage to the natural environment. [IAC/NIAC]

Expanding Bullets

Rule 77. The use of bullets which expand or flatten easily in the human body is prohibited. [IAC/NIAC]

Exploding Bullets

Rule 78. The anti-personnel use of bullets which explode within the human body is prohibited. [IAC/NIAC]

Weapons Primarily Injuring by Non-detectable Fragments

Rule 79. The use of weapons the primary effect of which is to injure by fragments which are not detectable by X-rays in the human body is prohibited. [IAC/NIAC]

Booby-traps

Rule 80. The use of booby-traps which are in any way attached to or associated with objects or persons entitled to special protection under international humanitarian law or with objects that are likely to attract civilians is prohibited. [IAC/NIAC]

Landmines

Rule 81. When landmines are used, particular care must be taken to minimize their indiscriminate effects. [IAC/NIAC]

Rule 82. A party to the conflict using landmines must record their placement, as far as possible. [IAC/arguably NIAC]

Rule 83. At the end of active hostilities, a party to the conflict which has used landmines must remove or otherwise render them harmless to civilians, or facilitate their removal. [IAC/NIAC]

Incendiary Weapons

Rule 84. If incendiary weapons are used, particular care must be taken to avoid, and in any event to minimize, incidental loss of civilian life, injury to civilians and damage to civilian objects. [IAC/NIAC]

Rule 85. The anti-personnel use of incendiary weapons is prohibited, unless it is not feasible to use a less harmful weapon to render a person hors de combat. [IAC/NIAC]

Blinding Laser Weapons

Rule 86. The use of laser weapons that are specifically designed, as their sole combat function or as one of their combat functions, to cause permanent blindness to unenhanced vision is prohibited. [IAC/NIAC]

Treatment of Civilians and Persons Hors de Combat*Fundamental Guarantees*

Rule 87. Civilians and persons hors de combat must be treated humanely. [IAC/NIAC]

Rule 88. Adverse distinction in the application of international humanitarian law based on race, colour, sex, language, religion or belief, political or other opinion, national or social origin, wealth, birth or other status, or on any other similar criteria is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 89. Murder is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 90. Torture, cruel or inhuman treatment and outrages upon personal dignity, in particular humiliating and degrading treatment, are prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 91. Corporal punishment is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 92. Mutilation, medical or scientific experiments or any other medical procedure not indicated by the state of health of the person concerned and not consistent with generally accepted medical standards are prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 93. Rape and other forms of sexual violence are prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 94. Slavery and the slave trade in all their forms are prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 95. Uncompensated or abusive forced labour is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 96. The taking of hostages is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 97. The use of human shields is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 98. Enforced disappearance is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 99. Arbitrary deprivation of liberty is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 100. No one may be convicted or sentenced, except pursuant to a fair trial affording all essential judicial guarantees. [IAC/NIAC]

Rule 101. No one may be accused or convicted of a criminal offence on account of any act or omission which did not constitute a criminal offence under national or international law at the time it was committed; nor may a heavier penalty be imposed than that which was applicable at the time the criminal offence was committed. [IAC/NIAC]

Rule 102. No one may be convicted of an offence except on the basis of individual criminal responsibility. [IAC/NIAC]

Rule 103. Collective punishments are prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 104. The convictions and religious practices of civilians and persons hors de combat must be respected. [IAC/NIAC]

Rule 105. Family life must be respected as far as possible. [IAC/NIAC]

Combatants and Prisoner-of-War Status

Rule 106. Combatants must distinguish themselves from the civilian population while they are engaged in an attack or in a military operation preparatory to an attack. If they fail to do so, they do not have the right to prisoner-of-war status. [IAC]

Rule 107. Combatants who are captured while engaged in espionage do not have the right to prisoner-of-war status. They may not be convicted or sentenced without previous trial. [IAC]

Rule 108. Mercenaries, as defined in Additional Protocol I, do not have the right to combatant or prisoner-of-war status. They may not be convicted or sentenced without previous trial. [IAC]

The Wounded, Sick and Shipwrecked

Rule 109. Whenever circumstances permit, and particularly after an engagement, each party to the conflict must, without delay, take all possible measures to search for, collect and evacuate the wounded, sick and shipwrecked without adverse distinction. [IAC/NIAC]

Rule 110. The wounded, sick and shipwrecked must receive, to the fullest extent practicable and with the least possible delay, the medical care and attention required by their condition. No distinction may be made among them founded on any grounds other than medical ones. [IAC/NIAC]

Rule 111. Each party to the conflict must take all possible measures to protect the wounded, sick and shipwrecked against ill-treatment and against pillage of their personal property. [IAC/NIAC]

The Dead

Rule 112. Whenever circumstances permit, and particularly after an engagement, each party to the conflict must, without delay, take all possible measures to search for, collect and evacuate the dead without adverse distinction. [IAC/NIAC]

Rule 113. Each party to the conflict must take all possible measures to prevent the dead from being despoiled. Mutilation of dead bodies is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 114. Parties to the conflict must endeavour to facilitate the return of the remains of the deceased upon request of the party to which they belong or upon the request of their next of kin. They must return their personal effects to them. [IAC]

Rule 115. The dead must be disposed of in a respectful manner and their graves respected and properly maintained. [IAC/NIAC]

Rule 116. With a view to the identification of the dead, each party to the conflict must record all available information prior to disposal and mark the location of the graves. [IAC/NIAC]

Missing Persons

Rule 117. Each party to the conflict must take all feasible measures to account for persons reported missing as a result of armed conflict and must provide their family members with any information it has on their fate. [IAC/NIAC]

Persons Deprived of Their Liberty

Rule 118. Persons deprived of their liberty must be provided with adequate food, water, clothing, shelter and medical attention. [IAC/NIAC]

Rule 119. Women who are deprived of their liberty must be held in quarters separate from those of men, except where families are accommodated as family units, and must be under the immediate supervision of women. [IAC/NIAC]

Rule 120. Children who are deprived of their liberty must be held in quarters separate from those of adults, except where families are accommodated as family units. [IAC/NIAC]

Rule 121. Persons deprived of their liberty must be held in premises which are removed from the combat zone and which safeguard their health and hygiene. [IAC/NIAC]

Rule 122. Pillage of the personal belongings of persons deprived of their liberty is prohibited. [IAC/NIAC]

Rule 123. The personal details of persons deprived of their liberty must be recorded. [IAC/NIAC]

Rule 124.

- A. In international armed conflicts, the ICRC must be granted regular access to all persons deprived of their liberty in order to verify the conditions of their detention and to restore contacts between those persons and their families. [IAC]
- B. In non-international armed conflicts, the ICRC may offer its services to the parties to the conflict with a view to visiting all persons deprived of their liberty for reasons related to the conflict in order to verify the conditions of their detention and to restore contacts between those persons and their families. [NIAC]

Rule 125. Persons deprived of their liberty must be allowed to correspond with their families, subject to reasonable conditions relating to frequency and the need for censorship by the authorities. [IAC/NIAC]

Rule 126. Civilian internees and persons deprived of their liberty in connection with a non-international armed conflict must be allowed to receive visitors, especially near relatives, to the degree practicable. [NIAC]

Rule 127. The personal convictions and religious practices of persons deprived of their liberty must be respected. [IAC/NIAC]

Rule 128.

- A. Prisoners of war must be released and repatriated without delay after the cessation of active hostilities. [IAC]
- B. Civilian internees must be released as soon as the reasons which necessitated internment no longer exist, but at the latest as soon as possible after the close of active hostilities.
- C. Persons deprived of their liberty in relation to a non-international armed conflict must be released as soon as the reasons for the deprivation of their liberty cease to exist. [NIAC]

The persons referred to may continue to be deprived of their liberty if penal proceedings are pending against them or if they are serving a sentence lawfully imposed.

*Displacement and Displaced Persons***Rule 129.**

- A. Parties to an international armed conflict may not deport or forcibly transfer the civilian population of an occupied territory, in whole or in part, unless the security of the civilians involved or imperative military reasons so demand. [IAC]
- B. Parties to a non-international armed conflict may not order the displacement of the civilian population, in whole or in part, for reasons related to the conflict, unless the security of the civilians involved or imperative military reasons so demand. [NIAC]

Rule 130. States may not deport or transfer parts of their own civilian population into a territory they occupy. [IAC]

Rule 131. In case of displacement, all possible measures must be taken in order that the civilians concerned are received under satisfactory conditions of shelter, hygiene, health, safety and nutrition and that members of the same family are not separated. [IAC/NIAC]
[IAC/NIAC]

Rule 132. Displaced persons have a right to voluntary return in safety to their homes or places of habitual residence as soon as the reasons for their displacement cease to exist. [IAC/NIAC]

Rule 133. The property rights of displaced persons must be respected. [IAC/NIAC]

Other Persons Afforded Specific Protection

Rule 134. The specific protection, health and assistance needs of women affected by armed conflict must be respected. [IAC/NIAC]

Rule 135. Children affected by armed conflict are entitled to special respect and protection. [IAC/NIAC]

Rule 136. Children must not be recruited into armed forces or armed groups. [IAC/NIAC]

Rule 137. Children must not be allowed to take part in hostilities. [IAC/NIAC]

Rule 138. The elderly, disabled and infirm affected by armed conflict are entitled to special respect and protection. [IAC/NIAC]

Implementation*Compliance with International Humanitarian Law*

Rule 139. Each party to the conflict must respect and ensure respect for international humanitarian law by its armed forces and other persons or groups acting in fact on its instructions, or under its direction or control. [IAC/NIAC]

Rule 140. The obligation to respect and ensure respect for international humanitarian law does not depend on reciprocity. [IAC/NIAC]

Rule 141. Each State must make legal advisers available, when necessary, to advise military commanders at the appropriate level on the application of international humanitarian law. [IAC/NIAC]

Rule 142. States and parties to the conflict must provide instruction in international humanitarian law to their armed forces. [IAC/NIAC]

Rule 143. States must encourage the teaching of international humanitarian law to the civilian population. [IAC/NIAC]

Enforcement of International Humanitarian Law

Rule 144. States may not encourage violations of international humanitarian law by parties to an armed conflict. They must exert their influence, to the degree possible, to stop violations of international humanitarian law. [IAC/NIAC]

Rule 145. Where not prohibited by international law, belligerent reprisals are subject to stringent conditions. [IAC]

Rule 146. Belligerent reprisals against persons protected by the Geneva Conventions are prohibited. [IAC]

Rule 147. Reprisals against objects protected under the Geneva Conventions and Hague Convention for the Protection of Cultural Property are prohibited. [IAC]

Rule 148. Parties to non-international armed conflicts do not have the right to resort to belligerent reprisals. Other countermeasures against persons who do not or who have ceased to take a direct part in hostilities are prohibited. [NIAC]

Responsibility and Reparation

Rule 149. A State is responsible for violations of international humanitarian law attributable to it, including:

- (a) violations committed by its organs, including its armed forces;
- (b) violations committed by persons or entities it empowered to exercise elements of governmental authority;
- (c) violations committed by persons or groups acting in fact on its instructions, or under its direction or control; and
- (d) violations committed by private persons or groups which it acknowledges and adopts as its own conduct. [IAC/NIAC]

Rule 150. A State responsible for violations of international humanitarian law is required to make full reparation for the loss or injury caused. [IAC/NIAC]

Individual Responsibility

Rule 151. Individuals are criminally responsible for war crimes they commit. [IAC/NIAC]

Rule 152. Commanders and other superiors are criminally responsible for war crimes committed pursuant to their orders. [IAC/NIAC]

Rule 153. Commanders and other superiors are criminally responsible for war crimes committed by their subordinates if they knew, or had reason to know, that the subordinates were about to commit or were committing such crimes and did not take all necessary and reasonable measures in their power to prevent their

commission, or if such crimes had been committed, to punish the persons responsible. [IAC/NIAC]

Rule 154. Every combatant has a duty to disobey a manifestly unlawful order. [IAC/NIAC]

Rule 155. Obeying a superior order does not relieve a subordinate of criminal responsibility if the subordinate knew that the act ordered was unlawful or should have known because of the manifestly unlawful nature of the act ordered. [IAC/NIAC]

War Crimes

Rule 156. Serious violations of international humanitarian law constitute war crimes. [IAC/NIAC]

Rule 157. States have the right to vest universal jurisdiction in their national courts over war crimes. [IAC/NIAC]

Rule 158. States must investigate war crimes allegedly committed by their nationals or armed forces, or on their territory, and, if appropriate, prosecute the suspects. They must also investigate other war crimes over which they have jurisdiction and, if appropriate, prosecute the suspects. [IAC/NIAC]

Rule 159. At the end of hostilities, the authorities in power must endeavour to grant the broadest possible amnesty to persons who have participated in a non-international armed conflict, or those deprived of their liberty for reasons related to the armed conflict, with the exception of persons suspected of, accused of or sentenced for war crimes. [NIAC]

Rule 160. Statutes of limitation may not apply to war crimes. [IAC/NIAC]

Rule 161. States must make every effort to cooperate, to the extent possible, with each other in order to facilitate the investigation of war crimes and the prosecution of the suspects. [IAC/NIAC]

Air and Missile Warfare Manual (2009) (Luftkrigsmanualen)

Förord

De första reglerna avseende luftkrig kom i form av 1899 års Haagdeklaration om förbud mot att utkasta sprängladdningar från ballonger. Härigenom förbjöds, under en femårsperiod, användningen av luftballonger vid bombardemang av markmål. Under första världskriget genomfördes dock militära operationer med bl.a. tyska luftstridskrafter på ett sätt som drabbade den brittiska civilbefolkningen hårt. Detta ledde till att en internationell juristkommission tillsattes efter krigsslutet för att utarbeta förslag till en mer omfattande reglering av luftkrig. 1923 presenterade juristkommissionen ett förslag till folkrättslig reglering av bl.a. luftkrig, Rules concerning the Control of Wireless Telegraphy in Time of War and Air Warfare (Hague Rules of Air Warfare). Syftet med det framlagda förslaget var att skydda civilbefolkningen och civil egendom från luftbombardemang genom att förbjuda terrorbombning och endast tillåta luftanfall inom områden där markoperationer förekom. Emellertid ansågs förslaget gå alltför långt när det gällde skyddet av civila och civil egendom på bekostnad av militära hänsyn. Med anledning av detta ansåg sig inte stormakterna kunna godkänna förslaget. Trots att juristkommissionens förslag inte officiellt antogs har förslaget fått en grundläggande betydelse genom att det tar upp viktiga problem i samband med luftkrig; exempelvis behandlas regler om neutralitet men även krav på särskiljande av civilbefolkning och civil egendom å ena sidan och kombattanter och militära mål å den andra – den s.k. distinktionsprincipen.

Idag, drygt 80 år senare, finns fortfarande ingen specifik konvention som reglerar luftkrigföring. De allmänna bestäm-

melserna i Genèvekonventionerna och dessas tilläggsprotokoll gäller givetvis även för luftkrigföring, men det har saknats en modern specifik reglering av luftkrigföring. Detta tillsammans med luftstridskrafternas ökade betydelse i modern krigföring har väckt frågan om inte en sådan specifik reglering vore önskvärd. Genom den s.k. San Remo-manualen fick sjökriget en modern tolkning och tappning. På samma vis togs 2003 ett initiativ till en manual för luftkrigföring av "Program on Humanitarian Policy and Conflict Research at Harvard University" (HPCR). Under drygt sex år arbetade sedan en grupp av experter inom området och representanter från stater under ledning av HPCR med att ta fram en luftkrigsmanual (HPCR Manual on International Law Applicable to Air and Missile Warfare) bestående av 175 regler samt en omfattande kommentarsdel. Manualen färdigställdes i maj 2009. Kommentarsdelen "Commentary on the HPCR Manual on International Law Applicable to Air and Missile Warfare" färdigställdes i februari 2010.

Den föreslagna manualen är inte juridiskt bindande och syftar inte till att skapa nya bestämmelser, utan försöker sammanställa och återge dagens allmänna humanitärrettsliga förpliktelser i specifika termer med bäring på luftkrigföring. Förhoppningen är att den kan komma att påverka och förenkla staters efterlevnad av den humanitära rätten.

Publicering: www.ihlresearch.org/amw
ISBN 978-0-9826701-0-1

Manual on International Law Applicable to Air and Missile Warfare 2009 (Luftkriegsmanualen)

Section A: Definitions

1. For the purposes of this Manual –

- (a) “Air” or “airspace” means the air up to the highest altitude at which an aircraft can fly and below the lowest possible perigee of an earth satellite in orbit. Under international law, airspace is classified as either national airspace (that over the land, internal waters, archipelagic waters, and territorial seas of any State) or international airspace (that over contiguous zones, exclusive economic zones, the high seas, and territory not subject to the sovereignty of any State).
- (b) “Air or missile operations” mean military operations in armed conflict involving the use of aircraft or missiles of all types; whether in offence or defence; and whether or not over the territory of one of the Belligerent Parties.
- (c) “Air or missile combat operations” mean air or missile operations designed to injure, kill, destroy, damage, capture or neutralize targets, the support of such operations, or active defence against them.
- (d) “Aircraft” means any vehicle – whether manned or unmanned – that can derive support in the atmosphere from the reactions of the air (other than the reactions of the air against the earth’s surface), including vehicles with either fixed or rotary wings.

- (e) "Attack" means an act of violence, whether in offence or in defence.
- (f) "Belligerent Party" means a State Party to an international armed conflict.
- (g) "Cartel aircraft" means an aircraft granted safe conduct by agreement between the Belligerent Parties for the purpose of performing a specific function, such as the transport of prisoners of war or parlementaires.
- (h) "Civilian aircraft" means any aircraft other than military or other State aircraft .
- (i) "Civilian airliner" means a civilian aircraft identifiable as such and engaged in carrying civilian passengers in scheduled or non-scheduled service.
- (j) "Civilian objects" mean all objects which are not military objectives, as defined in Rule 1 (y).
- (k) "Civil defence" means the performance of some or all of the humanitarian tasks mentioned below, intended to protect the civilian population against the dangers, and to help it to recover from the immediate effects, of hostilities or disasters and also to provide the conditions necessary for its survival. These tasks are: (i) warning; (ii) evacuation; (iii) management of shelters; (iv) management of blackout measures; (v) rescue; (vi) medical services, including first aid, and religious assistance; (vii) fire-fighting; (viii) detection and marking of danger areas; (ix) decontamination and similar protective measures; (x) provision of emergency accommodation and supplies; (xi) emergency assistance in the restoration and maintenance of order in distressed areas; (xii) emergency repair of indispensable public utilities; (xiii) emergency disposal of the dead; (xiv) assistance in the preservation of objects essential for survival; (xv) complementary activities necessary to carry out any of the tasks mentioned above, including, but not limited to, planning and organization.
- (l) "Collateral damage" means incidental loss of civilian life, injury to civilians and damage to civilian objects or other protected objects or a combination thereof, caused by an attack on a lawful target.

- (m) "Computer network attack" means operations to manipulate, disrupt, deny, degrade, or destroy information resident in computers and computer networks, or the computer network itself, or to gain control over the computer or computer network.
- (n) "Contraband" means goods which are ultimately destined for territory under the control of an enemy Belligerent Party and which are susceptible for use in international armed conflict.
- (o) "Cultural property" means, irrespective of origin or ownership:
  - (i) Movable or immovable property of great importance to the cultural heritage of every people, such as monuments of architecture, art or history, whether religious or secular; archaeological sites; groups of buildings which, as a whole, are of historical or artistic interest; works of art; manuscripts, books and other objects of artistic, historical or archaeological interest; as well as scientific collections and important collections of books or archives or of reproductions of the property defined above;
  - (ii) Buildings whose main and effective purpose is to preserve or exhibit the movable cultural property defined in subparagraph (i) such as museums, large libraries and depositories of archives, and refuges intended to shelter, in the event of armed conflict, the movable cultural property defined in sub-paragraph (i);
  - (iii) Centres containing a large amount of cultural property as defined in subparagraphs (i) and (ii).
- (p) "Electronic warfare" means any military action involving the use of electromagnetic and directed energy to control the electromagnetic spectrum or to attack the enemy.
- (q) "Feasible" means that which is practicable or practically possible, taking into account all circumstances prevailing at the time, including humanitarian and military considerations.
- (r) "International armed conflict" means an armed conflict between two or more States.
- (s) "Law of international armed conflict" means all the principles and rules of treaty and customary international law binding on

a State and governing armed conflict between States; the term “law of international armed conflict” is synonymous with “international humanitarian law relating to international armed conflict”.

- (t) “Means of warfare” mean weapons, weapon systems or platforms employed for the purposes of attack.
- (u) “Medical aircraft” means any aircraft permanently or temporarily assigned – by the competent authorities of a Belligerent Party – exclusively to aerial transportation or treatment of wounded, sick, or shipwrecked persons, and/or the transport of medical personnel and medical equipment or supplies.
- (v) “Methods of warfare” mean attacks and other activities designed to adversely affect the enemy’s military operations or military capacity, as distinct from the means of warfare used during military operations, such as weapons. In military terms, methods of warfare consist of the various general categories of operations, such as bombing, as well as the specific tactics used for attack, such as high altitude bombing.
- (w) “Military advantage” means those benefits of a military nature that result from an attack. They relate to the attack considered as whole and not merely to isolated or particular parts of the attack.
- (x) “Military aircraft” means any aircraft (i) operated by the armed forces of a State; (ii) bearing the military markings of that State; (iii) commanded by a member of the armed forces; and (iv) controlled, manned or preprogrammed by a crew subject to regular armed forces discipline.
- (y) “Military objectives”, as far as objects are concerned, are those objects which by their nature, location, purpose or use, make an effective contribution to military action and whose total or partial destruction, capture or neutralization, in the circumstances ruling at the time, offers a definite military advantage.
- (z) “Missiles” mean self-propelled unmanned weapons – launched from aircraft, warships or land-based launchers – that are either guided or ballistic.

- (aa) “Neutral” means a State not a Belligerent Party in an international armed conflict.
- (bb) “Precision guided weapons” mean weapons that can be directed against a target using either external guidance or a guidance system of their own.
- (cc) “State aircraft” means any aircraft owned or used by a State serving exclusively non-commercial government functions.
- (dd) “Unmanned Aerial Vehicle (UAV)” means an unmanned aircraft of any size which does not carry a weapon and which cannot control a weapon.
- (ee) “Unmanned Combat Aerial Vehicle (UCAV)” means an unmanned military aircraft of any size which carries and launches a weapon, or which can use on-board technology to direct such a weapon to a target.
- (ff) “Weapon” means a means of warfare used in combat operations, including a gun, missile, bomb or other munitions, that is capable of causing either (i) injury to, or death of, persons; or (ii) damage to, or destruction of, objects.

Section B: General Framework

2. (a) The objective of this Manual is to produce a restatement of existing law applicable to air or missile operations in international armed conflict. This is without prejudice to the possible application of some of the Rules in this Manual to non-international armed conflicts (for details, see the Commentary).
  - (b) Nothing in this Manual affects existing obligations of States under treaties to which they are Contracting Parties.
  - (c) In cases not covered by this Manual, civilians and combatants remain under the protection and authority of the principles of international law derived from established custom, from the principles of humanity and from the dictates of public conscience.
3. (a) Subject to binding decisions adopted by the Security Council under Chapter VII of the Charter of the United Nations, the Rules reflected in this Manual also apply to all air or missile operations

conducted by United Nations forces when in situations of armed conflict they are engaged therein as combatants, to the extent and for the duration of their engagement.

- (b) The Rules reflected in this Manual also apply to armed conflicts involving any other international governmental organization, global or regional.

4. The fundamental principle is that, in any armed conflict, the right of the Belligerent Parties to choose methods or means of warfare is not unlimited.

Section C: Weapons

5. Weapons used in air and missile warfare must comply with:

- (a) The basic principle of distinction between civilians and combatants and between civilian objects and military objectives.

Consequently, it is prohibited to conduct air or missile combat operations which employ weapons that (i) cannot be directed at a specific lawful target and therefore are of a nature to strike lawful targets and civilians or civilian objects without distinction; or (ii) the effects of which cannot be limited as required by the law of international armed conflict and which therefore are of a nature to strike lawful targets and civilians or civilian objects without distinction;

- (b) The prohibition of unnecessary suffering or superfluous injury.

Consequently, it is prohibited to conduct air or missile combat operations which employ weapons that are calculated, or of a nature, to cause unnecessary suffering or superfluous injury to combatants.

6. Specific weapons are prohibited in air or missile combat operations. These include:

- (a) Biological, including bacteriological, weapons.
- (b) Chemical weapons.

- (c) Laser weapons specifically designed, as their sole combat function or as one of their combat functions, to cause permanent blindness to unenhanced vision, that is to the naked eye or to the eye with corrective eyesight devices.
- (d) Poison, poisoned substances and poisoned weapons.
- (e) Small arms projectiles calculated, or of a nature, to cause explosion on impact with or within the human body.
- (f) Weapons the primary effect of which is to injure by fragments which in the human body escape detection by x-ray.

7. The use of any weapon not expressly mentioned under this Section of the Manual is subject to the general rules and principles of customary and treaty law of international armed conflict (in particular the principle of distinction and the prohibition of unnecessary suffering), as well as to any other treaty law applicable for Contracting Parties.

8. There is no specific obligation on Belligerent Parties to use precision guided weapons. There may however be situations in which the prohibition of indiscriminate attacks, or the obligation to avoid – or, in any event, minimize – collateral damage, cannot be fulfilled without using precision guided weapons.

9. States are obligated to assess the legality of weapons before fielding them in order to determine whether their employment would, in some or all circumstances, be prohibited.

Section D: Attacks

I. General rules

10. (a) In accordance with the basic principle of distinction, attacks must be confined to lawful targets.
- (b) Lawful targets are:
- (i) Combatants;
  - (ii) Military objectives (as defined in Rules 1 (y) and 22);
  - (iii) Civilians directly participating in hostilities (see section F of this Manual).

11. Attacks directed against civilians or civilian objects are prohibited.

12. (a) In case of doubt as to whether a person is a civilian, that person shall be considered a civilian.

(b) In case of doubt as to whether an object which is ordinarily dedicated to civilian purposes is being used for military purposes, it may only be attacked if, based on all the information reasonably available to the commander at the time, there are reasonable grounds to believe that it has become and remains a military objective.

13. (a) Indiscriminate attacks are prohibited.

(b) Indiscriminate attacks are those that cannot be or are not directed against lawful targets (as defined in Rule 10 (b)) or the effects of which cannot be limited as required by the law of international armed conflict, and which therefore are of a nature to strike lawful targets and civilians or civilian objects without distinction.

(c) Attacks must not treat as a single lawful target a number of clearly separated and distinct lawful targets located in a city, town, village or area containing a similar concentration of civilians or civilian objects.

14. An attack that may be expected to cause collateral damage which would be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated is prohibited.

15. (a) It is prohibited to order that there shall be no survivors in combat operations, to threaten an adversary therewith, or to conduct hostilities on that basis.

(b) Persons who are *hors de combat* – either because they have clearly expressed an intention to surrender or as a result of sickness, wounds or shipwreck – must not be attacked, provided that they abstain from any hostile act and no attempt is made to evade capture.

16. (a) At all times, and particularly after an engagement, Belligerent Parties must, without delay, take all possible measures to

search for and collect the wounded, sick and shipwrecked, to protect them against pillage and ill-treatment, and to search for the dead and prevent their being despoiled.

- (b) The wounded, sick and shipwrecked must receive, to the fullest extent practicable and with the least possible delay, the medical care and attention required by their condition. No distinction may be made among them founded on any grounds other than medical ones.

II. Specifics of air or missile operations

17. (a) Only military aircraft, including UCAVs, are entitled to engage in attacks.

- (b) The same Rule applies to the exercise of other belligerent rights, such as interception.

18. Acts or threats of violence in the course of air or missile operations cannot be pursued for the sole or primary purpose of spreading terror among the civilian population.

19. Belligerent Parties conducting, or subject to, air or missile operations:

- (a) Must take all possible measures to search for and collect the wounded, sick and shipwrecked, ensure their adequate care, permit their removal, exchange and transport, and search for the dead;
- (b) Must, whenever circumstances permit, arrange cease-fires, if necessary through a neutral intermediary, to facilitate the activities described in paragraph (a);
- (c) Ought to accept the assistance of impartial humanitarian organizations and facilitate their work in favour of the wounded and other victims of air or missile attacks.

20. Air or missile attacks must be conducted in accordance with those feasible precautions required under Section G of this Manual designed to avoid – or, in any event, minimize – collateral damage.

21. The application of the general Rules prohibiting attacks directed against civilians or civilian objects, as well as

indiscriminate attacks, is confined to air or missile attacks that entail violent effects, namely, acts resulting in death, injury, damage or destruction.

Section E: Military Objectives

I. General rules

In the definition of objects as military objectives (see Rule 1 (y)), the following criteria apply:

- (a) The “nature” of an object symbolizes its fundamental character. Examples of military objectives by nature include military aircraft (including military UAV/UCAVs); military vehicles (other than medical transport); missiles and other weapons; military equipment; military fortifications, facilities and depots; warships; ministries of defence and armaments factories.
- (b) Application of the “location” criterion can result in specific areas of land such as a mountain pass, a bridgehead or jungle trail becoming military objectives.
- (c) The “purpose” of an object – although not military by nature – is concerned with the intended future use of an object.
- (d) The “use” of an object relates to its present function, with the result that a civilian object can become a military objective due to its use by armed forces.

23. Objects which may qualify as military objectives through the definition in Rules 1(y) and 22(a) include, but are not limited to, factories, lines and means of communications (such as airfields, railway lines, roads, bridges and tunnels); energy producing facilities; oil storage depots; transmission facilities and equipment.

24. The connection between a military objective and military action may be direct or indirect.

II. Specifics of air or missile operations

25. Aircraft may be the object of attack only if they constitute military objectives.

26. All enemy military aircraft constitute military objectives, unless protected under Section L of this Manual, or as otherwise agreed by the Belligerent Parties under Section N (V).

27. Without prejudice to Sections I, J and L of this Manual, the following activities may render any other enemy aircraft a military objective:

- (a) Engaging in hostile actions in support of the enemy, e.g. intercepting or attacking other aircraft; attacking persons or objects on land or sea; being used as a means of attack; engaging in electronic warfare; or providing targeting information to enemy forces.
- (b) Facilitating the military actions of the enemy's armed forces, e.g., transporting troops, carrying military materials, or refuelling military aircraft.
- (c) Being incorporated into or assisting the enemy's intelligence gathering system, e.g., engaging in reconnaissance, early warning, surveillance or command, control and communications missions.
- (d) Refusing to comply with the orders of military authorities, including instructions for landing, inspection and possible capture, or clearly resisting interception.
- (e) Otherwise making an effective contribution to military action.

Section F: Direct Participation in Hostilities

28. Civilians lose their protection from attack if and for such time as they take a direct part in hostilities.

29. Subject to the circumstances ruling at the time, the following activities are examples of what may constitute taking a direct part in hostilities:

- (i) Defending of military objectives against enemy attacks.

- (ii) Issuing orders and directives to forces engaged in hostilities; making decisions on operational/tactical deployments; and participating in targeting decision-making.
- (iii) Engaging in electronic warfare or computer network attacks targeting military objectives, combatants or civilians directly participating in hostilities, or which is intended to cause death or injury to civilians or damage to or destruction of civilian objects.
- (iv) Participation in target acquisition.
- (v) Engaging in mission planning of an air or missile attack.
- (vi) Operating or controlling weapon systems or weapons in air or missile combat operations, including remote control of UAVs and UCAVs.
- (vii) Employing military communications networks and facilities to support specific air or missile combat operations.
- (viii) Refueling, be it on the ground or in the air, of a military aircraft which is about to engage in, or which is engaged in, air or missile combat operations.
- (ix) Loading ordnance or mission-essential equipment onto a military aircraft which is about to engage in, or which is engaged in, air or missile combat operations.
- (x) Servicing or repairing of a military aircraft which is about to engage in, or which is engaged in, air or missile combat operations.
- (xi) Loading mission control data to military aircraft /missile software systems.
- (xii) Combat training of aircrews, air technicians and others for specific requirements of a particular air or missile combat operation.

Section G: Precautions in Attacks

I. General rules

30. Constant care must be taken to spare the civilian population, civilians and civilian objects.

31. All feasible precautions must be taken to spare all persons and objects entitled to specific protection under Sections K, L, M and N of this Manual.

32. Constant care includes in particular the following precautions:

- (a) Doing everything feasible to verify, based on information reasonably available, that a target is a lawful target and does not benefit from specific protection;
- (b) Doing everything feasible to choose means and methods of warfare with a view to avoiding – or, in any event, minimizing – collateral damage; and
- (c) Doing everything feasible to determine whether the collateral damage to be expected from the attack will be excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated.

33. When a choice is possible between several military objectives for obtaining a similar military advantage, the objective to be selected must be the one where the attack may be expected to cause the least danger to civilian lives and to civilian objects, or to other protected persons and objects.

II. Specifics of air or missile operations

34. Constant care must be taken by all those involved in planning, ordering and executing air or missile combat operations to spare the civilian population, civilians and civilian objects.

35. In carrying out air or missile combat operations, an attack must be cancelled or suspended if it becomes apparent:

- (a) That the target is not a lawful target; or

- (b) That the target is and remains entitled to specific protection in accordance with Sections K, L, M and N of this Manual; or
- (c) That the expected collateral damage is excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated.

36. In order to avoid the release of dangerous forces and consequent severe losses among the civilian population, particular care must be taken if works and installations containing dangerous forces, namely dams, dykes and nuclear electrical generating stations (as well as installations located in their vicinity) are attacked.

37. When the attack of a lawful target by air or missile combat operations may result in death or injury to civilians, effective advance warnings must be issued to the civilian population, unless circumstances do not permit. This may be done, for instance, through dropping leaflets or broadcasting the warnings. Such warnings ought to be as specific as circumstances permit.

38. Effective advance warnings must also be given before attacking persons and objects entitled to specific protection under Section K, L and N (I and II), as provided for in these Sections, as well as under Section J.

39. The obligation to take feasible precautions in attack applies equally to UAV/UCAV operations.

III. Specifics of attacks directed at aircraft in the air

40. Before an aircraft is attacked in the air, all feasible precautions must be taken to verify that it constitutes a military objective. Verification ought to use the best means available under the prevailing circumstances, having regard to the immediacy of any potential threat. Factors relevant to verification may include:

- (a) Visual identification.
- (b) Responses to oral warnings over radio.
- (c) Infrared signature.
- (d) Radar signature.
- (e) Electronic signature.

- (f) Identification modes and codes.
- (g) Number and formation of aircraft.
- (h) Altitude, speed, track, profile and other flight characteristics.
- (i) Pre-flight and in-flight air traffic control information regarding possible flights.

41. Belligerent Parties and Neutrals providing air traffic control service ought to establish procedures whereby military commanders – including commanders of military aircraft – are informed on a continuous basis of designated routes assigned to, and flight plans filed by, civilian aircraft in the area of hostilities (including information on communication channels, identification modes and codes, destination, passengers and cargo).

Section H: Precautions by the Belligerent Party Subject to Attack

42. Belligerent Parties subject to air or missile attacks must, to the maximum extent feasible, avoid locating military objectives within or near densely populated areas, hospitals, cultural property, places of worship, prisoner of war camps, and other facilities which are entitled to specific protection as per Sections K, L and N (II).

43. Belligerent Parties subject to air or missile attacks must, to the maximum extent feasible, endeavour to remove the civilian population, individual civilians and other protected persons and objects under their control from the vicinity of military objectives.

44. Belligerent Parties subject to air or missile attacks must, to the maximum extent feasible, take necessary precautions to protect the civilian population, individual civilians and civilian objects under their control against the dangers resulting from military operations.

45. Belligerent Parties actually or potentially subject to air or missile operations must not use the presence or movements of the civilian population or individual civilians to render certain points or areas immune from air or missile operations, in particular they must not attempt to shield lawful targets from attacks or to shield, favour or impede military operations. Belligerent Parties must not

direct the movement of the civilian population or individual civilians in order to attempt to shield lawful targets from attacks or to shield military operations.

46. Both the Belligerent Party launching an air or missile attack and the Belligerent Party subject to such an attack have obligations to take precautions. Nevertheless, the latter's failure to take precautionary measures does not relieve the Belligerent Party launching an air or missile attack of its obligation to take feasible precautions.

Section I: Protection of Civilian Aircraft

I. General rules

47. (a) Civilian aircraft, whether enemy or neutral, are civilian objects and as such are entitled to protection from attack.

(b) Civilian aircraft can be the object of attack only if they constitute military objectives.

48. (a) All enemy civilian and State aircraft other than military aircraft may be intercepted, inspected or diverted in accordance with Section U.

(b) Neutral civilian aircraft may be intercepted, inspected or diverted in accordance with Section U.

II. Enemy civilian aircraft

49. Enemy civilian aircraft are liable to capture as prize in accordance with Rule 134.

50. Subject to the specific protection of Sections K and L of this Manual, enemy civilian aircraft are liable to attack if engaged in any of the activities set forth in Rule 27.

III. Neutral civilian aircraft

51. Neutral civilian aircraft are liable to capture as prize if engaged in any of the activities enumerated in Rule 140 and if the requirements of Rule 142 are met.

52. Neutral civilian aircraft may not be attacked unless they are engaged in any of the activities enumerated in Rule 174.

IV. Safety in flight

53. (a) In order to enhance their safety whenever in the vicinity of hostilities, civilian aircraft must file with the relevant air traffic control service required flight plans, which will include information as regards, e.g., registration, destination, passengers, cargo, identification codes and modes (including updates en route).

(b) Civilian aircraft ought not to deviate from a designated air traffic service route or flight plan without air traffic control clearance unless unforeseen conditions arise, e.g., safety or distress, in which case appropriate notification ought to be made immediately.

54. Civilian aircraft ought to avoid areas of potentially hazardous military operations. In the vicinity of hostilities, civilian aircraft must comply with instructions from the military forces regarding their heading and altitude.

55. Whenever feasible, a Notice to Airmen (NOTAM) ought to be issued by Belligerent Parties, providing information on military operations hazardous to civilian or other protected aircraft and which are taking place in given areas including on the activation of temporary airspace restrictions. A NOTAM ought to include information on the following:

- (a) Frequencies upon which the aircraft ought to maintain a continuous listening watch.
- (b) Continuous operation of civilian weather-avoidance radar and identification modes and codes.
- (c) Altitude, course and speed restrictions.

- (d) Procedures to respond to radio contact by the military forces and to establish two-way communications.
- (e) Possible action by the military forces if the NOTAM is not complied with and if the civilian or other protected aircraft is perceived by those military forces to be a threat.

56. If a civilian or other protected aircraft enters an area of potentially hazardous military activity, it must comply with a relevant NOTAM.

57. In the absence of a NOTAM (and, whenever feasible, in case of non-compliance with a NOTAM) military forces concerned ought to use all available means to warn the civilian or other protected aircraft – through radio communication or any other established procedures – before taking any action against it.

Section J: Protection of Particular Types of Aircraft

I. Civilian airliners

58. Civilian airliners are civilian objects which are entitled to particular care in terms of precautions.

59. In case of doubt, civilian airliners – either in flight or on the ground in a civilian airport – are presumed not to be making an effective contribution to military action.

60. While civilian airliners (whether enemy or neutral) ought to avoid entering a no-fly or an “exclusion zone”, or the immediate vicinity of hostilities, they do not lose their protection merely because they enter such areas.

61. Any civilian airliner suspected on reasonable grounds of carrying contraband or otherwise being engaged in activities inconsistent with its status is subject to inspection by a Belligerent Party in an airfield that is safe for this type of aircraft and reasonably accessible.

62. Enemy civilian airliners may be captured as prize but only on condition that all passengers and crews are safely deplaned and the papers of the aircraft are preserved.

63. Subject to Rule 68, activities such as any of the following may render a civilian airliner a military objective:

- (a) Being on the ground in a military airfield of the enemy in circumstances which make that aircraft a military objective.
- (b) Engaging in hostile actions in support of the enemy, e.g. intercepting or attacking other aircraft; attacking persons or objects on land or sea; being used as a means of attack; engaging in electronic warfare; or providing targeting information to enemy forces.
- (c) Facilitating the military actions of the enemy's armed forces, e.g. transporting troops, carrying military materials, or refuelling military aircraft.
- (d) Being incorporated into or assisting the enemy's intelligence gathering system, e.g., engaging in reconnaissance, early warning, surveillance or command, control and communications missions.
- (e) Refusing to comply with the orders of military authorities, including instructions for landing, inspection and possible capture, or clearly resisting interception.
- (f) Otherwise making an effective contribution to military action.

II. Aircraft granted safe conduct

64. Aircraft granted safe conduct by agreement between the Belligerent Parties – such as cartel aircraft – are entitled to specific protection from attack.

65. (a) Aircraft granted safe conduct lose their specific protection from attack in any one of the following instances:

- (i) They do not comply with the details of the agreement, including availability for inspection and identification.

- (ii) They intentionally hamper the movements of combatants and are not innocently employed in their agreed upon role.
- (b) Loss of specific protection will only take place if the circumstances of non-compliance are sufficiently grave that the aircraft has become or may reasonably be assumed to be a military objective.

66. In case of doubt whether an aircraft granted safe conduct qualifies as a military objective as per Rule 27, it will be presumed not to qualify as such.

67. Aircraft granted safe conduct are exempt from capture as prize, provided that they:

- (a) Are innocently employed in their normal role;
- (b) Immediately submit to interception and identification when required;
- (c) Do not intentionally hamper the movement of combatants and obey orders to divert from their track when required; and
- (d) Are not acting in breach of a prior agreement.

III. Provisions common to civilian airliners and aircraft granted safe conduct

68. Civilian airliners and aircraft granted safe conduct may only be attacked if they have lost their protection as per Rules 63 and 65 and if the following cumulative conditions are fulfilled:

- (a) Diversion for landing, inspection, and possible capture, is not feasible;
- (b) No other method is available for exercising military control;
- (c) The circumstances leading to the loss of protection are sufficiently grave to justify an attack; and
- (d) The expected collateral damage will not be excessive in relation to the military advantage anticipated and all feasible precautions have been taken (see Section G of this Manual).

69. Any decision to attack a civilian airliner or an aircraft granted safe conduct pursuant to Rule 68 ought to be taken by an appropriate level of command.

70. In case of loss of protection pursuant to this Section, a warning must be issued – whenever circumstances permit – to the civilian airliner or the aircraft granted safe conduct in flight before any action is taken against it.

Section K: Specific Protection of Medical and Religious Personnel, Medical Units and Transports

71. Subject to Rule 74, medical and religious personnel, fixed or mobile medical units (including hospitals) and medical transports by air, land, at sea or on other waters must be respected and protected at all times, and must not be the object of attack.

72. (a) Medical and religious personnel ought to wear a water-resistant armband bearing a distinctive emblem provided by the law of international armed conflict (the Red Cross, Red Crescent or the Red Crystal). Medical units and medical transports ought to be clearly marked with the same emblem to indicate their status as such; when appropriate, other means of identification may be employed.

- (b) As far as possible, the distinctive emblem ought to be made of materials which make it recognizable by technical means of detection used in air or missile operations.
- (c) The distinctive emblem and other means of identification are intended only to facilitate identification and do not, of themselves, confer protected status.
- (d) The failure of medical and religious personnel, medical units and medical transports to display the distinctive emblem does not deprive them of their protected status.

73. A Belligerent Party may inform the enemy of the position of its medical units. The absence of such notification does not exempt any of the Belligerent Parties from the obligations contained in Rule 71.

74. (a) The protection to which medical and religious personnel, medical units or medical transports are entitled does not cease unless they commit or are used to commit, outside their humanitarian function, acts harmful to the enemy.

(b) For medical units or medical transports, protection may cease only after a warning has been given setting a reasonable time-limit, and after such warning has remained unheeded.

(c) The following must not be considered as acts harmful to the enemy:

(i) that the personnel of a medical unit are equipped with light individual weapons for their own defence or for that of the wounded, sick or shipwrecked in their charge.

(ii) that a medical unit is guarded by sentries or by an escort.

(iii) that portable arms and ammunition taken from the wounded and sick, and not yet handed to the proper service, are found in the medical unit.

(iv) that members of the armed forces or other combatants are in the medical unit for medical or other authorized reasons, consistent with the mission of the medical unit.

(d) Medical units must not be used to shield lawful targets from attack.

Section L: Specific Protection of Medical Aircraft

75. A medical aircraft is entitled to specific protection from attack, subject to the Rules of this Section of the Manual.

76. (a) A medical aircraft must be clearly marked with a distinctive emblem as provided by the law of international armed conflict, i.e. the Red Cross, the Red Crescent or the Red Crystal, together with its national colours, on its lower, upper and lateral surfaces.

- (b) A medical aircraft ought to use additional means of identification where appropriate.
- (c) A temporary medical aircraft which cannot – either for lack of time or because of its characteristics – be marked with the distinctive emblem, ought to use the most effective means of identification available.
- (d) Means of identification are intended only to facilitate identification and do not, of themselves, confer protected status.

77. In and over areas controlled by friendly forces, the specific protection of medical aircraft of a Belligerent Party is not dependent on the consent of the enemy.

78. (a) In and over areas physically controlled by the enemy, as well as in and over those parts of the contact zone which are physically controlled by friendly forces or the physical control of which is not clearly established, the protection of medical aircraft can be fully effective only by virtue of prior consent obtained from the enemy. Although, in the absence of such consent, medical aircraft in the contact zone operate at their own risk, they must nevertheless be respected once they have been identified as such.

- (b) The consent of the enemy as per paragraph (a) has to be sought in advance (or immediately prior to the commencement of the operation of a medical aircraft) by a Belligerent Party employing a medical aircraft . The request for consent ought to be accompanied by a detailed flight plan (as set forth in the International Civil Aviation Organization Flight Plan form).
- (c) When given, consent must be express. Consent for activities consistent with the aircraft 's medical status, e.g. evacuation of the wounded, sick or shipwrecked, and transportation of medical personnel or material, ought not to be refused, unless on reasonable grounds.

79. Any conditions of consent obtained from the enemy for the protection of a medical aircraft must be adhered to strictly.

80. (a) While flying over an area covered in Rule 78 (a), medical aircraft may be ordered to land or to alight on water to permit inspection. Medical aircraft must obey any such order.

(b) If inspection reveals that the medical aircraft has been engaged in activities consistent with its medical status, it must be authorized to continue its flight without delay.

(c) However, if the medical aircraft has engaged in activities inconsistent with its medical status, or if it has flown without or in breach of a prior agreement, then it may be seized. Its occupants must then be treated in accordance with the relevant rules of the law of international armed conflict.

(d) Any aircraft seized which had been assigned as a permanent medical aircraft may be used thereafter only as a medical aircraft.

81. A medical aircraft must not possess or employ equipment to collect or transmit intelligence harmful to the enemy. It may, however, be equipped with encrypted communications equipment intended solely for navigation, identification and communication consistent with the execution of its humanitarian mission.

82. A medical aircraft may be equipped with deflactive means of defence (such as chaff or flares) and carry light individual weapons necessary to protect the aircraft, the medical personnel and the wounded, sick or shipwrecked on board. Carrying of the individual weapons of the wounded, sick or shipwrecked during their evacuation does not entail loss of protection.

83. Subject to Rule 74, a medical aircraft loses its specific protection from attack if it is engaged in acts harmful to the enemy.

84. Except by prior agreement with a Neutral, a belligerent medical aircraft must not fly over or land in the territory of that Neutral, unless it is exercising the right of transit passage through straits used for international navigation or the right of archipelagic sea lanes passage.

85. (a) Should a medical aircraft, in the absence of a prior agreement with the Neutral or in deviation from the terms of an agreement, enter the neutral airspace, either through navigational

error or because of an emergency affecting the safety of the flight, it must make every effort to give notice and to identify itself. Once the aircraft is recognized as a medical aircraft by the Neutral, it must not be attacked but may be required to land for inspection. Once it has been inspected, and if it is determined in fact to be a medical aircraft, it must be allowed to resume its flight.

- (b) If the inspection reveals that the aircraft is not a medical aircraft, it may be seized. Any combatants on board will be interned by the Neutral in accordance with Rule 170 (c).

86. (a) Search-and-rescue aircraft used to recover military personnel, even if they are not military aircraft, are not entitled to protection.

- (b) Medical aircraft must not be used to search for the wounded, sick and shipwrecked within areas of combat operations, unless pursuant to prior consent of the enemy. If medical aircraft nevertheless operate for such purposes they do so at their own risk.

87. Without prejudice to the status of medical personnel under the relevant provisions of the law of international armed conflict, members of the crew of medical aircraft must not be captured by the enemy and must be allowed to carry out their mission.

Section M: Specific Protection of the Natural Environment

I. General rule

88. The destruction of the natural environment carried out wantonly is prohibited.

II. Specifics of air or missile operations

89. When planning and conducting air or missile operations, due regard ought to be given to the natural environment.

Section N: Specific Protection of Other Persons and Objects

I. Civil defence

90. (a) Specific protection must be provided to civil defence organizations and their personnel, whether civilian or military. They must be entitled to perform their civil defence tasks except in the case of imperative military necessity.

(b) Specific protection must also be provided to buildings and materiel used for civil defence purposes and to shelters provided for the civilian population. Objects used for civil defence purposes may not be destroyed or diverted from their proper use except by the Belligerent Party to which they belong.

91. Belligerent Parties have to endeavour to ensure that – while exclusively devoted to the performance of civil defence tasks – their civil defence organizations, personnel, buildings and materials, as well as shelters provided to the civilian population, are identified as such by the recognized international distinctive sign for civil defence and any other appropriate means of identification.

92. The protection to which civilian civil defence organizations, their personnel, buildings, shelters and materiel are entitled does not cease unless they commit or are used to commit, outside their proper tasks, acts harmful to the enemy. Protection may, however, cease only after a warning has been given setting, whenever appropriate, a reasonable time-limit, and after such warning has remained unheeded.

II. Cultural property

(i) Use of cultural property

93. (a) Belligerent Parties must refrain from any use of cultural property and its immediate surroundings, or of the appliances in use for its protection, for purposes which are likely to expose it to destruction or damage.

- (b) Cultural property or its immediate surroundings may only be used for military purposes in cases where military necessity imperatively so requires. Such decision can only be implemented after the emblems identifying the object in question as cultural property have been removed.

94. Belligerent Parties ought to facilitate the identification and protection of cultural property under their control, by marking it with the internationally recognized emblem and by providing the enemy with timely and adequate information about its location. However, the absence of such measures does not deprive cultural property of its protection under the law of international armed conflict.

(ii) Attacks against cultural property

95. (a) Subject to paragraph (b) and to Rule 96, Belligerent Parties must refrain from any act of hostility directed against cultural property.

- (b) Cultural property, or its immediate surroundings, may only be attacked in cases where military necessity imperatively so requires.
- (c) In attacking, through air or missile attacks, military objectives in the immediate surroundings of cultural property, the Belligerent Parties must take feasible precautions to avoid damage to the cultural property (see Section G of this Manual).

96. Whenever cultural property has become a military objective, the decision to attack the object must be taken by an appropriate level of command, and with due consideration of its special character as cultural property. An effective advance warning should be given whenever circumstances permit and an attack should only be conducted if the warning remains unheeded.

III. Objects indispensable to the survival of the civilian population

97. (a) Starvation of civilians as a method of warfare is prohibited.
- (b) It is prohibited to attack, destroy, remove, or render useless objects indispensable to the survival of the civilian population, such as foodstuffs, agricultural areas for the production of foodstuffs, crops, livestock, drinking water installations and supplies and irrigation works, for the specific purpose of denying the civilian population their use.
- (c) The prohibitions in paragraph (b) do not apply to such of the objects covered by it as are used by the enemy:
- (i) as sustenance solely for the members of its armed forces; or
  - (ii) if not as sustenance, then in direct support of military action, provided, however, that in no event can actions against these objects be taken which may be expected to leave the civilian population with such inadequate food or water as to cause its starvation or force its movement.

IV. UN personnel

98. (a) UN personnel must be respected and protected.
- (b) Directing attacks against UN personnel is prohibited, as long as they are entitled to the protection given to civilians.
- (c) Directing attacks against material, installations, units and vehicles of the UN is prohibited, unless they constitute military objectives.

V.

Protection by special agreement

99. Belligerent Parties may agree at any time to protect persons or objects not otherwise covered by this Manual.

Section O: Humanitarian Aid

I. General rules

100. (a) If the civilian population of any territory under the control of a Belligerent Party is not adequately provided with food, medical supplies, clothing, bedding, means of shelter or other supplies essential to its survival, relief actions which are humanitarian and impartial in character – and conducted without adverse distinction – should be undertaken, subject to agreement of the Parties concerned. Such agreement cannot be withheld in occupied territories.

(b) Relief actions may be undertaken either by States or by impartial humanitarian organizations such as the International Committee of the Red Cross.

101. The Parties concerned must allow and facilitate rapid and unimpeded passage of relief consignments, equipment and personnel in accordance with Rule 100, subject to technical arrangements including search.

102. (a) Humanitarian relief personnel, acting within the prescribed parameters of their mission, must be respected and protected. The protection extends to humanitarian transports, installations and goods.

(b) Each Belligerent Party in receipt of relief consignments must, to the fullest extent practicable, assist the relief personnel referred to in paragraph (a) in carrying out their relief mission. Only in case of imperative military necessity may the activities of the relief personnel be limited or their movements temporarily restricted.

II. Specifics of air or missile operations

103. Whenever circumstances permit, Belligerent Parties conducting air or missile operations ought to suspend air or missile attacks in order to permit the distribution of humanitarian assistance.

104. "Technical arrangements" as used in Rule 101 may include such matters as:

- (a) Establishment of air corridors or air routes.
- (b) Organization of air drops.
- (c) Agreement on flight details (i.e. timing, route, landing).
- (d) Search of relief supplies.

Section P: "Exclusion Zones" and No-Fly Zones

I. General rules

105. (a) A Belligerent Party is not absolved of its obligations under the law of international armed conflict by establishing "exclusion zones" or no-fly zones.

(b) Zones designated for unrestricted air or missile attacks are prohibited.

106. Nothing in this Section of the Manual ought to be deemed as derogating from the right of a Belligerent Party:

- (a) to control civil aviation in the immediate vicinity of hostilities;
or
- (b) to take appropriate measures of force protection in the form of, e.g., the establishment of warning zones.

II. "Exclusion zones" in international airspace

107. Should a Belligerent Party establish an "exclusion zone" in international airspace:

- (a) The same rules of the law of international armed conflict will apply both inside and outside the "exclusion zone".

- (b) The extent, location and duration of the “exclusion zone” and the measures imposed must not exceed what is reasonably required by military necessity.
- (c) The commencement, duration, location and extent of the “exclusion zone”, as well as the restrictions imposed, must be appropriately notified to all concerned.
- (d) The establishment of an “exclusion zone” must neither encompass nor completely bar access to the airspace of Neutrals.
- (e) Due regard must be given to the lawful use by Neutrals of their Exclusive Economic Zones and continental shelf, in particular artificial islands, installations, structures and safety zones.

III. No-fly zones in belligerent airspace

108. A Belligerent Party may establish and enforce a no-fly zone in its own or in enemy national airspace.

109. The commencement, duration, location and extent of the no-fly zones must be appropriately notified to all concerned.

110. Subject to the Rules set out in Sections D and G of this Manual, aircraft entering a no-fly zone without specific permission are liable to be attacked.

Section Q: Deception, Ruses of War and Perfidy

I. General rules

111. (a) It is prohibited to kill or injure an adversary by resort to perfidy. Acts inviting the confidence of an adversary to lead him to believe that he is entitled to, or is obliged to accord, protection under the rules of the law of international armed conflict, with the intent to betray that confidence, constitute perfidy.

- (b) The following acts are examples of perfidy as per paragraph (a): feigning of civilian, neutral or other protected status.

112. Without prejudice to the rules of naval warfare, the following acts are prohibited at all times irrespective of whether or not they are perfidious:

- (a) Improper use of the distinctive emblem of the Red Cross, Red Crescent or Red Crystal, or of other protective emblems, signs or signals provided for by the law of international armed conflict.
- (b) Improper use of the flag of truce.
- (c) Improper use by a Belligerent Party of the flags or military emblems, insignia or uniforms of the enemy.
- (d) Use by a Belligerent Party of the flags or military emblems, insignia or uniforms of Neutrals.
- (e) Use by a Belligerent Party of the distinctive emblem of the United Nations, except as authorized by that Organization.

113. Ruses of war are permitted. Such ruses are acts which are intended to mislead an adversary or to induce him to act recklessly but which infringe no rule of the law of international armed conflict and which do not meet the definition of perfidy in Rule 111 (a).

II. Specifics of air or missile operations

114. In air or missile combat operations, the following acts are examples of perfidy (subject to the definition in Rule 111 (a)):

- (a) The feigning of the status of a protected medical aircraft, in particular by the use of the distinctive emblem or other means of identification reserved for medical aircraft.
- (b) The feigning of the status of a civilian aircraft.
- (c) The feigning of the status of a neutral aircraft.
- (d) The feigning of another protected status.
- (e) The feigning of surrender.

115. Irrespective of whether or not they are perfidious, in air or missile combat operations, the following acts are prohibited at all times:

- (a) Improper use by aircraft of distress codes, signals or frequencies.
- (b) Use of any aircraft other than a military aircraft as a means of attack.

116. In air or missile combat operations, the following are examples of lawful ruses of war:

- (a) Mock operations.
- (b) Disinformation.
- (c) False military codes and false electronic, optical or acoustic means to deceive the enemy (provided that they do not consist of distress signals, do not include protected codes, and do not convey the wrong impression of surrender).
- (d) Use of decoys and dummy-construction of aircraft and hangars.
- (e) Use of camouflage.

117. Aircrews conducting combat operations on land or on water – outside their aircraft – must distinguish themselves from the civilian population, as required by the law of international armed conflict.

Section R: Espionage

I. General rules

118. Espionage consists of activities by spies. A spy is any person who, acting clandestinely or on false pretences, obtains or endeavours to obtain information of military value in territory controlled by the enemy, with the intention of communicating it to the opposing Party.

119. Acts of espionage are not prohibited under the law of international armed conflict.

120. A member of the armed forces of a Belligerent Party who gathers or attempts to gather information in a territory controlled

by the enemy is not considered a spy if, while so acting, he is in the uniform of his armed forces.

121. A member of the armed forces of a Belligerent Party who falls into the power of the enemy while engaging in espionage does not have the right to prisoner of war status and may be prosecuted for his acts before domestic courts.

122. A member of the armed forces of a Belligerent Party who, having been engaged in espionage rejoins his own forces but is subsequently captured by the enemy, may no longer be prosecuted for his previous acts of espionage.

II. Specifics of air or missile operations

123. Military aircraft on missions to gather, intercept or otherwise gain information are not to be regarded as carrying out acts of espionage.

124. The use of civilian aircraft and State aircraft other than military aircraft of a Belligerent Party, flying outside the airspace of or controlled by the enemy – in order to gather, intercept or otherwise gain information – is not to be regarded as espionage, although the aircraft may be attacked at such time as it is carrying out its information-gathering mission.

Section S: Surrender

I. General rules

125. Enemy personnel may offer to surrender themselves (and the military equipment under their control) to a Belligerent Party.

126. It is prohibited to deny quarter to those manifesting the intent to surrender.

127. Surrender is contingent on three cumulative conditions:

- (a) The intention to surrender is communicated in a clear manner to the enemy.

- (b) Those offering to surrender must not engage in any further hostile acts.
- (c) No attempt is made to evade capture.

II. Specifics of air or missile operations

128. Aircrews of a military aircraft wishing to surrender ought to do everything feasible to express clearly their intention to do so. In particular, they ought to communicate their intention on a common radio channel such as a distress frequency.

129. A Belligerent Party may insist on the surrender by an enemy military aircraft being effected in a prescribed mode, reasonable in the circumstances. Failure to follow any such instructions may render the aircraft and the aircrew liable to attack.

130. Aircrews of military aircraft wishing to surrender may, in certain circumstances, have to parachute from the aircraft in order to communicate their intentions. The provisions of this Section of the Manual are without prejudice to the issue of surrender of aircrews having descended by parachute from an aircraft in distress (see Section T of this Manual).

131. Subject to Rule 87, surrendering combatants, as well as captured civilians accompanying the armed forces (such as civilian members of military aircraft crews) and crews of civilian aircraft of the Belligerent Parties who do not benefit from a more favorable treatment, are entitled to prisoner of war status.

Section T: Parachutists from an

Aircraft in Distress

132. (a) No person descending by parachute from an aircraft in distress may be made the object of attack during his descent.
- (b) Upon landing in a territory controlled by the enemy, a person who descended by parachute from an aircraft in distress is entitled to be given an opportunity to surrender prior to being

made the object of attack, unless it is apparent that he is engaging in a hostile act.

133. This Section does not apply to airborne troops.

Section U: Contraband, Interception, Inspection and Capture

I. Enemy aircraft and goods on board such aircraft

134. Enemy civilian aircraft and goods on board may be captured as prize on the ground or – when flying outside neutral airspace – be intercepted and ordered to proceed to a reasonably accessible belligerent airfield that is safe for the type of aircraft involved. Prior exercise of inspection is not required.

135. As an exceptional measure, captured enemy civilian aircraft and goods on board may be destroyed when military circumstances preclude taking the aircraft for prize adjudication, provided that all persons on board have first been placed in safety and documents relating to the prize have been preserved.

136. (a) Enemy military, law-enforcement and customs aircraft are booty of war. Prize procedures do not apply to captured enemy military aircraft and other State aircraft, inasmuch as their ownership immediately passes to the captor government by virtue of capture.

(b) If a military aircraft becomes disabled or experiences technical problems that require it to land in enemy territory, the aircraft may be seized and destroyed or converted for use by the enemy.

(c) Captured aircrews of military aircraft covered under this Rule are prisoners of war.

II. Neutral civilian aircraft

137. (a) Belligerent Parties are entitled to intercept neutral civilian aircraft outside neutral airspace, provided that due regard is given to the safety of civil aviation.

- (b) If, after interception, reasonable grounds for suspecting that a neutral civilian aircraft is subject to capture exist, it may be ordered to proceed for inspection at a reasonably accessible belligerent airfield that is safe for the type of aircraft involved.
- (c) As an alternative to capture as prize, a neutral civilian aircraft may consent to be diverted from its declared destination.

138. In order to avoid the need for interception, Belligerent Parties are allowed to establish reasonable measures for the inspection of the cargo of neutral civilian aircraft and the certification that an aircraft is not carrying contraband.

139. The fact that a neutral civilian aircraft has submitted to such measures of supervision as the inspection of its cargo and grant of certificates of non-contraband cargo by one Belligerent Party is not an act of unneutral service with regard to the opposing Belligerent Party.

140. Neutral civilian aircraft are subject to capture as prize outside neutral airspace, if it is determined as a result of inspection or by other means that any one of the following conditions is fulfilled:

- (a) They are carrying contraband.
- (b) They are on a flight especially undertaken to transport individual passengers who are members of the enemy's armed forces.
- (c) They are operating directly under enemy control, orders, charter, employment or direction.
- (d) They present irregular or fraudulent documents, lack necessary documents, or destroy,
- (e) deface or conceal documents.
- (f) They are violating regulations established by a Belligerent Party within the immediate area of military operations.
- (g) They are engaged in breach of an aerial blockade (see Section V of this Manual).

141. Goods on board neutral civilian aircraft outside neutral airspace are subject to capture as prize in any one of the following cases:

- (a) They constitute contraband.
- (b) The neutral civilian aircraft is engaged in activities rendering it a military objective under Rule 174.

142. The capture of neutral civilian aircraft and of goods on board can be exercised only in the cases provided for in Rules 140 and 141 and is subject to prize adjudication.

III. Safeguards

143. In all circumstances of capture of a civilian aircraft – whether neutral or enemy – the safety of passengers and crew on board must be provided for. Documents and papers relating to the aircraft must be safeguarded.

IV. Determination of enemy character

144. The fact that a civilian aircraft bears the marks of an enemy Belligerent Party is conclusive evidence of its enemy character. Enemy character of a civilian aircraft can also be determined by registration, ownership, charter or other appropriate criteria.

145. For the purposes of capture and prize, a civilian aircraft bearing no marks is presumed to have enemy character.

146. (a) If the commander of a military aircraft suspects that a civilian aircraft with neutral marks in fact has enemy character, the commander is entitled to exercise the right of interception and, if circumstances require, the right to divert for the purpose of inspection.

- (b) If it is established, after inspection, that the civilian aircraft with neutral marks does not have enemy character, it must be allowed to proceed without delay.

Section V: Aerial Blockade

147. An aerial blockade is a belligerent operation to prevent aircraft (including UAVs/UCAVs) from entering or exiting specified airfields or coastal areas belonging to, occupied by, or under the control of the enemy.

148. (a) An aerial blockade must be declared by a Belligerent Party and notified to all States.

(b) The declaration must specify the commencement, duration, location, and extent of the aerial blockade and the period in which neutral aircraft may leave the blockaded area.

(c) Whenever feasible, a Notice to Airmen (NOTAM) about the establishment of the aerial blockade ought to be issued by the Blockading Party in accordance with Rule 55.

149. (a) The cessation, temporary lifting, re-establishment, extension or other alteration of an aerial blockade must be declared and notified to all States.

(b) Whenever feasible, a Notice to Airmen (NOTAM) about any changes under paragraph (a) ought to be issued by the Blockading Party in accordance with Rule 55.

150. An aerial blockade must not bar access to the airspace of Neutrals.

151. An aerial blockade must be effective. The question whether such a blockade is effective is a question of fact.

152. The force maintaining the aerial blockade may be deployed at a distance determined by military requirements.

153. (a) An aerial blockade may be enforced and maintained by a combination of lawful means of warfare, provided that this combination does not result in acts inconsistent with the law of international armed conflict.

(b) Aircraft in distress must be allowed to enter the blockaded area when necessary.

154. To the extent that an aerial blockade is maintained and enforced exclusively by military aircraft, the condition of effectiveness (Rule 151) requires a sufficient degree of air superiority.

155. An aerial blockade must be enforced impartially as regards the aircraft of all States.

156. For an aerial blockade to be considered effective under Rule 151, it is required that civilian aircraft believed on reasonable grounds to be breaching, or attempting to breach, an aerial blockade, be forced to land, inspected, captured or diverted. If civilian aircraft clearly resist interception, an order to land and capture, they are at risk of attack after prior warning. As for civilian airliners, Section J applies.

157. The establishment or maintenance of an aerial blockade is prohibited in any one of the following cases:

- (a) Its sole or primary purpose is to starve the civilian population or to deny that population other objects essential for its survival.
- (b) The suffering of the civilian population is, or may be expected to be, excessive in relation to the concrete and direct military advantage anticipated from the aerial blockade.

158. Subject to Rule 100, if the civilian population of the blockaded area is inadequately provided with food or other objects essential for its survival, the Blockading Party must provide for free passage of such foodstuffs or other essential supplies, for example by establishing a humanitarian air corridor, subject to the following conditions:

- (a) The Blockading Party retains the right to prescribe the technical arrangements, including inspection, under which such passage is permitted.
- (b) The distribution of such supplies may be made subject to the condition that it will be carried out under the local supervision of a Protecting Power or a humanitarian organization which offers guarantees of impartiality, such as the International Committee of the Red Cross.

159. The Blockading Party must allow the passage of medical supplies for the civilian population or for the wounded and sick members of armed forces, subject to the right to prescribe technical arrangements, including inspection, under which such passage is permitted.

Section W: Combined Operations

160. A combined operation is an operation in which two or more States participate on the same side of an international armed conflict, either as members of a permanent alliance or an *ad hoc* coalition.

161. A State may not invoke its participation in combined operations as justification for its failure to perform its obligations under the law of international armed conflict.

162. The legal obligations of a State participating in combined operations do not change when its armed forces are operating in a multinational force under the command or control of a military commander of a different nationality.

163. A State's obligations under the law of international armed conflict do not change when its air or missile forces are operating from the territory of a cobelligerent, including when its air or missile forces are operating from the territory of a co-belligerent that has different obligations under the law of international armed conflict.

164. A State may participate in combined operations with States that do not share its obligations under the law of international armed conflict although those other States might engage in activities prohibited for the first State.

Section X: Neutrality

I. Scope of application

165. Where the Security Council takes binding preventive or enforcement measures under Chapter VII of the Charter of the United Nations – including the authorization of the use of force by a particular State or group of States – no State may rely upon the law of neutrality to justify conduct which would be incompatible with its obligations under the Charter of the United Nations.

II. General rules

166. Hostilities between Belligerent Parties must not be conducted within neutral territory.

167. (a) Belligerent Parties are prohibited in neutral territory to conduct any hostile actions, establish bases of operations or use such territory as a sanctuary. Furthermore, neutral territory must not be used by Belligerent Parties for the movement of troops or supplies, including overflights by military aircraft or missiles, or for operation of military communication systems.

(b) However, when Belligerent Parties use for military purposes a public, internationally and openly accessible network such as the Internet, the fact that part of this infrastructure is situated within the jurisdiction of a Neutral does not constitute a violation of neutrality.

168.(a) A Neutral must not allow any of the acts referred to in Rule 167 (a) to occur within its territory and must use all the means available to it to prevent or terminate them.

(b) If the use of the neutral territory or airspace by a Belligerent Party constitutes a serious violation, the opposing Belligerent Party may, in the absence of any feasible and timely alternative, use such force as is necessary to terminate the violation of neutrality.

169. The fact that a Neutral resists, even by force, attempts to violate its neutrality cannot be regarded as a hostile act. However, the use of force by the Neutral must not exceed the degree required to repel the incursion and maintain its neutrality.

III. Specifics of air or missile operations

170. (a) Any incursion or transit by a belligerent military aircraft (including a UAV/UCAV) or missile into or through neutral airspace is prohibited. This is without prejudice to the right of transit passage through straits used for international navigation or archipelagic sea lanes passage.

(b) A Neutral must exercise surveillance, to the extent that the means at its disposal allow, to enable it to prevent the violation of its neutrality by belligerent forces.

(c) In the event a belligerent military aircraft enters neutral airspace (other than straits used for international navigation or archipelagic sea lanes), the Neutral must use all the means at its disposal to prevent or terminate that violation. If captured, the aircraft and their crews must be interned for the duration of the armed conflict.

171. Belligerent Parties must not commit any of the following acts:

(a) Attack on or capture of persons or objects located in neutral airspace.

(b) Use of neutral territory or airspace as a base of operations – for attack, targeting, or intelligence purposes – against enemy targets in the air, on land or on water outside that territory.

(c) Conducting interception, inspection, diversion or capture of vessels or aircraft in neutral territory.

(d) Any other activity involving the use of military force or contributing to the war-fighting effort, including transmission of data or combat search-and-rescue operations in neutral territory.

172. (a) Belligerent military aircraft may not enter the airspace of Neutrals, except that:

- (i) Belligerent military aircraft in distress may be permitted to enter neutral airspace and to land in neutral territory under such safeguards as the Neutral may wish to impose. The Neutral is obligated to require such aircraft to land and to intern the aircraft and their crews.
  - (ii) The airspace above neutral international straits and archipelagic sea lanes remains open at all times to belligerent aircraft, including armed military aircraft engaged in transit or archipelagic sea lanes passage.
  - (iii) The Neutral may permit belligerent military aircraft to enter for purposes of capitulation.
- (b) Neutrals must use the means at their disposal to require capitulating belligerent military aircraft to land within their territory, and must intern the aircraft and their crews for the duration of the international armed conflict. Should such an aircraft commit hostile acts, or should it fail to follow the instructions to land, it may be attacked without further notice.

173. A Neutral is not bound to prevent the private export or transit on behalf of a Belligerent Party of aircraft, parts of aircraft, or material, supplies or munitions for aircraft. However, a Neutral is bound to use the means at its disposal:

- (a) To prevent the departure from its jurisdiction of an aircraft in a condition to make a hostile attack against a Belligerent Party, if there is reason to believe that such aircraft is destined for such use.
- (b) To prevent the departure from its jurisdiction of the crews of military aircraft, as well as passengers and crews of civilian aircraft, who are members of the armed forces of a Belligerent Party.

174. Without prejudice to Sections J and V of this Manual, the following activities may render a neutral civilian aircraft a military objective:

- (a) It is believed on reasonable grounds to be carrying contraband, and, after prior warning or interception, it intentionally and clearly refuses to divert from its destination, or intentionally and clearly refuses to proceed for inspection to a

belligerent airfield that is safe for the type of aircraft involved and reasonably accessible.

- (b) Engaging in hostile actions in support of the enemy, e.g. intercepting or attacking other aircraft; attacking persons or objects on land or sea; being used as a means of attack; engaging in electronic warfare; or providing targeting information to enemy forces.
- (c) Facilitating the military actions of the enemy's armed forces, e.g. transporting troops, carrying military materials, or refuelling military aircraft.
- (d) Being incorporated into or assisting the enemy's intelligence gathering system, e.g., engaging in reconnaissance, early warning, surveillance or command, control and communications missions.
- (e) Refusing to comply with the orders of military authorities, including instructions for landing, inspection and possible capture, or it clearly resists interception.
- (f) Otherwise making an effective contribution to military action.

175. The fact that a civilian aircraft bears the marks of a Neutral is *prima facie* evidence of its neutral character.